

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחות הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

פרשת שופטים תשפ"ה

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פאדק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגדאו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

גורפס ע"י

קורן הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

עבודה זרה. השוכר את הפועל – פרק חמישי דף דס עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) – חוספות רש"י

דברי הכל אסורה – הודיא עייל בה ריחא. והא דירי – האי בת תימא דאסרנא. כפת חמא וחביתא פתוחה דמי. הכי חלכתא – דתוחן טעם לפגם מתוך. תוחין פוגם גריסין רותחין, ומשבית את העצמן. ותרתיין – על האור, אחר שנפל החומץ לתוכן. וכן היו עושין – נתונם תוחין לאור גריסין צונן ודיה משבית, רבי דמי קאמר לה. לא שיאמרי בו – חומרא דהיא. כלומר, לא שיכולו לתת פגם

בדבשיל ממתנת דבר אחר, כגון שהיה חסירה מלח או תימא, דאם נפגם מתחת דבר אחר – אין תולין חסירה באיסור, ואיכא אלא – איחורו טעם לפגם שמוחה. כל שאניה חסירה – שום תקון, ואינה נאכלת מפני זה. כלומר, ואיסור זה פוגם טעמה. ואינה נאכלת לא דוקא, וכיון דפגימתה פורתא קרי לה "אינה נאכלת". ואיכא דאמרי – הא דריש לקיש לקולא. נותן טעם לפגם שאמרי אין אוסר בו – כלומר, אין תולין הפגם כדבר אחר, לומר: חסירה חיה מלח, ואילו היתה בתקונה לא היה זה האיסור פוגמה, שהמלח היה מבטל את פגימת טעם האיסור ומתקן. אלא כיון דטעם האיסור פוגמה עכשיו במתח – שהיא – אין פגם, ומותר. לא ששטעמי ומשבו עקיו וזהו כותב ביה אבילת פרים ועל כגון זה נאמר שיעור כוית בכדי אבילת פרים תכלה למשה ממני, שאם יש בבשיעור פרים של תבשיל כוית מן האיסור לוקן עליו. אף על פי שאכל כוית של איסור נאכל במת אחר, כיון דאינו טוהה באבילות משהתחיל לאוכלו עד שנמחו אלא כדי אבילת פרים – מצטרפת אבילותו ולוקה. אבל אם אין בכדי אבילת פרים של תבשיל איסור, והוא טוהה באבילות כוית יותר מכדי אבילת פרים – הווי לוח בשתי אבילות של שני מינים. ואין לוקן, דקם לוח לרבנן דאבילת פרים הווי שיעור שהיית אבילה. ופרס היה צריך שכל עירובי תחומין, ושיעור חכמים כבר משלש לקב. חציה לבית המונגע, שנאמר בה: "והאכלו בבית ישיב בגדיה", פרשיו: חכמים לשוהה בה יסעור אבילה. כדנתי: "והאכלו בבית השוכה בשבת", אין לי אלא שוכה ואוכל, לא אוכל ולא שוכה מניין? תלמוד לומר "ויבסם את בגדיה" ריבה, אם כן מה תלמוד לומר "והאכלו חשוכיב?" ליתן שיעור לשוכה כדי אבילה, וכמה היא אבילה – כדי אבילת פרים, והוא ארבע ביצים. טעמו

אמר רב יהודה אמר שמואל הכי הלכתא – הכי גריסין בספרים. וכן נראה מדאמר בסמוך: מדבריו כולן ללמוד נותן טעם לפגם מתוך. והא "מדבריו כולן" וכי שמוס דמפרשין למתנתין ליהו סברי לה: אלא מדגרסינן "הכי הלכתא" נטמא מדברי יהודה שמענין בהדיא. וכן מדברי יוחנן בהדיא. כדאמר: אמ רביה נותן טעם לפגם מתוך. ומסתמא רבה בר בר חנה רב (אידי) ודימי נמי שבאו לפשר המשנה כמו כן אולי בשיטתייהו. נעשה כפי שהשביח כן – תימא: אמאי נקט האי לשנא? דהא דאם משבית הואו ישי עומד: לפי שערך השבח לא הוי עד לאחר שירתייהו. וינגנו. וקוראין אותו שחליים – לפי שחיו גרילין לחייהו בו תוחין כמו בשחליים, כדאמרין לעיל ו' ב' (ב' תחליים: ואלא כוית האיסור). איכא חלא מיגרי בהו, ואשמעין רב דימי שהיה משבית מן התוחין. אמר ריש לקיש נותן טעם לפגם לא – לשיול לומר שהיה נפגמת מתחת דבר אחר. כן בני (תחליים: ואלא כוית האיסור). והכי קאמר: מה שהתירו חכמים פגם לא מיירי בפגם שיש תלחות בדבר אחר, כגון בחסרון מלח או ביתרין, כן אותו פגם דלא לא התירו, כמו שאלו היתה בתקונה חסרה ותכלין היה האיסור נותן בהם טעם לשבח. אלא איחור פגם שמוחה – כל שאניה חסירה כלום ואינה נאכלת מפני זה. פירוש: שהיא פוגמה. ואינה נאכלת – לאו דוקא שאינה נאכלת ללל, אלא שחליים שנפגמת. ואיכא דאמרי אמר ריש לקיש: נותן טעם לפגם שאמרי אין אוסר קרייה וז – דלקולא קאמר, והכי קאמר: אין תולין הפגם בדבר אחר כדי לאסור, שיאמרו אין הפגם ממתנת אבילת פרים מתחת תירוח או חסרון מלח, ואילו היתה בתקונה לא היה האיסור פוגמה ואסור – אין אוסרין כך. אלא כיון שהיא פוגמת עכשיו כמו שהיא, אין שותתה חסירה ואי תירעה מלח – מתוך. אמר רבי יוחנן כל שטעמו וממשו אסור ולוקן עליו טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקן עליו – פירש כן בפרק "גיד הנשה" (חולין צ"ב), במאן טעם בעיקר לאו דאורייתא. ופירש: שכל חלב שנופל בחלב ששר לא אוכל שכל ניםהו שאין ממשו בעין. ואין נראה מה שפירש רש"י שכל שנופל לתוך בשר, דאפילו פירשד רש"י דטעם עיקר לאו דאורייתא – מודה בבשר בחלב דהוי דאורייתא, דדרך בישול אסרה תורה כדאמר בשמעתתא דטיפת חלב בו פירש "כל הבשר" (שם דף קה. א), ועוד, דהאכלו בשר בחלב אוכל ממשו של איסור כשאוכל הבשר, כדאמר פירש "כל הבשר" (שם).

אמר רב יהודה אמר שמואל הכי הלכתא – הכי גריסין בספרים. וכן נראה מדאמר בסמוך: מדבריו כולן ללמוד נותן טעם לפגם מתוך. והא "מדבריו כולן" וכי שמוס דמפרשין למתנתין ליהו סברי לה: אלא מדגרסינן "הכי הלכתא" נטמא מדברי יהודה שמענין בהדיא. וכן מדברי יוחנן בהדיא. כדאמר: אמ רביה נותן טעם לפגם מתוך. ומסתמא רבה בר בר חנה רב (אידי) ודימי נמי שבאו לפשר המשנה כמו כן אולי בשיטתייהו. נעשה כפי שהשביח כן – תימא: אמאי נקט האי לשנא? דהא דאם משבית הואו ישי עומד: לפי שערך השבח לא הוי עד לאחר שירתייהו. וינגנו. וקוראין אותו שחליים – לפי שחיו גרילין לחייהו בו תוחין כמו בשחליים, כדאמרין לעיל ו' ב' (ב' תחליים: ואלא כוית האיסור). איכא חלא מיגרי בהו, ואשמעין רב דימי שהיה משבית מן התוחין. אמר ריש לקיש נותן טעם לפגם לא – לשיול לומר שהיה נפגמת מתחת דבר אחר. כן בני (תחליים: ואלא כוית האיסור). והכי קאמר: מה שהתירו חכמים פגם לא מיירי בפגם שיש תלחות בדבר אחר, כגון בחסרון מלח או ביתרין, כן אותו פגם דלא לא התירו, כמו שאלו היתה בתקונה חסרה ותכלין היה האיסור נותן בהם טעם לשבח. אלא איחור פגם שמוחה – כל שאניה חסירה כלום ואינה נאכלת מפני זה. פירוש: שהיא פוגמה. ואינה נאכלת – לאו דוקא שאינה נאכלת ללל, אלא שחליים שנפגמת. ואיכא דאמרי אמר ריש לקיש: נותן טעם לפגם שאמרי אין אוסר קרייה וז – דלקולא קאמר, והכי קאמר: אין תולין הפגם בדבר אחר כדי לאסור, שיאמרו אין הפגם ממתנת אבילת פרים מתחת תירוח או חסרון מלח, ואילו היתה בתקונה לא היה האיסור פוגמה ואסור – אין אוסרין כך. אלא כיון שהיא פוגמת עכשיו כמו שהיא, אין שותתה חסירה ואי תירעה מלח – מתוך. אמר רבי יוחנן כל שטעמו וממשו אסור ולוקן עליו טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקן עליו – פירש כן בפרק "גיד הנשה" (חולין צ"ב), במאן טעם בעיקר לאו דאורייתא. ופירש: שכל חלב שנופל בחלב ששר לא אוכל שכל ניםהו שאין ממשו בעין. ואין נראה מה שפירש רש"י שכל שנופל לתוך בשר, דאפילו פירשד רש"י דטעם עיקר לאו דאורייתא – מודה בבשר בחלב דהוי דאורייתא, דדרך בישול אסרה תורה כדאמר בשמעתתא דטיפת חלב בו פירש "כל הבשר" (שם דף קה. א), ועוד, דהאכלו בשר בחלב אוכל ממשו של איסור כשאוכל הבשר, כדאמר פירש "כל הבשר" (שם).

אמר רב יהודה אמר שמואל הכי הלכתא – הכי גריסין בספרים. וכן נראה מדאמר בסמוך: מדבריו כולן ללמוד נותן טעם לפגם מתוך. והא "מדבריו כולן" וכי שמוס דמפרשין למתנתין ליהו סברי לה: אלא מדגרסינן "הכי הלכתא" נטמא מדברי יהודה שמענין בהדיא. וכן מדברי יוחנן בהדיא. כדאמר: אמ רביה נותן טעם לפגם מתוך. ומסתמא רבה בר בר חנה רב (אידי) ודימי נמי שבאו לפשר המשנה כמו כן אולי בשיטתייהו. נעשה כפי שהשביח כן – תימא: אמאי נקט האי לשנא? דהא דאם משבית הואו ישי עומד: לפי שערך השבח לא הוי עד לאחר שירתייהו. וינגנו. וקוראין אותו שחליים – לפי שחיו גרילין לחייהו בו תוחין כמו בשחליים, כדאמרין לעיל ו' ב' (ב' תחליים: ואלא כוית האיסור). איכא חלא מיגרי בהו, ואשמעין רב דימי שהיה משבית מן התוחין. אמר ריש לקיש נותן טעם לפגם לא – לשיול לומר שהיה נפגמת מתחת דבר אחר. כן בני (תחליים: ואלא כוית האיסור). והכי קאמר: מה שהתירו חכמים פגם לא מיירי בפגם שיש תלחות בדבר אחר, כגון בחסרון מלח או ביתרין, כן אותו פגם דלא לא התירו, כמו שאלו היתה בתקונה חסרה ותכלין היה האיסור נותן בהם טעם לשבח. אלא איחור פגם שמוחה – כל שאניה חסירה כלום ואינה נאכלת מפני זה. פירוש: שהיא פוגמה. ואינה נאכלת – לאו דוקא שאינה נאכלת ללל, אלא שחליים שנפגמת. ואיכא דאמרי אמר ריש לקיש: נותן טעם לפגם שאמרי אין אוסר קרייה וז – דלקולא קאמר, והכי קאמר: אין תולין הפגם בדבר אחר כדי לאסור, שיאמרו אין הפגם ממתנת אבילת פרים מתחת תירוח או חסרון מלח, ואילו היתה בתקונה לא היה האיסור פוגמה ואסור – אין אוסרין כך. אלא כיון שהיא פוגמת עכשיו כמו שהיא, אין שותתה חסירה ואי תירעה מלח – מתוך. אמר רבי יוחנן כל שטעמו וממשו אסור ולוקן עליו טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקן עליו – פירש כן בפרק "גיד הנשה" (חולין צ"ב), במאן טעם בעיקר לאו דאורייתא. ופירש: שכל חלב שנופל בחלב ששר לא אוכל שכל ניםהו שאין ממשו בעין. ואין נראה מה שפירש רש"י שכל שנופל לתוך בשר, דאפילו פירשד רש"י דטעם עיקר לאו דאורייתא – מודה בבשר בחלב דהוי דאורייתא, דדרך בישול אסרה תורה כדאמר בשמעתתא דטיפת חלב בו פירש "כל הבשר" (שם דף קה. א), ועוד, דהאכלו בשר בחלב אוכל ממשו של איסור כשאוכל הבשר, כדאמר פירש "כל הבשר" (שם).

אמר רב יהודה אמר שמואל הכי הלכתא – הכי גריסין בספרים. וכן נראה מדאמר בסמוך: מדבריו כולן ללמוד נותן טעם לפגם מתוך. והא "מדבריו כולן" וכי שמוס דמפרשין למתנתין ליהו סברי לה: אלא מדגרסינן "הכי הלכתא" נטמא מדברי יהודה שמענין בהדיא. וכן מדברי יוחנן בהדיא. כדאמר: אמ רביה נותן טעם לפגם מתוך. ומסתמא רבה בר בר חנה רב (אידי) ודימי נמי שבאו לפשר המשנה כמו כן אולי בשיטתייהו. נעשה כפי שהשביח כן – תימא: אמאי נקט האי לשנא? דהא דאם משבית הואו ישי עומד: לפי שערך השבח לא הוי עד לאחר שירתייהו. וינגנו. וקוראין אותו שחליים – לפי שחיו גרילין לחייהו בו תוחין כמו בשחליים, כדאמרין לעיל ו' ב' (ב' תחליים: ואלא כוית האיסור). איכא חלא מיגרי בהו, ואשמעין רב דימי שהיה משבית מן התוחין. אמר ריש לקיש נותן טעם לפגם לא – לשיול לומר שהיה נפגמת מתחת דבר אחר. כן בני (תחליים: ואלא כוית האיסור). והכי קאמר: מה שהתירו חכמים פגם לא מיירי בפגם שיש תלחות בדבר אחר, כגון בחסרון מלח או ביתרין, כן אותו פגם דלא לא התירו, כמו שאלו היתה בתקונה חסרה ותכלין היה האיסור נותן בהם טעם לשבח. אלא איחור פגם שמוחה – כל שאניה חסירה כלום ואינה נאכלת מפני זה. פירוש: שהיא פוגמה. ואינה נאכלת – לאו דוקא שאינה נאכלת ללל, אלא שחליים שנפגמת. ואיכא דאמרי אמר ריש לקיש: נותן טעם לפגם שאמרי אין אוסר קרייה וז – דלקולא קאמר, והכי קאמר: אין תולין הפגם בדבר אחר כדי לאסור, שיאמרו אין הפגם ממתנת אבילת פרים מתחת תירוח או חסרון מלח, ואילו היתה בתקונה לא היה האיסור פוגמה ואסור – אין אוסרין כך. אלא כיון שהיא פוגמת עכשיו כמו שהיא, אין שותתה חסירה ואי תירעה מלח – מתוך. אמר רבי יוחנן כל שטעמו וממשו אסור ולוקן עליו טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקן עליו – פירש כן בפרק "גיד הנשה" (חולין צ"ב), במאן טעם בעיקר לאו דאורייתא. ופירש: שכל חלב שנופל בחלב ששר לא אוכל שכל ניםהו שאין ממשו בעין. ואין נראה מה שפירש רש"י שכל שנופל לתוך בשר, דאפילו פירשד רש"י דטעם עיקר לאו דאורייתא – מודה בבשר בחלב דהוי דאורייתא, דדרך בישול אסרה תורה כדאמר בשמעתתא דטיפת חלב בו פירש "כל הבשר" (שם דף קה. א), ועוד, דהאכלו בשר בחלב אוכל ממשו של איסור כשאוכל הבשר, כדאמר פירש "כל הבשר" (שם).

עבודת זרה. השוכר את הפועל – פרק חמישי דף סז עמוד ב – מותוך מהדורות "אבן רוזנאל – (שטיינזולץ)" תוספות

שמבשל חזרות ברטוב ומקצת הירק עמו, ושאר האיל חוץ לרטוב, והשתא אין חזרות מתבטל
בשמים שאין כל כך מן איל עמו ברטוב, והשתא איכא טעמא ואפילו הכי שרי. וההיא דהבא
טעמו ולא ממשו, מיידי במין ברטוב דבטל ברובא מדאורייתא, כדאמרינן פרק "התערובות"
(והביים עט, א:) אמור רבא ברובא – בנותן מין במינו, פירוש: דמן תורה הוי ברובא אבל

מדרבנן הוי בשמים, כדאמר רב פרק "גיד הנשה"

(וחילין קא, א) הווי בשמים, ולכך אין לוקין עליו.

והוא הדין דאפילו אם היה טעמו וממשו

איסור בעין דאין לוקין עליו טעמו אם כן כסבירי

ונקט טעמו ולא ממשו לאשמועינן דאפילו הכי

איסורא איכא. ועוד יש לומר, דנקט הכי משום

הדיינו מילתא דפסיקא דהא, דאין צריך לפרש את

אינו מכיר, דאן היה נקט ביהא כדאן טעמו

וממשו הוה משמע בפירוש אפילו אם היה טעם

האיסור וממשו בעין, ועל כן נקט טעמו ולא ממשו

מילתא דפסיקא דהא. וטעמו וממשו דלוקין עליו

מיידי כמו בן שומרי ממשו של איסור, אבל במין

בשאינו מינו הוי טעם גרידא דאורייתא ולוקין

עליו. ועוד אמר רבי אליהו, דשפיר מיתוקמא

הבא במין בשאינו מינו, והכי פירוש: טעמו ולא

ממשו – ואכלתו בש"י, ודפרישין קדוש בתוך כדי אכילת

פרס – אין לוקין עליו. וטעמו וממשו דלוקין עליו

מיידי דאיכא כוזה דאיסור כבדי אכילת פרס מן

החיתור, ואו לוקין עליו. ועוד אמר הרב רבינו יוסף,

דמיידי שפיר כבדי אכילת פרס, אבל מקום לא

לקי בטעמו ולא ממשו אף על גב דטעם כעיקר

דאורייתא, דהאיכא ידענן דטעם כעיקר דאורייתא – מנגיעול גוים.

דקאמר קרא "תעבירו באש", דמשמע: הא אם לא תעבירו אסור, ואין זה כי אם עשה בעלמא, אבל לאו ליכא ולכך אין

לוקין עליו. וקשה לרבינו חם, דמכל מקום ינאם: כיון דאחריה קרא – אחריה לדוכתיה דלאו דנבילה ודחלב ודשאר איסורי! דהכי אמרינן בבבורות (טו, א) גבי פסולי המוקדשין, דבתבי

"ותבא ואכלתו בש"י, ודפרישין קדוש בתוך כדי אכילת פרס – ואכלתו" – ולא כלבך, "בשר" – ולא חלב. ואם כן אימיה ליכא רק לאו הבא מכלל עשה כמו דגעיולי גוים, ואפילו הכי הניא בבבורות

(שם): הגזוז והעובר בפסולי המוקדשים סופג את הארבעים. אלא על כרחך היינו טעמא דלוקין – משום דבקדשים תמימים כתיב "לא תעבד ולא תגוד", וכי הוממו ונפדו שרו דאו חם חולין

גמורין, וקאמר קרא: "ותבא" ודרשנן – ולא נזה, ואם כן אחרד איסור נזה ללאו ד"לא תגוד" ומשום הכי נמי מנגיעול גוים דאמר קרא "תעבירו באש", פירוש: הכלים הבלעיים

מן הנבילה וחלב ושאר איסורין, "זאם לא תעבירו באש" אסור – תימא נמי דאחריהו לא דאורייתא קמא, ללאו דנבילה וחלב ושאר איסורין, ואשמועינן דפליט איסור מכלי הדין אסור, ולעולם

בלאו נזה יש שומעין פרק "לגד הנשה", אבל לא יכוחלנו לאסורין כי נראה בעיני שדורא גזול ביותר, ולכך הוצרכנו לבטל. ואשמועינן דאסור מכלי תבואה קריה בת ש"ל טבילי",

והיה לנו בחומה. **אלא** דרבי שמעון בן לקיש אמרו קאמר וליה לא סבירא ליה – ואם תאמר: דרב דמי נמי ניאם הכי, ד"לא שני" קאמר, דקאי אמתניתין, ואימא דליה לא סבירא ליה! ויש

לומר: כיון דאשכחנא רבי יוחנן דאמר "לא שני" אמתניתין כמו כן, חזינן לרבי יוחנן דאמר בפירוש: נותן טעם לפגם מותר – והכי נמי לרב דמי דאמר "לא שני" סבירא ליה דהנותן טעם לפגם

מותר. **מכלל** דאיכא דאמר נותן טעם לפגם אסור – ואם תאמר: מאי במיעיא ליה? דרב לא לעילי פרק "אין מעמידין" (לה, ב) תנא בהדיא משנה שלימה דנותן טעם לפגם אסור, גבי

שמן של גוים אסור, ומפרש טעמא בבגמרא: משום "שולפתי של כלים אסורין" אף על גב דסתם כלים אסרי בני זימן. ולקמן נשכרנו פירקין (עה, ב) גבי "זכולן שחתמשו בהן עד שלא טבילו",

דמוקי חיי דאמר נותן טעם לפגם אסור! ויש לומר: שרצה למצוא תנא שאמר כן בהדיא. ועוד יש לומר דהכי קאמר: מי איכא מאן דאמר נותן טעם לפגם אסור כי האי גזונא,

שאפילו היה האיסור בעין היה לפגם? ולא דמי לשמן דלעיל, דשמן אם היה איסור בעין היה לשבח כדפרישית לעיל. **ואידך** קריה בת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא – ולהכי יליף

מניה רבי איסור פגם בעלמא. משמע: אבל לרבי שמעון דשרי – סבירא ליה דבת יומא לא פגמה כלל, וכן בהא תליא: מאן דאמר נותן טעם לפגם אסור דרב דקריה בת יומא פגמה

פורתא, ומאן דשרי פגם היה לפגם כלל, וליה תימה: בפרק "אין עוברין" (פסחים דף, א) פליגי רב דאמר דהתם נותן טעם לפגם בעלמא מותר – והיינו פגם מור שם אם האיסור בעין עד פגם, דהוא

מנגיעול גוים, משום דגעיולי גוים חידוש הוא, דהא כל נותן טעם לפגם מותר והבא גבי געיולי גוים אסור דרזנא. ורבי עקיבא סבר: לא אסרה תורה אלא קריה בת יומא דלאו נותן טעם

לפגם הוא. ורבנן, קריה בת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא, ולכך הוי חידוש. והשתא, כיון דסביר רבנן דהתם דבת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא, אם כן נילף מינה בעלמא

דפגם אסור כדאמר רבא דרבי מאיר, דהכי קאמר התם: רבנן דחידוש הוא וכל נותן טעם לפגם בעלמא מותר! ויש לומר: דהא הכי נמי, דרבנן דהתם סביר דרב נותן טעם לפגם אסור איכא

שאם האיסור בעין היה לשבח, דילפי לא לגמרי דגעיולי גוים. ומכלל לא דילפי לא לגמרי דהתם, משום דהתם נותן טעם לפגם בעלמא מותר – והיינו פגם מור שם אם האיסור בעין עד פגם, דהוא

פגם ליכא למילף לאסור מנגיעול גוים דפגמה פורתא, דגעיולי גוים אם היה האיסור בעין היה לשבח. והא דקאמר: געיולי גוים חידוש הוא, אף על גב דלא דמי האי פגם לפגם בעלמא דמותר

כדפרישית, מכל מקום אי לא דגלי קרא דגעיולי גוים אסור – היה מותר מן הדין, דמה לי אותו פגם מה לי פגם אחר, ואפילו הכי אסריה דרזנא, וכיון דאסריה דרזנא ליפנין מידא דכרינא

בו, דהיינו פגם שם אם היה האיסור בעין היה לשבח. וקסביר רב דפסחים כמתניתין ד"אין מעמידין". ושלשה מחלוקת דבר: דרבי מאיר דשעתין סבר כן נותן טעם לפגם אסור, אפילו כשהוא

פגום גם כשהוא אסור, דיליף לא לגמרי דגעיולי גוים. ומכלל לא דילפי לא לגמרי דהתם, משום דהתם נותן טעם לפגם בעלמא מותר. ורבי שמעון מחייב כל פגם, אפילו כשהוא שבו

כשהוא אסור בעין, כיון דהשתא לפגם הוא שרי, דיליף לגמרי מנבילה. ומנגיעול גוים לא יליף כלל, דקסביר: קריה בת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא. ורבנן דפסחים דפליגי ארבי עקיבא,

סביר דדבר שהוא פגם כשהוא אסור בעין שרי, דילפנין לה מנבילה. אבל פגם דהשתא שאין האיסור בעין עכשיו, אמנם היה לשבח כשהוא אסור בעין – אסור, דיליף לא מנגיעול גוים מקריה

בת יומא דפגמה פורתא. וכן סוררת מתניתין ד"אין מעמידין" כרבנן כדפרישית. ועוד יש לומר: דרבנן דרבי עקיבא דפסחים פרק "אלו עוברין" היינו רבי שמעון דשעתין דשרי כל פגם

כדפרישית. והא דקאמר התם דקריה בת יומא פגמה מותר, משמע צריך לומר על כרחך דלא פגמה כלל, אף פגמה אם לא ליחוס פגם כדכוחב שמעתין כדפרישית. ויש לומר:

דדאי גם רבי שמעון מותר דפגמה פורתא, ומכל מקום לא יליף מניה לאסור פגם בעלמא פגם שאינה בת יומא, דאיכא פגם אחר, דפגם רבנן פגמה פורתא דבת יומא לא יליפנין. והכי סבירא

ליה לרבי שמעון, ורבי מאיר סבר דילפנין פגם רבה מפגם פורתא, ואי כדפריש מעיקרא, דפליגי בבת יומא אי פגמה אי לא – זה אינו סביר, דאם כן נחוי אנו. ועוד יש להביא ראיה לזה

דמודה רבי שמעון דקריה בת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא כדפרישית. דאי לא פגמה כלל לרבי שמעון געיולי דכתב דרזנא למא ליף פשיטא. כיון דהוי לשבח דמיתא, דטעם

טעמו ולא פשיטו כגון חלב שנפל לקדרה, או חלב שנפל גימור, שאין ממשו בעין.
ואם ריבה טעם לפגם – הא "ריבה" קולא משמע, שאף על פי שנפגם מחמת דבר אחר,
אם הועיל איסור זה לרבות את הפגם מותר. כלישנא בתרא דרבי שמעון בן לקיש
דאין אומה חסירה מלה, "תירה מלה", פירוש: דמן תורה הוי ברובא אבל

ורב דמי ורש לקיש ורבי אבהו. **מכלל דאיכא**

לפאן דאמר ב' בהמיה מדאיצטריך רב בהנא

למימר מדריש כולן גלמה, מכלל דאיכא למאן

דפליגי דרבי פנעיולי גוים דרזנא אסרינהו

בכלי מדין, דכתיב: "כל דבר אשר יבא באש"

וגו', דמשמע: דהואיל תושבשמו גוי בכלי חזק

צריך להרחיבו כדי שפילוט גיעול שבלע, לאו

נותן טעם לפגם הוא – בתמימה, דהא פשיטא

לף: כל תבשיל שלן לילה אחד נפגם טעמו

ועובר חזרתו. בת יומא שבישל גוי היו חזים,

דלא נפגם. ואידך אי אפשר דלא פגמה פורתא

בתבשיל הבא אחריו, ואפילו הכי אסר דרזנא.

שאמא

שמעון אומר: לשבח – אסור, ולפגם – מותר. מאי טעמא דרבי מאיר? גמר מנגיעול גוים,

געיולי גוים לאו נותן טעם לפגם הוא? ואסר דרזנא, הכי נמי לא שניא. – ואידך? דכרבה הניא

בריה דרבי תיאי, דאמר רב הניא בריה דרבי תיאי: לא אסרה תורה אלא קריה בת יומא,

דלא לפגם הוא. – ואידך? קריה בת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא. ורבי שמעון מאי

טעמא? דתניא: "לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך" – כל הראויה לגר קרויה נבילה,

שאין

שאניא ראייה לגר – שהסריחה, אלמא מדאפגים בטל איסורה. פרוחה מעיקרא – מוכת שחין מחיים. דהואיל ואיפגמא מקדשם שבאה ליד נבלה לא חל שם נבלה עליה. אבל היבא דאיסור מעיקרא לא פקע איסור משום פגם. מחלוקת – דרבי מאיר ורבי שמעון. **בפגם מעיקר** – משעה שנפל לתוכו. ו**הא הכא רפוגם מעיקרא הוא ופליגי** – דקתני אסור לרבנן. רבי יוחנן – אדעולא אתא לאיפלוגי.

אימא דרבי יוחנן – דמוקי פלוגתניהו בפגם מעיקר. שאור של חולין שנפל לתוך העיסה וחמיצה – כדאמי, ואחר כך נפל של תרומה או של כלאי הכרם – אסור. ורבי שמעון מותר – שהחמיצה יותר מדאי, ונפגמה. והא **הכא** – דהאי שאור משעה שנפל ביה פגמה, שהרי ממוצעת כבר, וקאסר דבר מאיזר וראיה לה. **בה כמה עיסות אחרות** – של תרומה, הלכך חימוץ דהתר מדאי, אף על פי שגם הוא לענין אכילה, שבח אסור לענין חימוצו עיסות אחרות. שאור של תרומה של חולין שנפלו – ביה דלח לחץ העיסה, ויש בכל אחד כדי לחמץ, וחימוצה יותר מדאי לפגמה. רבי שמעון מותר – שפגמה. נפל של תרומה תחלה דבר הכל אסור – הואיל ומשכיחה בתוליה. אף על פי שאור דהעיסה לפגמה כשנפל שאור של חולין אחריו ושניהם פגמהו. הוי משכיב ולבסוף פגם, ואסור. ולקמן פריך: **אם רישא נמי**, רבי שמעון דרי השביח של תרומה עם של חולין תחלה נפל של חולין – וחימוצה. ואחר כך נפל של תרומה – דהיינו פוגם מעיקר, אסור, ורבי שמעון מותר. **כדרי**

או שאור של פלאי הכפרם ויש בו כדי להחמיץ – אסור, ורבי שמעון מותר; **והא הכא דפגם מעיקרא הוא**, ופליגי **אמר רבי יודא**: שאני עיסה, הואיל וראויה לחמץ בה פמה עיסות אחרות. תא שמע: שאור של תרומה ושל חולין שנפלו לתוך העיסה, בזה כדי להחמיץ וגזה כדי להחמיץ, וחימוצו – אסור, רבי שמעון מותר. נפל של תרומה תחלה דבדרי **הכל אסור**. ונפל של חולין ואחר כך נפל של תרומה או של פלאי הכפרם – אסור, ורבי שמעון מותר; **והא הכא דפגם מעיקרא**, ופליגי! וכי תימא, **הכא נמי כדרי**

שאילו היה נמי האיסור בעין היה מיידיש בכל שהוא לרבי שמעון – הכי נמי כשהוא נבלע בדחית, כיון שיש בו טעם וטעם בעיקר. וחדו, דהא כיון דאמר רבי שמעון כל שהוא לרבי שמעון, אמר כן כי כל שהוא לרבי שמעון בבית לרבנן, ובבית לרבנן מיידיש עליה אפילו כשאני בעין אלא נבלע בתוך הדחית, שאיכל כל כך מן הדחית ודלעו אסור. שאכל ביתא מטעם איסור ודלעו בתוכו – מיידיש עליה אלא בבית איסור בעין כיון דטעם בעיקר, ואם כן הוא הדין כל שהוא לרבי שמעון, דכשכאלו בתערובת טעם מיידיש בטעם אכלו בעין כיון דטעם בעיקר. ואם כן אי טעם בעיקר מגיעולי גוים לרבי שמעון – וכו' לא אגטירך לרבי שמעון "משרת" כלל, ודליתר מצטרף לאיסור לא איצטרך. דהא מכל שהוא מיידיש בטעם אכלו היה בעין כדפירשתי, ואם כן (והכי קאמר ליה) ונטח אחר: הדרא קושיא לדוכותה: "משרת" דכתב רדמנא למה לי דבתיב גבי נזיר לרבי שמעון, אי גיעולי גוים לטעם בעיקר משום דלא פגם כלל, אלא על כרחך דקסבר רבי שמעון דקדיהי בת יומא פגמה פורחא. והשתא נחא חבל, דלא מצי רבי שמעון למילף טעם בעיקר מגיעולי גוים. דחידוש הוא כיון דפגמו אפילו פגם וטאט, והיה לנו להחיר כל פגם אי דאגלי קריא, והלכך איצטרך "משרת" לטעם בעיקר. ומה שדחה דאמר רבינו יק' ממה שפירש רבינו עם לקמן מהדרא דעירלה ודכאלאי דפגמו, דלא אמר רבי שמעון כל שהוא למכות מבידי דתערובת. או דבריה בעין – אמר מורי דלא שייך ליה מדי, דרבינו עם לא דיבר כן בתערובת שיש לו לחירי להחטבל, וכן יבש ביבש דו בתרי, ורדמנא אמר "אחרי רבים להטות", או דבריה לה היבא דליכא טעמא בנזן דאיכא ששים, דכל מקום דשיך ליה ביטול לאו אמר רבי שמעון כל שהוא למכות. דהא לא עדיף כל שהוא לרבי שמעון מבידי דרבנן, וכי היכי דכית דרבנן מנחטל ברוב ביבש ובששים בלח – הוא הדין לרבי שמעון כל שהוא. דהא רדמנא אמר דליכטל. אבל היבא דלא שייך ביטול, בנזן היבא דאיכא טעם, דטעם לא ביטל כיון דטעם בעיקר – אם כן הבי נמי מיידיש בכל שהוא לרבי שמעון כשהוא סרוחה בעיניו, כיון שיש בו טעם כאילו היה בעין, כדפירשתי. כן נראה למורי. **אמר** עולא מחלוקת בהשביח ולבסוף פגם – והשתא צריך לעולא דלא פליגי רבי שמעון ורבי שמעון בקרא לעיל דנבלה. דהא כן לא הוי מסיכור בלחץ בין השביח ולבסוף פגם לפגם בעיקר. וכן אלא כסברא פליגי, רבי מאיר סבר: כיון שהשביח מעיקרא בשעת נפילה חל איסור עליה – שוב אין לו הדיתר גם כן פגם אחרי כן. ורבי שמעון סבר: כיון דחשאת פגמא הוא שרי. **אבל** השביח ולבסוף פגם דברי הכל אסור – ואם תאמר: והא לעיל משמע דפליגי בהשביח ולבסוף פגם גבי נבלה. דרבי מאיר מוקי לה כסרוחה מעיקרא דוקא. אבל לא הסריחה מעיקרא והסריחה לבסוף אסורה, ורבי שמעון מוקי לה אפילו לא הסריחה מעיקרא, והסריחה לבסוף שרי. אלמא פליגי בהשביח ולבסוף פגמו ויש לומר: דלא דמי השביח ולבסוף פגם דהכא אלא נבלה דלעיל, דהכא יש לומר השביח בשעת התערובת, שבשעה שנפל האיסור לתוך הדחית היה נטון טעם לשבח, ולבסוף פגם אותו טעם המערער שם, בנזן נתון לתוך גריסין צונגין דרחיקין, ועל דא יקאמר דברי הכל אסור, כיון דמעיקרא היה נטון טעם לשבח חל עליה איסור. אבל ההוא דנבלה דלעיל דפליגי רבי שמעון ושרי כשהוא סרוחה עכשיו, אף על גב דמעיקרא לא היתה סרוחה, מכל מקום בעודה נבלה נפגם ושרי. **א** דלמא בין בזה ובזה מחלוקת – ואם תאמר: והכי מספקא ליה בהא: אם כן רבי יוחנן דאמר לעיל: פגם מעיקרא מותר, השביח ולבסוף פגם אסור, דאמר במאי? לא כרבי מאיר ולא כרבי שמעון, דרבי מאיר אסר כל פגם, ורבי שמעון מותר כל פגם; פגם מעיקר, וכרבי מאיר מותר – והביהי ונפגמה פגם. **תיקן** ואף על גב דלקמן פושטין קו' דמבריתא דרבנן דפגם מעיקרא פליגי, השביח ולבסוף פגם דברי הכל אסור, מכל מקום עלתא דרם בבית המדרש בתיקן, ושבו פשוט – באי גונא ואכאנא בנדה

במשרי "דמפלת" (בה, א) גבי מחלוקת בעבור אבל בצלול בו.

הוי בעיקר וכי תימא, לזאז גופיה איצטרך – דטעם בעיקר, דמגיעולי גוים וליף רבי שמעון דטעם בעיקר בדאמר לרבי עקיבא פרק "אלו עוברין" – אי אפשר לומר כן, דאי וליף רבי שמעון מגיעולי גוים טעם בעיקר, אם כן תקשי לרבי שמעון: "משרת" דכתב רדמנא למה לוי דהא לא איצטרך לטעם בעיקר כיון דמגיעולי גוים וליף רבי שמעון ואין לומר דאיצטרך "משרת" לדחית מצטרף לאיסור, כדאמר התם פרק "אלו עוברין" לרבי עקיבא, ולעולא וליף

מגיעולי גוים וליף רבי שמעון בעיקר, דלאמי איצטרך "משרת" לדחית מצטרף לאיסור? אי כשאוכל כוית מטעם האיסור הנבלע ודבדתי – היינו טעם בעיקר, איא בחצי וית האיסור עם חצי וית דהיתר לא מצטרפי, ומשום דהא שפיר איצטרך לדחית מצטרף לאיסור – דהא שמעינן לרבי שמעון דאמר: כל שהוא למלוקת, ואם כן למה לי הדיתר מצטרף לאיסור? אלא שטע מניה דמורה רבי שמעון דקדישהי בת יומא דא אי אפשר דלא פגמה פורחא, כדפירשתי. כן נזק דאמר רבינו שמואל מאיזר. והרב רבינו יקר מקינן דוחא, דאיכא למימר דאבתי שפיר איצטרך "משרת" לרבי שמעון, אף על גב דסבר כל שהוא למלוקת – הא פירש רבינו עם בסמוך, והיינו דוקא שמואל בעין, אבל לא על ידי תערובת, כדמוכח מהדאי דמייחי בסמוך בעירלה וכלאי דהכרם אין מצטרפי. ואין צריך לומר על כרחך, דהא לא כן לא תמצא איסור כולל (נטל) דשטען, אבל ברוב ביבש ולא בששים בלח. ואם כן שפיר איצטרך "משרת" לדחית מצטרף לאיסור, בנזן בחצי וית שנבלע בחצי וית פת ואכלו, כדקאמר התם: נזיר ששרה פתו כיון ויש בו כדי לצרף קצת וידי, ולעולם טעם בעיקר לרבי שמעון מגיעולי גוים. כך דוחא הרב רבינו יקר. ומורי הרב רבינו פרץ מקיים פירוש הרב רבינו שמואל, דאומר דהיתר הרב רבינו יקר אינו כלום, דודאי מגיעולי גוים לרבי שמעון לא איצטרך "משרת" לדחית מצטרף לאיסור, משום דכלאי צירוף נמי, כל שהוא, אף על גב דאי בעי אלא נבלע בתוך דפת מה בקרי? הלא כיון דטעם בעיקר מגיעולי גוים, אם כן חשוב טעם בעיקר כאילו היה בעין, ואם כן, כיון

שאילו היה נמי האיסור בעין היה מיידיש בכל שהוא לרבי שמעון – הכי נמי כשהוא נבלע בדחית, כיון שיש בו טעם וטעם בעיקר. וחדו, דהא כיון דאמר רבי שמעון כל שהוא לרבי שמעון, אמר כן כי כל שהוא לרבי שמעון בבית לרבנן, ובבית לרבנן מיידיש עליה אפילו כשאני בעין אלא נבלע בתוך הדחית, שאיכל כל כך מן הדחית ודלעו אסור. שאכל ביתא מטעם איסור ודלעו בתוכו – מיידיש עליה אלא בבית איסור בעין כיון דטעם בעיקר, ואם כן הוא הדין כל שהוא לרבי שמעון, דכשכאלו בתערובת טעם מיידיש בטעם אכלו בעין כיון דטעם בעיקר. ואם כן אי טעם בעיקר מגיעולי גוים לרבי שמעון – וכו' לא אגטירך לרבי שמעון "משרת" כלל, ודליתר מצטרף לאיסור לא איצטרך. דהא מכל שהוא מיידיש בטעם אכלו היה בעין כדפירשתי, ואם כן (והכי קאמר ליה) ונטח אחר: הדרא קושיא לדוכותה: "משרת" דכתב רדמנא למה לי דבתיב גבי נזיר לרבי שמעון, אי גיעולי גוים לטעם בעיקר משום דלא פגם כלל, אלא על כרחך דקסבר רבי שמעון דקדיהי בת יומא פגמה פורחא. והשתא נחא חבל, דלא מצי רבי שמעון למילף טעם בעיקר מגיעולי גוים. דחידוש הוא כיון דפגמו אפילו פגם וטאט, והיה לנו להחיר כל פגם אי דאגלי קריא, והלכך איצטרך "משרת" לטעם בעיקר. ומה שדחה דאמר רבינו יק' ממה שפירש רבינו עם לקמן מהדרא דעירלה ודכאלאי דפגמו, דלא אמר רבי שמעון כל שהוא למכות מבידי דתערובת. או דבריה בעין – אמר מורי דלא שייך ליה מדי, דרבינו עם לא דיבר כן בתערובת שיש לו לחירי להחטבל, וכן יבש ביבש דו בתרי, ורדמנא אמר "אחרי רבים להטות", או דבריה לה היבא דליכא טעמא בנזן דאיכא ששים, דכל מקום דשיך ליה ביטול לאו אמר רבי שמעון כל שהוא למכות. דהא לא עדיף כל שהוא לרבי שמעון מבידי דרבנן, וכי היכי דכית דרבנן מנחטל ברוב ביבש ובששים בלח – הוא הדין לרבי שמעון כל שהוא. דהא רדמנא אמר דליכטל. אבל היבא דלא שייך ביטול, בנזן היבא דאיכא טעם, דטעם לא ביטל כיון דטעם בעיקר – אם כן הבי נמי מיידיש בכל שהוא לרבי שמעון כשהוא סרוחה בעיניו, כיון שיש בו טעם כאילו היה בעין, כדפירשתי. כן נראה למורי. **אמר** עולא מחלוקת בהשביח ולבסוף פגם – והשתא צריך לעולא דלא פליגי רבי שמעון ורבי שמעון בקרא לעיל דנבלה. דהא כן לא הוי מסיכור בלחץ בין השביח ולבסוף פגם לפגם בעיקר. וכן אלא כסברא פליגי, רבי מאיר סבר: כיון שהשביח מעיקרא בשעת נפילה חל איסור עליה – שוב אין לו הדיתר גם כן פגם אחרי כן. ורבי שמעון סבר: כיון דחשאת פגמא הוא שרי. **אבל** השביח ולבסוף פגם דברי הכל אסור – ואם תאמר: והא לעיל משמע דפליגי בהשביח ולבסוף פגם גבי נבלה. דרבי מאיר מוקי לה כסרוחה מעיקרא דוקא. אבל לא הסריחה מעיקרא והסריחה לבסוף אסורה, ורבי שמעון מוקי לה אפילו לא הסריחה מעיקרא, והסריחה לבסוף שרי. אלמא פליגי בהשביח ולבסוף פגמו ויש לומר: דלא דמי השביח ולבסוף פגם דהכא אלא נבלה דלעיל, דהכא יש לומר השביח בשעת התערובת, שבשעה שנפל האיסור לתוך הדחית היה נטון טעם לשבח, ולבסוף פגם אותו טעם המערער שם, בנזן נתון לתוך גריסין צונגין דרחיקין, ועל דא יקאמר דברי הכל אסור, כיון דמעיקרא היה נטון טעם לשבח חל עליה איסור. אבל ההוא דנבלה דלעיל דפליגי רבי שמעון ושרי כשהוא סרוחה עכשיו, אף על גב דמעיקרא לא היתה סרוחה, מכל מקום בעודה נבלה נפגם ושרי. **א** דלמא בין בזה ובזה מחלוקת – ואם תאמר: והכי מספקא ליה בהא: אם כן רבי יוחנן דאמר לעיל: פגם מעיקרא מותר, השביח ולבסוף פגם אסור, דאמר במאי? לא כרבי מאיר ולא כרבי שמעון, דרבי מאיר אסר כל פגם, ורבי שמעון מותר כל פגם; פגם מעיקר, וכרבי מאיר מותר – והביהי ונפגמה פגם. **תיקן** ואף על גב דלקמן פושטין קו' דמבריתא דרבנן דפגם מעיקרא פליגי, השביח ולבסוף פגם דברי הכל אסור, מכל מקום עלתא דרם בבית המדרש בתיקן, ושבו פשוט – באי גונא ואכאנא בנדה

תא שמע מסיפא – מותר ד'נפל של תרומה תחלה' היה יכול לפשוט כמו שמוכח לבסוף. אלא דניחא לה דליבא כל הביריות עד שמעמידן על האמת. והנה תלתא בבי – תתרי שאורא, חקי ד'נפל לתוך ערשית'. ואף על גב דבשאר איכא תרי בבי, 'נפל של תרומה תחלה' דנפלי של תחילת ערשית' – תרוייתו חשיבו להו דא, דמשום

'נפל של תרומה תחלה' מסיים לפרושי 'נפל של תחילת תחלה', לאשמעינן דאפילו בפרגם מעיקרא קאמר את קמא. **לרבי** שמעון לעטרפו דיתר לסיסא? ואם תאמר: אבאי לא חלי פלוגתיה? בזה וזה גורם, כהניא דסוף פרק 'כל הצלמים' (עבודה זרה מט, א) וש' לומר: דהיינו דקא שאן בזה כיד לחרומי ולא בזה, כי מצטרפי הוה ליה זה וזה גורם. אבל כשיש בזה אחד כדי לחרמין? אין שייך זה וזה גורם, ואפילו מאן דשרי התם אסר הכא. **רבי** שמעון לטעניה דאמר אפילו איסור איסור לא מצטרפי דתנן הערלה והכלאים מצטרפים ורבי שמעון אומר אין מצטרפין? תימה, דבמעלה (יה א) פריך מהא דקאמר רבי שמעון: הערלה והכלאים אין מצטרפין, אהדיא דרבי שמעון דאמר: כל שהוא למכות, ואם כן למה לי צירוף? ומשני דהם "אין מצטרפין – אין צריכין לצרף, פירוש: דבכל שהוא נמי מדידיב. והכא משמע דאין מצטרפין ממש קאמר. שאין מצטרפין לחייב? ומצטרפין בעלי תם: דהדיא דהתם דפריך מניה בתוספת רבינו – היינו ממתית דהתם דמסכת ערלה, דאמרין נמי רבי שמעון אומר: אין מצטרפין גבי ערלה וכלאי הכרים. והתם מיירי בערלה וכלאי הכרים שם בעיניהו הוה תערובת, ולכן צריכין לצרף. והדיא דמיתית הכא – לאו היינו מתניתין דמסכת ערלה, אלא היינו מתניתין דמיתרי בתערובת. והכי איתא התם: הערלה והכלאים אסורין ומצטרפין זה עם זה, רבי שמעון אומר: אין מצטרפין. רבי פירוש: התנא קמא סבר דרבי מצטרפין זה עם זה לאסור התערובת דהיתר אי ליכא מאתים, שאם נפל חצי לוג מערלה חצי מערלה הכרים לפחות ממאתים לוגי דהיתר – מצטרפי לאסור התערובת. ורבי שמעון אומר: אין מצטרפין לאסור, דכיון דאיכא מאתים דהיתר מערלה ליתר או מכלאי הכרים – מותר, אף על דליכא מאתים מן כולם. והשתא ניהא, דעל בירך דין אין מצטרפין ממש קאמר בדפרישתי, דליכא למימר אין צריכין לצרף קאמר כי דהיתר דמסכת ערלה, ומשום דכל שהוא למכות. כהדיא התם רבי שמעון כל שהוא למכות – היינו דוקא באיסור בעיניה, אבל על ידי תערובת בהיתר לא, דאם לא כן לא תמצא שום ביטול לרבי שמעון, לא ברוב ולא בששים ולא במאתים. אלא דאי באיסור מערב בהיתר מותר רבי שמעון כדפרישתי, אבל הכא דלא שייך ביטול, כגון דאיכא דאיכא טעם – חשיבין ליה

כאלו היה האיסור בעין, דהא טעם עיקר בדפרישתי לעיל. **והוא** עכברא דנפל בגו חביתא דשיכרא אסריה רב לחהוא שיכרא – תימה: דהא צונן בעונן הוא. ולשתריי ויש לומר: דמיתרי ששהה שם יום או יומים אחרי כבוס חור השכר, וכבש הרי הוא במבשרו. **דלא** מאיסא ובדלי' אינשי מניה – פירש הקונטרס: ואם כן למה לא דאסריה רחמנא? דהיינו חידושיה. וכן פירש לקמן יבן שבבא זרע. ולא נראה, דתנן דנאסי אבדלי' אינשי מניה, מכל מקום לא הוה ידענן דהאונלו בלאו האונלו שרץ, וכן שיהא אונלו מבשבת זרע, וזה, דאם כן היה חור חידוש כחידוש בעלמא בכל מקום בתלמוד, דחידוש בעלמא רוצה לומר איסור מכלל היתר או היתר מכלל איסור? לכן נראה: דהא ברילי אינשי מניה, ואם כן מן הדין היה לנו להיתרי, משום דהיו פגם ונתון טעם לפגם בעלמא מותר, ואפילו הכי אסריה רחמנא. אף כל נתון טעם לפגם דשרצים אסור. כיון שכן איסור דשרצים. והשתא ניהא, דהוה בשאר חידוש דעלמא שבכל התלמוד, דהוה איסור מכלל היתר. **אלא** מתעלה ליטמא חור ריש – כיון דחידוש הוא. כדאמר. ואם תאמר: מאי פריך? בשלמא גבי איסור חור חידוש כיון דנתון טעם לפגם בעלמא, שרי דהא אסריה רחמנא, אלא גבי טומאה אכל ככך אי הוה פגם? הא גבי טומאה אין לחלק בין ששבו ויש לומר: דגבי טומאה נמי חור חידוש ממי שדאן מותר שדאן פגם, שדאן גלי קרא בנבלה דרשאניה ראתה ליה. דהיינו שרשיה, אינה קרויה נבלה. **אמר** דהא תלכתא נתון טעם לפגם כר – פירוש: דהא תימא אונלו דשרצים אסור, ולא תימא אונלו דכרסא דקאמר לעיל וליתר משום פגם דשרצים, אלא אף בשרצים פגם מותר. ועכברא בשיכרא דאסר לא ידענא אי משום נתון טעם לפגם – דקסבר אסור ואף בשאר שרצים, ולית תלכתא כותיה – פירוש:

דברבי ירמא – דחידושן יותר מדאי שבח הוא לענן חימוץ עיסת אחרות. והקטני נפל של תרופה תחלה – דהשביח ולבסוף פגם הוא. ומור רבי שמעון בזה תלמה כבי – רישא – דהכא דנפלו באחת, ואשמועינן פלוגתא. **מציעתא** – נפל של תרומה תחלה בבא דסיסא – ין שנפל לתוך ערשית. מציעתא נמי אשמועינן דהשביח ולבסוף פגם דברי חבלי אסור.

סיפא דלא משבח כלל – יין בערשית, אסרי רבנן. **רישא** – דתרומה אשביחא בחדי שאור דחולין ברישא, דהדר פגמא תרישית, מציעתא – לרבי שמעון **אסרי** – דלא אשמועינן רביא? שמעון מותר. מי גרם לה שתחמין בשעה אחת איסור – ונמצא דהשביחו ולבסוף פגם, ובהדיא דהא קא מודית לן דאסור. שניהם תשיביו – ולא האיסור לבדו השביחו. **והתם** – משום משיבא ולבסוף פגם, דמודי רבי שמעון בזה הערלה וכלאי הכרים מצטרפין – אם נפלו שניהם לפחות ממאתים. **והבא** – גבי שרץ, היינו טעמא דאסור בפגם. דהא – איסור שרץ חידוש הוא. **דלא מיפמיא** – ובאלו אחרת ברילין אינשי מניה, ולמה ליה דאדאור רחמנא עליה? שמע מניה: אפילו נתון טעם לפגם אסור. **איתא** – אין חידוש הוא. **יפמא** לה ויבש – שדריי מאוס הוא ובדילי' אינשי ממגמא, למה ליה דאדאור רחמנא עליה? שמע מניה: אפילו בשבתא יבש ממגמא. **איתא** תנן – במסכת נדה (נד, ב) אבל שרץ ושכבת זרע נטמאין לחין ואין מצטאין בישוף? שאלו לא נטמא, אף לא מאיס שרץ, ולא חידוש, ואיצטרף לאוהורא עליה דגויס אבל. **ולפעמך** שכבת זרע – דהא דאי מאיסא ובדילי' אינשי ממגמא חידוש הוא, טעמא וכן ובשאל **אלא** – שאני לענן אשכנא, אף על גב דחידוש הוא, גזירת הכתוב היא דלא ולא יבש. דכתיב: 'כל אשר יפול עליו מזה ממוחם' – כעין מוחם, כשהן לחין. שכבת זרע **אמר** רחמנא תלחויין – "או אשר תעשה" – עכבש של יישוב מאיס. עכברא דרברא – אשקור'ל בלעז. נפל

כרדבי וזרא תא שמע מסיפא: הנין שפפל לתוף ערשית, וחומין שפפל לתוף גרסין – אסור, ורבי שמעון מותר; והא הכי נמי דפגם מעיקרא, ופליגי! וכן תימא, הכא נמי פדשני ליה עולא לרבי חמא: כשהשביח ולבסוף פגם; ונמי פליגי כשהשביח ולבסוף פגם? והא קתני: לפי שכן תרומה תחלה – דברבי הכל אסור! אלא ששמע מניה: בפגם מעיקרא מחלוקת, שמע מניה. הני תלחא בבי דקתני למה לוי? בשלמא בבא דסיפא קא משבחין לן: בפגם מעיקרא מחלוקת; מציעתא נמי: השביח ולבסוף פגם – דברבי הכל אסור; אלא רישא למה לוי? השתא ומה סיפא דלא קא משבח כלל אסרי רבנן, רישא דקא משבח מביעאי? אמר אביי: רישא לרבי שמעון אצטרף, והכי קאמרי ליה רבנן לרבי שמעון: עשה זו ראוייה לתחמין בשתי שעות, מי גרם לה שתחמין בשעה אחת? איסור. ורבי שמעון? כשהשביחו – שניהם השביחו, כשפגמו שניהם פגמו. לרבי שמעון, ליצטרף היתר ואיסור בהדי הדדי וליהתרי! רבי שמעון למעמיה, דאמר: אפילו איסור ואיסור נמי לא מיצטרפי, דתנן: הערלה וכלאי הכרים מצטרפין, רבי שמעון אומר: אין מצטרפין. ההוא עכברא דנפל לתביתא דשיכרא, אסריה רב לחהוא שיכרא; אמרה רבנן קמיה רב ששתי, נימא קסבר: נתון טעם לפגם אסור? אמר להו רב ששתי, בעלמא קבר רבי: נתון טעם לפגם מותר. והכא חידוש הוא, דהא מימאם מואם ובדילי' אינשי מניה, ואפילו הכי אסריה רחמנא, הלכך נתון טעם לפגם נמי אסור. אמרו ליה רבנן לרב ששתי: אלא מעתה, ליטמא לה ויבש, אלקמה תנן: מטמאין לחים ואין מטמאין יבשים! ולמעמיה, שכבת זרע מטמא לה ויבש, אלקמה תנן: מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין! אלא מאי אית לך למימר? "שכבת זרע" אמר רחמנא – פראויה למוחיה, הכא נמי "במתן" אמר רחמנא פעין מוחם. מתקוף לה רבי ששתי, אמר רבי ששתי: לא קשיא: הא דבדברא, והלא עולה על שרצא, והלכתא: נתון טעם לפגם מותר. ועכברא בשיכרא לא ידענא מאי טעמא דרב, אי משום דקסבר: נתון טעם לפגם אסור, ולית תלכתא גזוהיה; אי משום דקסבר: נתון טעם לפגם מותר, ועכברא בשיכרא אשביחי משבח. איבעיא להו נפל

דאף

נפל לנו הלא מאי – מי אמרינו: החומץ טעמו קשה, ואין השרץ מפיגו לתת בו טעם. **אימרוטי אימרט** – לחתיכות דקות קטנות. ושרץ איסורו בכעדה כטומאתו, ויחישין דלמא בולע חתיכות שרץ בהדי חומץ. **בחמשי** – כיון דחומץ טעמו קשה לא בעי שתין לבטולייה, דאפילו בחמשיין לא יחייב ביה טעמא. **הבי גרסינן**: **וכן כל איסורי שבתורה** –

בששים. וכן הלכה רוחות בישראל, דמין
 בשאנינו מין בששים, ורץ מחמץ. אבל מין
 מומקמין פסחים (ח) אלהבת במשדו כרב.
 וטעמא, משום דכל אסורין שבתוריה מין
 במשדו כרב, ובחמץ גזירה שאינו מינו אסו
 מינו.
משנה אם היה בחוקת השפתהר – מפרש
 גמרא שאף על פי שהפליג ישראל מן הגוי
 מלי, אמת לו הדורעו שהוה מפליג – מותר.
 דמירת גוי כל שעתא השתא אתי. ואם הוריעו
 שפפליג – שמתרחק, חביתו סתומת הוי.
 שיעורו כברי שיטתו יסחור יגוב – אם שהה
 כדי שיקוב שנתו כך במגופת החבית, ויחזור
 ויסתום הנבק ותיבש הסתימה – אסור. רבן
 שמעון בן גמליאל אומר – אינו נאסר אלא עד
 שישאה ידו שיפתח את כל מגופת החבית, ואי
 אפשר לגטולה לחזק תשבר כולה. ויגוף –
 ויעשה מגופה אחרת חדשה. ותגוב – ותיבש.
 אבל לסתימת חזר לא חששו. משום דמינכר.
 ורסות' לשון 'סתום העין' (בבביר דב) – עין
 פתוחה, דשפיר חזי. המלינ' יט' בקרין או
 בפסיע' ע"ה. גוי. וולך – שרין בפפנדריא.
 דרך קצרה. ונכנס למדינה ורחץ – במרחץ.
 מותר. כיון דגוי לא ידע דשהי, מרתת ולא נגע.
 חולבין – משפירי. מה שעל החולבין – אסור –
 דמינה אמר גוי ידו; שריתא זה זמנא לאכול
 לשותהו. ונגע. שעל החולבין מותר – דאין מוכן
 לסעודה זו. ואם אפר לו היו מוגז טומאה –
 הואיל ואיזק את ידיו ברישות במקצת, וסבתא
 דעתיה ונגע בבוליה. הביות פתוחות – שכבית
 אסורות. סתומות מותרות – שער שהיה שיפתח
 ויגוף ויגוב. וסתומא כרבן שמוע, מולא קנני
 ששתות. **גמרא** שני שניא רישא ומאי שניא
 סיפא – דאק חזו לזו דקנני; דקנני; שטענין
 טהרות, והני לא חביתו ננידו שדוה סתומות
 בממחה חמיו – שהטבילן, ומנגען טהור. על מנע
 חביו – הפוגע בו בדרך ולא נטרה לכך. ורישא
 נמי – כיון שהפליג איכא למיחש חביו
 כבא

שָׁנָא סִיפָא? אָמַר רַב יִצְחָק: רִישָׁא, בְּמִמְחַר חֲמִרֵי וּפּוֹעֲלֵי לֶבֶד. -
עַם הָאָרֶץ מִקְפִּיד עַל מִנְעַ חֲבִירוֹ. - אִי הָבִי, אִפִּילוּ רִישָׁא נִמְ

יהוה רב הילל לרב אשר:
 סר רב כהנא. אמר ליה:
 ינא סבר לשעורי במאה
 ה, דתנן: תרומה עולה
 תלפא בר גזא לרבינא:
 נקדירה דמי, ולא במיל
 לא בחמשיין. רב שמואל
 כרא בשיתין. והלכתא:
משנה
 שורין שבתורה. **משנה**
 בדי יין מקום לקום,
 מותר, אם הודיעו שהוא
 מן יוגוב; רבן שמעון בן
 את החבית ויגוף ותגוב.
 ה, והלך לו כקפדורא
 אם הודיעו שהוא מכלי
 רבן שמעון בן גמליאל
 ויגוף ותגוב. המניח
 ואן ונקנס - מותר, ואם
 שישתום ויכתום ויגוב;
 כדי שיפתח את החבית
 על השולחן, והניח לגיני
 והניחו וצא - מה שעל
 מותר; ואם אמר לו:
 תדולקין אסור. חבית
 - מותרת, כדי שיפתח
 מי "בחוץ השתמור?"
 ופועליו מעונין מהרות,
 מהרותיו מהרות; ואם
 ירכס", בין שנתעלמה
 מאי שנא רישא ומאי
 הכי, סיפא גמי' - אין
 נאמי הכי! אמר רבא:
 כבא

דבר מהדאי דפרק קמא דחולין (ח, ה) ה' השוחט סביב של גרים, רב אמר: קולך, ושמואל אמר: מדידה, ואף על גב דסתם כלי גרים אינם בני זמן, הדשחא חזי לפניהו ויש לומר: דהתם מיידידע שנשתמשו ב' כים. אי ימי, דהם טעמא שמונניא דאיסור דהרבא דהסבין שהווא בעין, דהו לשבחא גם כשאנין כן יומו. ואם תאמר: מאי קאמר דכא 'לא דענא' אי אשבחי משבח', לשימעה קולא ארמאותא ויש לומר: דשטא עבדא בשביארא ממוקא חז' השכר ומחוצה; דהשתא כשתתחוק השכר אין ידוע אם מחמת השכר עצמו, וקימא לן ברבא דאמר: נוהן טעמא לפנא מותרא באר בשביארא. ובשפא מניה, דכשאנין בת יומו כוונתא בא מותר' אי אשבחי **איבעיא** להו נפל על חלא כו' - ואם תאמר: מאי שנא משאר איסורין כמו בשביארא ויש לומר: משום דחלא חוק חזקא ואגב חרופיה נוהן טעמא לשבח כמו גבי חילתא, או דלמא טעמא השרץ נשן דהמשקה ואם כן אין לנו לאסור כל כך, ולכך היה שואל מה היה ממנו. **והוא** אימרטוטו אימרטוט - יש לתמוה: עכשיו חזקא אנו אובליים דבשרי; דהוא רגלי הדבורים מותרים בדבש. ואף על גב דהוי פגם, מכל מקום השרץ עצמו דאיפגם מיהסר לכולי עלמא! כלן נראה לרבינו דהו: חזקא רגלי הדבורים כיוון דעצמות בעלמא ניהו מותרים. דהא הדבורים כחורפין דעלמא מבסכת (טוהרות פ"א) וידים פרק ד' משנה ו'; עצמות החמור טוהרות, ורגלי הדבורים כעצמות החמור. דהא דאמרין אברין אין להם שיעור אפילו חרות מבידין מן המא פחות מבשרה מן השרץ - היינו לענין טומאה, וכגון דאיכא בשר עליה, דא לאו הכי טוהרין, ולענין אכילה שפיר דמי. **סבר** לשעורי במאא ואחד אמר לא גרע מתרומה דמי. דמי: נהי דתרומה כדמיא, כשהוא בקרדור דבר ל' טלחא בששים כדמיא, פיר' 'גיד הנשה' (חולין צו, א) קדירה ששבל בה תרומה לא יבשל בה חולין, ואם בשל בתוהן טעמו ויש לומר, דסביארה ליה כיון שטעמו חזק בשל ל' תרומה דתרומה דבר יבש. ואם תאמר: אמאי לא שריא באחד ומאתים כמו ערלה וכלאי הכרס; ויש לומר: דשאיני דהם משום דהו איסור הנאה, לכך לא לפינן כוונתא דשרי בהנאה, אבל תרומה שרי בניה. שריא. **כתבלין** ופלפלין דכל בטל טעמיהו - לא בששים ולא במאא, שדרי מעט תבלין נוהן טעם בקרדור גדולה. אבל אין לומר דהו בטל כלל, דהא חזקא נוהן טעמא חשיבנן ליה ולא חזקא ויטרינן בהו, כדאמר דכאם לעיל (סו, א): תבלין של שלשה שמות אסור ומתקן כן. **שיעור** בלחא בחמישין - תיממה! ויבשרא לא אכילתא בה דמי מויבשרא **אורי** ויבשרא לא אכילתא בה דמי מויבשרא

עבודת זרה. השומר. פרק חמישי דף ע' עמוד – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (סטיינזליץ)" רש"י

יצא דין נכר לא תקף לכו – לנסוכי. בתרייהו גירא – דשבקה לכו לנסוכי. ולהדי' בינא שרי – אף בשתיה, דמירתת ולא נגע. דהאי ניסא ודאי ניסא אסור – אף בהנאה. וכשאין נתפס על כניסתו כנגב עסקנין, שהיה לו חלק ביה, דאי נתפס עליו כנגב כוליה שרי. ואית דגרסי: הוה ביוניי בדשא – דחזין וסדקין ובקעין, "ובקעיה" תרגומו: ובועה. ישראל בעליונה וגוי בתחתונה – ויהי בתחתונה, וישראל רואהו מלמעלה. שרי – כל "שרי" דהכא – שרי אף בשתיה, דלא אגב אשכאמרון, וכל "אסור" דהכא – אף בהנאה. ובכולהו הלכתא כרבא. אי אית ליה לאישתמושי – ולמה? לכך נבנסתי – סמכא דעתיה ולא מירתת. דכי על להך ביתא מעיקרא, אדעתא דלנסוכי על, וסבר: אי משכחי לי אשתמיטא. ואף על גב דבמגע היין לית ליה לאשתמושי – אסור, דאי לאו לנסוכי על למה ליה דעילאי? ולא דמי למגעי דין בהנחה, דההוא חזין דברשותו על ידי דיעוני למאי עיל, כל זמן שלא הודיעו שמפליג – מותר, דסבר: אי נגענא השתא אתי וחזי לי. ואי לית ליה לאשתמושי שרי – וכיון דבחול הוא על כניסתו, מירתת הוא נגע. נעל קריאה פלוגי – ונתחיהו עמ היין, ואשכח ישראל לוגי – שמור, עמוד מבחין ושמור. אסור – דחיישין דלמא על כיון דאמר ליה: שמור, סמכא דעתיה דמפליג מניה. שפירא דבי שמיש – של ערב שבת, שהיו תוקעין להבדיל בין קדש לחול. ואי משום שבת – ואם תאמרו: דסמכא דעתיה דגוי משום דלא אתי ישראל בשבתא – האמר לו אסור ויורא בו, פחות פחות מאריב אבות – ועמוד לפוש, ולכא עקירה מתחילת ארבע לסוף ארבע. משא – נתחבא. ספק ביאה – דלא ידעין גוי אי על אל על – טהור. ומשום דכי שרי, דשני לו ספק ביאה מביתא ודאי וספק מנג – בקעה – שדות ורעהו זו אלצו זו. בימות הגשמים שדורעה היא ואין רבים דורסין אותה, והיו רשות היחיד לטומאה, וספיקא שאריעה דהו ספיקא טמא. וזמנא בשדה פלוגי – באותו מן השדות, ואין אנו יודעין אי הוי הלכתי במקום חלי – בבקעה זו. ספק מנג טמא – דאמר: נבנסתי לשרה שדומה לה, ואיני יודע אם נגעתי בטומאה לא. כיון דאיכא דפתחי תביתו כממא – וכיון דהוה דחמרא הוא פרשי, דבגביבותיהו טרידי ולא מנסכי. הוי ספק ספיקא – ספק ישראל ספק גוי, ואם תמצי לומר גוי – ספק פלגי ספק לא נגע, ובהא אפילו כהן שדור, וכן פנינו טעם עליה דרבי אליעזר היכי דמליא שדה טומאה, דאי על לה לא אפשר דלא האדיל, דליכא אלא דוד ספק, רביתא

יצרא דין נכר לא תקף לכו – לנסוכי. בתרייהו גירא – דשבקה לכו לנסוכי. ולהדי' בינא שרי – אף בשתיה, דמירתת ולא נגע. דהאי ניסא ודאי ניסא אסור – אף בהנאה. וכשאין נתפס על כניסתו כנגב עסקנין, שהיה לו חלק ביה, דאי נתפס עליו כנגב כוליה שרי. ואית דגרסי: הוה ביוניי בדשא – דחזין וסדקין ובקעין, "ובקעיה" תרגומו: ובועה. ישראל בעליונה וגוי בתחתונה – ויהי בתחתונה, וישראל רואהו מלמעלה. שרי – כל "שרי" דהכא – שרי אף בשתיה, דלא אגב אשכאמרון, וכל "אסור" דהכא – אף בהנאה. ובכולהו הלכתא כרבא. אי אית ליה לאישתמושי – ולמה? לכך נבנסתי – סמכא דעתיה ולא מירתת. דכי על להך ביתא מעיקרא, אדעתא דלנסוכי על, וסבר: אי משכחי לי אשתמיטא. ואף על גב דבמגע היין לית ליה לאשתמושי – אסור, דאי לאו לנסוכי על למה ליה דעילאי? ולא דמי למגעי דין בהנחה, דההוא חזין דברשותו על ידי דיעוני למאי עיל, כל זמן שלא הודיעו שמפליג – מותר, דסבר: אי נגענא השתא אתי וחזי לי. ואי לית ליה לאשתמושי שרי – וכיון דבחול הוא על כניסתו, מירתת הוא נגע. נעל קריאה פלוגי – ונתחיהו עמ היין, ואשכח ישראל לוגי – שמור, עמוד מבחין ושמור. אסור – דחיישין דלמא על כיון דאמר ליה: שמור, סמכא דעתיה דמפליג מניה. שפירא דבי שמיש – של ערב שבת, שהיו תוקעין להבדיל בין קדש לחול. ואי משום שבת – ואם תאמרו: דסמכא דעתיה דגוי משום דלא אתי ישראל בשבתא – האמר לו אסור ויורא בו, פחות פחות מאריב אבות – ועמוד לפוש, ולכא עקירה מתחילת ארבע לסוף ארבע. משא – נתחבא. ספק ביאה – דלא ידעין גוי אי על אל על – טהור. ומשום דכי שרי, דשני לו ספק ביאה מביתא ודאי וספק מנג – בקעה – שדות ורעהו זו אלצו זו. בימות הגשמים שדורעה היא ואין רבים דורסין אותה, והיו רשות היחיד לטומאה, וספיקא שאריעה דהו ספיקא טמא. וזמנא בשדה פלוגי – באותו מן השדות, ואין אנו יודעין אי הוי הלכתי במקום חלי – בבקעה זו. ספק מנג טמא – דאמר: נבנסתי לשרה שדומה לה, ואיני יודע אם נגעתי בטומאה לא. כיון דאיכא דפתחי תביתו כממא – וכיון דהוה דחמרא הוא פרשי, דבגביבותיהו טרידי ולא מנסכי. הוי ספק ספיקא – ספק ישראל ספק גוי, ואם תמצי לומר גוי – ספק פלגי ספק לא נגע, ובהא אפילו כהן שדור, וכן פנינו טעם עליה דרבי אליעזר היכי דמליא שדה טומאה, דאי על לה לא אפשר דלא האדיל, דליכא אלא דוד ספק, רביתא

חביתא מוכא. אמר רבא: חמרא שרי, מאי טעמא? רובא גנבי ישראל נינהו. הוה עובדא בגנהרדעי, ואמר שמואל: חמרא שרי. כמאן? רבי אליעזר. דאמר: ספק ביאה – טהור, דהנין הנגבין לבקעה בימות הגשמים וטומאה בשדה פלוגית, ואמר: הלכתי במקום חלי ואיני יודע אם נבנסתי לאותה שדה אם לא נבנסתי, רבי אליעזר אומר: ספק ביאה – טהור, ספק מנג – טמא! – לא, שאני התם, כיון דאיכא דפתחי לשום ממונא, הוה ליה ספק ספיקא. הדיא

הוי דוקא כיון דפתחו טובא. ואית דלא גרס "טובא" וגרס ליה בסמוך, וכיון דאיכא דפתחי לשום ממונא. הדיא

ההיא רביהא דרות נקטא אופיא בידא אמר רבא כמרא שרי – פירש הקונטרס: דוקא חניוקה, שאניה יודעת בטיב ניסוך ולא טרחה ליגע, אבל גערה גדולה לא תלינן לקולא. מיהו לא מצניח חלוקה דבשום מקום. לכן נראה דלאו דוקא רביהא. הוא הדין גדולה. אלא דעובדא זכי הוה. ונודע דלפירוש הקונטרס לא נפקא מניה מירי עכשוי, דגם הגדולים

אינם בקאים בטיב ניסוך. **אימר** מנגבה הדיביתא

קלטתה – ולא נגעה ביה, אלא מן האויר קלטתה. אבל אי שקלתה מעל גבי היין – יאמר שפיר. נגזק. מיהו שר בספרים ישנים: שקלתה. ואפילו הכי שרי משום דאינה בקיאה בטיב ניסוך ולא מסרה נפשה למינגע בפירוש הקונטרס, אבל בגדולה כיון דנקיטא אופיא איבא למימש. **ההוא** פלמוטא דסליק לתרדעא פתוח פתוח כותא טובא אמר רבי חיאי רב אבא עובדא הוה קמיה דרבי יוחנן ושריא ולא ידענא אי משום דקסבר כרבי אליעזר כי ופרח' ספק ביאה ספק מנגע הוא – דרואי ספס ניעהו. ואף על גב דגבי גבוי דלעיל אמרין דהוי ספק ביאה, ספק אם הם גוים או אם הם ישראלים – הני מילי גבויים. דש מום שהם ישראל, אבל פלמוטא סתם גוים הם, דאי הוה שריא היה הדין ניכר טובא. ומדלא שנת גבי גבוי מניה שהם גוים, ואם כן ספק מנגע הוא. ועל כרח' לא מסרה רבי אליעזר אלא בספק ביאה אבל ספק מנגע טמא ומשני: כיון דפתחי טובא, ספק אדעתא דממנא ספק אדעתא דמדינה פתוח. ופירש הקונטרס: דפתחו יתור מכדי שתייה, מוכחא מילתא דאדעתא דממנא פתחו וגבבנתייהו טרייך, כך פירש הקונטרס לפי שיטתו דלעיל, ופירשוהו דחוק. ועוד קשה, דמאי שנת גבי גבוי דאמר ספק ישראל ניעהו, וגבי פלמוטא אמר דאי גוים ניעהו, אם כן הוה ליה לתלמודא לפרש: לכן פירש רבינו עם לפי שיטתו דלעיל שפיר, דרבי אליעזר מסרה משום ספקא, והכי פירש הבא: ספק ביאה ספק מנגע הוא, פירוש: נתי דהוי ספק אם הפלמוטא הם גוים או ישראל כמו בגבויים, מכל מקום אם הם גוים דהוי נגעי וליכא רק חזא דממנא פתוח, ואם כן לא תהא דגבויים דלעיל דאמרין דהוי ספק מנגע אם נגעו לא לאו – היינו מישום דסתם גבויים אדעתא דממנא אתה, אבל פלמוטא סתם באים לאכול ולשתות כדאמר פרק שני דביצה (א) וישתנו להם ענין אדאלטום וחסוקום, ואם כן הוי ספק מנגע משום דליכא אלא חזא ספיקא, ובחזא ספיקא לא אמר רבי אליעזר! ומשני: כיון דפתחו טובא יתור מכדי שתייה אימור אדעתא דממנא פתוח, ואם כן הוי ספק ספיקא: ספק גוים או ישראל, ואם תמצ' לומר שהם גוים – שמא פתחו לשם ממנא ולא אדעתא דממנא, כיון דליכא ספק, **לא** מסרה לה אלא שמירת מפתח – לא סמכא מילתא דליכנס, ונתפסת כגב. מכאן, שאם תפס דמושל את הידיוהי והניח שמירת גוים בביתו ובמסר להם כל המפתחות אף של יין, אם אין אוכלים ושותים ממה שבבית, הישראל – היין מותר, ואם אוכלים בבית – אסור.

ואמנם, אם מצאנן הישראל כמו שהניחם מלאים – כשרים, דכוחיה אשכחן גבי בגדיה לענין טומאה שאם מצאנן כמו שהניחם טהורים, ואמרין עלה: וכן ביין נסך, ואולי כשנחשקין אותו בכל מקום ובקרקע ובכתלים את טמנוני ישראלם הדין אסור, לפי שגם לחוך חביות הבכנים קנה ארור לחפש בו. אכן אם היה לישראל סימן וחבור במגופה מותר, דאם הסירוהו לחפש בה לא היו מחזירין אותו, דהא לא מירתתי מישראל כלל. **פתוחות** אסורות – משמע אפילו טובא. ולא אמרין אדעתא דממנא פתחו כדאמרין לעיל גבי פלמוטא. והיינו משום דפלמוטא באים לבנות מס ומחל' ואורטואו. ולכן איבא למימור אדעתא דממנא פתוח. אבל בולשת אינם באים כי אם דוקא לאכול ולשתות.

רביהא – חניוקת גויה. **אופיא** = אשקומא של יין. **אימר** מנגבה הדיביתא שקלתה – ודוקא רביהא, דאינה יודעת בטיב ניסוך ולא מסרה נפשה למינגע, אבל גדולה מכי חזון דנקטא אופיא לא תלינן לקולא. **אף על גב דליכא תו** – שאף אם אופיא עזר, ואיכא למימור: הא דהאי בנו כותא שקלתה. **אימר איתריבי** – דרבי אופיא הוא אדאיתא תתם. **פלמוטא** = ראש הגויים, שר צבא. ולא ידענא –

אי שרא משום ספק גוי ספק ישראל, ורביי אליעזר דאמר ספק ביאה טהור. וקמיה פריך: הא לאו ספק ביאה הוא. דרואי גוים הלוי ישראל ניעהו – ואולינן בחר רובא, דליכא ספיקא. כיון דפתחי טובא – הרבה יתור מכדי צורך שתייהו, מוכחא מילתא דאדעתא דממנא פתוח וגבבנתייהו טרייך, והני מילי דלעיל שנבנסה לעיר בשעת מלחמה, דקתני מתניתין: אלו ואלו מותרות. הלכך, אף על גב דספק מנגע הוא, כיון דמוכחא מילתא לקולא בספק ביאה דמי, מסובכא – מוכרת יין בחנות, מזה "ולל" וסובא" (דברים כא), "סבאך מחול במים" (שעירא א). אפילידי = מפתח. שמירת מפתחות – ולא סמכא דעתה ליכנס, ונתפסת כגב. יין נסך מייבניא – בניחתא, ומסיעי לרב דמי. לפימרא דטהרות אלימי מין נסך – מדנקט לה בלשון קל וחומר. שחלקה **במסיפס** – מחיצה נמוכה, עם הארץ מצד זה וחבר שטורח טהרות מצד זה. אינו עושה יין נסך – דנתפס עליו כגב, אלאמא טהרות אלימי. מיתבי' = שתי חצירות זו לפנים מזה, הפנימית של חבר. וחיצונה – הפתוחה לרשות הרבים, של עם הארץ. דאין לו לעם הארץ דריסת הרגל על הפנימית. שומע' שם – בפנימית, אבל אי הוי איפכא, דחיצונה של חבר, כיון דהוי לעם הארץ דריסת הרגל בחיצונה – אין חבר שומע שם פנימית. מכל מקום קשיא לרב, דקתני: אלו ואלו מותרות. שם פ' שידו של עם הארץ נוגעת לשם. התיב' משום דנתפס עליו כגב – דמה לו בפנימית, אבל חלוקה, דבחדא רחב דמי, כי עייל ידיה לא מתפיס כגב. אפכא, כמצינא, אמי מכיון למדת בגין שאני רוצה למדוד, לכך חוששתי את ידי. לשון אחר מתשובת הגאונים: מתמנגא אני, אשטנדנדי' בלעז, וגרסינא, אימצודי קא ממצודא. נכל שאנינו גבוה מניה, וליכא למימור "מתמנגא אני" כשמושיט ידו שם. **אמי** דאמי' ברבין שמעון בן גמליאל דאמר לעיל: ובלבד שלא תהא ידו של עם הארץ נוגעת שם. ולרב לא שאני ליה בין שגג חזר למעלה כל שהוא שזה לו. **משנה** בולשת חזל, על שם שחוששין וחותרין קרי להו בולשת. כדמתרגמינן "ודחפש" ובגלש. ברקום

ההיא רביהא דרות נקטא אופיא בידא אמר רבא כמרא שרי – פירש הקונטרס: דוקא חניוקה, שאניה יודעת בטיב ניסוך ולא טרחה ליגע, אבל גערה גדולה לא תלינן לקולא. מיהו לא מצניח חלוקה דבשום מקום. לכן נראה דלאו דוקא רביהא. הוא הדין גדולה. אלא דעובדא זכי הוה. ונודע דלפירוש הקונטרס לא נפקא מניה מירי עכשוי, דגם הגדולים אינם בקאים בטיב ניסוך. **אימר** מנגבה הדיביתא קלטתה – ולא נגעה ביה, אלא מן האויר קלטתה. אבל אי שקלתה מעל גבי היין – יאמר שפיר. נגזק. מיהו שר בספרים ישנים: שקלתה. ואפילו הכי שרי משום דאינה בקיאה בטיב ניסוך ולא מסרה נפשה למינגע בפירוש הקונטרס, אבל בגדולה כיון דנקיטא אופיא איבא למימש. **ההוא** פלמוטא דסליק לתרדעא פתוח פתוח כותא טובא אמר רבי חיאי רב אבא עובדא הוה קמיה דרבי יוחנן ושריא ולא ידענא אי משום דקסבר כרבי אליעזר כי ופרח' ספק ביאה ספק מנגע הוא – דרואי ספס ניעהו. ואף על גב דגבי גבוי דלעיל אמרין דהוי ספק ביאה, ספק אם הם גוים או אם הם ישראלים – הני מילי גבויים. דש מום שהם ישראל, אבל פלמוטא סתם גוים הם, דאי הוה שריא היה הדין ניכר טובא. ומדלא שנת גבי גבוי מניה שהם גוים, ואם כן ספק מנגע הוא. ועל כרח' לא מסרה רבי אליעזר אלא בספק ביאה אבל ספק מנגע טמא ומשני: כיון דפתחי טובא, ספק אדעתא דממנא ספק אדעתא דמדינה פתוח. ופירש הקונטרס: דפתחו יתור מכדי שתייה, מוכחא מילתא דאדעתא דממנא פתחו וגבבנתייהו טרייך, כך פירש הקונטרס לפי שיטתו דלעיל, ופירשוהו דחוק. ועוד קשה, דמאי שנת גבי גבוי דאמר ספק ישראל ניעהו, וגבי פלמוטא אמר דאי גוים ניעהו, אם כן הוה ליה לתלמודא לפרש: לכן פירש רבינו עם לפי שיטתו דלעיל שפיר, דרבי אליעזר מסרה משום ספקא, והכי פירש הבא: ספק ביאה ספק מנגע הוא, פירוש: נתי דהוי ספק אם הפלמוטא הם גוים או ישראל כמו בגבויים, מכל מקום אם הם גוים דהוי נגעי וליכא רק חזא דממנא פתוח, ואם כן לא תהא דגבויים דלעיל דאמרין דהוי ספק מנגע אם נגעו לא לאו – היינו מישום דסתם גבויים אדעתא דממנא אתה, אבל פלמוטא סתם באים לאכול ולשתות כדאמר פרק שני דביצה (א) וישתנו להם ענין אדאלטום וחסוקום, ואם כן הוי ספק מנגע משום דליכא אלא חזא ספיקא, ובחזא ספיקא לא אמר רבי אליעזר! ומשני: כיון דפתחו טובא יתור מכדי שתייה אימור אדעתא דממנא פתוח, ואם כן הוי ספק ספיקא: ספק גוים או ישראל, ואם תמצ' לומר שהם גוים – שמא פתחו לשם ממנא ולא אדעתא דממנא, כיון דליכא ספק, **לא** מסרה לה אלא שמירת מפתח – לא סמכא מילתא דליכנס, ונתפסת כגב. מכאן, שאם תפס דמושל את הידיוהי והניח שמירת גוים בביתו ובמסר להם כל המפתחות אף של יין, אם אין אוכלים ושותים ממה שבבית, הישראל – היין מותר, ואם אוכלים בבית – אסור.

ואמנם, אם מצאנן הישראל כמו שהניחם מלאים – כשרים, דכוחיה אשכחן גבי בגדיה לענין טומאה שאם מצאנן כמו שהניחם טהורים, ואמרין עלה: וכן ביין נסך, ואולי כשנחשקין אותו בכל מקום ובקרקע ובכתלים את טמנוני ישראלם הדין אסור, לפי שגם לחוך חביות הבכנים קנה ארור לחפש בו. אכן אם היה לישראל סימן וחבור במגופה מותר, דאם הסירוהו לחפש בה לא היו מחזירין אותו, דהא לא מירתתי מישראל כלל. **פתוחות** אסורות – משמע אפילו טובא. ולא אמרין אדעתא דממנא פתחו כדאמרין לעיל גבי פלמוטא. והיינו משום דפלמוטא באים לבנות מס ומחל' ואורטואו. ולכן איבא למימור אדעתא דממנא פתוח. אבל בולשת אינם באים כי אם דוקא לאכול ולשתות.

ההיא רביהא דרות נקטא אופיא בידא אמר רבא כמרא שרי – פירש הקונטרס: דוקא חניוקה, שאניה יודעת בטיב ניסוך ולא טרחה ליגע, אבל גערה גדולה לא תלינן לקולא. מיהו לא מצניח חלוקה דבשום מקום. לכן נראה דלאו דוקא רביהא. הוא הדין גדולה. אלא דעובדא זכי הוה. ונודע דלפירוש הקונטרס לא נפקא מניה מירי עכשוי, דגם הגדולים אינם בקאים בטיב ניסוך. **אימר** מנגבה הדיביתא קלטתה – ולא נגעה ביה, אלא מן האויר קלטתה. אבל אי שקלתה מעל גבי היין – יאמר שפיר. נגזק. מיהו שר בספרים ישנים: שקלתה. ואפילו הכי שרי משום דאינה בקיאה בטיב ניסוך ולא מסרה נפשה למינגע בפירוש הקונטרס, אבל בגדולה כיון דנקיטא אופיא איבא למימש. **ההוא** פלמוטא דסליק לתרדעא פתוח פתוח כותא טובא אמר רבי חיאי רב אבא עובדא הוה קמיה דרבי יוחנן ושריא ולא ידענא אי משום דקסבר כרבי אליעזר כי ופרח' ספק ביאה ספק מנגע הוא – דרואי ספס ניעהו. ואף על גב דגבי גבוי דלעיל אמרין דהוי ספק ביאה, ספק אם הם גוים או אם הם ישראלים – הני מילי גבויים. דש מום שהם ישראל, אבל פלמוטא סתם גוים הם, דאי הוה שריא היה הדין ניכר טובא. ומדלא שנת גבי גבוי מניה שהם גוים, ואם כן ספק מנגע הוא. ועל כרח' לא מסרה רבי אליעזר אלא בספק ביאה אבל ספק מנגע טמא ומשני: כיון דפתחי טובא, ספק אדעתא דממנא ספק אדעתא דמדינה פתוח. ופירש הקונטרס: דפתחו יתור מכדי שתייה, מוכחא מילתא דאדעתא דממנא פתחו וגבבנתייהו טרייך, כך פירש הקונטרס לפי שיטתו דלעיל, ופירשוהו דחוק. ועוד קשה, דמאי שנת גבי גבוי דאמר ספק ישראל ניעהו, וגבי פלמוטא אמר דאי גוים ניעהו, אם כן הוה ליה לתלמודא לפרש: לכן פירש רבינו עם לפי שיטתו דלעיל שפיר, דרבי אליעזר מסרה משום ספקא, והכי פירש הבא: ספק ביאה ספק מנגע הוא, פירוש: נתי דהוי ספק אם הפלמוטא הם גוים או ישראל כמו בגבויים, מכל מקום אם הם גוים דהוי נגעי וליכא רק חזא דממנא פתוח, ואם כן לא תהא דגבויים דלעיל דאמרין דהוי ספק מנגע אם נגעו לא לאו – היינו מישום דסתם גבויים אדעתא דממנא אתה, אבל פלמוטא סתם באים לאכול ולשתות כדאמר פרק שני דביצה (א) וישתנו להם ענין אדאלטום וחסוקום, ואם כן הוי ספק מנגע משום דליכא אלא חזא ספיקא, ובחזא ספיקא לא אמר רבי אליעזר! ומשני: כיון דפתחו טובא יתור מכדי שתייה אימור אדעתא דממנא פתוח, ואם כן הוי ספק ספיקא: ספק גוים או ישראל, ואם תמצ' לומר שהם גוים – שמא פתחו לשם ממנא ולא אדעתא דממנא, כיון דליכא ספק, **לא** מסרה לה אלא שמירת מפתח – לא סמכא מילתא דליכנס, ונתפסת כגב. מכאן, שאם תפס דמושל את הידיוהי והניח שמירת גוים בביתו ובמסר להם כל המפתחות אף של יין, אם אין אוכלים ושותים ממה שבבית, הישראל – היין מותר, ואם אוכלים בבית – אסור.

ואמנם, אם מצאנן הישראל כמו שהניחם מלאים – כשרים, דכוחיה אשכחן גבי בגדיה לענין טומאה שאם מצאנן כמו שהניחם טהורים, ואמרין עלה: וכן ביין נסך, ואולי כשנחשקין אותו בכל מקום ובקרקע ובכתלים את טמנוני ישראלם הדין אסור, לפי שגם לחוך חביות הבכנים קנה ארור לחפש בו. אכן אם היה לישראל סימן וחבור במגופה מותר, דאם הסירוהו לחפש בה לא היו מחזירין אותו, דהא לא מירתתי מישראל כלל. **פתוחות** אסורות – משמע אפילו טובא. ולא אמרין אדעתא דממנא פתחו כדאמרין לעיל גבי פלמוטא. והיינו משום דפלמוטא באים לבנות מס ומחל' ואורטואו. ולכן איבא למימור אדעתא דממנא פתוח. אבל בולשת אינם באים כי אם דוקא לאכול ולשתות.

ישראל, והמעות שביד ישראל נעשו למפרע דמי יין נסך! ואין לומר שהגוים היו נותנים להם המעות במתנה, דאטו בשופטני עסיקין? ואומר רבינו יצחק: שבשעת נתינת הדמים היו אומרים להם הגוים: אנו מקנים לכם המעות מעבשיו והיין ידדה שלנו מעבשיו, והגוים היו מאמינים אותם בטוב ולא היו יראים פן יגזלו, ואף על פי שלא בא לידם עדיין.

אָנזיגט זיך לומר, דער האָרדיר דאָס משיכה
און מענטשן, ווי דערשיינט, "לעמיתך" משיכה;
דאָס איז אַ באַרד און באַרד. "לית לי דאָס ראַמער
בבכורות (א, יג). מדישראל באַרד איז נאָך געווען
און אַמאָר: "למה לאַ למה ליהויה כלי הנהיג
לאַ מלמד בבלי ישראל? ויש לומר: דער, דער
לעצטע באַרד פון פערטאָ. כאַן באַקומט קודם
לאַ יבא לעשות, כיוון שזיה מנהגם כן. **שמע**
לסביוותי לטופי, טופי, וואָס געטאָט שרייבט
אין צוקונפֿט, דערמאָנט (עב, כג). ויש לומר:
לפי שזיה מוכריין יין הרבה היה להם טורח גדול
לקנות. **הכא** במאי עסקין דאיבא עבתי יין
אפומאן בדכותאן - תימא: לביטול הוא וסורא
שפשושו יין לומר: מדמי עובדין. וקסבר לאַ
בטיל. ושיך להלן אחרי דהי (מדן) **ואי** סלקא
דערך משיכה גיט קונה אומאן - וואָס
תאמאָר: ואלא מאַן, מעט קונת: אַל אַי אַמאָר
און אַ מענטש וואָס מען קען ליה רנאָה ליה
המלח - ולמה לי משך כיון דמעות קונת? דכי
האי גונאן קרן בבכורות (שם, א) ווי סלקא
דערך מעט קונת ליה משך ויש לומר: דכי
קען אומאן וכן קושטא תתם עיני למימר דבעינן
בגוי תרתי, משיכה וכסף. דכי קאָמער הכא: ואי
סלקא דערך משיכה לחוד קונה בלא מעות,
אומאן? חזירי? וחתם גיט הכי קאמא: אי סלקא
דערך מעט לחודייה קונה אומאן? חזירי? וואָס
תאמאָר: וואָס טעמא דמקשה דבעינן לומר תרתי:
ויש לומר: משום דרשי: "לעמיתך" - בראי,
ממשיכה און בכסף לכל דאָ בראי ליה. ולגוי
ע - דאָר, דאָר, משיכה. משיכה **מיד** וואָס
טעמא אלא לרב כו' - וואָס תאמאָר: קשיא דרב
באורא, דאָר מוקי אלאיב דאָר מדישיבה קונה
באורא, ודפרכי "חזוב" (בבא מציעא מה, א) משמע
דסבירא ליה רבבי שמעון דאָר לקיש מדישיבה קונה
בישראל וואָס גיט, ווי דהיא דמייחיה קונה נתנה
לבבל, ואומער דאָר עלה. דאָר קען לאַ מדיחאָר
משיכה. אלא ספר לאַ מעל דאָר מדישך, אלא
קסבר מדישיבה קונה בישראל - אַם כן אינה קונה
בגוי, וניה מסייע היתם לרבי שמעון דאָר לקיש,
וואָס כן קשה דאָר אדרבי מיהו ין ספרי דגריסי
לעולם: "אמר רב כסביתא", אלא לאַ בראי,
דמאָר הכא: מדיה הוא טעמא אלא לרב האמער
דאָר הלכה כו', דעל דרין היינו רב דאמער לקען
סוף פירקא גמי, ממדיית רב יוחנן אבתייה, ד
וואָס כן לעל גמי מעבדא דסביוותא רסנין דאָר
בולא, וקשה דאָר אדרבי ויש לומר: דהוא
דבלן מייח לבבל גוי, ולכן קאמער דאָר וואָס בלן,
דאמער ספר גוי לאַ דאָר מדישך, מדישיבה קונה
בבכורות אלא, דהיי נאָך צירף לאַקשי רבי רבי
יוחנן דהתם כדפירשתי שם. ותלמודא דמייח גמי
סיעתא דרבי שמעון דאָר קיש חתם פרי "חזוב"
היינו לאַ פרי דמייח דמייח דמייח מדיחאָר

בדמיון שבה גוי קניניה, יין נסך לא היו עד דגנע ביה!
- אי דקא בייל ורמיו למנא דישראל - הכי נמי;
לא צריכא, דקא בייל ורמיו למנא דגוי - סוף סוף
פי מנא לאוירא דמנא קניניה, יין נסך לא היו עד
דמנא לארעיתיה דמנא; שמע מינה: נצוק חבור?
- לא, אי דנקיט ליה גוי לכלי בידיה - הכי נמי;
לא צריכא דמנא אחרא. ותיקני ליה כליו; שמעת
מינה: כליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה לוקח?
- לא, לעולם אימא לך: קנה לוקח, והכא במאי
עסקינן - קנון דאימא דכבשת יין אפומיה דכחונתא,
דקמא קמא אינסיך ליה. וכמאן? דלא קרנן שמעון
בן גמליאל, דאי רבן שמעון בן גמליאל, האמר:
ימבר פולו לנכרים חוץ מדימין יין נסך שבול! - מיד
הוא שמעא אלא לרב, האמר רב: הלכה קרנן
שמעון בן גמליאל חכית בחכית, אבל לא יין ביין.
מיתבי: הלוקח הרוקחא מן הגוים ומצא בקן
עבודה זרה, אם עד שלא נתן מעות משך - יחזור,
אם משינתו מעות משך וילדו לם המלה: אי סלקא
דעתך משיכה בגוי קונה, אמאי יחזור? אמר אביי:
משום דמיתווי פי מוקח מעות. אמר רבא: רישא
מוקח מעות, סיפא לאו מוקח מעות? אלא אמר
רבא: רישא וסיפא מוקח מעות, ורישא דלא יהיב
וזוי לא מיתחזי כעבודה זרה ביד ישראל, סיפא
דיהיב וזוי מיתחזי כעבודה זרה ביד ישראל. אמר
ליה קרן קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי, תא
שמע: המוכר ינו לנכרי, פסק עד שלא מיד דמיו
מותריס; ואי אמרת משיכה בגוי אינה קונה, אמאי
דמיו מותרין? תא במאי עסקינן דאקדים ליה
דינר. אי הכי, אימא סיפא: מיד עד שלא פסק
דמיו אסורין, ואי דקדים ליה דינר, אמאי דמיו
אסורין? אמר ליה: ולדידך דאמרת משיכה בגוי
קונה, אמאי רישא דמיו מותרין וסיפא דמיו
אסורין? אלא מאי אית לך למימר: פסק סמכא
דעתיה, לא פסק - לא סמכא דעתיה; לדידי נמי,
אף על גב דקדים ליה דינר, פסק - סמכא דעתיה,
לא פסק לא סמכא דעתיה. אמר ליה רבינא לרב
אשי: תא שמע, דאמר רבי חיאי רב אבא אמר
רבי יוחנן: בן נח יתרגע עד פחות משרה פרוטה,
ולא יתן להשבונו; ואי אמרת משיכה בגוי אינה
קונה, אמאי נתרגע? משום דעצירה לישראל.

ומאי

גב דלא יבא זית, ויהו חלו וזו הלואה גביה מדי
נגענא ביה, ואפילו אי לא שקלי יז ומנייהו שפר
זין נסך מקמי משיכיה. **דאמיז לאוריז דנמנ** –
ב' – וכן אביעמי אביעמי לן ב"הדמנא את
הספניה? (באב בתרא פה, ב) **עקבת** פין –
יש בבליז פז גרי, שמתעבב היז על פז כטיפה
או כשני טיפין מקמי זמניז חמרא דירשאל
באוריז דנמנ וגרי, ומיתסר בהחיא טיפין
שעל פז. **דבונתא** = פה, קטנה מחבית, כדאמר
במערע קין (יב, א): ופתני כהנתא ואן ופתני
במירא במערע. **במאן** – דא דאמר רב למשקל
דמי ברישא מקמי דיתסר בהחיא עבבה. **דלא**
ברבן שפעין בן **גמליא** – דקדתי מתניתין: יז
נסך שנפל לבור כולו אסור. רבן שמעון בן
גמליא אומר: ימכר כולו לברים חוץ ממך בן
נסך שבו. **דאמיז** משום תערובת יז נסך לא
מיתסר בהנאה חמרא דירשאל, ואנן קים לן כל
מקום ששהו רבן שמעון בשנתנו הלכה כמותה
פזיז דאמיז עקבתא אלא לרב – דא קדשיא למאן
רמיית ליה? אלא לרב דאמר לסביריא למשקל
דמי ברישא. לדידיה לא תירמיה, דאיהו אמר
בהחיא אלא הלכה כרבן שמעון. **שאל** בהבית
שנתערב דאחיתא אחרות – דשקל דחז ומנייהו
ושד לנדר, ואינך שרז בהנאה. **אבל** לן יין בין
דכי נתערב יין נסך בין כשר – כולו אסור. ואי
קשיא: אמי רובא דהכי מיתריצא אתקפתה
אממור, דא איננה חז קשיש מניה טובא
תיקשי, דהא במסכת בכורות (ג, י) – חזרינהו
אמי רובא לתוך שינוי אליבא דרבי יוחנן,
דאליבא קאמר אממור לשמעתיה, וקבעה
בעלי תלמוד כאן אמאליה דאממור. **גרוטאמיז**
= שבר כספין. **חזיר** – דא קניא, לא מחבית
לבערה. **יולד** לים **החלה** – דיוין דלא מצי
לאחרונהו למשקל דמי. **מקח מעות** – חזיא
משיכה בטעות, דלאו אדעתא דעבריה וזה גב.
סיפא **לאו** **מקח מעות** – בהמיה, ואף על זב.
דיהיב דמי לישקלניהו מיתיו **עקבדה** וזה – לכי
הדר שקל חזי – מיתיו כמאן דמבון לעבודה וזה
הדר. **פסק** עד **שלא** **מדר דמיו** מותרין – דכי מדר
קניה יז במשיכה מדר דמי לאחורא גביה, וזו
נסך לא חזי עד דנגע ביה. **שחקדים** לן **דינר** –
שחנן לו מעותיו קודם לכן. **שחקדים** לן – ונתן
לו מעות יותר מכדי מדר חזי, עד שיפסוק
הדמים חזירי לו ירשאל את מותרת. **אמאי** –
דמיו אסורין. ולדידך **דאמתי** – טעמא דרישא
משום דמשיכה קונה, סיפא נמי אמאי דמיו
אסורין? **סמבא** דתניתין – למקני במשיכה. **דמי**
פסק – קודם משיכה, לא סמבא דעתה
למקניה במשיכה, שמו ירבו לו סבמיו. בן נח
– שגול את ישראל פחות משעה פרטטה, אף על
גב דרבי ישראל לאו אמנות הוא, דמחלי עליה
גבי יז ממנא הוא, אלא בן נצטור על הגול
בסנהדרין (נז, א), ואחורה שלחו לו מיתא מתן
ואין צריכין התראה. והמשך בעמוד הבא.
ולא

ב נח נהרג על פחות משהו פרוטה – וכן נח מצווה על הגול, ואוחרתו זו מיתתו, ולא ניתן להשבוך. דרוקא ישראל דבר מזהיל הוא, אבל יו לאו בר מחילה הוא. ורשי פרש: הא לא קניה, ולא דכאן דאיתיה ברחותיה ישראל הוא, וקשה דהא נמי לא קנה ישראל נמי שלו, ואפילו הכי קנייה להתחייב אונסות דחיות דשיבך ביה. ורשי נמי שלו ממוך נחן ש קנאוה להתחייב בה מיתה, דהיינו דשיבך דשיבך ביה ויש לומר: ודאי יא גול שיה פרוטה, ודאי מונא לבני ישראל חסירו – חיות לן למימך כדפרשתי. אבל פחות משהו פרוטה, שלא חסיר הישראל דלאו מונא הוא, וגם ממוך הגוי לא נתרבה שדרי לא קנאוה – משום הכי פריך אמאי נהרג, ומשני צערא דיישראל וירא.

ולא ניתן להישבן – ולא מחייב לאהדרה לאתי ישראל, דהא מחיל עליה. אמאי נהרג – הא לא קניא לתוך גזילה, וכל חיוב אדעתא של ישראל היא ומשנה היא נהרג – משום שעירה דישאל. ועד כאן שייך לעמוד הקודם: ופאי לא ניתן להישבן – הא לא שייך ביה דישאל, דכיון דהוה לא קניא דישאל היא אינה בתורת הישבן – כלומר, הכי נמי

ומאי לא ניתן להישבן – פירש הקונטרס: ולא שייך ביה הישבן, וכל חיוב דאיתיה ברשותיה דישאל איתיה. ותמיה: הרי ישראל נמי לא קנה הגזילה, ואפילו הכי איתיה בתורת הישבן, דכתיב "והשיב הגזילה" ונראה דהכי פירושו: מאחר שאין חיוב בה רק משום צערא דישאל, אמאי הוצרך לומר "ולא ניתן להישבן"? פשיטא, וליכא

מאן דאמר שתהא השבה שייכא ביה! ואם תאמר: למאי דפרשין לעיל, דקאמר דמישבה קונה בני כלולי עולמא חיובא דליכא וזוי, כגון במציאות ובמבנה, מאי פריך ומאי מיתני? פשיטא, וליכא מגזל למקח וממכר? ויש לומר: דסבירא ליה דאי אינה קונה בניו במקח – אף בגזל נמי לא תקנה, דלא אמאי למציאה ומתנה דבתהייתא אתי לידהא, דמיא לדיאבוס? פתאי לידהא, לא מהני משבה במקח לא מהני אף בגזל. אם

קאמר: אינה בתורת שום גזילה דגוי, דכל חיובא דאיתא דמרה היא. והוא הדין לשוה פרוטה, והאי נשק פחות – לאשמועינן דנהרג עליה. אלם דנקט מינה משיבה קונה – הלכך קניה קמא, והדר קניה הא, ונהרג על שגול. ר"ל איתן להישבן. דרישע דוקא פחות משוה פרוטה, דישאל מחיל ואי מחייב גוי לאהדרה. לך מוביננא לה – דקנו מיניה במקני. וז"ל פסק – ראשון דמים, ולא סמכא דעתיה אקני, דסבר: אם ירצה לחזור ירבה עליו בדמייה דמיא אסורין – אלמא לא קניה משיבה משום דלא פסק קודם לכן. הלכך קנין נמי לא מהני. הכי גיטין: מאי הוי עלה מאי הוי עלה בראמין – קמא בלשון בעיא, ובהרא בלשון תימיה. ודלמא – מהבא לא פשטין לקנין דעלמא, והבא משום חומרא דיון נסך שאני, דקאמרינן בל למימר דלא קניא משיבה בלא פיסוק, אבל בעלמא קני. פישד הימנו חמרי ופועלי – הרי שוהה מביא וממרו טענין פירות, ופועלי ונשיאים בבתא, ומשכח בחירו פירות והבניסין לתוך ביתו. לא משיבה, שאין משיבה קונה בבני אדם, ופירות כל זמן שזון עלייהו לא קנה. בן פסק – דמים חזירי כן. עד שלא פסק – כלומר, כל זמן שלא פסק יכול מוכר לחזור בו, דקניא לא עדיפא ממשכא, ומשיבה נופא לא קניא אלא אם כן פסק, אבל מדד ופסק או פסק ומדד – קניא ליה ביתו ולא בעי משיבה. פרוק והבניסין לתוך ביתו פסק עד שלא מדד אין שניהן יבולין לחזור בו – דאף על גב דלא מדד, כיון דפסק קניא ליה רשותו במשיבה. מדד עד שלא פסק שניהם יבולין לחזור בו – כל זמן שלא פסק, ומדידה לא מהניא מדי, ורשותו לא קניא עד דפסקו. אלמא משיבה בלא פיסוק לא קניא. קנה קמא – דהא פסק וקנו מניה. וזוי אנסוחו – זה שנתן לו מאה ועשרין אנסו למכרה, וכל כבוד דלא ידבר ליה כולי האי לא הוה בדעתיה לובנה, ואיהו לא מוביננא ליה בשרייה קאמר ליה רבא, וזוהי מרתתא אלא בעל בורחיה. אמר ליה בדישימי בתלחא – מוביננא לא ניהלך, כיון דנקט לישנא דשומא ונקט תלחא שחזי פני סתם – דלחור דיינין נחת, ואפילו תרי מגזל תלחא שניין אחרו, ואם שליש חלוק על השנים אוליין בתר רובא. בראמי בן תלחא – לשהן לו לאו בתורת דיינין

נחת, ולאמיתר שלשתי נחתו. בדישימי בראמיה – חולקין מאי אתרו ליה דביתו. **משנה שפיר** טיטוריר, מלמעלה פיר רחב מלמטה נקב קצר. ומושיבין אותו על פי צלוחית של לוקחין שפיר צר, ושוכפין חזין מן המידה לתוכו, והוא יורד לתוך הצלוחית. אם יש בו – בשולי המשפך. עקבת יין – מקום שמתעכבת שם טיפת יין. אסור – לפי שנשאר שם מן היין שמדד לתוך צלוחיתו של גוי. ובגמרא מפרש שהוא עקבת יין דמשפך במאי מיתסרא. המערה מבלי אל בלי את שעירה מפני מותר – ובגמרא מפרש בגי המערה. ואיטוריר לאשמועינן את שעירה לתוכו אסור – משום כח, והעליין מותר – דלא גזור רבנן בכחו למיסר שהוא דגואי. **גמרא הנצוק** = קלוח צינור הבא מלמעלה למטה בוקיפה כמבור של גזין. קטפסר = מים הבאין מלמעלה למטה דרך מדרון של תל גבוה וקוק, ומשקה טופח – ואין בו טופח על מנת להטפסה, שאם טפח בזה בידו לא יעלה בה משקה שיוכל להטפסה דבר אחר. אינו חיבור לא למומאה – אם משקין תלושין חן, ונגע טמא בתחתון העליין טהור. וכן לענין משקה טופח, אפילו במקום חלק משקה מכאן ומכאן ומשקה טופח באמצע, ונגע טמא במשקה – משקין שמכאן ומכאן טהורין, ואף על פי שמחבירין לו. ולא לפהרה – נגמית שאין בה ארבעים סאה, ונצוק או קטפסר או משקה טופח מחובר לנגמית זו מקוה שלם – אינה חיבור, והטובל בנגמית לא עלתה לו טבילה. ואשבונין ביקוע, ארץ מליחה שנתבקעה ונקוה שם מים – חיבור לטומאה ולטהרה. לין נסך – שהמשרה מכלי כשר לין נסך – נאסר אף מה שבכלי העליין דרך נצוק.

הוא

אם יש בו עבדת יין אסור – ואם תאמר: למה לי עבדת יין? תיפוק ליה משום משפך גופיה, דאמר למקן (ע"ב) בדעי גיגולו ותיזיך רבינו תם: דלמקן מיירי במשפך של חרס דבלע שטל, והבא בעל עץ לאו כולי האי. ושוב חזר בו רבינו תם, ופירש: דהבא דבלע שטל עץ, אלא דלמקן מילי בשל עץ שמיחיד לחשמושו של גוי ובלע טפ, ולכך בעי גיגול, אבל הבא מיירי שהמשפך

כאשר שטל לא בעי גיגול, דלפי שעה לא גזרי ביה רבנן. ומשום הכי נקט דרפי שיש בו עבדת יין. אף על גב דלמקן (שם) אסור בגי קנקנים דלפי שעה גזרי ביה רבנן – התיב כדמפרש טעמיה: משום דמבניסין לקיום, אבל גת ומחץ ומשפך שאין מבניסין לקיום לא בלעו כולי האי. **פסחית** – חלליתו דתפשוט קל – ואם תאמר: פשיטא דאסור כיון דפסחתו צלוחיתו ויש לומר: דאשמעינן דחידה, דאף על פי שאין היין נשאר כלל במשפך אפילו כלי אסור. **כחו** של גוי דרבנן בהורא דלבראי ודורו רבנן דלגזאי לא גזרי – מכאן שאם היה היין כשר בתוך כלי אחד, ונטל הגוי את הכלי מבחוץ ושפך מן היין לחוץ ולא נגע ביה – מה שנפל חוץ לכלי אסור, לא נאמא שבתוך הכלי מותר בדמירטין ובא. **דלגזאי** לא וזור רבנן. **אמר** להו רב חסדא דתננו סביתא כי כלייתו חמרא לגינס מקטפי קטופי – פירש רשי: שפיסוק ראש העליין של נצוק מבכיל של ישראל וכו'. שיעור ראש התחתון כלכלי של גוי, דאם הגיע ראש התחתון לכלילי של גוי קודם שפיסוק ראש העליין מבכיל של ישראל – תו לא מהני קטוף, דנצוק חיבור. ופסק רש"י כרב הונא דאמר נצוק חיבור, דמסרב רב דלגזאי לא כותיה, ומעשה רב. אבל רבינו תם פסק דנצוק אינו חיבור. ואף על גב דרב חסדא כבירא ליה דנצוק חיבור, מכל מקום לא בששת דבתרא הוא טפי אמר נצוק חיבור, דמרוקין ממתניתין בגי המערה לעיל. וכן מר זוטרא דבתראה הוא אמר למקן קנישקנין שריא, וקנישקנין חשיב נצוק אף על גב דאינו עולה אלא על ידי מציצה, דמיי לישתא וכת שבתא דחשיב ליה למקן נצוק, מדפריך תלמודא עליה: שמע מינה נצוק חיבור, אלמא בגי בשתא אף על גב דאין היין עולה אלא על ידי מציצה ואין סופו לתלמודא מציצה כשאר נצוק אפילו כלי חשיב ליה נצוק, אבל דאין נמי קנישקנין. ועוד, מדתני רבי חייא "כשפסחתו צלוחיתו", אלמא דנצוק דנצוק אינו חיבור. ואף על גב דקאמר: דקסבר תיביעי קל, לא הוי אלא דחוק ותיוראן בעלמא, ועוד מביר מציצה רב ראיא דנצוק אינו חיבור, מדפריך תלמודא בכל דוכתי: שמע מינה נצוק חיבור, דשמוע דקשה לתלמודא לאסור בנצוק, ועוד, דרב חסדא דדייק דנצוק חיבור מהחיצה והנצוק והקטופס ומשקח טופח בו, דאין מינה: לטומאה ולטרהה הוא דלא הוי חיבור את לענין יין כרס הוי חיבור, ולענין משקח טופח על כרחך אין דיוק הוא אמר, דאם בפרק "רבי שמעאל" (עבודה זרה ס"ב) משמע דלענין יין נסך בעינן טופח על מנת להטפה, בגי הואו ויך דאשתכח במעצרתא כר אמר רב אשי: אי איכא טופח להטפה כר, וכי איכא דאין דיוקא מלא לענין משקח טופח כבדיפריש – הוא דהיין לענין נצוק נמי אינו חיבור, וכן הוי מנה נצוק חיבור – מאי קבעי? אמר רב חונא דנצוק במשעתין נצוק חיבור! אלא שמע מינה דרב חונא דרבי תם להחריז מנע גוי על ידי נצוק, אבל בחפסד מונע יכול להחמיז כדברי רש"י. אמנם אם משך יין מן החבית לתוך כלי שיש בו יין נסך, אם יש בחבית ששים מן היין ששכלי שיש בו נסך – ודאי מותר אפילו למאן דנצוק חיבור, דלא גרע חיבורו על ידי נצוק מאילי אמלוי כולי מעורב בחבית. שהיה אז שטל בששים כסחם ייבם, כמו שפירש רבינו תם. ונצוק דמסרס היכי נדעי? כגון שהיה היין מלא מן החבית ונגע בקילוח שהוא שורא וצוק – כי האי מיתסר למאן דנצוק חיבור. ומכל מקום היין שיש בחבית ששטל חוץ, כגון שפירש רבינו תם, לא לישכאבי, כי שפתינו חמרא לגינס לא ליקרב גוי ולצוק בהדיכיו – והלכך יש להודיר בשיראלא שופר יין חביתא כלכלי ארס, שלא יסייע הגוי אלא כן ישראל אחר שמוסייע הרבה עמו. וכשהיין מקלח מן הגניגת או מן החבית בעגלה לתוך הכובא, והגוי מגביה את העגלה כדי שיקלח היין יפה יפה – זה היה מעשה ולא היה רבינו יצחק רוצה לומר לא איסור ולא היתר. ומכל מקום גראה, דכיון ובלאי הכי נמי היין מקלח, ולא הועיל מעשה הגוי אלא שעל ידי כך הוא מקלח יותר יפה – אם כן מותר, דהוי מסייע שאין בו ממש. אבל יש ליהדר כשנשאר היין בכובא והגוי מטה בכובא בסיוע נער קטן ישראל, דהוי מסייע שאין בו ממש בדאמון.

הא עבדת יין – דנמשך במאי איסור? הא לא נגע משפך ביין נסך משידח לתוך צלוחיתו **אלא** בנצוק – שחזיר יין שבמשפך לין שבקרקעיהו של צלוחית. הני רבי חייא – במתניתיהו לחך מתניתא ומוסיף ויהי. **שפסחתו צלוחיתו** – והכי קתני לה: נטל המשפך ומודר לתוך צלוחית של גוי והיה פסחתו צלוחיתו. וחזר ומודר לתוך צלוחיתו של ישראל, אם יש בו עבדת יין – אסור, דכיון שנתמלאת צלוחיתו עד שפסח היין בשטל המשפך, שנתחבר ממש יין שבמשפך לין יין. וקנישקנין: כיון דרך רדכי חייא מתניתין דחא, וקתני שפסחתו צלוחיתו, הא לאו הכי שרי – תפשוט דנצוק אינו חיבור. **ושפטינן לא שפסחתו צלוחיתו תפשוט קל דאסיר** – והיא גופה איצטריכא לאשמועינן, דלא חיימא: הא נמי דמיא לנצוק ולא תיתסר, אבל נצוק תיביעי קל. ומכאן לא דייקת בה היתרא, דהא נצופא איצטריך. **המערה מבלי אלא כלי** – סלקא דעתיה בישראלא עסקין, דנפסוקין פסוקי – קודם שירי הקילוח לתוך כלי הגוי יפסוק ראש הנצוק מבלי העליין, דהשתא ליכא חיבור מידי. אבל רבינו בני דמייבחר על ידי נצוק אסור לקלטו מן האויר לשותות, והכי נמי מתניתין פסוקי – קודם שירי יין נסך. **דנאי לא** וזור רבנן – והכלה כרב ששה, שאין אדם חלוק עליו, ואם שפך גוי [מן] הכלי מותר מה שנשאר בכלי קטופי – שפיסוק ראש העליין של נצוק קודם שיעור ראש התחתון כלכלי הגוי, ואי נגע מקמי דליפסוק ראש העליין תו לא מהני קטוף, דאיחסר לה נצוק, דסבירא ליה: נצוק חיבור, וכן הכלה. **נפצי נפצי** – יעמוד נצוק ודוקו היין לכלילי של גוי, כי היכי דלא ליהוי נצוק. **שפוכאי** – פועלין ישראל, דהיגליס לערות יין מבלי אל כלי. ושרדתי עליה – שמא דהתו את כל הכלי שמועין מנעו ביד גוי, דהוא יערה לבדו, ומיתסר תחתון, נישתא וכת נישתא – היינו "דיוספי" דרגס דעריבין (קד"א). וחתכין שני קנישקנין ומדביקין אשהון ממהלעלה, ושנתין פותין לישתא (כחא). ומנציחן אחד מן הראש קבא השני נותן בפיו. ומנציחן מעט עד שעולה היין ושטמו מפיו, ומנציח וקנישקנין כנגד הקילוח, ואין עולה מאילוי כולו מחבית לחבית. **אנא ידיה אנישתא** – נגע בראש זה המוקלח. **לביולי חמרא** – אפילו מה ששכלי הראשון. **אנישתא וכת נישתא** גידר – שהרי אמלוי עולה, והוא היה כגונגוע בראש ממש, דהויא לא חביתא אריכתא. קנישקנין – כלי רחב, ויש לו שני קנין או שלשה וצאקין מצידו ומגבישין נצוק כנגד גובהו, וכשנותנין יין בפיו

מתמלמלא כל הקנים יובליס כמה בני אדם שלשות בו ביחד, ובאן קריון לו קרולג'א מפני שמוקף קנים במחולות הללו. (קנישקנין) (שריא) [שריו] לשותות בה ישראל וגוי ביחד, שכל זמן שהו מוצץ אין קני שגונע בפיו גוי דחור למטה. והני מילי דקדם ופסק ישראל ב'. **משנה**

אם יש בו עבדת יין – אסור; הא עבדת יין במאי קא מתפסרא, לאו בנצוק? שמוע מינה: נצוק חיבור! תני רבי חייא: שפסחתו צלוחיתו. – אכל לא פסחתו צלוחיתו מאי? לא, תפשוט דנצוק אינו חיבור! לא, פסחתו צלוחיתו תפשוט קל דאסור, נצוק תיביעי. תא שמוע: המערה מבלי לכלי, את שמוערה ממונו – מותר; הא דרבינו בני – אסור, שמוע מינה: נצוק חיבור. – אי נצוק חיבור, אפילו דגויה דנמא נמי ליתסר! – הא לא קנשיא, דקא מקפרי קטופי; מכל מקום נצוק חיבור! – ולשמעינן, אימא סיפא: את שיערה לחוכו הוא דאסיר, הא דרבינו בני שרי! אלא, מוא ליבא למשמע מינה. תא שמוע: המערה מחבית לבדו, קילוח היורד משפת חבית למטה – אסור! תרומה רב ששת: בגוי המערה, דאחי מוכחו. אי גוי המערה, אפילו גזא דחביתא נמי מתסר! פה דגוי מדרבנן הוא דאסיר, ההוא דנפס לבראי גזרי ביה רבנן, ההוא דלגזאי, לא גזרי ביה רבנן. אמר להו רב חסדא להנהי סביתא: כי פיליתו חמרא לגינס – קטפי קטופי, אי נמי נפצי נפצי. אמר להו רבא להנהי שפוכאי: כי שפכיתו חמרא, לא ליקרב גוי לסייע בהדיכיו, דלמא משתיתו ושרדתי ליה עליה, וקאחי מוכחו ואסיר. ההוא גבא דאפיק חמרא בגישתא וכת גישתא, אתא גוי אנא דיהא אנישתא, אסירה רבא לכוליה חמרא. אמר ליה רב פפא לרבא, ואמרי לה רב אדא בר מתנה לרבא, ואמרי לה רבינא לרבא: במאי? בנצוק, שמעת מינה: נצוק חיבור? שאני התם, דכולי חמרא אנישתא וכת גישתא גריה. אמר קר זוטרא בריה דרב חננין: קנישקנין גוי. והני מילי דקדרי פסק ישראל, אכל קדם פסק גוי לא. רבה בר רב הונא איקלע לבי ריש גלותא, שרא להו למשתא בקנישקנין. איכא

מחלמלא לאסור בנצוק, ועוד, דרב חסדא דדייק דנצוק חיבור מהחיצה והנצוק והקטופס ומשקח טופח בו, דאין מינה: לטומאה ולטרהה הוא דלא הוי חיבור את לענין יין כרס הוי חיבור, ולענין משקח טופח על כרחך אין דיוק הוא אמר, דאם בפרק "רבי שמעאל" (עבודה זרה ס"ב) משמע דלענין יין נסך בעינן טופח על מנת להטפה, בגי הואו ויך דאשתכח במעצרתא כר אמר רב אשי: אי איכא טופח להטפה כר, וכי איכא דאין דיוקא מלא לענין משקח טופח כבדיפריש – הוא דהיין לענין נצוק נמי אינו חיבור, וכן הוי מנה נצוק חיבור – מאי קבעי? אמר רב חונא דנצוק במשעתין נצוק חיבור! אלא שמע מינה דרב חונא דרבי תם להחריז מנע גוי על ידי נצוק, אבל בחפסד מונע יכול להחמיז כדברי רש"י. אמנם אם משך יין מן החבית לתוך כלי שיש בו יין נסך, אם יש בחבית ששים מן היין ששכלי שיש בו נסך – ודאי מותר אפילו למאן דנצוק חיבור, דלא גרע חיבורו על ידי נצוק מאילי אמלוי כולי מעורב בחבית. שהיה אז שטל בששים כסחם ייבם, כמו שפירש רבינו תם. ונצוק דמסרס היכי נדעי? כגון שהיה היין מלא מן החבית ונגע בקילוח שהוא שורא וצוק – כי האי מיתסר למאן דנצוק חיבור. ומכל מקום היין שיש בחבית ששטל חוץ, כגון שפירש רבינו תם, לא לישכאבי, כי שפתינו חמרא לגינס לא ליקרב גוי ולצוק בהדיכיו – והלכך יש להודיר בשיראלא שופר יין חביתא כלכלי ארס, שלא יסייע הגוי אלא כן ישראל אחר שמוסייע הרבה עמו. וכשהיין מקלח מן הגניגת או מן החבית בעגלה לתוך הכובא, והגוי מגביה את העגלה כדי שיקלח היין יפה יפה – זה היה מעשה ולא היה רבינו יצחק רוצה לומר לא איסור ולא היתר. ומכל מקום גראה, דכיון ובלאי הכי נמי היין מקלח, ולא הועיל מעשה הגוי אלא שעל ידי כך הוא מקלח יותר יפה – אם כן מותר, דהוי מסייע שאין בו ממש. אבל יש ליהדר כשנשאר היין בכובא והגוי מטה בכובא בסיוע נער קטן ישראל, דהוי מסייע שאין בו ממש בדאמון.

משנה ומים במים כו' – מים שנתנסכו לעבודה זרה נפלו במים דהיתר. **גמרא** ראשון ראשון – שנפל, בטל ביין כשר שבור ומותר בהנאה. והאי דקתני למקן (עד, א) אין נסך שנפל בבור כולו אסור, מוקף לה כשנפל בחבית גדולה וגשברא ונפל כולו אסור. **לגו היתירא** – ולא אמרין קמא קמא בטל ליה ברוב. **היתירא** לגו

איסורא – דקמא קמא דהיתירא בטל ליה.

הכי גרסינן: יין במים בנותן טעם. מאי לאו
חמרא דאסורא לגו היתירא? וקתני:
מאי דידב טעמא בחמרא ומסרוהו הכי גרסינן:
לא חמרא דהיתירא בנו מיא דאיסורא
– ואשמעינן דכל כמה דהיבי מיא טעמא
בחמרא איתסר עד שיבטל טעם היין את טעם
המים, ובגון דנפיל כותלי כחדא, דלא אפשר
למאי דאיסורא לבטלי. הכי גרסינן: ומדרישא
מיא דאיסורא סיפא נמי מיא דאיסורא וקתני
סיפא מים ביין בנותן טעם, אלמא איסורא
בגו היתירא אף על גב דרובא דהיתירא
לא אמרין קמא קמא בטל, אמר לך רב
דיבי כולה מתניתין היתירא בגו איסורא –
ורישא מיא דאיסורא, וסיפא מיא דהיתירא.
ואין הלכה כרב דמי, שהרי בא רב יצחק
והחמיר, בא רבין והחמיר, ולקמא פסקין:
נסך במינו במשנה. "צירצור קטן" גרסינן, והוא
קטן קטן, ובעירובין לגבי בגדים פפרק אחרון
(ק, ב) גרסינן "צלצל קטן", והוא קשר של
מש. ואינן את החיתר כאליו אינו – ולא
אמרין: הרי נאסר כל היין ורבה היין על
המים, דהא הוי חמרא רובא. אלא באיסור
שנפל גרידא משערין, ואיכא מיא רובא.
אלמא פליג רבין אדרבי, ואשמעינן דמיא
הוא דמבטל חמרא, אבל חמרא לא מבטל
חמרא. תחלה – קודם יין נסך, דכי נפל יין
נסך אשכוחי מיא ובעולה, כמא מין את
מינו – לבסוף, וניעור, ונפלא מתחוק ונתחוק
איסורו ורבה יין על המים. ולשון "ניעור" –
[והרי' ד] "כאשר אשר יעור משנתו", כמו
"וניעור ולידה" אבות פרק ג משנה ד',
וכל הכא דהני "מצא מין את מינו וניעור"
היינו פירושה. ויש שמפרשין "וניעור" – נער
מתורוהו ראשונה ונדבק בחבירו ונתחוק, ואם
כן "נוער" מיעבי ליה. ואיכא דמתני – להא
דרב שמואל ב ריהדא אמתניתין. אמאי דמתני
לה אמתניתין לא בעי תחלה – ואפילו נפל
קיתון לבסוף סבירא ליה דמבטלן מים את
האיסור. ומאי דמתני אפילתיה דרבין בעי
תחלה – דאי לא תחלה אתה לאשמעינן:
מאי קמשמע לך? הא רבין נמי הכי קאמרו!
הגדילו

דמתני לה אדרבא בעי תחלה. איחמרי: יין נסך שנפל לבור ונפל לשם קיתון של מים,

איפא דאמרין: רבה בר רבא הויא גופיה אישתא
בקנישקנין, נדי דלא הוי חיבור, מכל מקום הוה לו לחוש ולמנו פסיק קריים ברישא
גוי ופירש רבינו חננאל, דלא מיירי עם הגוי, אלא שהיה שותה עם ישראל בקנישקנין.

יין ביין ומים במים – ככל שהוא. יין במים ומים
ביין – בגותן טעם. **זה הפלל:** מין במינו – במשנה,
ושלא במינו – בגותן טעם. **גמרא** כי אתא רב דימי
אמר רבי יוחנן: המערה יין נסך מחבית לבור, אפילו
כל היום כולו – ראשון ראשון בטל. תנן: יין נסך
אסור ואוסר ככל שהוא; מאי לאו דקא נפיל איסורא
לגו היתירא? לא, דקא נפיל היתירא לגו איסורא.
תא שמעי: יין במים – בגותן טעם; מאי לאו דקא
נפיל חמרא דאיסורא למיא דהיתירא? לא, דקא
נפיל חמרא דהיתירא למיא דאיסורא. – ומדרישא
במיא דאיסורא – סיפא נמי במיא דאיסורא, וקתני
סיפא: מים ביין – בגותן טעם! – אמר לך רב
דימי: פוקה מתניתין היתירא לגו איסורא, וירישא –
דקא נפיל חמרא דהיתירא למיא דאיסורא, סיפא
– דקא נפיל מיא דהיתירא לחמרא דאיסורא. כי
אתא רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן: המערה
יין נסך מצרצור קטן לבור, אפילו כל היום כולו –
ראשון ראשון בטל. ודוקא צרצור קטן, דלא נפיש
עמודיה, אבל חבית דנפיש עמודיה – לא. כי אתא
רבין אמר רבי יוחנן: יין נסך שנפל לבור ונפל
שם קיתון של מים, רואין את היתיר כאליו אינו,
והשאר מים רבין עליו ומבטלין אותו. כי אתא רב
שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא
שנפל קיתון של מים תחלה, אבל לא נפל שם
קיתון של מים תחלה – מצא מין את מינו וניעור.
איפא דמתני לה אמתניתין: יין ביין – כל שהוא.
אמר רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן: לא
שנו אלא שלא נפל שם קיתון של מים, אבל נפל
שם קיתון של מים – רואין את היתיר כאליו אינו,
והשאר מים רבין עליו ומבטלין אותו. מאי איפא
בין דלמתני לה אמתניתין בין דלמתני לה אדרבין?
– כאן דמתני לה אמתניתין, ופה תחלה, ומאן
– יין נסך שנפל לבור ונפל לשם קיתון של מים,
אמר

איכא דאמרי רבה בר רב חונא גופיה אישתא בקנישקנין – תימה: היאך היה שותה
בקנישקנין, נדי דלא הוי חיבור, מכל מקום הוה לו לחוש ולמנו פסיק קריים ברישא

גוי ופירש רבינו חננאל, דלא מיירי עם הגוי, אלא שהיה שותה עם ישראל בקנישקנין.
ואתא דאמר: אם כן מאי קא משמע לך? יש לומר: דקא משמע לך דלא מיתסר בזמן הזה
משום שמחה. לאפוקי ממאן דאיתסר במסכת שבת
לשותות בקנישקנין בזמן הזה פרק "כמה אשה"
(שבת סב, ב). יין ביין ומים במים במשנה –
פירש רבינו זושא, ודוקא יין כרן משום שנתסך
לעבודה זרה הוא דהוי במשנה, אבל סתם יינם
בששים. וכן מנע גוי במים מיירי במים שידוע
שנתנסכו לעבודה זרה, אבל בסתם מים ליכא
איסור, דכוותה קתני יין שרדוע שנתסך לעבודה
זרה, אבל סתם יינם גוי בששים אפילו מן במינו,
כמו כל איסורין שבתורה. והוא אדרגמרים
גוי, דקאמרי על גבול שותפתא שטיפת יין אוסרת
במשנה, אף על גב דלא אסור נסך – איכא
לאמרי דאיתאי רביי יתורה דאמרי: מים במינו
אפילו באלף לא בטל אפילו בשאר איסורין.
ועוד אמר רבינו יצחק, דאפילו אם נפשך לומר
סדסם יינם במשנה, והוא הכי הוי סתם יינם בזמן
הזה בששים. ודוקא במים התנאים והאמוראים
שהיו בקיאים הגרים בטיב עבודה זרה, דאז שייכא
ניסוך, והחמירו סתם יינם לאיסור כמו יין נסך
ממש. לכן לענין ביטול כשאר איסורין דמי,
ובטל בששים מים שאר איסורין. כי אתא רב
דימי אמר רבי יוחנן המערה יין נסך מחבית לבור
אפילו כל היום כולו ראשון ראשון בטל – פירושו:
אפילו מתרבה היין נסך לבסוף, מכל מקום אמרין
ראשון ראשון בטל. שמעמ הכא דרב דימי סבר
קמא קמא בטל. ותימה: דבבבורות פרק "הלוקח"
(כב, א) אמרין: הלוקח ציר מעם הארץ משקו
במים וטוהר, ממה נפשך: אי ירובא איני –
הוא גביד ליה וקשקת, אי ירובא ציר – ציר לא
בר קבלי טומאה היא. פירושו: ומיעוט מיא דאית
ליה בטלי, דציר הוא רוב. ומסקי עלה: לא שנו
אלא לטבול בזה פתח, אבל לקדירה לא, דמצא
מין את מינו וניעור, ולא אמר קמא קמא בטל.
ורב דימי קאמר לה לאה שמעתתא דהם! ועוד
קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן, דבשעתהן אמר
רבי יוחנן: ראשון ראשון בטל, ובגדרים (גו, ב)
אמר רבי יוחנן: גידולין של תרומה שגורו לה
גידוליו על עקרו – אסור אפילו לבחן לאוכלן
משום טבל, ולא אמרין ראשון ראשון בטלי
ויש לומר: דבשעתהן נמי דקאמר ראשון ראשון
בטלי – היינו עד שזאלו פליג שם כל מן
היין נסך בין הכל שלא ידא בהיתר ששים. אבל
אם נפל כל מן הנסך לסירוגין בין הכל שני
בהיתר ששים דל בטל – אסור, משום דמצא
מין את מינו וניעור. ועוד תנן הוא, יאיר לא
תימא וכו, וכי איה אדם מערה חלב בקדירה
של היתר מעט מעט בסירוגין עד שנתרבה החלב
כל שיהי בו בנותן טעם לקדירה, וכי תעלה על דעתך שהוא מותר משום קמא קמא בטלי! אלא דהאי לא אמרין קמא קמא בטל כן מן האיסור לחלב
שהוא נותן טעם. ואם תאמר: בין דעד ששים קאמר בדרישית, אם כן מה הירוש דהא זה, לאשמעינן שהיא בטל עד ששים? ויש לומר: דאתא לאשמעינן, דאף על גב דקתני
מתניתין יין ביין במשנה – דלא מיירי באיסורא לגו היתירא, אלא מיירי בהיתירא לגו איסורא. ואם תאמר: ולפירוש רש"י, דפירש קמא קמא בטל אפילו אין בו ששים – הא אסרין
במתניתין (עד, א) יין נסך שנפל לבורו ויש לומר: דנפל פתח אתה בקילוח אחד, דלא אמר קמא בטל, אבל הכא שנפל טיפה אחד סיפא – מותר, משום דאמר: קמא קמא
בטל. תא שמע יין במים בנותן טעם מאי לאו דקפציל חמרא דאיסורא לגו היתירא – וקאמר דלא אמרין קמא קמא בטל, וקשיא לרבי יוחנן, ואם תאמר: ומאי קשיא?
האמרין לעיל דלא אמרין קמא קמא בטל עד ששים, ואם כן שפיר קאמר דאסור בנותן טעם. דהיינו כי ליכא ששים ויין לומר, דהכי פריך: מאי לאו דקפציל לא היתירא, וקשיא:
ומהא סיפא מיירי באיסורא לגו היתירא – רישא נמי דקתני יין ביין במשנה מיירי בכהאי גונא. דנפל איסורא לגו היתירא. וקתני: במשנה, וקשיא לרב דימי אמר רבי יוחנן. **ודוקא**
צרצור קטן דלא נפיש עמודיה אבל חבית דנפיש עמודיה לא – פירש רבינו יצחק, דהוא הדין בר דימי דאמר בחבית – דוקא נקט חבית, אבל גינת דנפיש עמודיה טפי מחבית
לא אמר קמא קמא בטל. **רואין** היתיר כאליו אינו כו' – רבא אתא אלפלוגי אדרב דימי, דאמרין קמא קמא בטל חמרא, אבל חמרא לא מבטל חמרא, ופירש הקונטרס
דאין הלכה כרב דימי, שהרי אחר כך בא רב יצחק והחמיר, ובא רבין והחמיר. ולא נראה טעם זה, דאדרבה הוה ליה לפסוק כל ספרים דרברי המקל, היינו כרב דימי
דמיקל טפי מכולהו, מכל מקום נראה דהלכה כרבין ולא כרב דימי, ולא מעטמה דרש"י, אלא משום דרבין בר סמכא הוא טפי בדיאתא ביבמות פרק "חבא על יבמות" (סד, ב).

ר' ירמיה בשם רבי חייה מתניתא אמרה כן מן הספנה ואילך האשה גובה שלא בגמ ובעל חוב גובה שלא בפרוזבול ואיפשר כן לא פרעתיו וקרתיו והכא פרעתיו וקרתיו:

[דף נ"ז ע"ב]

הלכה י מתני' שני גיטין ושני כתובות גובה ב' כתובות ב' כתובות וגמ או כתובה ושני גיטין או כתובה וגמ ומיתה אינה גובה אלא כתובה אחת שהמגרש את אשתו ומחזירה על מנת כתובתה הראשונה תחזירה קטן שהשיא אביו כתובתה קימת שעל מנת כן קימה גר שנתגייר ואשתו עמו כתובתה קימת שעל מנת כן קימה:

גמ' והוא שיהא חגמ יוצא מכתובה לכתובה עד כדון בשוות היה בזו מנה ובזו מאתים רב הונא ורב ירמיה ורב חסדא חד אמר גובה בראשונה וחרנה אמר גובה בשניה והתוספת גובה מן זמנה של שניה אמר רבי חנניה קומי רבי מנא לית תדא אמרה הנה דיוף מן חכריה וחור ויוף מיניה צריך מימר לבד מן פרטוסה קדמיא דאית לי גבך אורחא דאיתתא מימר אבד פורנה עביד חורן אלא כי אורחא דבר נשא מימר אבד פרטוסו עבד חורן אלא כי אפשר יודי ליה ר' יודן פר שקלי אעיל עובדא קומי רבי יוסי לא כן אמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן שטר שלוח בו ופרעו אל ילוה בו באותו היום אמר לו פאן בשפרעו פאן בשלא פרעו תני רבי חנן קומי רבי חילא תרין אמורין חד אמר לכתובה אכל לא לתנאין וחרנה אמר בין בכתובה בין לתנאין ניהא גר קטן וקטן מגרש אמר רבי חגי קיימתיא פיי דמר ר' לעזר בשנה פרוטה רבי חנינה והוא שבא עליה משנתפסק ומשנשתפה וכא הוא שבא עליה משנהגדיל:

פרק י

הלכה א מתני' מי שהיה נשוי לשתי נשים ומת הראשונה קודמת לשניה יורשי הראשונה קודמין ליורשי השניה נשא את הראשונה ומתה נשא שניה ומת הוא

[דף נ"ח ע"א]

שניה ויורשיה קודמין ליורשי הראשונה:

גמ' מתניתא לענן כתובה אכל לענן מזונות שתיהן שוות כתובה וקבורה מי קודם כתובה ומלוה בעדים מי קדם כתובה ופרנסת בנות מי קודם מאן דאמר גובין פרנסה מן משעבדין פרנסת בנות

קודמת ומאן דמר אין גובין פרנסה מן משעבדין אין פרנסת בנות קודמת לא אמר אלא מתה הא
נתגרשה כבעל חוב היא כהדא דתני נשא אשה וכתב לה כתובה גרשה ולא נתן לה כתובה נשא
אחרת וכתב לה כתובה החזיר את הראשונה וכתב לה כתובה על כתובתה הראשונה של ראשונה
קודמת לשניה ויורשיה והשנייה ויורשיה קודמין ליורשי הראשונה אמר בן ננסי יורשי הראשונה
אומרים ליורשי השנייה אם כבעל חוב אתם מלו את שלכם וצאו ואם אנו ואתם נחלק בשונה אמר
לו רבי עקיבא בני שניה קפצה עליהן ירושת תורה ונזמלין כתובת אמן וחזרין וחזקין רבי מנא אמר
בשויש שם דינר יתר נחלקו אבל אם אין שם דינר יתר אף רבי עקיבא יודה לכן ננסי שאלו ואילו חזקין
בשונה אמר ליה רבי יוסי בי ר' בון הך דלא תנייתא פליגא את עבד ליה פליגא אלא בשאין שם יתר
דינר נחלקו אבל אם יש שם יתר דינר אף בן ננסי יודי לרבי עקיבא בני השנייה קפצה עליהן ירושת
תורה ונזמלין כתובת אמן וחזרין וחזקין והחוב ממעט ודכותה והחוב מרבה הך עבדא היה שם
שדה והיא עתידה לחזר ביובל את רואה אותן כאלו (מהחזרת) הך עבדא

[דף נ"ח ע"ב]

קידש רחל וכנס לאה וחזר וכנס רחל על דעתון דרפנין רחל קודמת ועל דעתיה דר' אלעזר בן עזריה
לאה קודמת אומר אף רבי לעזר מודי מאחר שחזר וכנס רחל רחל קודמת למה זה דומה לאחד שלוח
מחברו ואמר לו אם לא תחזרתי לך מיפן עד י"ב חדש יהיו כל נכסי משעבדין לך הגיע י"ב חדש ולא
תחזיר נשתעבדו הנכסים מיפן ולבא אבל אם אמר לו לא יהיו נכסי משעבדין לך אלא לאחר י"ב חדש
ימים שבנתיים תפלווגתא דרבי מאיר ורפנין על דעתיה דרבי מאיר בשטר נתחייבו הנכסים על דעתיה
דרפנין בקספא נתחייבו:

הלכה ב מתני' מי שהיה נשוי לשתי נשים ומתו ואחר כך מת הוא והיתומין מבקשין כתובות
אמותיהן ואין שם אלא כדי שתי כתובות חזקין בשונה היה שם מותר דינר אילו נזמלין כתובת אמן
ואילו נזמלין כתובת אמן ואם אמרו היתומין הרי אנו מעלין על נכסי אבינו יפה דינר כדי שיפלו
כתובת אמן אין שומעין להן אלא שמין את הנכסים בבית דין:

גמ' הדא היא דמר רבי אימי כדי שיהא אדם מצוי לתן לבתו בעין יפה מעתה אפילו אין שם יתר
דינר אמר רבי אבון בשעה שאת יכול לקיים דבריהן ולקיים דברי תורה את מקיים דבריהן ודברי תורה
בשעה שאת אין יכול לקיים דבריהן ולקיים דברי תורה את מבטל דבריהן ומקיים דברי תורה רבי יודה
בר פזי בשם רבי יוסי בן חנינה מת אחד מן האחים פולחן חזקין בשונה אמר ר' מנא לכן צריכא בשלא
חלקו שלא תאמר געשה כמי שאינו בן ותירשנו בתו

הַלֵּכָה דַּ מַּתְנִי' מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי לְשָׂרָשׁ נָשִׁים וּמֵת בְּתוֹבָבָהּ שָׁל זֶה מִנָּה וְשָׁל זֶה מֵאֲתָיִם וְשָׁל זֶה שְׂרָשׁ
מֵאֲזֹת וְאֵין שֵׁם אֱלֹא מִנָּה

חולקות בשנה היו שם מאתים של מנה נוסלת חמשים ושל מאתים ושל שלש מאות שלשה שלשה של זחב וזחב היו שם שלש מאות של מנה נוסלת חמשים ושל מאתים מנה ושל שלש מאות ששה של זחב וכן שלשה שהטילו לפים פחתו או הותירו כך הן חולקין: גמ' שמואל אמר שוחדא דדייני לשני שטרות שייצאו על שדה אחת אי זה מהן שירצו בית דין להחליט מחליטין מתניתא פליגא על שמואל אין שם אלא מנה חולקות בשנה לא שוחדא דדייני את אמרת והא תני תני חורשין שירשו שטר חוב הבכור נוסל פי שנים עוד יצא עליהן שטר חוב הבכור נותן פי שנים עוד היא לשוחדא דדייני אתאמרת רבי אבין בשם שמואל לא שנייה בין שני שטרות שייצאו על שדה אחת בין שטר אחד שייצא על שני שדות אי זה מהן שירצו בית דין מחליטין שמואל אמר במרשות זו את זו בשחרשת השלישית את

השנייה לדון עם הראשונה אמרה לה לא מנה אית לך סב חמישין ואיזל לך וכן שלשה שהפילו לפים והותירו או פחתו כך היו חולקין אמר רבי אלעזר הדיא דאת אמר בשהיתה הפלע חסרה או יתרה אבל לשכר ולתפסד בולקין חולקין בשנה וקשיא מהן יהיב מאה דינרין וההן יהיב עשרה ואת אמר אבן חבריא אמרין יכול הוא מימר ליה על ידי מניי סלקת פרגמטיא עד כדון דהוות פרגמטיא ועירה הוות פרגמטיא רובה אמר רבי אבין בר חייה יכול הוא מימר ליה עד דאת מזבין חד זמן אנא מזבין עשרה זמנים עד כדון במקום קרוב במקום רחוק אמר רבי הילא

[דף ס' ע"א]

יכול הוא מימר ליה עד דאת איזל ואתי חד זמן אנא איזל ואתי עשרה זמנים תפון תנינן חזר ונגח שור אחד שנה מאתים האחרון נוטל מנה ושלפניו חמישים וזו ושנים הראשונים דינר זהב ר' שמואל בשם ר' זעירא וכן לשכר אמר רבי יוסי דר' זעירא פליגא על דר' אלעזר ר' מנא אמר קומי רבי יודן לא מודי רבי לעזר שאם התנו ביניהון שנה נוטל לפי כיסו וזה נוטל לפי כיסו שורים כמותנים הן חזר ואמרה קומי רבי יוסי אמר ליה בפרוש פליגין רבי לעזר אמר סתמן חולקין בשנה רבי זירא אמר סתמן זה נוטל לפי כיסו וזה נוטל לפי כיסו:

הלכה ה מתני' מי שהיה נשוי ארבע נשים ומת הראשונה קודמת לשניה ושניה לשלישית ושלישית לרביעית הראשונה נשבעת לשניה ושניה לשלישית ולרביעית נפרעת נפרעת שלא בשבועה אמר בן ננם וכי מפני שהיא אחרונה נשפרת אף היא לא תפטר אלא בשבועה היו פלם יוצאות ביום אחד כל הקודמת לחברתה אפילו שעה אחת זכתה וכן היו פותבין בירושלם שעות היו בולן יוצאות בשעה אחת ואין שם אלא מנה חולקות בשנה:

גמרא רבי אבונא בשם רבי שמואל כדברי בן ננם לשטר אחד שיצא על האשה לקוחות בולקין חולקין בשנה אמר רבי עקיבא קומי רבי מנא לית הדיא פליגא על רבי שמואל דשמואל אמר שוחדא דדייני לשני שטרות שיצאו על שדה אחת לאי זה מהן שירצה להחליט מחליטין וכן הוא אמר אבין אמר ליה לא בשני שטרות דילמא בשטר אחד וכן בשטר אחד אנן קיימין

[דף ס' ע"ב]

ולא שמיע דמר רבי אבון בשם שמואל לא שנייה בין שטר אחד שיצא על שני שדות ובין שני שטרות שיצאו על שדה אחת אי זה מהן שירצו בית דין להחליט מחליטין הנהיג רבי בארנוא ובגלגלת ובאנפרות כהדיא דבן ננם כהדיא קרבין דרבי יוסי זבנין חקלוון מן אילין דבר תפון אזלוז אילין דבר

תפקדו ונסבין להון נשין אעלון להון שקיעין אתון בעיי מתגריןא בקריביה דרבי יוסי אמר לון רבי מנא
 אנא ידע בד ובנתון אילין חקלנותא לא הו אילין שקיעיןא קדמיכון: הלכה ו מתני' מי שהיה נשוי שתי
 נשים ומכר את שדהו וכתבה הראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמו השניה מוציאה מיד הלוקח
 והראשונה מן השניה והלוקח מיד הראשונה והזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהן וכן בעל חוב
 וכן אשה בעלת חוב: גמ' אמר רבי יוסי הדיא אמרה הון דיוסף מן תרין בני נש אתא תננינא אמר
 ליה קומי פושרין אמר ליה ולית סופיה דקדמיא משמע ומיתי מיטרוף וכל מימר ליה פושרין ואין
 טרף טרף. פישר מן השני חזקה שהראשון בא וטורף פישר מן הראשון אמר רבי פינחס אתא עובדא
 קומי רבי ירמיה אמר פישר פישר אמר רבי יוסי ולא כתב דאיכני לא אתייןא אלא פושר אמר רבי
 תנינא אפילו בפעל חוב אתייןא היא ביהא דלא בתיב כל דאיכני או שאמר לו אל יהא לך פרועון אלא
 מזה אמר רבי מתנינא אתייןא כמאן דמר לכתובה אבל לא לתניין

[דף ס"א ע"א]

גרם כמאן דמר בין לכתובתה בין לתניין הא חזירה:

פרק י"א

הלכה א מתני' אלמנה ניונת מנכסי יתומין ומעשה ידיה שלקה ואין חייבין בקבורתה יורשיה
 היורשים כתובתה חייבין בקבורתה:

גמ' רב יהודה בשם שמואל רבי אבהו בשם רבי יוחנן מציאתה שלח הותרה מזונות אשת איש
 שמציאתה שלח הותרה מזונות שלח אלמנה שמציאתה שלח הותרה מזונות שלח הותרה בליות
 שלח מה אם אשת איש שהותרה מזונות שלח הותרה בליות שלח אלמנה שהותרה מזונות שלח
 הותרה בליות לא כל שכן תמן צריכה לון לנידתה אף הכא צריכה לון לנידתה רבי אימי בשם רבי
 יוסי בן חנינא אף היא אינה עושה אותן דברים של ייחוד מה הן דברים של ייחוד סבה להון את גופן
 ומרצת להון את פניהן ומוזנת להון את הכוס ומוסיפין לה על מזונותיה אשת איש אין לה יין
 אלמנה יש לה יין אשת איש שאמרה יצאו מעשה ידיי למזונותיי שומעין לה רב אמר הפת אמר אל
 תקברוני נקבר בצדקה ר' אימי בעא וכי עלת על דעתך שיהו אחרים מתפרנסים משלך והוא נקבר
 בצדקה מתניתא פליגא על רב יורשיה חזרשין כתובתה חייבין בקבורתה פתר לה בשירשו קרקע
 בהדיא דתני הניח עבדים ושפחות ושטרות ומטלטלין בלה קודם בהן זכה וחלה נקבר בצדקה מפני
 שקדם ותפס הא אם לא קדם ותפס מוציאין מידו פתר ליה באומר קברוני בהדיא דאמר ר' יוסי בשם

רבנין נקבר המת ולא אמר קברוני אף על פי שקדמו אחרים ותפשו מוציאין מידן בשתפסו קרקע והא דאת אמר מוציאין מידן בשתפסו קרקע אבל בשתפסו

[דף ס"א ע"ב]

מטלטלין אין מוציאין מידן במלוה בעדים אבל במלוה בשטר בין שתפשו קרקע בין שתפשו מטלטלין אין מוציאין מידן דאמר רבי אבא בר רב הונא עשו דברי שכיב מרע ככריא שפתב ונתן והוא שמת מאתו החולי הא הכריא לא ובמסעים ואומר תנו שדה פלוני לפלוני אמר תנו שדה פלוני לפלוני כמי שפיים או עד שיאמר חצייה בצפון וחצייה בדרום ר' יודן בעי אמר שרפוני ועבדו בו עבודה ותנו חצי שדה פלוני לפלוני אם אין שורפין אין נותנין. רבי חגיי בעא: שכיב מרע שאמר יזונו בנותיי בלא כך אין בנותיו ניוזנות לא צורכא דלא מהו שיוזנו מן המשועבדין ומהו שיוזנו מן המטלטלין ר' יודן ברח לגוי אתא עובדא קומי ר' יוסי שכיב מרע שאמר יינתנו אותיותיו לפלוני אמר ליה אין שכיב מרע מזבזה אלא בדברים שהן נקנין או בשטר או במשיכה ואלו נקנין במשיכה ובשטר פהדא דתני ספינה נקנית במשיכה דברי חפל רבי נתן אומר ספינה ואותיות נקנין במשיכה ובשטר פתב ולא משד משד ולא פתב לא עשה כלום עד שיכתוב וימשוד:

הלכה ב מתני' אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנישואין מוכרת שלא בבית דין רבי שמעון אומר מן הנישואין מוכרת שלא בבית דין מן האירוסין לא תמכור אלא בבית דין מפני שאין לה מוזנות וכל שאין לה מוזנות לא תמכור אלא בבית דין:

גמ' מיסבר סבר רבי שמעון במוזנות הדבר תלוי פסק לזון מן האירוסין מוכרת שלא בבית דין פסק שלא לזון מן הנישואין לא תמכור אלא בבית דין דברי חכמים ר' אחא ר' חיינא בשם רבי יוחנן חס הוא אדם על כבוד אלמנתו בין מן האירוסין בין מן הנישואין רב יהודה בשם שמואל המוחלת פתובתה ליתומים ניוזנת משלהן וקשוי אילו אשה שאין לה פתובה שמה יש לה מוזנות אשה שאין לה פתובה אין לה מוזנות ברם הכא לא דייד שמוחלה ליתומין פתובתה אלא שאתה מבקש להכריחה ממוזנותיה רב יהודה בשם רב התובעת פתובתה בבית דין איבדה מוזנותיה אמר רבי יוסי וכלבד מן השופי הא מאזים לא פהדא ארמלתא דרבי אבדימס רמו ביה אמרו לה רבי בא בר כהן בעי ליד תבעת פרנה אובדת מוזנותיה

[דף ס"ב ע"א]

מן דאיתידעין מיליין אעלון עובדא קומי רבי יוסי וחזרה למזונה רבי אלעזר בשם רבי יוסי בן זימרא אלמנה שעשת שנים שלשה חדשים שלא לתבוע מזונותיה אבדה מזונותיה דאינון תלתי ירחייא בשלא ללות אבל אם לותה גובה בשאין בידה משכון אבל אם יש בידה משכון אפילו לא לותה גובה רבי יסא בשם ר' יוחנן זו היא שאמרו בתחלה מוכרין מזון י"ב חדש ונותנין לה מזון ל' יום בסוף שלשים יום הן אומרים נתנו והיא אומרת לא נמלתי ייבא כהדא דמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן לונה מונה י"ב אלף לשנה להיות מעלה לה מדינר זהב לחדש פשיטא חדש הראשון נתן וחדש האחרון לא נתן ימים שבנתיים זו היא שאמרו הא בתחילה לא אתא ר' אבהו בשם רבי יוחנן בתחילה מוכרין מזון י"ב חדש ונותנין לה מזון שלשים יום וימכרו מזון שלשים יום שלא להורע כחה של אשה ויתנו לה מזון י"ב חדש אם אומר אתה בן נמצאתה חב ליתומים כהדא דתני אלמנה שתפסה אפילו אלף זוז למזונותיה אין מוציאין מידה מהו מימר לה הוי מה בדיד תלמידוי דרבי מנא אמרין לה הוי מה בדיד אמר לון רבי יוסי פי רבי בון מפיון שהיא עתידה להישבע בסוף אפילו מה בדיד אמרין לה תהי:

הלכה ג מתני מכרה כתובתה או מקצתה מישכנתה או מקצתה נתנתה לאחר או מקצתה לא תמכור את השאר אלא בבית דין וחכמים אומרים מוכרת היא אפילו ארבעה או חמישה פעמים ומוכרת למזונותיה שלא בבית דין וכותבת למזונותי מכרתי וגרופה לא תמכור אלא בבית דין:

גמ' תני מוכרת וכותבת אילו לכתובתה ואילו למזונות דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר מוכרת וכותבת סתם ובזו כחה מיופה באת מלוח בעדים אומרים למזונות מכרתי באת מלוח בשטר אומרת לכתובה מכרתי ואפילו באת מלוח בעדים מוכרת למזונות וחזרת וטורפת לשם כתובה

[דף ס"ב ע"ב]

ולא אמרין לה הוי ובגיד תיפתר שהוקיר המקה רבי יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן ר' הילא בשם ר' אלעזר בשם שאדם חס על כבוד אלמנתו כד חס על כבוד גרושתו דאמר ר' יעקב בר אחא בשם ר' אלעזר (ישעיה נח) מבשרך לא תתעלם זו גרושתו איתתיה דר' יוסי הגלילי הוות מעיקה ליה סגין סליק ר' אלעזר בן עזריה לגביה אמר ליה ר' שיקקה דלית היא דאיכרה אמר ליה הורגה רב עלי אמר ליה אנא יחיב לה פרנה ושכקה יחיב ליה פרנה ושכקה אולת וגסיבת למסורא דקריתא איתנחת מן ניקסוי ואיתעביד בסגיא נהורא והוות מחזרא ליה על כל קריתא ומדברא ליה חד זמן חזרתיה על כל קריתא

ולא איתיהב ליה בלום אמר לה לית חכא שכונה חורין אמרה ליה אית חכא שכונה דמשכקי ולית בחילי עייל לה לתמן שרי חביט לה עבר ר' יוסי הגלילי ושמע קלון מתבזי בשוקא נסבון ויהבון בגו חד ביתא מן ידידיה והנה מסיק לון מוזנין כל יומין דהוון בחיין על שם ומכשרד לא תתעלם זו גרושתא אפילו בן אציתון קלוי בליליא ושמעין קלה אמרה לא הנה טוב דיייה צערה לבר מן גופה ולא לגו גופה:

הלכה ד מתני' אלמנה שהיתה בתובתה מאתים ומכרה שנה מנה במאתים או שנה מאתים במנה נתקבלה בתובתה היתה בתובתה מנה ומכרה שנה מנה ודינר במנה מכרה בטל ואפילו היא אומרת אני אחזיר את הדינר לירשין מכרה בטל:

גמ' ניהא שנה מנה במאתים או שנה מאתים במנה מפל מקום הרי מפסידה את היתומין במנה בשנה מנה במאתים אין סופו לחזור משם מקח טעוית תיפתר שהוקיר המקח אמר רבי אבין הדא מסייעא לר' שמעון בן לקיש דרבי שמעון בן לקיש אמר אין למקח הונגיה לעולם אמר ר' יוחנן אם הנה המקח מופלג יש לו הונגיה מתניתא פליגא על רבי יוחנן אילו דברים שאין להן הונגיה העבדים והשטרות והתקדושות והתקדושות פתר לה ובלבד דבר שאינו מופלג פדה שנה מנה במאתים ר' יוחנן אמר אינו פדוי ורבי שמעון בן לקיש אמר פדוי מתניתא פליגא על רבי יוחנן אמר

[דף ס"ג ע"א]

טלית זה תחת חמור זה יצא לחולין וסיפא פליגא על רבי שמעון בן לקיש צריך להיעשות דמים אמר ר' יוסה כל גרמה אמרה שהוא צריך להיעשות דמים מה פליגין להביא מעילה ר' יוחנן אמר מביא קרבן מעילה רבי שמעון בן לקיש אמר אינו מביא קרבן מעילה:

הלכה ה מתני' רבן שמעון בן גמליאל אומר לעולם מכרה קנים עד שתהא שם כדי שתשייר בשדה בית תשעת קבין ובגנה בבית חצי קב וכדברי ר' עקיבה בית רובע היתה בתובתה ארבע מאות וזו מכרה לזה במנה ולזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה של לאחרון בטל ושל פולן מכרן קנים:

גמ' עד כדון בשמכרוה להן בארבע שטרות מכרה להם בשטר אחד תפלוגתא דרבי יוחנן ור' שמעון בן לקיש דאיתפלגון כתב כל נכסיו לשני בני אדם באחת והיו העדים בשירין לזה ופסולין לזה ר' הילא בשם ר' יסא איתפלגון ר' יוחנן ורבי שמעון בן לקיש חד אמר מאחר שהן פסולין לזה ולזה וחרנה אמר בשירין לזה ופסולין לזה רבי מנא לא מפרש ר' אבין מפרש ר' יוחנן אמר מאחר שהן פסולין לזה ופסולין לזה ור' שמעון בן לקיש אמר פשרין לזה ופסולין לזה אמר ר' לעזר מתניתא מסייע

לרבי יוחנן מה השנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עידותן בטילה אף השלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עידותן בטילה מניין אפילו מאה תלמוד לומר עידים ר' יעקב בר אחא אומר איתפלגון ר' חנניה חברין דרבנן ורבנן חד אמר יאות אמר ר' לעזר וחרנה אמר לא אמר ר' לעזר יאות מאן דמר יאות אמר ר' לעזר נעשית עדות אחד מאיש אחד ומאן דאמר לא אמר רבי אלעזר יאות נעשית פשתי בתי עידות בשירין לזה ופסולין לזה:

הלכה ו מתני' שום הדיינין שפחת שתות או הותיר שתות מכרן בטל רבן שמעון בן גמליאל אומר מכרן קיים אם בן מה בן בית דין יפה אבל אם עשו איגרת ביקורת אפילו מכרו שנה מנה במאתים או שנה מאתים במנה מכרן קיים:

גמ' כמה דאת אמר בהדיוט בקרקע עד שליש במטלטלין עד שתות ודכוותא בהקדש בקרקע עד שתות ובמטלטלין עד י"ב תמן תנינן שום היתומים שלשים יום שום הקדש

[דף ס"ג ע"ב]

ששים יום ומכריוזין בבקר ובערב ולקח שלשים כדי ליפוט כהן של יתומין ויכריוז יותר עד שלשים את מייפה כהן מיבן ואילך את מריע כהן ואמור אף בהקדש בן שנייא היא הקדש שאת תופס ראשון ראשון ויכריוז לעולם דיין להקדש שיהא בפללים בהדיוט אמר רבי יודן מן מה דאת אמר שנייא היא הקדש שאת תופס ראשון ראשון הדיא אמרה שאם ימצאו שומן שאין מחזירין ומחליטין ומכריוזין בבקר ובערב ביציאת פועלים ובהכנסת פועלים ואומר שדה וסימניה אמר ר' יוסי בשלא מצאו שומן מחליטין דו מתניתא שום הדיינים שפחת שתות או הותיר שתות מכרן בטל מפני שפחתו או הותירו אבל מצאו שומן מחליטין אמר ר' חנניה קומי ר' מנא מה חמית מימר בשלא הוכרזו אנן קיימין מן מה חמית מימר בשלא הוכרזו אנן קיימין מן דבתרה אלא אם בן עשו איגרת ביקורת מהו איגרת ביקורת ר' יהודה בר פזי אמר אכרזה עולא בר ישמעאל אמר עבדים שלא יכרחו ושמירות ומטלטלין שלא יגנבו ר' בא בר כהן בעא קומי ר' יוסי ליתיה דא אמרה שהעבד נפדה בשלשה אמר ליה אין אמר ליה והתנינן ובקרקעות תשעה וכהן ואדם פיוצא בהן אמר ליה אדם שבן בן חורין הוא חנניה בר שילמיה בשם רב אתא עובדא קומי רבי בעא מייעבד ברבנן אמר לו רבי אלעזר בן פרטא בן בנו של ר' אלעזר בן פרטא לא בן לימדתנו בשם זקינה אלא אם בן עשו איגרת ביקורת וקיבלה וחזר ביה ועבד ברבן שמעון בן גמליאל:

הלכה ז מתני' היתומה והשנייה והאיילונית אין להן לא כתובה ולא

[דף ס"ד ע"א]

פירות ולא מזונות ולא בליות אם מתחילה נשאה לשום אילונית יש לה כתובה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתניה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין יש להן כתובה:

גמ' נחא שנייה איילונית יתומה ויתומה אין לה כתובה ר' חזקיה ר' אבהו בשם ר' יוחנן תיפתר ביתומה שמיאנה ר' איבו בר נגרי ר' אימי בשם שקנסו בה כד קנסו בו ליידיא מילא שאם קידשה בלימרא של זהב שהוא מאבד את הכל ולא פירות אמר ר' ירמיה שאין לו עליה אלא אכילת פירות בלבד תני ר' יוסי צידונייא קומי ר' ירמיה ופליג על ר' ירמיה וזכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפר נדריה מהו לא פירות שאינה יכולה להוציא ממנו אכילת פירות שאכל אמר רבי יוסי בכל שעה הוה ר' הילא אמר לי תני מתניתא יורשה ומיטמא לה ונתני ר' חייא בן מטמא הוא אדם לאשתו בשירה ואינו מיטמא לאשתו פסולה ר' אבון בעא קומי ר' מנא עבדי שנייות מהו שיאכלו בתרומה אמר ליה שתוק ויפה לך היא אוכלת ועבדיה אינן אוכלין תמן תנינן גט המעושה בישראל פשר ובגזיים פסול שמואל אמר פסול ופוסל בכהונה שמואל אמר אין מעשין אלא בגזן אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט והא תנינן שניות לא בגזן דא אמר שמואל והא תנינן המדיר את אשתו מליהנות לו עד שלשים יום יעמיד פרנס יותר מיכן יוציא ויתן כתובה שמענו שהוא מוציא שמענו שכופין מה בין אילו לאילו אילו על ידי שהן דברי תורה ואין דברי תורה צריכין חיזוק לפיכך יש לה כתובה ואילו על ידי שהן דברי סופרין ודברי סופרין צריכין חיזוק לפיכך אין לה כתובה אית דבעי מימר אילו על ידי שקנסן בידן ובכד הוולד ולא קנסו בהן דבר אחר לפיכך יש לה כתובה ואילו על ידי שאין קנסן בידן ובכד הוולד וקנסו בהן דבר אחר לפיכך אין לה כתובה מה נפיק מן ביניהון המחוזר גרושתו משנסיסית מאן דמר אילו על ידי שהן דברי תורה וזו הואיל והוא דבר תורה לפיכך יש לה כתובה ומאן דמר אילו על ידי שקנסן בידן ובכד הוולד וזו הואיל ואין קנסה בידה ובכד הוולד לפיכך אין לה כתובה ר' יעקב בר אחא אמר ר' זעירא ורבי הילא תריהון אמרין במזונות פליגין ר' יוחנן אמר יש לה מזונות אמר ליה ר' אלעזר אומר לו הוציא ואת אמר אבן הוה בעי מימר מאן דמר בתנאי כתובה פליגין ר' יוחנן אמר יש לה תנאי כתובה אמר ליה ר' אלעזר כל עמא מודיי שאין לה מזונות ביורשיה קנסו כל שבן בה מאן דמר פליגין במזונות הא בתנאי כתובה לא בה קנסו לא קנסו ביורשיה:

פרק י"ב

הלכה א מתני' הנישא את האשה ופסקה עמו שזיון את בתה חמש שנים חייב לזונה ה' שנים נישאת לאחר ופסקה עמו כדי שזיון את בתה חמש שנים חייב לזונה ה' שנים לא יאמר הראשון לכשתבא אצלי אזונה אלא מוליד מזונותיה למקום שהיא וכן לא יאמרו שניהן הרי אנו זונין אותה בפאחד אלא אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות:

גמ' במה הוא מתחייב לה לא כן ר' יוחנן ורבי שמעון בן לקיש תריהון אמרין הפותב שטר חוב על חבירו בחזקת שהוא חייב לו ונמצא שאינו חייב לו אינו חייב ליתן לו ר' שמעון בן לקיש אומר עשו אותה כתוספת כתובה ויתן בסוף עשו אותה כקידושי אשה ויתן משעיה הראשונה עשו אותה כמקדש את האשה על מנת ליתן לה שנים עשר דינר וזה בשנה לחיות מעלה לה מדינר וזה להחיש תני זנה חמש שנים הראשונים בין ביוקר בין בזול היו ביוקר והזילו אם הוא גרים נותן ביוקר ואם היא גרמה נותן בזול היו בזול והוקירו בין שהוא גרם בין שהיא גרמה נותנין בזול הדא היא חבת לא עולה ולא יורדת תמן תנינן בנן נוקבין דיהוון לכי מינאי יהון יתבן בביתי ומיתזנן מניכסי ונתני עליה ומתפסין בכסותי מעשה ידי חבת של מי נישמעניה מן הדא נישאת הפעל חייב במזונותיה והן נותנין לה דמי מזונות הדא אמרה זנה ומעשה ידיה של בעלה אומר ר' יוסי הדא אמרה פסק לזון בלתו זנה ומעשה ידיה של בנו הוא רוצה שתבוא אצלו והיא אינה רוצה הדין עמה דתנינן והן נותנין לה דמי מזונות חלת כמי שנישאת מותה כמי שנישאת מותה בכר מותה:

הלכה ב מתני' ניסת חבת הפעל חייב במזונותיה והן נותנין לה דמי מזונות מתו בנותיהן ניוזנות מנכסים בגי חורין והיא ניוזנת מנכסים משועבדין מפני שהיא כבעלת חוב הפיקחין היו פותבין על מנת שאזון את בתה ה' שנים כל זמן שאת עמי:

גמ' תניי כתובה שכתבו בשטר ר' יעקב בר אחא אומר איתפלגון ר' יוחנן ורבי שמעון בן לקיש ר' יוחנן אומר לחיזוק כתבן ורבי שמעון בן לקיש אומר לגבות מפשעבדים כתבן ר' ירמיה מחליף שמועטה אומר ר' יודן מתניתא מסייעה למאן דמר לחיזוק כתבן

מִסְכַּת מְנַחוֹת פָּרָק רַבִּיעִי

א. מְנַחָה שְׁלֹא נִקְמְצָה שְׁנִתְעַרְבָה בְּמִנְחָה שְׁנִקְמְצָה, אִם יָכוֹל לִקְמֹץ מִזֹּו שְׁלֹא נִקְמְצָה בְּפָנֵי עֲצָמָה - כְּשֶׁרָה. וְאִם לֹא - פְּסוּלָה, וְיִקְטִיר קִמְצָה שֶׁל רֵאשׁוֹנָה. הַקּוֹמֵץ שְׁנִתְעַרְבַּ בְּשִׁירִים - הֲרִי זֶה לֹא יִקְרָב. וְאִם קָרַב - כְּשֶׁר. רַבִּי אֱלֵעָזָר אוֹמֵר: נִתְעַרְבַּ בְּשִׁירֵי מְנַחָה אַחֲרָת, אוֹ בְּמִנְחָה שְׁלֹא נִקְמְצָה - הֲרִי זֶה לֹא יִקְרָב. וְאִם קָרַב - כְּשֶׁר. רַבִּי אֱלֵעָזָר אוֹמֵר: יִקְרָב. נִתְעַרְבַּ בְּמִנְחַת כֹּהֲנִים, וּבְמִנְחַת כֹּהֵן מְשִׁיחַ, וּבְמִנְחַת נְסֻכִּים, וְכֵן מִנְחַת כֹּהֲנִים, וְכֵן מִנְחַת כֹּהֵן מְשִׁיחַ, וּמִנְחַת נְסֻכִּים שְׁנִתְעַרְבּוּ זֹו בְּזֹו - הֲרִי אֵלּוּ יִקְרָבוּ. וְלֹא עוֹד, אֲלֹא שְׁנֵי כֹהֲנִים מְבִיאִין אֶת מְנַחוֹתֵיהֶן בְּכָלִי אֶחָד, וּמִקְרִיבִין אוֹתָן לִגְבֵי מִזְבֵּחַ, מִפְּנֵי שֶׁכֵּלָן כָּלִיל לֹא שִׁים. נִתְעַרְבָה בְּמִנְחַת פְּרִים אֵילִים וּכְבָּשִׁים - הֲרִי אֵלּוּ יִקְרָבוּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא יִקְרָבוּ, מִפְּנֵי שֶׁזֶּוּ בְּלִילְתָּה עֵבֶה, וְזֹו בְּלִילְתָּה רִפָּה, וְהֵן בּוֹלְעוֹת זֹו מִזֹּו.

ב. חֹרֵב שְׁנִתְעַרְבַּ בְּכָלֹל - הֲרִי זֶה יִקְרָב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא יִקְרָב, מִפְּנֵי שֶׁבּוֹלַע מִמֶּנּוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: רּוֹאֶה אֲנִי אֶת דְּבָרֵי רַבִּי אֱלֵעָזָר שֶׁאָמַר: 'אִם אֵין קִמְץ - אֵין שִׁירִים' אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין שִׁירִים יֵשׁ קִמְץ, מִדְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁאָמַר: 'אִם אֵין קִמְץ אֵין שִׁירִים אֵין קִמְץ'. נִטְמָא קִמְץ, שְׁנִפְסָל, אוֹ שֶׁיֵּצֵא חוּץ לְקִלְעִים - הַשִּׁירִים תִּעְבֹּר עוֹרָתָם וְיֵצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרָפָה. נִטְמָאוּ שִׁירִים אוֹ שְׁנִפְסָלוּ אוֹ שֶׁיֵּצְאוּ חוּץ לְקִלְעִים. רַבִּי אֱלֵעָזָר אוֹמֵר: יִקְטִיר אֶת קִמְץ. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: לֹא יִקְטִיר. וְאִם הִקְטִיר בֵּין בְּשׁוּגָג בֵּין בְּמִזִּיד - מוֹדָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁהֲרָעָה.

ג. שִׁירִים שֶׁחֲסְרוּ עַד שְׁלֹא קָרַב הַקִּמְץ - פְּסוּלִין. מִשְׁקָרַב הַקִּמְץ - כְּשִׁירִים.

ד. רִקְיָקִי מְנַחַת יִשְׂרָאֵל שֶׁחֲסְרוּ עַד שְׁלֹא קָרַב הַקּוֹמֵץ - פְּסוּלִין. מִשְׁקָרַב הַקּוֹמֵץ - כְּשִׁירִים.

ה. חֲלוֹת תּוֹדָה וְרִקְיָקִי נִזִּיר שֶׁחֲסְרוּ עַד שְׁלֹא נִזְרַק דָּם הִזְבַּח - פְּסוּלִין. מִשְׁנִזְרַק דָּם הִזְבַּח - כְּשִׁירִים.

ו. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם שֶׁחֲסְרוּ עַד שְׁלֹא נִזְרַק דָּמָן שֶׁל כְּבָשִׁים - פְּסוּלִין. מִשְׁנִזְרַק דָּמָן שֶׁל כְּבָשִׁים - כְּשִׁירִים.

ז. שְׁנֵי סִדְרִים שֶׁחֲסְרוּ עַד שְׁלֹא הִקְטִירוּ בְּזִיכִין - פְּסוּלִין. מִשְׁהִקְטִירוּ בְּזִיכִין - כְּשִׁירִים. אָבֵל נִסְכֵּי בִּהְמָה שֶׁחֲסְרוּ, בֵּין שֶׁקָּרַב הִזְבַּח וּבֵין עַד שְׁלֹא קָרַב הִזְבַּח - כְּשִׁירִים, שֶׁיֵּבֵאוּ נְסֻכִּים אַחֲרֵים לְמִלְאוֹתָן.

ח. קִמְץ בְּשִׁתִּיקָה, וְיֵצֵא הַקִּמְץ חוּץ לְקִלְעִים וְקִטְרֵן בְּשִׁתִּיקָה - הֲרִי זֶה כְּמוֹת שְׁהִיָּה, מוֹעֲלִין בְּשִׁירִים וְאֵין חִיבִין עֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם נוֹתֵר וּמִשּׁוּם טָמֵא. נִטְמָא הַקִּמְץ וְקִטְרוֹ בְּשִׁתִּיקָה - אֵין מוֹעֲלִים בְּשִׁירִים, אָבֵל חִיבִים עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם נוֹתֵר וּמִשּׁוּם טָמֵא. שֶׁהֲצִיץ מִרְצָה עַל הַטָּמֵא וְאֵין הֲצִיץ מִרְצָה, לֹא עַל הַלֵּן וְלֹא עַל הַיּוֹצֵא. קִמְץ בְּשִׁתִּיקָה וְיֵצֵאוּ שִׁירִים חוּץ לְקִלְעִים, וְהִקְטִיר הַקִּמְץ בְּשִׁתִּיקָה, רַבִּי אֱלֵעָזָר אוֹמֵר: הֲרִי זֶה כְּמוֹת שְׁהִיָּה. מוֹעֲלִין בְּשִׁירִים וְאֵין חִיבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם נוֹתֵר וּמִשּׁוּם טָמֵא. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: הֲרָעָה הֲצִיץ עַל הַיּוֹצֵא וְאֵין בְּשִׁירִים, אָבֵל חִיבִים עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם נוֹתֵר וּמִשּׁוּם טָמֵא. נִטְמָאוּ הַשִּׁירִים וְהִקְטִיר אֶת הַקִּמְץ בְּשִׁתִּיקָה - הַכֹּל מוֹדִים שֶׁאֵין מוֹעֲלִין בָּהֶם. אָבֵל חִיבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם נוֹתֵר וּמִשּׁוּם טָמֵא, שֶׁהֲצִיץ מִרְצָה עַל הַטָּמֵא וְאֵין מִרְצָה - לֹא עַל הַלֵּן וְלֹא עַל הַיּוֹצֵא. קִמְץ בְּשִׁתִּיקָה, וְיֵצֵא, קִמְץ חוּץ לְקִלְעִים וְקִטְרוֹ חוּץ לְזִמְנוֹ, אוֹ שֶׁקִּמְצוּ חוּץ לְזִמְנוֹ, וְיֵצֵא, קִמְץ חוּץ לְקִלְעִים וְקִטְרוֹ בְּשִׁתִּיקָה, אוֹ שֶׁקִּמְץ חוּץ לְזִמְנוֹ, וְיֵצֵא חוּץ לְקִלְעִים, קִטְרוֹ חוּץ לְזִמְנוֹ - מוֹעֲלִין בְּשִׁירִים, וְאֵין חִיבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פְּגוּל. נִטְמָא הַקִּמְץ וְקִטְרוֹ חוּץ לְזִמְנוֹ, עֲדִין מוֹעֲלִין בְּשִׁירִים וְחִיבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פְּגוּל, שֶׁהֲצִיץ מִרְצָה עַל הַטָּמֵא, וְאֵין מִרְצָה, לֹא עַל הַלֵּן וְלֹא עַל הַיּוֹצֵא. קִמְץ בְּשִׁתִּיקָה,

ב. השּׁוֹחֵט שְׁתֵּי חֲטָאוֹת לַצִּבּוֹר, וְאֵין צָרִיךְ אֶלָּא אַחַת - חֵיב עַל הָאַחֲרוֹנָה. שְׁתֵּי עוֹלוֹת לַצִּבּוֹר, וְאֵין צָרִיכִין אֶלָּא אַחַת - חֵיב עַל הָאַחֲרוֹנָה. חֲטָאת צִבּוֹר שֶׁשֶּׁחֲטָה בְּשַׁבָּת, שְׁלֹא לַשְּׁמָה - הֵרִי זֶה חֵיב, וְיִקְטִיר אֲמֹרִין. עוֹלֹת צִבּוֹר שֶׁשֶּׁחֲטָה בְּשַׁבָּת, שְׁלֹא לַשְּׁמָה - הֵרִי זֶה חֵיב, וְיִקְטִיר אֲמֹרִין לְעֶרֶב. חֲטָאת יָחִיד וְעוֹלֹת יָחִיד שֶׁשֶּׁחֲטָן בְּשַׁבָּת לְשָׁמֶן, וְזֶרֶק דָּמָן לְשָׁמֶן - הֵרִי זֶה חֵיב, וְעָלוּ לְבַעֲלִים לְשֵׁם חֻבָּה.

ג. שְׁנֵי כִבְשֵׁי עֶצֶרֶת - אֵין מִקְדָּשִׁין אֶת הַלֶּחֶם אֶלָּא בְּשַׁחֲטָה. שֶׁחֲטָן לְשָׁמֶן, וְזֶרֶק דָּמָן לְשָׁמֶן - הַלֶּחֶם מִקְדָּשׁ. שֶׁחֲטָן שְׁלֹא לְשָׁמֶן, וְזֶרֶק דָּמָן שְׁלֹא לְשָׁמֶן - אֵין הַלֶּחֶם מִקְדָּשׁ. שֶׁחֲטָן לְשָׁמֶן, וְזֶרֶק דָּמָן שְׁלֹא לְשָׁמֶן - הַלֶּחֶם מִקְדָּשׁ וְאֵינוֹ מִקְדָּשׁ; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: לְעוֹלָם אֵין הַלֶּחֶם מִקְדָּשׁ עַד שֶׁיִּשְׁחַטֵּם לְשָׁמֶם, וְיִזְרַק דָּמָם לְשָׁמֶם. פְּעָמִים שֶׁהֵם מִפְּגָלִים וְהַלֶּחֶם מִפְּגַל, הֵם מִפְּגָלִין וְהַלֶּחֶם כָּשֵׁר, הֵם כָּשֵׁרִים וְהַלֶּחֶם מִפְּגַל, הֵם כָּשֵׁרִים וְהַלֶּחֶם כָּשֵׁר. שֶׁחֲטָן לְשָׁמֶן, לֹאכֹל מֵהֶן לְמַחֵר, הֵם מִפְּגָלִים וְהַלֶּחֶם מִפְּגַל, שֶׁחֲטָן שְׁלֹא לְשָׁמֶן, לֹאכֹל מֵהֶן לְמַחֵר - הֵם מִפְּגָלִים וְהַלֶּחֶם כָּשֵׁר, שֶׁחֲטָן לְשָׁמֶן, לֹאכֹל מִן הַלֶּחֶם לְמַחֵר - הֵם כָּשֵׁרִים וְהַלֶּחֶם כָּשֵׁר.

ה. הַחֲמִירָה תּוֹרָה מִחֲשַׁבֶּת זִבְחִים מִמַּעֲשִׂיהֶם, מַעֲשֶׂה זִבְחִים מִמַּחֲשַׁבֶּתָן. כֵּיצַד מִחֲשַׁבֶּת זִבְחִים מִמַּעֲשִׂיהֶן? הַשּׁוֹחֵט אֶת הַזִּבְחָ לְזֶרֶק דָּמוֹ בַּחוּץ, אוֹ מִקְצֵת דָּמוֹ בַּחוּץ, לְהִקְטִיר אֲמֹרִיו בַּחוּץ, אוֹ כְּזִית מֵאֲמֹרֵיו בַּחוּץ, לֹאכֹל בִּשְׁרוֹ בַּחוּץ, אוֹ כְּזִית מִבִּשְׁרוֹ בַּחוּץ - פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כֶּרֶת. וְאִם עָשָׂה כֵן - אֵינוֹ פָּסוּל. לְזֶרֶק דָּמוֹ לְמַחֵר, אוֹ מִקְצֵת דָּמוֹ לְמַחֵר, אֵינוֹ פָּסוּל. לְזֶרֶק דָּמוֹ לְמַחֵר, אוֹ כְּזִית מֵאֲמֹרֵיו לְמַחֵר, לֹאכֹל מִבִּשְׁרוֹ לְמַחֵר, אוֹ כְּזִית מִבִּשְׁרוֹ לְמַחֵר - פָּגוּל וְחֵיבִין עָלָיו כֶּרֶת. וְאִם עָשָׂה כֵן - אֵינוֹ פָּגוּל. הַקּוֹמֵץ אֶת הַמִּנְחָה, לֹאכֹל שִׁירֵיהָ בַּחוּץ, אוֹ כְּזִית מִשִּׁירֵיהָ בַּחוּץ, לְהִקְטִיר קִמְצָה בַּחוּץ, אוֹ כְּזִית מִקְמָצָה בַּחוּץ,

וְיִצְאוּ שִׁירִים חוּץ לְקִלְעִים, וְהִקְטִיר אֶת הַקִּמֶץ חוּץ לְזִמְנוֹ, אוֹ שֶׁקֶמֶץ חוּץ לְזִמְנוֹ, וְיִצְאוּ שִׁירִים חוּץ לְקִלְעִים, וְהִקְטִיר אֶת הַקִּמֶץ חוּץ לְזִמְנוֹ, אוֹ שֶׁקֶמֶץ חוּץ לְזִמְנוֹ וְיִצְאוּ שִׁירִים חוּץ לְקִלְעִים, וְהִקְטִיר אֶת הַקִּמֶץ בְּשִׁתִּיקָה, אוֹ שֶׁקֶמֶץ חוּץ לְזִמְנוֹ, וְיִצְאוּ שִׁירִים חוּץ לְקִלְעִים, וְהִקְטִיר אֶת הַקִּמֶץ חוּץ לְזִמְנוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הֵרִי זֶה כְּמוֹת שֶׁהָיָה. מוֹעֲלִין בְּשִׁירִים וְאֵין חֵיבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פָּגוּל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: הִרְצָה הַצִּיץ עַל הַיּוֹצֵא, עֲדִין מוֹעֲלִין בְּשִׁירִים, וְחֵיבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פָּגוּל. נִטְמָאוּ הַשִּׁירִים וְהִקְטִיר אֶת הַקִּמֶץ חוּץ לְזִמְנוֹ, הַכֹּל מוֹדִים שֶׁעֲדִין מוֹעֲלִין בְּשִׁירִים וְחֵיבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם פָּגוּל, שֶׁהַצִּיץ מִרְצָה עַל הַטָּמֵא וְאֵינוֹ מִרְצָה, לֹא עַל הַלֵּן וְלֹא עַל הַיּוֹצֵא.

ט. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם שֶׁיִּצְאוּ חוּץ לְקִלְעִים, וְנִזְרַק דָּמָן שֶׁל כִּבְשִׁים חוּץ לְזִמְנוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין חֵיבִים עַל לֶחֶם זֶה מִשּׁוּם פָּגוּל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: חֵיבִין עַל לֶחֶם זֶה מִשּׁוּם פָּגוּל. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַקֶּמֶץ טָעוֹן כְּלִי שִׁירָת. כֵּיצַד? קוֹמְצוֹ מִתּוֹךְ כְּלִי שִׁירָת וְנוֹתְנוֹ לְתוֹךְ כְּלִי שִׁירָת, וּמִקְדָּשׁוֹ לְתוֹךְ כְּלִי שִׁירָת. אִם לֹא קִדָּשׁוֹ בְּתוֹךְ כְּלִי שִׁירָת; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֶפְלוּ קוֹמְצוֹ מִתּוֹךְ כְּלִי שִׁירָת, וּמִלְחוֹ, וְנִתְּנוֹ עַל גִּבֵּי הָאֲשִׁים כָּשֵׁר.

מִסְכַּת מִנְחוֹת פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. שְׁנֵי כִבְשֵׁי עֶצֶרֶת - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. מִתְּ אֶחָד מֵהֶם, אוֹ שִׁבְרָח, אוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה טְרֵפָה - יָקָח זֹג לְשָׁנִי. שֶׁחַט אֶת אֶחָד מֵהֶם לְשָׁמוֹ - יָקָח זֹג לְשָׁנִי. נִשְׁחַטּוּ שְׁנֵיהֶן שְׁלֹא לְשָׁמֶן - יָבִיא שְׁנַיִם בְּתַחֲלָה, וְיִגִּיף הַלֶּחֶם עִמָּהֶם. מֵהוּ לְזֶרֶק אֶת הָדָם בְּיוֹם טוֹב? יִזְרַק וּמִתָּר בְּאֲכִילָה. וּבְשַׁבָּת לֹא יִזְרַק, וּמִתָּר בְּהִנָּאָה. וְאִם זָרַק אֶת הָדָם, בֵּין בְּשׁוּגָג בֵּין בְּמִזֵּד, הַבִּשָּׁר יֹאכֹל וְיִקְטִיר אֲמֹרִים לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת.

להקטיר לבונתה בחוץ, או כזית מלבונתה בחוץ - פסול ואין בו כרת. ואם עשה כן - אינו פסול. לאכול שיריה למחר, או כזית משיריה למחר, להקטיר קמצה למחר, או כזית מקמצה למחר, להקטיר לבונתה למחר, או כזית מלבונתה למחר - פגול, וחיבין עליו כרת. ואם עשה כן - אינו פגול.

ה. כיצד מעשה זבחים ממחשבתן? השוחט את הבהמה על מנת שיזרקו ערלים וטמאים את דמו, על מנת שיקטירו ערלים וטמאים את אמוריהו, על מנת שיאכלו ערלים את בשרו - כשר. ואם עשה כן - הרי זה פסול. נתן מלמטה למעלה, ואת הנתנין מלמעלה למטה. את הנתנין בפנים בחוץ, ואת הנתנין בחוץ בפנים - כשר. ואם עשה כן - הרי זה פסול.

ו. השוחט את החטאת, להכניס מדמה לפנים - כשרה. חטאת שהכניס מדמה, אפלו כל שהוא - פסולה. הקומץ את המנחה, להקטיר מקמצה, פחות מכזית למחר - כשר. הקומץ שחסר אפלו כל שהוא - פסול.

ז. כל המנחות שקמצן שלא לשמן - כשרות, לפיכך אם חשב עליו חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת. חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו כרת. קמץ כזה, קמץ הפשר, קמץ בימינו, קמץ בכלי הקדש - כשר. לפיכך אם חשב עליו חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת, חוץ לזמנו - פגול, וחיבין עליו כרת. קמץ הכשר ונתן לפסול - יחזיר לכשר - וכשר. ביד הפסול וחשב עליו בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. ביד הפשר וחשב עליו חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת. חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו כרת. קמץ בימינו ונתן לשמאלו - יחזיר לימינו וכשר. בשמאלו וחשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. בימינו וחשב עליו חוץ למקומו - פסול ואין בו

כרת. חוץ לזמנו - פגול, וחיבין עליו כרת. קמץ בכלי קדש, ונתן לכלי חול - יחזיר לכלי קדש, וכשר. בכלי חול וחשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. בכלי קדש וחשב עליו חוץ למקומו - פסול, ואין בו כרת. חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו כרת; דברי רבי אליעזר ורבי שמעון. וחכמים אומרים: קמץ הכשר ונתן לפסול - פסלתו מתנתו. קמץ בכלי הקדש ונתן לכלי חול - פסלתו מתנתו. קמץ בימינו ונתן לשמאלו - פסלתו מתנתו. אבל הקומץ מתוך כלי חול, ונותן לתוך כלי שרת, עד שלא נתן שמנה ולבונתה, וחשב עליה, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - פסול, ואין בו משום פגול, משנתן שמנה ולבונתה, וחשב עליה חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת. חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו כרת. קמץ על שבחוץ, ונכנס לפנים - יחזר ויקמץ בפנים, וכשר. בחוץ, וחשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. בפנים, וחשב עליו חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת. חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו כרת. נתפזר הקמץ על הרצפה - יחזר ויאספנו וכשר. עד שלא אספו וחשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול, משאספו וחשב עליו חוץ למקומו - פסול, ואין בו כרת. חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו כרת.

ח. מנחת חוטא ומנחת קנאות שנתן עליה לבונה - ילקט את הלבונה וכשרה. עד שלא לקט את הלבונה, וחשב עליה, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. משלקט את הלבונה, וחשב עליה, חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת, חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו כרת.

ט. כל המנחות שהונפו ולא הגשו, הגשו ולא הונפו, יצק ולא בלל, בלל ולא פתת, פתת ולא מלח, מלח ולא פתת - כשרה. לפיכך אם חשב עליה חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת, חוץ לזמנו - פגול וחיבין

מִסְכַּת מְנַחֲת פָּרָק שִׁישִׁי

א. אלו שהן טעונין מלח: אברי עולה ואמורי קדשי קדשים, ואמורי קדשים קלים, וקמץ, ולבונה, ומנחת כהנים, ומנחת כהן משיח, ועולת העוף. אבל הדם, והזין, והעצים, והקטרת - אין טעונין מלח.

ב. בשלשה מקומות היתה מלח נתנה: בלשכת מלח, ועל גבי כבש, ובראשו של מזבח - קרן דרומית מערבית. המלח שבלשכת המלח, היו מולחין בה את האברין. שבראשו של מזבח קרן דרומית מערבית, היו מולחין פסולי קדשי קדשים ואמורי קדשים קלים, הקמץ והלבונה, ומנחת כהנים, ומנחת כהן משיח, ועולת העוף. מלח שעל גבי הכבש ושעל גבי המזבח - לא נהנין ולא מועלין. ושעל גבי האברים - מועלין בכלם. כיצד מולחין? היה נותנין על גבי המלח, חזור והופכן. ואלו הן שמעלין אותן כל הלילה: אברי עולה, ואמורי קדשי קדשים, ואמורי קדשים קלים, ומנחת כהן משיח, ומנחת נסכים, ועולת העוף. אבל הקמץ, והלבונה, ומנחת כהנים, ומנחת כהן משיח הבאין בפני עצמן - אין מעלין אותו כל הלילה. זה הכלל! כל שקרב מתיריו ביום - מעלין אותו כל הלילה. כל שלא קרב מתיריו ביום - אין מעלין אותו כל הלילה. כיצד הוא עושה? נותן על גבי המזבח עם שקיעת החמה, ומתעפלין והולכין כל הלילה.

ג. המעלה בזית משתי הלחם בעבודה, או בחוץ - הרי זה חיב, שנאמר (ויקרא ב, יב): "קרבן ראשית תקריבו אותם לה" ואל המזבח לא יעלו". אחד המזבח ואחד הכבש לכך.

ד. המעלה מבשר חטאת, ומבשר אשם, מבשר קדשי קדשים ומבשר קדשים קלים - מתר. העמר, ושתי הלחם, ולחם הפנים, ושירי מנחות, משאור ומדבש - עובר בלא

עליו כרת, לפיכך הקטיר את הקמץ בפני עצמו, ואת הלבונה בפני עצמה, או שהקטיר קמצה פצמים - כשרה. לפיכך אם חשב עליה חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת. חוץ לזמנו - פגול, וחיבין עליו כרת. זה הכלל, אין המנחות נפסלות אלא בארבעה דברים: בקמיצה, ובהלוף, ובמתן כלי, ובהקטרה, מוסיף עליהן מנחת חוטא ומנחת קנאות, שקמצין שלא לשמן - הרי אלו פסולין. לפיכך, אם חשב עליה, בין חוץ לזמנו, ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. אחד מנחת חוטא, ואחד כל המנחות, שקמצין זר, ואונן, וטבול יום ומחסר בגדים, ומחסר כפורים, ושלא רחוק ידיים ורגלים, ערל, וטמא, יושב, ועומד על גבי כלים, ועל גבי בהמה, על גבי רגל חבירו - פסול. חשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. היה קומץ מברץ וקמץ, ועלה בידו צרור, גרגר מלח, או קרט של לבונה - פסול. לפיכך, אם חשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. קמץ הוץ, קמץ פסול, קמץ בשמאלו, קמץ בכלי חול - פסול. לפיכך, אם חשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. רבה שמנה, וחסר שמנה, ורבה סולתה, וחסר סולתה - פסולה. לפיכך, אם חשב עליו, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. קמץ שלא ממקום השמן, ושלא ממקום הלבונה, או שלא נתן עליה לבונה, אפלו כל שהוא - פסולה. לפיכך, אם חשב עליה, בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו - אין בו משום פגול. מנחת חוטא ומנחת קנאות, שנתן עליה שמן - פסולה. לפיכך, אם חשב עליה, חוץ לזמנו וחוץ למקומו - פסול ואין בו משום פגול. נטל בכלי ונתן עליה - כשרה. לפיכך, אם חשב עליה חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת, חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו כרת. זה הכלל! אין הפגול נוהג אלא בדבר הראוי לעבודה, ובמקום הראוי לעבודה.

תַּעֲשֶׂה, שְׁנֵאמַר (וַיִּקְרָא ב, יא): "כִּי כָל שְׂאוֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תִקְטִירוּ מִמֶּנּוּ".

ה. הַמַּחֲמִץ אֶת הַמִּנְחָה, אַחַת מִן הַכֶּשֶׂרָה וְאַחַת מִן הַפְּסוּלָה - עוֹבֵר בִּלְאֵי תַעֲשֶׂה, שְׁנֵאמַר (וַיִּקְרָא ב, יא): "כִּי כָל הַמִּנְחָה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לַה' לֹא תַעֲשֶׂה חֲמִץ".

ו. רִקִּיקֵי מִנְחַת יִשְׂרָאֵל - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. וּמִיעוּטָן - מַעֲכָב אֶת רֶבֶן. חֲלוֹת תּוֹדָה וּרְקִיקֵי נִזִּיר - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. וּמִיעוּטָן - מַעֲכָב אֶת רֶבֶן. פֶּר אֵין מַעֲכָב אֶת הַשְּׁעִיר, וְהַשְּׁעִיר אֵין מַעֲכָב אֶת הַפֶּר. כָּל הַזֹּאוֹת שֶׁלִּפְנִים, כְּגוֹן אֲרֻבַּעִים וּשְׁמוֹנָה שָׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים, וְאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁל פֶּר הַעֲדָה, וְאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁל פֶּר כַּהֵן מְשִׁיחַ - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. וּמִיעוּטָן - מַעֲכָב אֶת רֶבֶן. שְׁבַע הַזֹּאוֹת שֶׁבַּפֶּרָה - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. שְׁבַע הַזֹּאוֹת שֶׁבַּמְצָרַע - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. צִפְּרִים - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. אֲבָנֵי בֵּית הַמִּנְגֵּעַ, וְעֶצִי, וְעַפְרוֹ - מַעֲכָבִין זֹאת זֹאת. עֵץ אֲרֵז וְאֹזֹב וּשְׁנֵי תוֹלַעַת - מַעֲכָבִין זֹאת זֹאת. תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן, וְתוֹלַעַת שָׁנִי, וְשֵׁשׁ מְשֻׁזָּר - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. שְׁמוֹנָה בְּגָדֵי כַּהֵן גָּדוֹל - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. אֲרֻבָּעָה בְּגָדֵי כַּהֵן הַדְּיוּט - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. אֲבָנֵי שֵׁהֶם וְאֲבָנֵי מְלוּאִים - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. כֶּתֶב שֶׁעַל גְּבִיָּהֶן - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. סִמְנֵי קִטְרֶת, וְסִמְנֵי שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. וּמִיעוּטָן מַעֲכָב אֶת רֶבֶן. שְׁבַעֲהָ קִנִּי מְנוּרָה - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. וְשְׁבַעֲהָ נִירוֹתֶיהָ - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. גְּבִיעֶיהָ, כְּפִתּוּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. קָרֵן, וְכֶבֶשׂ, וְיִסוֹד, וְרֹבַע - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. רַבִּי יוֹסִי בַּר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵף הַסּוֹבֵב. מִדַּת הַמִּזְבֵּחַ, בֵּין אֲרֻכּוֹ, וּבֵין רָחְבּוֹ - אֵינָה מַעֲכָבֶת. אֲבָל רַבּוּי - מַעֲכָב. הַשְּׁלֶחָן, וְהַמְּנוּרָה וְהַמִּזְבְּחוֹת - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֱלֵעָזֹר אוֹמֵר: כַּהֲנִים, וְלוֹוִים, וְיִשְׂרָאֵלִים - מַעֲכָבִין אֶת הַקֶּרֶן. בְּרֻכּוֹת כַּהֲנִים - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. בְּרֻכּוֹת כַּהֵן גָּדוֹל - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. בְּרֻכּוֹת תַּעֲנִיּוֹת - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. בְּרֻכּוֹת שָׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה -

מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. בְּרֻכּוֹת - מַעֲכָבוֹת זֹאת אֶת זֹאת. תִּקְיָעוֹת - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. בְּרֻכּוֹת וּתִקְיָעוֹת - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. הֵלֵל, וְשִׁבְחָה וְתַפְלָה - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. תַּפְלִין שֶׁל יָד, וְשֵׁל רֹאשׁ - מַעֲכָבוֹת זֹאת זֹאת. אִם אֵין לוֹ אֵלָּא אַחַת - הָרִי זֶה יִנִּיחַ. הַתְּכֵלֶת וְהַלֶּכֶן - אֵין מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. מִצּוֹה שִׁקְדִים לִבָּן לַתְּכֵלֶת, וְאִם הַקָּדִים תְּכֵלֶת לִלְבָן - יֵצֵא. נִסְכֵּי בַּהֶמָּה וְהַסֵּלֶת - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. פָּרִים אֵילִים וְכֶבֶשִׁים - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פָּרִים - אֵין מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה, מִפְּנֵי שֶׁמִּתְמַעֲטִין בַּחֲג. אֲבָל אֵילִים וְכֶבֶשִׁים - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה. אֵין מְבִיאִין פָּרִים, אֵילִים וְכֶבֶשִׁים, וְאַחֵר כֶּךָ נִסְכִּים, אֵלָּא פָּרִים בְּנִסְכִּיהֶן, אֵילִים בְּנִסְכִּיהֶן, כֶּבֶשִׁים בְּנִסְכִּיהֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יַחֲדִי שֶׁהֵיָה חֵיב פָּרִים, אֵילִים וְכֶבֶשִׁים, וְאֵין לוֹ נִסְכִּים - יֵבִיא פָּרִים בְּנִסְכִּיהֶן, וְאֵל יֵבִיא פָּרִים אֵילִים וְכֶבֶשִׁים בְּלֹא נִסְכִּים. יַחֲדִי שֶׁהֵבִיא נִסְכִּים, וְלֹא הֵיָה צָרִיךְ לָהֶם - יִתְּנֵם לַצִּבּוֹר. צִבּוֹר שֶׁהֵבִיא נִסְכִּי, וְלֹא הֵיָה צָרִיךְ לָהֶם - יִתְּנֵם לַיַּחֲדִיר.

ז. הֵבִיא נִסְכּוֹ לַעֲוֹלָה, וְנִטְמָא זֶבַח, אוֹ שִׁנְפֶּסֶל - יִתְּנֵם לַשְּׁלָמִים. הֵבִיא נִסְכּוֹ לַשְּׁלָמִים וְנִטְמָא זֶבַח, אוֹ שִׁנְפֶּסֶל - יִתְּנֵם לַעֲוֹלָה. וְנִסְכּוֹ שֶׁלֹּא קָרְבוּ הַיּוֹם - יִקְרְבוּ לְמָחָר. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁלֹּא קָדְשׁוֹ בְּכָלִי, אֲבָל בְּזֶמֶן שֶׁקָּדְשׁוֹ בְּכָלִי - יִקְרְבוּ הַיּוֹם וְאֵל יִקְרְבוּ לְמָחָר, מִפְּנֵי שִׁנְפֶּסֶלִים בְּלִינָה. הַעֲמֹר - אֵין מַעֲכָב אֶת הַכֶּבֶשׂ, וְהַכֶּבֶשׂ - אֵין מַעֲכָב אֶת הַעֲמֹר. הַלֶּחֶם מַעֲכָב אֶת הַכֶּבֶשִׁים, כִּיֹּצֵאוֹ לְבֵית הַשְּׁרָפָה; דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן נָנָס: לֹא כִּי! אֵלָּא כֶּבֶשִׁים מַעֲכָבִין אֶת הַלֶּחֶם, וְלֹא הַלֶּחֶם מַעֲכָבֶתָם אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: עֲדִין דְּבַר שְׁקוֹל! מִי מְכַרֵּעַ? אָמַר בֶּן נָנָס: אֲנִי אֲכַרֵּעַ! וְכֵן מְצִינוּ, כִּשְׁהֵיוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר אֲרֻבַּעִים שָׁנָה, קָרְבוּ כֶּבֶשִׁים בְּלֹא לֶחֶם, אֵף כָּאֵן יִקְרְבוּ כֶּבֶשִׁים בְּלֹא לֶחֶם. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: הִלָּכָה מִדְּרַשׁ כְּדַבְּרֵי בֶן נָנָס, אֲבָל

יִקְטִירוּ בֵּין הָעָרְבִים. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: כִּלְהָ הִיתָה קָרְבָּה בֵּין הָעָרְבִים, שְׁאִין מִחֲנֻכִּים אֶת מִזְבֵּחַ הַזֶּהָב אֲלָא בְּקִטּוֹרֶת סָמִים, וְלֹא אֶת מִזְבֵּחַ הָעוֹלָה, אֲלָא בְּתַמִּיד שֶׁל בָּקָר, וְלֹא אֶת הַשְּׁלַחַן, אֲלָא בִלְחֵם הַפָּנִים בִּשְׁבֹּת, וְלֹא אֶת הַמִּנְחָה אֲלָא בְּנֵרוֹת בֵּין הָעָרְבִים.

ב. רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר: כָּל שִׁבְעַת יָמֵי מִלּוּאִים – הִיָּה שְׁלַחַן בְּטֹל בְּלֹא לֶחֶם, לְפִי שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מִלֵּאכְתָּן לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת. לֹא סִדְרוּ עָלָיו אֶת הַלֶּחֶם, אֲלָא בִּשְׁבֹּת בְּזִמְנוֹ, הֲרִי הוּא אוֹמַר (שְׁמוֹת לט, מג): "וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהֵנָּה עָשׂוּ אוֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' וְגו'". הֵיכָן צִוָּהוּ? (שְׁמוֹת כה, ח): "וַיַּעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְגו'" (שם מ, כב): "וַיִּתֵּן אֶת הַשְּׁלַחַן בְּאַהֲל מוֹעֵד" וְגו'. (מ, כג): "וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֲרֹךְ לֶחֶם לִפְנֵי ה' כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה'". הֵיכָן צִוָּהוּ? (וַיִּקְרָא כד, ח): "בַּיּוֹם הַשִּׁבְעִת, בַּיּוֹם הַשִּׁבְעִת יַעֲרֹכְנוּ לִפְנֵי ה' וְגו'". (שְׁמוֹת מ): "וַיֵּשֶׁם אֶת הַמִּנְחָה בְּאַהֲל מוֹעֵד וְגו'", וַיַּעַל הַנֵּרוֹת לִפְנֵי ה' כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה'". הֵיכָן צִוָּהוּ? "עַל הַמִּנְחָה הַטְּהוֹרָה יַעֲרֹךְ אֶת הַנֵּרוֹת" וְגו' (וַיִּקְרָא כד, ד). "וַיֵּשֶׁם אֶת מִזְבֵּחַ הַזֶּהָב בְּאַהֲל מוֹעֵד וְגו'", וַיִּקְטֹרַע עָלָיו קִטְרֶת סָמִים כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' (שְׁמוֹת מ, כד). הֵיכָן צִוָּהוּ? "בַּבֹּקֶר בְּהִיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרוֹת יִקְטִירֶנָּה" (שְׁמוֹת ל, ז). "וַיֵּשֶׁם אֶת מִסֹּךְ הַפֶּתַח לְמִשְׁכַּן וְאֶת מִזְבֵּחַ הָעוֹלָה שֵׁם פֶּתַח מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד, וַיַּעַל עָלָיו אֶת הָעוֹלָה וְאֶת הַמִּנְחָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה'" (שְׁמוֹת מ, ו). הֵיכָן צִוָּהוּ? "אֶת הַכֶּכֶשׁ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֹּקֶר" וְגו' (שְׁמוֹת כט, ט).

ג. דָּבָר אַחֵר, "וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהֵנָּה עָשׂוּ אוֹתָהּ וַיִּבְרָךְ אוֹתָם מֹשֶׁה" (שְׁמוֹת לט, מג); מַה הָיָה בִּרְכָּה שֶׁבִּרְכָּךְ? אָמַר לָהֶם: 'תִּשְׁרָה שְׁכִינָה עַל מַעֲשֶׂה יְדִיכֶם! רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר: כֹּךְ בִּרְכָּךְ – "ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם יוֹסֵף עֲלֵיכֶם כֶּכֶם אֶלֶף פַּעַמִּים" (דְּבָרִים א, יא). אָמַר לָהֶם: כִּשֵּׁם שְׁנַתְעַסְקְתֶּם בְּמִלְאכָת מִשְׁכַּן וְשִׁרְתָּה שְׁכִינָה עַל מַעֲשֶׂה יְדִיכֶם, כֹּךְ תִּזְכּוּ וְתִבְנוּ לִפְנֵי בֵּית הַבְּחִירָה, וְתִשְׁרָה שְׁכִינָה עַל מַעֲשֶׂה יְדִיכֶם. וְהֵם אוֹמְרִים:

אִין הִטַּעַם כְּדַבְּרֵיו. נִמְצָא אֹתָהּ אוֹמַר, כִּינֵן שְׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן – נִתְחַיְבוּ בַחֲלָה וּבְעֹרְלָה וּבְחֻדָּשׁ. הִגִּיעַ ט"ז בְּנִיסָן – נִתְחַיְבוּ בַעֲמֹר וּבְקָרֵב עִמּוֹ. שְׁהוּ חֲמָשִׁים יוֹם – נִתְחַיְבוּ שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וּבְקָרֵב עִמָּהֶן. לִי"ד שָׁנָה נִתְחַיְבוּ בְּנִטֵּעַ רִבְעִי. רַבִּי יוֹסִי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה, וְרַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר: לֹא נִתְחַיְבוּ בְּנִטֵּעַ רִבְעִי אֲלָא לְאַחַר אַרְבַּע עָשָׂרָה שָׁנָה. כְּשֶׁכָּבְשׁוּ וְשִׁחֲלָקוּ – נִתְחַיְבוּ בַמַּעֲשָׂרוֹת. הִתְחִילוּ מוֹנִים שָׁנָה רִאשׁוֹנָה, וְשֵׁנִיָּה, וְשְׁלִישִׁית, וְאַחֵר כֹּךְ נִתְחַיְבוּ בְּנִטֵּעַ רִבְעִי. לַעֲשָׂרִים וְאַחַת שָׁנָה – עָשׂוּ שְׁמִיטָה. לְשָׁשִׁים וְאַרְבַּע שָׁנָה – עָשׂוּ יוֹבֵל. מִפְּנֵי מַה אָנִי אוֹמַר קָרְבוּ כִּבְשִׁים בְּלֹא לֶחֶם? מִפְּנֵי שֶׁהַכִּבְשִׁים מִתִּירִין אֶת עֲצָמָן, וְלֹא הַלֶּחֶם. לֶחֶם בְּלֹא כִבְשִׁים – אִין לוֹ מִי יִתְרִנוּ.

מִסְכַּת מְנַחוֹת פָּרָק שְׁבִיעִי

א. קִנְמוֹן יֵשׁ בּוֹ חֲצָאִים, שְׁנַאֲמַר (שְׁמוֹת ל, כג): "וְקִנְמוֹן בְּשֵׁם מַחְצִיתוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאֵתִים וְקָדָה חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁקֶל בְּשָׁקֶל הַקֹּדֶשׁ וְשִׁמֵן זֵית הַיֵּן שְׁנַיִם עֶשֶׂר לֹוג". קִטְרֶת שֶׁלֹּא קָרְבָּה חֲצִיָּה בַּבֹּקֶר – תִּקְרַב כִּלְהָ בַעֲרֹב, חוֹבֶת בֵּין הָעָרְבִים. כִּהֵן גְּדוֹל שֶׁלֹּא קָרַב חֲצִיָּה בַּבֹּקֶר – תִּקְרַב כִּלְהָ בֵּין הָעָרְבִים, חוֹבֶת בֵּין הָעָרְבִים. שְׁעִירֵי הָרִגֵּל, לֹא קָרְבוּ בְּרִגֵּל – יִקְרְבוּ בְּרֹאשׁ הַחֹדֶשׁ, לֹא קָרְבוּ בְּרֹאשׁ הַחֹדֶשׁ – יִקְרְבוּ בַיּוֹם הַכַּפּוּרִים. לֹא קָרְבוּ בַיּוֹם הַכַּפּוּרִים – יִקְרְבוּ לְרִגֵּל הַבָּא, שְׁמִתְחַלָּה לֹא הִקְדָּשׁוּ קָרְבָּנוֹת צְבוּר אֲלָא עַל מְנַת לִקְרַב בְּמִזְבֵּחַ חִיצוֹן. מוֹסְפֵי שַׁבָּת שֶׁלֹּא קָרְבוּ בִּשְׁבֹּת זוֹ – יִקְרְבוּ בִּשְׁבֹּת אַחֲרָת, חוֹבֶת שַׁבָּת הַבָּאָה אַחֲרָת. מוֹסְפֵי רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁלֹּא קָרְבוּ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ זֶה – יִקְרְבוּ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אַחֵר, חוֹבֶת רֹאשׁ חֹדֶשׁ הַבָּא. לֹא הִקְרִיבוּ כֶּכֶשׁ בַּבֹּקֶר – יִקְרִיבוּ בֵּין הָעָרְבִים. לֹא הִקְטִירוּ קִטְרֶת בַּבֹּקֶר – יִקְטִירוּ בֵּין הָעָרְבִים. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: אֵימָתִי? בְּזִמְן שֶׁהָיוּ בֵּית דִּין אָנוּסִין, אוֹ שׁוֹגְגִים, אָבֵל אִם הָיוּ מְזִידִין, שֶׁהִיתָה חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא הִקְרִיבוּ כֶּכֶשׁ בַּבֹּקֶר – לֹא יִקְרִיבוּ בֵּין הָעָרְבִים. לֹא הִקְטִירוּ קִטְרֶת בַּבֹּקֶר – לֹא

"וַיְהִי נָעַם ה' אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ" וגו' (תהלים צא, יז).

ז, בַּזְמַן שִׁשְׁרָאֵל בְּרָצוֹן לִפְנֵי הַמָּקוֹם, מֵהוּ נֹאמַר בָּהֶם? (במדבר כח, ב): "אַתָּה קָרַבְנִי לַחַמִּי" - כְּבָנִים שֶׁמִּתְפַּרְנְסִים מֵאֲבִיהֶן. בִּשְׁעַת תּוֹכְחוֹת, מֵהוּ אוֹמֵר? "לֹאֲשֵׁי רִיחַ נִיחוּחִי" - כָּל קָרְבָּנוֹת שֶׁאַתֶּם מִקְרִיבִים, אֵינָן אֵלָא לֹאֲשֵׁי. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: (תהלים ג, ח): "לֹא עַל זִבְחִיךָ אוֹכִיחֶךָ וְגו' לֹא אֶקַּח מִבֵּיתְךָ פֶּר מִמִּכְלֹאֲתֶיךָ עֲתוּדִים, אִם אֶרְעֵב לֹא אֶמַר לְךָ וְגו', יִדְעָתִי כָּל עוֹף הָרִים וְגו', כִּי לִי כָּל חֵיתוֹ יַעַר וְגו', הַאֲכַל בֶּשֶׂר אֲבִירִים" וְגו'. וְכִי יֵשׁ רָעָבוֹן לִפְנֵיו? וְאוֹמֵר, אִם יֵשׁ רָעָבוֹן לִפְנֵי, כִּבֶּשׂ שֶׁאַתָּה מִקְרִיב בִּבְקָר, וְכִבֶּשׂ בֵּין הָעֲרַבִּים, הֵן הָיוּ דִּי? אֵילוּ הָיוּ דִּי, בִּידֶךָ אֲנִי מוֹסֵר מְזוֹנוֹתִי? שֶׁאַמְרָתִי לְךָ (תהלים ג, יד): "זִבַּח לֹאֱלֹהִים תוֹדֶה", אֵלָא שֶׁתֵּהָא מוֹדָה בִּי! (שם): "וְשִׁלֵּם לְעֵלְיוֹן נִדְרֶיךָ".

ה. כֹּהֵן שֶׁהִקְרִיב מִחֻצָּה שַׁחֲרִית וּמָנו, כֹּהֵן אַחֵר תַּחֲתָיו - לֹא יָבִיא חֲצִי עֶשְׂרוֹן מִבֵּיתוֹ, וְלֹא חֲצִי עֶשְׂרוֹנוֹ שֶׁל רֹאשׁוֹן, אֵלָא מִבִּיא עֶשְׂרוֹן שָׁלֵם וְחוֹצָהוּ. מִחֻצָּה זֶה וּמִחֻצָּה רֹאשׁוֹן - תַּעֲבֹר צוּרְתָן וַיֵּצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרָפָה. כֹּהֵן שֶׁהִקְרִיב מִחֻצָּה שַׁחֲרִית, וְנִטְמָא חֻצִּיהַ שְׁנִי - הָרִי זֶה מִבִּיא עֶשְׂרוֹן שָׁלֵם, וְחוֹצָהוּ. מִחֻצָּה זֶה וּמִחֻצָּה רֹאשׁוֹן - תַּעֲבֹר צוּרְתָן וַיֵּצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרָפָה.

ו. לֹא מָנו כֹּהֵן אַחֵר, מִשָּׁל מִי הָיְתָה קָרְבָּה? רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מִשָּׁל צָבוּר, שֶׁנֹּאמַר (ויקרא ו, יא): "חֶק עוֹלָם". מִי שֶׁהִבְרִית כְּרוּתָהּ לוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִשָּׁל יוֹרְשֵׁיו, שֶׁנֹּאמַר: (שם ו, טו) "מִבְּנָיו יַעֲשֶׂה". וְשִׁלְמָה הָיְתָה קָרְבָּה, בֵּין בִּבְקָר בֵּין בְּעֲרַבִּים, שֶׁנֹּאמַר (שם): "כָּלִיל תִּקְטָר".

ז. כָּל הַמִּנְחוֹת, אֵינָן לְשִׁין אוֹתָן בְּרוּתְחִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן חוֹלְטִין. וְלֹא בְּצוֹנָן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן רוֹטְשִׁין. אֲבָל לְשִׁין אוֹתָן בְּפוֹשְׁרִין, וּמִשְׁמָרְן שְׁלֹא יַחֲמִיצוּ. וְאִם הִחֲמִיץ אֶת שְׂרִירָהּ - עוֹבֵר מִשּׁוּם אֲרַבְעָה דְּבָרִים, מִשּׁוּם

כָּל תְּלוּשׁ, וְכָל תִּירָךְ, וְכָל תִּקְטָף, וְכָל תִּתְּפָה. אֲפִיּה בְּכָלֵל הָיְתָה, וְלִמָּה יֵצְאָתָּ? לְהַקִּישׁ אֵלֶיהָ, מֵהָ אֲפִיּה מִיְחֻדָּתָהּ, מַעֲשֶׂה יְחִידִי, וְחִיבִין עָלֶיהָ בְּעֶצְמָהּ, אֲפִּי אֲנִי מִרְבָּה אֶת לִישָׁתָהּ וְעִרְכָּתָהּ וְאֲפִיּתָהּ, וְכָל מַעֲשִׂיהָ שֵׁשׁ בָּהּ לְחוּב עָלֶיהָ בְּעֶצְמוֹ. רְבוּכָה, לְשִׁין אוֹתָהּ בְּרוּתְחִין, אֵינָן לָךְ טַעוֹן רְבוּכָה אֵלָא שְׁלֹשֶׁת מִיָּנִין בְּלִבָּד. חֲבִיתִי כֹהֵן מְשִׁיחַ, וְרְבוּכָה שְׁבַתוּדָה, וְאֵיל הַמִּלּוּאִים.

ח. אֵלוּ דְּבָרִים שְׂבִין מִנְחָת כֹּהֵן גָּדוֹל לְבִין מִנְחָת כֹּהֵן הַדְּיוּט: מִנְחָת כֹּהֵן גָּדוֹל בָּאָה תָּמִיד, בָּאָה תָּדִיר, בָּאָה רְבוּכָה, וְקָרְבָּה חֲצָאִין, וְטַעוּנָה שְׁנֵי קִמְצִין, אֶחָד שַׁחֲרִית וְאֶחָד בֵּין הָעֲרַבִּים וְחוֹבָה. שְׁלֹשָׁה לוֹגִין שָׁמֹן, לוֹג וּמִחֻצָּה שַׁחֲרִית לוֹג וּמִחֻצָּה בֵּין הָעֲרַבִּים. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּמִנְחָת חוֹבָה שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל, אֲבָל בְּמִנְחָת נִדְבָה שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל - הָרִי הִיא כְּמִנְחָת נִדְבָה שֶׁל כֹּהֵן הַדְּיוּט. מִנְחָה שְׂבַבְמָה, זֶר קוֹמֵץ וּמִקְטִיר עַל גְּבִי הָאִישִׁים; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין מִנְחָה בְּבָמָה.

ט. בִּיצַד מְחַלֵּק אֶת הַשָּׁמֶן? מִנְחָה שֶׁל עֶשְׂרוֹן אֶחָד - נוֹתֵנִין לָהּ לוֹג. שֶׁל שְׁשִׁים עֶשְׂרוֹן - נוֹתֵנִין לָהּ שְׁשִׁים לוֹג. אֲבָל קִמְצֵי לְבוֹנָה, קִמְצֵי אֲזֻכָּרָה - קִמְצֵי אֶחָד לְכָלֵן. רַבִּי נַחֲמִיָּה וְרַבִּי אֶלְעָזָר: כִּשְׁם שֶׁהִקְמִיץ שֶׁל לְבוֹנָה וְשֶׁל אֲזֻכָּרָה קִמְצֵי אֶחָד לְכָלֵן, כֹּךְ מִנְחָה שֶׁל עֶשְׂרוֹן אֶחָד, וְשֶׁל שְׁשִׁים עֶשְׂרוֹן - לוֹג אֶחָד לְכָלֵן, שֶׁנֹּאמַר: "לְמִנְחָה וְלוֹג שָׁמֶן" - לְכָל הַמִּנְחָה לֵג שָׁמֶן. בִּיצַד מִנִּיף? שְׁלָמִי יְחִיד הִיא מִפְּרִישׁ מִהֵן שְׁתֵּי כָּלִיוֹת, וְיוֹתֵרֶת הַכֶּבֶד, וְאֵלֶיהָ מִן הַכֶּבֶשׂ, חֻצָּה וְשׁוֹק, וּמוֹסִיף עָלֶיהָ הַזְּרוּעַ וְהַלְחָיִים, וְנוֹתֵנִין לְיָדֵי הַבְּעָלִים, וְכֹהֵן מִנִּיחַ יָדוֹ תַּחַת יְדֵי הַבְּעָלִים, וּמוֹלִיךְ וּמִבִּיא, וּמַעֲלָה וּמוֹרִיד, וְכֵן הָיְתָה תְּנוּפָתָהּ. חֻצָּה וְשׁוֹק וְזְרוּעַ, וְתִרְוּמַת הֶלֶחֶם - נֶאֱכָל לְכֹהֲנִים, וְיוֹתֵרֶת הַכֶּבֶד, וְאֵלֶיהָ, וְחֻצָּה וְשׁוֹק - נוֹתֵנָה לְכֹהֵן אַחֵר, וּמִנִּיחַ יָדוֹ תַּחַת יָדוֹ שֶׁל כֹּהֵן, וּמוֹלִיךְ וּמִבִּיא, וּמַעֲלָה וּמוֹרִיד. וְכֵן הָיְתָה

תּוֹנֹפְתוֹ, וְחִזָּה וְשׁוֹק - נֶאֱכָל לִכְהֻנִּים, וְהִשָּׁאֵר קָרֵב לְאִשִּׁים.

י. כִּיצַד מִנִּיף שְׁתֵּי הַלֶּחֶם? נוֹתֵן חֲלָה אַחַת עַל גְּבִי כָּבֵשׁ זֶה, וְחֲלָה אַחַת עַל גְּבִי כָּבֵשׁ זֶה, כֹּהֵן מְנִיחַ יָדוֹ תַּחַת יָדוֹ שֶׁל כָּבֵשׁ, וְכֹהֵן אַחֵר מְנִיחַ יָדוֹ תַּחַת יָדוֹ שֶׁל כֹּהֵן, וּמִלִּיד וּמִבֵּיא, וּמַעֲלָה וּמוֹרִיד, וְכֹךְ הִיְתָה תּוֹנוּפָתָם. רַבִּי יוֹסִי בֶן הַמֶּשֶׁלֶם אוֹמֵר: כְּכֹשִׁים עַל גְּבִי הַלֶּחֶם, שְׁנֶאֱמַר (וַיִּקְרָא כג, ט): "וְהִנִּיף הַכֹּהֵן אוֹתָם עַל לֶחֶם הַבְּכוֹרִים תּוֹנוּפָה" וְגו'. אָמְרוּ לוֹ: וְהֵלֵא כָּבֵד נֶאֱמַר: "תּוֹנוּפָה לִפְנֵי ה'" עַל שְׁנֵי כְּכֹשִׁים". אָמַר לָהֶם: מַה מְצִינוּ, עַד אֵין הִדְבָּר שְׁקוּל, מִי מְכִרֵּעַ? אָמְרוּ לוֹ: מַה מְצִינוּ בְּאֵיל הַמְּלוּאִים, הַלֶּחֶם לְמַעֲלָה, אֵף כָּאֵן - הַלֶּחֶם לְמַעֲלָה. כָּל הַמְּנַחֲתוֹת, אֵין בָּאוֹת כְּשֵׁרוֹת אֵלָּא בַּתְּנוּר, עֲשָׂאֵן בְּכַפָּח וּבִרְעָפִים - פְּסוּלוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּכַח כַּתְּנוּר.

מִסְכַּת מְנַחֲתוֹת פָּרָק שְׁמִינִי

א. כָּל הַמְּנַחֲתוֹת שְׂרָבָה מִדַּת חֲלוֹת, או שְׁחֹסַר מִדַּת חֲלוֹת, או שֶׁהִיְתָה מִדָּה חֲסֵרָה מִחֲבֵרְתָּהּ, או יִתְרָה מִחֲבֵרְתָּהּ - הָרִי אֵלּוּ פְּסוּלוֹת. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְלֶחֶם הַפָּנִים, חֲלוֹת תּוֹדָה וְרִקְיָקִי נִזִּיר, שְׂרָבָה מִדַּת חֲלוֹת, או שְׁחֹסַר מִדַּת חֲלוֹת, או שֶׁהִיְתָה מִדָּה יִתְרָה מִחֲבֵרְתָּהּ, או חֲסֵרָה מִחֲבֵרְתָּהּ - הָרִי אֵלּוּ פְּסוּלוֹת. וְשֶׁאֵר כָּל הַמְּנַחֲתוֹת, בֵּין מִשָּׁל יָחִיד, וּבֵין מִשָּׁל צֶבֶר - אֵין לָהֶם קֶצֶבָה, וּבִלְבָד שִׁיבִיאוּ מִן הַמִּבְחָר.

ב. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְלֶחֶם הַפָּנִים - נֶאֱכָלוֹת אֲבָל לֹא נִקְמָצוֹת. מְנַחַת כֹּהֵן גָּדוֹל, מְנַחַת כֹּהֵן מְשִׁיחַ, וּמְנַחַת נְסָכִים - לֹא נֶאֱכָלוֹת וְלֹא נִקְמָצוֹת. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מְנַחַת חוּטָא שֶׁל כֹּהֲנִים נִקְמָצוֹת. הַקֶּמֶץ קָרֵב לְעֶצְמוֹ, וְשִׁירִים קָרִבִּין לְעֶצְמוֹ. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הַקֶּמֶץ קָרֵב בְּעֶצְמוֹ, וְהַשִּׁירִים מִתְפָּזְרִים עַל גְּבִי הַדָּשָׁן.

ג. כָּל הַמְּנַחֲתוֹת נַעֲשׂוֹת בְּכָלִי, וּטְעוּנוֹת שְׁלִשָּׁה מִתְּנוֹת שְׁמֵן: יִצִּיקָה, וּבִלְלִיָּה, וּמִתָּן

שְׁמֵן בְּכָלִי קֹדֶם לְעִשְׂתָּהּ. כִּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? נוֹתֵן שְׁמֵן בְּכָלִי וּמִטְגְּנוֹ שְׁמֵן בְּסִלְתָּ, וּבִוְלִילָה וּפּוֹתָתָהּ, וַיִּצֶק עָלֶיהָ שְׁמֵן, כְּדֶרֶךְ שִׁיִּצֶק עַל הַגְּרִיסִין. חֲלוֹת טְעוּנוֹת בְּלִילָה וְרִקְיָקָה, מְשִׁיחָה. נִמְצָאת אוֹמֵר, כָּשֶׁר בַּחֲלוֹת - פְּסוּל בְּרִקְיָקִין. כָּשֶׁר בְּרִקְיָקִין - פְּסוּל בַּחֲלוֹת. כִּיצַד בּוּלְלִין? חֲלוֹת חֲלוֹת בּוּלְלִין; דְּבָרֵי רַבִּי, שְׁנֶאֱמַר (וַיִּקְרָא ז, יב): "חֲלוֹת בְּלוּלֹת בְּשֶׁמֶן". וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: סִלְתָּ, שְׁנֶאֱמַר (שם ב, ה): "סִלְתָּ בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן". אָמַר לָהֶן: עַד אֵין הִדְבָּר שְׁקוּל, מִי מְכִרֵּעַ? אָמְרוּ לוֹ: נֶאֱמַר כָּאֵן 'חֲלוֹת', וְנֶאֱמַר בַּתּוֹדָה 'חֲלוֹת', מַה 'חֲלוֹת' הָאֵמּוֹרוֹת בַּתּוֹדָה, אֵי אֶפְשָׁר לְבִלְלָן, בְּלֹא סִלְתָּ אֵף 'חֲלוֹת' הָאֵמּוֹרוֹת כָּאֵן - אֵי אֶפְשָׁר לְבִלְלָן בְּלֹא סִלְתָּ. אָמַר רַבִּי: רוּאֵה אֲנִי אֵת דְּבָרֵיהֶם מִדְּבָרִי.

ד. כִּיצַד מוֹשֶׁחַן? מוֹשֶׁחַן פָּנֵי כָּל הָרִקְיָקִי. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מוֹשֶׁחַן אֵת הָרִקְיָקִין כְּמִין 'כִּי', וְשֶׁאֵר הַשְּׁמֵן נֶאֱכָל לִכְהֻנִּים. מְנַחַת שֶׁהִיְתָה בָּאָה מִחֲצָה חֲלוֹת וּמִחֲצָה רִקְיָקִין, נוֹתֵן מִחֲצָה לְחֲלוֹת וּמִחֲצָה לְרִקְיָקִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מִשָּׁח אֵת הָרִקְיָקִין כְּמִין 'כִּי', וְשֶׁאֵר הַשְּׁמֵן נוֹתֵן לְחֲלוֹת. וְכֵן הָיָה רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מוֹתֵר רִקְיָקִי מְנַחַת יִשְׂרָאֵל פְּתִיתִיהֶן כְּזִיתִים - כְּדִי שִׁיְהִיָּה שׁוֹלֵט בָּהֶן לְקוֹמָצָן.

ה. חֲצִי לוג מִים לִסּוּטָה, וְחֲצִי לוג שְׁמֵן לְתּוֹדָה, נוֹתֵן מִחֲצָה לְחֲלוֹת וּמִחֲצָה לְרִקְיָקִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מוֹשֶׁחַן אֵת הָרִקְיָקִין כְּמִין 'כִּי', וְשֶׁאֵר הַשְּׁמֵן נֶאֱכָל לִכְהֻנִּים. וְכֵן הָיָה רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הָאוֹמֵר מֵאֶפֶה - מִבֵּיא מִחֲצָה חֲלוֹת וּמִחֲצָה רִקְיָקִין, בּוּלֵל וְנוֹטֵל מִן הָאֶמְצָע, וְאֵם נִתֵּן מִמֵּין עַל חֲבֵרוֹ - יֵצֵא.

ו. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: שְׁלִשָּׁה מִינֵין טְעוּנוֹת שְׁלֹשׁ מִצְוֹת. שְׁתֵּים כָּכֵל אֶחָד, וּשְׁלִישִׁית אֵין בָּהֶן. אֵלּוּ הֵן: זִבְחֵי שְׁלָמִי צֶבֶר וְזִבְחֵי שְׁלָמִי יָחִיד, וְאֶשֶׁם מְצוּרַע. זִבְחֵי שְׁלָמִי יָחִיד - טְעוּנוֹת סְמִיכָה חַיִּים, וְתּוֹנוּפָה

שְׁחוּטִין, וְאֵין בְּהֶם תְּנוּפָה חַיִּים, הֵיכָן תְּנוּפָתָן? בְּזִבְחֵי שְׁלָמֵי צָבוּר. זִבְחֵי שְׁלָמֵי צָבוּר טְעוּנִין תְּנוּפָה חַיִּין וְשְׁחוּטִין, וְאֵין בְּהֶן סְמִיכָה. וְהֵיכָן סְמִיכָתָן? בְּאֶשׁ מְצוֹרֶעַ. אֶשׁ מְצוֹרֶעַ טְעוּן סְמִיכָה וְתְנוּפָה חַיִּין, וְאֵין טְעוּן תְּנוּפָה שְׁחוּט, וְהֵיכָן תְּנוּפָתָן? בְּזִבְחֵי שְׁלָמֵי צָבוּר.

ז. כָּל הַמִּנְחֹת טְעוּנוֹת שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁיפָה וְחֹמֶשׁ מֵאוֹת בְּעִיטָה. אַחֲרִים אוֹמְרִים: שִׁיפָה וּבְעִיטָה בְּחֹטִין. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: בְּבֶצֶק הָעֹמֵר הִיא בָּא עֲשָׂרוֹן מִשְׁלֹשׁ סָאִין. כִּמָּה עֲשָׂרוֹן? שְׁלֹשׁ סָאִין, נִמְצָא עֲשָׂרוֹן שְׁלֹשׁ קָב וּמִחְצָה. הָעֹמֵר - הִיא מִנְפָּהוּ בְּשֹׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה נֶפֶשׁ. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם - בְּשִׁתִּים עֶשְׂרֵה. לֶחֶם הַפָּנִים - בְּאַחַת עֶשְׂרֵה. בִּדְקָה וּבִגְסָה, בִּדְקָה - שְׁתֵּהָ קוֹלֶטֶת אֶת הַסֶּלֶת. וּבִגְסָה - שְׁתֵּהָ קוֹלֶטֶת אֶת הַסֶּבִּין. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה נֶפֶשׁ הֵיוּ זֹו עַל גְּבִי זֹו, תַּחֲתוֹנָה שְׁבָכְלָן - עֲשׂוּיָה שְׁתֵּהָ קוֹלֶטֶת אֶת הַסֶּלֶת.

ח. הָעֹמֵר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְלֶחֶם הַפָּנִים, שְׂרָבָה מִדַּת עֲשָׂרוֹן, אוֹ שְׁחָסַר מִדַּת עֲשָׂרוֹן, שְׁהִיתָה מִדָּה מְרֻבָּה מִחֲבֵרְתָּהּ, אוֹ חֲסָרָה מִחֲבֵרְתָּהּ - הָרִי אֵלּוּ פְּסוּלוֹת. רַבָּה מִדַּת סָאִין, אוֹ שְׁחָסַר מִדַּת סָאִין - הָרִי אֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת. תּוֹדָה הִיתָה בָּאָה חֹמֶשׁ סָאִין יְרוּשְׁלָמִיּוֹת, שֶׁהֵן שֵׁשׁ מִדְּבָרִיּוֹת, נִמְצָאָת יְרוּשְׁלָמִיּוֹת יְתֵרָה עַל מִדְּבָרִיּוֹת שְׁתּוֹת.

ט. אֵיל הַמְּלוּאִים הִיא בָּא בְּמִצְוָה שְׁבִתוֹדָה, חֲלוֹת וְרִיקִין וְרִבּוּכָה, שְׁמֵן כְּשֵׁן תּוֹדָה וְתְנוּפָה כְּתְנוּפָת אֵיל נִזִּיר. הִיא בָּא שְׁנֵי יָדוֹת כְּמִצְוָה שְׁבִתוֹדָה, חֲלוֹת וְרִיקִין, אֵין בּוֹ רִבּוּכָה, שְׁמֵנוּ כְּשֵׁן תּוֹדָה, וְתְנוּפָתוֹ כְּתְנוּפָת תּוֹדָה.

י. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַתּוֹדָה לִפְנֵים וְלַחֹמָה אֲבִית פָּגִי - לֹא קָדַשׁ הַלֶּחֶם. אֶפְלוּ כֻּלָּם בְּפָנִים וְאַחַד מֵהֶם בַּחוּץ - לֹא קָדַשׁ הַלֶּחֶם. שְׁחָטָה, וְנִמְצָא רוֹבֵעַ וְנִרְבָּע, מְקַצֶּה וְנִעְבֵּד, אֲתָנָן וּמַחֲזִיר - לֹא קָדַשׁ הַלֶּחֶם. זֶה הַכֹּלָל, כָּל שֶׁפִּסְלָה קֹדֶם לְשִׁחִיטָה - לֹא קָדַשׁ

הַלֶּחֶם. שְׁחָטָה חוּץ לְזִמְנָהּ, וְחוּץ לְמִקְוָמָה - קָדַשׁ הַלֶּחֶם. שְׁחָטָה וְנִמְצָאָת טְרָפָה - לֹא קָדַשׁ הַלֶּחֶם. שְׁחָטָה וְנִמְצָאָת בְּעֵלֶת מוֹם; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: קָדַשׁ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: לֹא קָדַשׁ; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. אִמֵּר רַבִּי יְהוֹדָה: לֹא נִחְלְקוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עַל שְׁשִׁחָטָה חוּץ לְזִמְנָהּ, שְׁקָדַשׁ הַלֶּחֶם, וְעַל שְׁשִׁחָטָה וְנִמְצָאָת בְּעֵלֶת מוֹם שְׁלֹשׁ קָדַשׁ הַלֶּחֶם, עַל מֵה נִחְלְקוּ? עַל שְׁשִׁחָטָה חוּץ לְמִקְוָמָה, שְׂרָבִי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: קָדַשׁ, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: לֹא קָדַשׁ. אִמֵּר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אֵי אַתָּה מוֹדֶה שְׁשִׁחָטָה חוּץ לְזִמְנָהּ, שְׁקָדַשׁ הַלֶּחֶם? אִי אֶפְרָיִם שְׁשִׁחָטָה חוּץ לְמִקְוָמָה - יְקָדַשׁ הַלֶּחֶם! אִמֵּר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אֵי אַתָּה מוֹדֶה, שְׁשִׁחָטָה וְנִמְצָאָת בְּעֵלֶת מוֹם, שְׁלֹשׁ קָדַשׁ הַלֶּחֶם, אִי אֶפְרָיִם שְׁשִׁחָטָה חוּץ לְמִקְוָמָה - לֹא יְקָדַשׁ הַלֶּחֶם? אִי אִמֵּר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אַתָּה מְקִישׁוֹ לְבַעַל מוֹם? וְאִי מְקִישׁוֹ חוּץ לְזִמְנָהּ! נִרְאָה, לְמִי דוּמָה? אִם דוּמָה לְבַעַל מוֹם - נִלְמְדוּ מִבְּעַל מוֹם. וְאִם דוּמָה לְחוּץ לְזִמְנָהּ - נִלְמְדוּ מִחוּץ לְזִמְנָהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: חוּץ לְזִמְנָהּ נִפְסַל בְּמִחְשָׁבָה, וְחוּץ לְמִקְוָמוֹ נִפְסַל בְּמִחְשָׁבָה, וְאֵל יוֹכִיחַ בְּעַל מוֹם, שְׂאִין נִפְסַל בְּמִחְשָׁבָה אֶלָּא בְּמַעֲשֵׂה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: בְּעַל מוֹם - פְּסוּל וְאֵין בּוֹ כֶּרֶת, וְחוּץ לְמִקְוָמוֹ - פְּסוּל וְאֵין בּוֹ כֶּרֶת, וְאֵל יוֹכִיחַ חוּץ לְזִמְנָהּ, שְׁפָגוּל, וְחִיבִין עָלָיו כֶּרֶת.

יא. תּוֹדָה טְעוּנָה לֶחֶם, וְהַטּוּעָה אֵינָה טְעוּנָה לֶחֶם. אֵיזָה הוּא טּוּעָה? הַמִּפְרִישׁ תּוֹדָה וְאַבְדָּהּ, וְהַפְרִישׁ אַחֲרַת תַּחֲתִיָּהּ, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַקְרִיבָהּ, עַד שֶׁנִּמְצָאָת הָרֵאשׁוֹנָה, וְהָרִי שְׁתִּיהֶן עוֹמְדוֹת: רֵאשׁוֹנָה - תִּקְרָב, וְטְעוּנָה לֶחֶם, וְטְעוּנָה נִסְכִּים. וּשְׁנִיָּה - תִּקְרָב וְאֵין טְעוּנָה לֶחֶם, אֲבָל טְעוּנָה נִסְכִּים.

יב. הַמִּפְרִישׁ מַעוֹת לְתוֹדָתוֹ, וְאַבְדּוֹ, וְהַפְרִישׁ מַעוֹת תַּחֲתִיָּהּ, וְלֹא הִסְפִּיק לִקַּח בְּהֶן תּוֹדָה עַד שֶׁנִּמְצָאוּ מַעוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת - יָבִיא מֵאֵלּוּ וּמֵאֵלּוּ תּוֹדָה, וְתִקְרָב, וְטְעוּנָה לֶחֶם, וְטְעוּנָה נִסְכִּים, וְהַשָּׂאָר, יָבִיא בְּהֶן

את העבדה הזאת בחדש הזה", מה זו אינה באה אלא מן החלין, אף כל דבר שבחובה - לא יביא אלא מן החלין, לא יביא מחטי מעשר שני אלא ממעות מעשר שני. הרי עלי תודה והרי עלי שלמים, הואיל והן באין חובה - לא יביא אלא מן החלין. נסכים בכל מקום - לא יביא אלא מן החלין. מכאן אמרו: אין מביאין מנחות ונסכים, מנחת בהמה, ולחמה של תודה מן הטבל ומן התבואה. מעשר ראשון שנטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו, מן המדמק ומן החדש, ומפירות שביעית, ואם הביא - הרי אלו פסולין. ואין צריך לומר מן הערלה ומכלאי הכרם.

מַסְכַּת מְנַחוֹת פָּרָק תְּשִׁיעִי

א. כל קרבנות צבור והיחיד באין מארץ ומחוץ לארץ, אפלו מבין העובדי כוכבים. חוץ מבכור ומעשר, שאין באין אלא מן הארץ. ואין באין אלא מן הארץ, כל המנחות באות מן הארץ ומחוץ לארץ, מן החדש ומן הישן, חוץ מן העמר ושתי הלחם, שאין באין אלא מן החדש ומן הארץ. וכלן אין באין אלא מן המבחר, שנאמר (דברים יב, יא): "וכל מבחר נדריכם". איזהו מבחר שלהן? מכמש זו לחה אלפא לסלת, שניה לה עפרים בבקעה. רבי יוסי אומר: אף חטי ברחים וכפר אחוס - אלו היו בצד ירושלים, ומהן היו מביאין. אין מביאין, אלא מן השדות הניטרות המיוחדות לכן. כיצד הוא עושה? נרה שנה ראשונה, ושניה חרשה, וזרעה קדם לפסח שבועים יום כדי שתהא סמוכה לחמה, והיא עושה סלת מרבה, והיתה עושה קנה זרת ושבלת זרתים. היו בוררין אותה ולותתין אותה, וטוחנין אותה ומרקדין אותה, ומוליכין אותה אצל גזבר, והגזבר מכניס ידו לתוכה, אם היה אבק עולה מתוכה - חוזר ומרקדין שניה. ומשם רבי נתן אמרו: ידו סף בשמן ומשקיע לתוכה, כדי שיהא אבק עולה מתוכה. סלת שהתליע - הרי זו בעל מום למזבח. חטין

תודה, ותקרב, ואין טעונה לחם. אבל טעונה נסכים. המפריש מעות לתודתו ואבדו, והפריש תודה תחתיה, ולא הספיק להקריבה עד שנמצאו המעות - יביא בהן תודה ותקרב, וטעונה לחם, וטעונה נסכים, והתודה - תקרב, ואין טעונה לחם אבל טעונה נסכים. המפריש תודתו ואבדה, והפריש מעות תחתיה, ולא הספיק לקח בהן תודה עד שנמצאת תודה, תודה תקרב וטעונה לחם, וטעונה נסכים, והמעות יביא בהן תודה ותקרב, ואין טעונה לחם, אבל טעונה נסכים. המפריש תודתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה, והקריבה, ואחר כך נמצאת הראשונה - תקרב וטעונה לחם וטעונה נסכים. המפריש מעות לתודתו, ואבדו, והפריש מעות תחתיה, ולקח בהן תודה, והקריבה, ואחר כך נמצאו מעות הראשונות - יביא מאלו ומאלו תודה, ותקרב, וטעונה לחם וטעונה נסכים, לקח בהן תודה והותר - יביא בהן תודה ותקרב, ואין טעונה לחם, אבל טעונה נסכים.

יג. עד שלא שחטה ויצא חוץ לחומה - יחזר וישחט עליה וכשרה, מששחטה ויצא חוץ לחומה - הדם יזרק ולא יצא ידי נדרו. תודה מתרת באכילה והלחם אסור. משנזרק הדם תורמין ממה שבפנים על מה שבחוץ. עד שלא שחטה ונפרס הלחם - יביא לחם אחר וישחט עליו, וכשרה. מששחטה, ונפרס הלחם - הדם יזרק, ויצא ידי נדרו. תודה מתרת באכילה והלחם אסור. משנזרק הדם תורמין מן השלם על הפרוס. מששחטה נטמא לחמה - הדם יזרק ולא יצא ידי חובת נדרו. תודה מתרת באכילה, והלחם אסור. משנזרק הדם - תורמין מן הטהור על הטמא.

יד. תודה חציה מן החלין וחציה מן המעשר - יביא לחמה פיוצא בה. חציה מן החלין וחציה מן המעשר. תודה היא ולחמה מן המעשר, אבל חובתו אינו מביא אלא מן החלין, שנאמר (שמות יג, ה): "ועבדת

ד. כָּל הַעֲצִים כְּשֵׁרִים לְגַבִּי מִזְבַּח, חוץ מִשֵּׁל זֵית וְשֵׁל גִּפֶּן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מוֹסִיף חֲמִשָּׁה עֲצִים פְּסוּלִין, אֶף שֶׁל שְׁקֵמָה, וְשֵׁל חֲרוֹב, וְשֵׁל דָּקֶל, וְשֵׁל מִים, וְשֵׁל אֵלוֹן, וְשֵׁל סְתִירָה, מִכָּל מְקוֹם הָרִי אֵלוֹ פְּסוּלִין. אֲבָל בְּאֵלוֹ רִגְלִין בְּמִדְבָּרִיּוֹת: שֶׁל תַּאֲנָה, וְשֵׁל שֶׁמֶן, וְשֵׁל אֲגוּז.

ה. מֶלַח - זוֹ מֶלַח סְדוּמִית; שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ב, יג): "וְלֹא תִשְׁבֵּית מֶלַח" - הִבֵּא מֶלַח שְׂאִינוֹ שׁוֹבֶכֶת! וְאִיזוֹ זוֹ? מֶלַח סְדוּמִית. וּמִיָּנִין אִם לֹא מֵצֵא סְדוּמִית יָבִיא אֶסְתֵּרְקֶנִית? תִּלְמוּד לומֵר "מֶלַח", "מֶלַח" - רַבָּה.

ו. תְּכֵלֶת - אֵין כְּשֶׁרָה אֵלֶּא מִן הַחֲלֹזֶן, שֶׁלֹּא מִן הַחֲלֹזֶן - פְּסוּלָה. שְׁנֵי הַתּוֹלַעַת - מִן הַתּוֹלַעַת שֶׁבֶהָרִים. הִבֵּא שֶׁלֹּא מִן הַתּוֹלַעַת שֶׁבֶהָרִים - פְּסוּלָה.

ז. שֶׁשׁ - זֶה פֶּשֶׁתָּן. הִבֵּיֵאָה מִן הַנֶּקֶבוֹת - פְּסוּלָה.

ח. מְנוּרָה וְכִלֵּי שֶׁרֶת - מִצּוֹתָן לְהִבֵּיא מִמּוֹתֵר נִסְכִּים. אֵין לָהֶם - יָבִיאוּ מִתְרוּמַת הַלְשָׁכָה. מְנוּרָה - אֵינָה כְּשֶׁרָה אֵלֶּא מִן הָעֶשֶׂת. עֲשָׂאָה מִן הַגְּרוּטָאוֹת - פְּסוּלָה. וּמִשְׁאֵר מִיָּנִי מִתְכוֹת - כְּשֶׁרָה.

ט. חֲצוּצְרוֹת - אֵין כְּשֶׁרָה אֵלֶּא מִן הַכֶּסֶף, עֲשָׂאָה מִן הַגּוֹשׁ - כְּשֶׁרָה, מִשְׁאֵר מִיָּנִי מִתְכוֹת - פְּסוּלָה. וְנִמְצְאָתָא אוֹמֵר - פְּסוּל בְּמְנוּרָה כְּשֶׁר בְּחֲצוּצְרוֹת. פְּסוּל בְּחֲצוּצְרוֹת - כְּשֶׁר בְּמְנוּרָה. שֶׁל בַּעַץ, וְשֵׁל אֲבָר, וְשֵׁל קֶסֶטְרִין, וְשֵׁל מִתְכוֹת; רַבִּי פּוֹסֵל וְרַבִּי יוֹסִי בַר רַבִּי יְהוּדָה מְכַשִּׁיר. שֶׁל עֵץ, וְשֵׁל עֶצֶם, וְשֵׁל זְכוּכִית - הֵכֵל מוֹדִים שֶׁפְּסוּלָה.

י. כְּלֵי שֶׁרֶת, עַד שֶׁלֹּא נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן גְּבוּהָ - רִשְׁאֵי הַדִּיּוֹט לִשְׁתַּמֵּשׁ. מִשְׁנִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן גְּבוּהָ - אֵין רִשְׁאֵי הַדִּיּוֹט לִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. כְּלִים שֶׁנַּעֲשׂוּ מִתְחַלְתֵּן לְהַדִּיּוֹט - אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן כְּלֵי שֶׁרֶת. כְּלֵי שֶׁרֶת שֶׁנִּקְבּוּ - אֵין מִתְכִּין אוֹתָן, וְאֵין מִטִּילִין לְתוֹכָן אֲבָר, וְאֵין מִשְׁחִיזִין אֶת פְּגִימָתָהּ. סִכִּין שֶׁפִּיגֵם - אֵין מִחְזִירִין אוֹתָהּ, וְאֵין מִשְׁחִיזִין אֶת פְּגִימָתָהּ.

שֶׁהִתְלִיעוּ, אוֹ שֶׁהִרְקִיבוּ - הָרִי אֵלוֹ בַּעֲלֵי מוֹמִין לְמִזְבַּח. תְּקוּעָה אֵלֶּפָא לְשֶׁמֶן. אֲבָא שְׂאוּל אוֹמֵר: שְׁנִיָּה לָהּ רִגֵּב בַּעֲבֵר הִירְדֵן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: שְׁלִישִׁית הָיָה לָהּ גּוֹשׁ חֶלֶב בְּגָלִיל.

ב. אֵין מְבִיאִין, אֵלֶּא מִן הַזֵּיתִים הַמִּיחְדִּין לָכֵן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא הָיָה טוֹחֵנִן בְּרַחִים, אֵלֶּא כּוֹתֵשֶׁן בְּמִכְתֶּשֶׁת. לֹא הָיָה טוֹחֵנִן בַּקּוֹרָה אֵלֶּא בְּאַבְנִים. אֵין נוֹתֵנִין אֶת הַלֶּחֶם לְתוֹךְ הַסֵּל אֵלֶּא סֵל לְתוֹךְ הַלֶּחֶם. בּוֹרֵר מִתּוֹךְ הַסֵּל, הָרֹאשׁוֹן לְמְנוּרָה הַשְּׁנִי וְהַשְּׁלִישִׁי לְמִנְחוֹת, שֶׁמֶן אֲנְפוֹקֶנִין - פְּסוּל שְׂאִינוֹ אֵלֶּא שֶׁרֶף, שֶׁמֶן הַשְּׂרוּי, וְהַשְּׂלוּק, וְהַמְבָּשֵׁל שֶׁל שְׁמֵרִים, וְשֵׁל רִיחַ רַע - הָרִי זֶה בַּעַל מוֹם לְמִזְבַּח. יֵין אֱלִיסְטִין וְהַכּוּשִׁי, וְהַבּוֹרֵק, וְשֵׁל צְמוּקִים - לֹא יָבִיֵא. וְאִם הִבֵּיא - כְּשֶׁר. רַבִּי אוֹמֵר: יֵין בֶּן שְׁתֵּי שָׁנִים, וְכֵן שְׁלֹשׁ שָׁנִים שְׂדֻחָה טָמֵא, אוֹ שֶׁנִּשְׁתַּנָּה מִרְאֵיו - לֹא יָבִיא. וְאִם הִבֵּיא - כְּשֶׁר. אֵין מְבִיאִין, לֹא מִן הַכְּדָמָת, וְלֹא מִן הַדְּלִית, אֵלֶּא מִן הַרְגָּלִיּוֹת הַמִּיחְדּוֹת לָכֵן. לֹא הָיוּ בּוֹצְרִים עֲנָבִים וְכוּרְמִין אוֹתָן, אֵלֶּא בּוֹצְרִים אוֹתָן וְדוֹרְכִים אוֹתָן מִיד, וְלֹא הָיוּ כּוֹנְסִין אוֹתָן, לֹא בְּחֻצְבִּים גְּדוֹלִים, וְלֹא בְּחֻבִּיּוֹת קִטְנוֹת, אֵלֶּא בְּכִדִּידִיּוֹת בִּינוּיּוֹת. לֹא הָיוּ מְנִיחִין אוֹתָן, לֹא בְּמִרְתָּף וְלֹא בְּרֹאשׁ הַגֵּג, אֵלֶּא מְנִיחִין אוֹתָן כְּמוֹת שֶׁהֵן. וְאִינוּ מְמַלֵּא חֻבִּית עַל פִּיהָ, אֵלֶּא שְׁתֵּי יָדוֹת בָּהּ, כְּדִי שִׁיְהֵא רִיחָהּ נוֹדֵף. וְאִינוּ מְבִיא, לֹא מִפִּיהָ מִפְּנֵי קִמְחִין, וְלֹא מִשּׁוּלִיָּה מִפְּנֵי שְׁמֵרִים, אֵלֶּא נּוֹקְבָהּ, וְנוֹטְלָה מִשְׁלִישָׁהּ וּמֵאֲמָצְעָהּ. כִּיצַד בּוֹדֵק? הַגִּזְבֵּר קֵנָה בִּידּוֹ, כִּיּוֹן שֶׁזֶרֶק גִּיר שֶׁל שְׁמֵרִים, אוֹמֵר, וּמַעֲבִירִין אוֹתָהּ מִפְּנֵיו, וּמְבִיאִין אַחֲרָת תַּחֲתֶיהָ. וְהֵן אוֹמְרִים: 'בּוֹאוּ וְקַחוּ לָכֶם פְּסֶלֶת הַמִּזְבַּח'. אֵין מְבִיאִין יֵין פָּחוֹת מִכֵּן אֲרַבְעִים יוֹם, וְאִם הִבֵּיא מִגָּתוֹ - כְּשֶׁר.

ג. אֵילִים - מִמּוֹאֵב, עֲגָלִים - מִשְׁרוֹן, כִּבְשִׁים - מִמְּדָבָר. גּוֹזְלוֹת - מִהַר הַמֶּלֶךְ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כִּבְשִׁים שֶׁגִּבְיָהֶן רַחְבִּים.

אבא שאול אומר: סכין היתה טורפת, וצוה עליה וגנזה.

מִסְכַּת מְנַחוֹת פֶּרֶק עֲשִׂירִי

א. רבי מאיר אומר: מה תלמוד לומר עשרון עשרון? אחד נגדש ואחד שאינו נגדש, זה שהיה נגדש בו היה מודד לכל המנחות. זה שלא היה נגדש בו היה מודד לחביתי כהן משיח. וכלן היה שם, לא מדת שלשה דפר ולא מדת שנים לאיל, אלא אפלו ששים פרים וששים אילים, עשרון אחד היה מודד לכלן, שנאמר (ויקרא יד, כא): "למנחה ולג שמן", שמן לכל מנחה ולוג שמן. שבועה מדות של לח היו במקדש, רביעית חצי לוג, ולוג רביע הין, ושליש הין והין. רבי יהודה אומר: הין, וחצי הין, ושלישית הין, ורביעית הין לוג, וחצי לוג ורביעית. רביעית מה היתה משמשת? בה היה מודד לחביתי כהן משיח. חצי לוג מה היה משמש? בו היה מודד שלשת לוגין ומחצה למנוחה, וחצי לוג לכל נר. לוג, בו היה מודד לכל המנחות, רביע הין מה היה משמש? כל מין צאן, גדולים וקטנים, זכרים ונקבות, מפני שכלן שוין בנסכים, גבולים זה בזה. שליש הין, הוא היה אומר: עני שכללן לא היה משמש אלא בנסכי אילים, בן שתים ומהן למעלה. חצי הין מה היה משמש? כל מין בקר גדולים וקטנים, זכרים ונקבות, מפני שכלן שוין בנסכים, וגבולין זה בזה. רבי שמעון אומר: לא היתה מדת שבועה במקדש הין, שאין נותנין מדה אחת לשני פרים, מדה אחת לשני אילים, מה היה מביא תחתיהם? לוג ומחצה. אומר רבי יהודה: וכי היה שם חצי לוג ולוג? אומר לו רבי שמעון: אם כן, יכול לפרנס כלן ברביעית אלא שאין מדה במקדש משמשת תחת חברתה. רבי אלעזר בר רבי צדוק אומר: ארבע מדות של לח היו במקדש: - רביעית, וחצי לוג, ולוג, והין, היה שם, ושנתות היו בהין: - עד כאן לפר, עד כאן

לאיל, עד כאן לכבש, חצי לוג לתודה, ורביעית לנזיר.

ב. אין מקדישין פנים אלא בחוץ. אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים. במה דברים אמורים? במנחות, בסלת, ובשמן. אבל ביין מערבים נסכי יחיד בנסכי יחיד, ונסכי צבור בנסכי צבור, של יחיד בשל צבור, ושל יום בשל אמש, ושל היום בשל מחר. במה דברים אמורים? שלא קדשו בכלי, אבל בזמן שקדשו בכלי - אין מערבים של יום בשל מחר, מפני שנפסלים בלינה. כל ברוצי מדות הלח בלח - קדש. וביבש - חול. מפני מה בלח קדש? מפני שנמשחות מבפנים. מפני מה ביבש חול? מפני שאין נמשחות. כל ברוצי מדות הללו, אם יש שם זבח אחר - יקרבו עמו. ואם לאו - יפסלו בלינה. ואם לאו - תעבר צורתן ויצא לבית השרפה. ואם לאו - ימכרו לחיבי זבח אחר, יבוא מהן קיץ המזבח, מה הן לוקחין בהן? עולות! ומקיצים בהן את המזבח.

ג. כל קרבנות צבור אין בהם סמיכה, חוץ מפר הבא על כל המצות ושעירי עבודת כוכבים שהן טעונים סמיכה; דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: שעירי עבודת כוכבים אין טעונין סמיכה. מה היה מביא תחתיהן? שעיר המשתלח. אומר לו רבי שמעון: והלא אין סמיכה אלא בבצלים. שעיר המשתלח סומכין עליו אהרן ובניו כאחד. אומר לו רבי יהודה: אף הן מתכפרין בו. כלל אומר רבי שמעון: כל הבא על עברות מצוה ידועה ודמו נכנס לפנים - טעון סמיכה, כל שאין בא על עברות מצוה ידועה ואין דמו נכנס לפנים - אין טעון סמיכה. היורש ואחד עשר שבמעשר - הרי אלו ממירין, טעונין סמיכה ונסכים; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: היורש אינו ממיר ואחד עשר שבמעשר אינו ממיר, מפני שהיא תמורה ואין תמורה עושה תמורה. אומר לו רבי יהודה: אלו היה תמורה היה קרב, אלא

בחול - משלש הֵיָה. אבא שאול אומר: בשבת - הֵיָה נקצר ביחיד, במגל אחת ובקפה אחת. בחול - בשלשה, ובשלש קפות ובשלש מגלות. וחכמים אומרים: אחד שבת ואחד חול - בשלשה, בשלש קפות ובשלש מגלות. עמר הֵיָה בא מבקעת בית מקלה של נחל קדרון, מקדמת הֵיָתָה, וישנה, כבת שלש סאין הֵיָתָה, וחמה זורחת מתוכה ושוקעת לתוכה, הֵיָה ניר לחציה וזורע חציה. שומרי ספיחין בשמיטין ויובלות להביא מהן עמר ושתי הלחם - נוטלין שכן מתרומת הלשכה. ומשם היו מביאין, בין מרבה ובין מדבר מועט, הן היו דמים. הרוצה להתנדב - אין שומעין לו. רבי יוסי אומר: הרוצה להתנדב - ינדב, ובלבד שימסרם לצבור.

ו. יום הנף שחל להיות בשבת - דוחה את השבת בקצירת העמר. כיצד היו עושין? שלוחי בית דין יוצאין מערב יום טוב, נוטלין את הקפות ואת המגלות, ומסרגין שם בעומד שלש סאין, ומניחין את הקפות ואת המגלות, ובאין. יום טוב סמוך לחשכה היו יוצאין, ואוכלוס גדול הֵיָה יוצא עמהן, כיון שחשכה. אומר להן: בשבת זו? בשבת זו? בשבת זו? בקפה זו? בקפה זו? בקפה זו? רבי אלעזר ברבי צדוק מוסיף: אף, במגל זו? במגל זו? במגל זו? - שלש פעמים על כל דבר ודבר, והן אומרין לו: הן! הן! הן! אקצר? אומרים לו: קצור! וכל כך למה? מפני ביתוסין, שהיו אומרין: "אין קצירת העמר במוצאי יום טוב". קצרוהו ונתנהו לקפות והביאו לעזרה, היו מהבהבין אותו באור, כדי לקים בו מצות קלי; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין לשון הוא זה, אלא אבוב של נחשת הֵיָה מנקב נקבים, כדי שתהא האור יוצא בכלו בעזרה, והרוח מנשבת בו, ונתנהו לרחים של גרוסות, להוציא ממנו עשורן שמנופה בשלש עזרה נפה. והשאר נפדה ונאכל לכל אדם, וחיב בחלה, ופטור מן המעשרות. רבי

זבח הֵיָה ונסכים היו בפני עצמן, כיצד סומך? זבח עומד בצפון ופניו במערב, סומך במערב ופניו במערב, מניח שתי ידיו על גבי קרניו של זבח, ולא הֵיָה מניח ידיו על גבי זבח, ולא הֵיָה מניח ידיו זו על גבי זו, ולא הֵיָה דבר חוצץ בין ידים לקרנות, מתודה עליו עון עברה על חטאת, עון חטאת על אשם, עון אשמה על עולה, עון לקט שכחה ופאה שאין להם ודוי; דברי רבי יוסי הגלילי. אומר לו רבי עקיבה: על מה עולה מכפרת? על דברים שיש בהן ענש? הרי זה ענש אמור, על לא תעשה שלהן אמורה, על מה עולה מכפרת? על מצות עשה, ועל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה. סמיכה נוהגת בכהנים, ולוים, וישראלים, וגרים, ועבדים משחררין, חללין, נתינין, וממזרין, סריס אדם, סריס חמה, פצוע דכה, וכרות שפכה. אין נוהגת לא בעובדי כוכבים, ולא בנשים, ולא בעבדים ולא בקטנים.

ד. חמשה שהביאו זבח אחד - כלן סומכין עליו. ולא כלן כאחד סומכין עליו, אלא כל אחד ואחד סומך ומסתלק. סמיכה בשלשה. סמיכת זקנים בשלשה. רבי יהודה אומר: בחמשה. לא כלן כאחד סומכין עליו, אלא אחד ואחד סומך ומסתלק. איל המלואים אהרן ובניו כאחד, כשם שהסמיכה בטהורין, כך שחיטה בטהורין, תכף לסמיכה שחיטה, במקום שסומכין שוחטין. תנופה נוהגת בכהנים, בלוים וישראלים, בגרים ועבדים משחררים, חללים נתינין ממזרין, וסריס אדם וסריס חמה, פצוע דכה וכרות שפכה - אין נוהגת, לא בעובדי כוכבים, ולא בנשים, ולא בעבדים, ולא בקטנים. חמשה שהביאו זבח אחד - אחד מניף על ידי כלן. המשלח זבחו ביד אחר - כהן מניף על ידו, והאשה - כהן מניף על ידיה.

ה. רבי ישמעאל אומר: העמר הֵיָה בא בשבת - משלש סאין. ובחול - מחמש סאין. וחכמים אומרים: אחד בשבת ואחד

וּשְׁפֹטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן-לָהֶם בְּכָל-שְׁעָרֶיהָ אֲשֶׁר
יִהְיֶה אֶל-לִהְיֶה נָתַן לָהֶם לְשֹׁבְטֵיהָ וּשְׁפֹטוּ אֶת-הָעָם
מִשְׁפָּט־צֶדֶק:

דִּינִין וּפּוֹרְעָנִין תִּמְנֶי לָהֶם בְּכָל קֶרֶן דִּי אֱלֹהֵי יְהִיב
לָהֶם לְשֹׁבֵט וַיִּדְנֹון יֵת עֲמָא דִין דְּקָשׁוּט:

שְׁפֹטִים וְשֹׁטְרִים – שְׁפֹטִים, דִּינִים הַפּוֹסְקִים אֶת הַדִּין; וְשֹׁטְרִים, הַרֹדִין אֶת הָעָם אַחֵר מִצִּנּוֹת, שְׁמִכִּין וְכּוֹפְתִין בְּמַקֵּל וּבִרְצוּעָה עַד שִׁקְבָּל עָלָיו אֶת דִּין הַשּׁוֹפֵט. בְּכָל שְׁעָרֶיהָ – בְּכָל עִיר וְעִיר. לְשֹׁבֵטֶיהָ – מוֹסֵב עַל תִּתּוֹן לָהֶם: 'שְׁפֹטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן לָהֶם לְשֹׁבֵטֶיהָ בְּכָל שְׁעָרֶיהָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיהֶם נָתַן לָהֶם'; מִלְּמַד שְׁמוֹשִׁיבֵין דִּינִין לְכָל שֹׁבֵט וְשֹׁבֵט וּבְכָל עִיר וְעִיר. וּשְׁפֹטוּ אֶת הָעָם וְגוֹמֵר – מִנֵּה דִינִין מִמַּחֲזִים וְצִדִּיקִים לְשֹׁפֵט צֶדֶק.

לֹא-תִטֶּה מִשְׁפָּט לֹא תִכִּיר פָּנִים וְלֹא-תִקַּח שֹׁחַד כִּי
הַשֹּׁחַד יַעֲוֹר עֵינֵי חֲכָמִים וַיִּסְלַף דְּבָרֵי צִדִּיקָם:

לֹא תַצְלִי דִין לֹא תִשְׁתַּמּוּדַע אִפִּין וְלֹא תִקְבִּיל שׁוֹחַדָא
אַרִי שׁוֹחַדָא מַעֲוָר עֵינֵי חֲכָמִין וּמִקְלָקִיל פִּתְגָמִין
תִּרְיָצִין:

לֹא תִטֶּה מִשְׁפָּט – כְּמִשְׁמַעוֹ. לֹא תִכִּיר פָּנִים – אַף בְּשַׁעַת הַטִּעֲנוֹת. אֲזַהֲרָה לְדָן, שְׁלֹא יִהְיֶה רֶךְ לָזֶה וְקָשָׁה לָזֶה, אֶחָד עוֹמֵד וְאֶחָד יוֹשֵׁב; לִפִּי שִׁקְשׁוּאָה זֶה וְשִׁהְדִּין מִכְבֵּד אֶת חֲבֵרוֹ, מִסְתַּמֵּין טַעֲנוֹתָיו. וְלֹא תִקַּח שֹׁחַד – אֲפִלּוּ לְשֹׁפֵט צֶדֶק. כִּי הַשֹּׁחַד יַעֲוֹר – מִשְׁקַבֵּל שֹׁחַד מִמֶּנּוּ, אִי אֲפָשָׁר שְׁלֹא יִטֶּה אֶת לְבוֹ אֲצִלוֹ לְהַפֵּךְ בִּזְכוּתוֹ. דְּבָרֵי צִדִּיקָם – דְּבָרִים הַמְצַדִּיקִים, מִשְׁפָּטִי אֲמַת.

צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף לִמְעַן תִּחְיֶה וַיִּרְשָׁתָּ אֶת-הָאָרֶץ
אֲשֶׁר-יִהְיֶה אֶל-לִהְיֶה נָתַן לָהֶם:

קוּשְׁטָא קוּשְׁטָא תִרְדּוּף בְּדִיל דְּתִיחֵי וְתִירַת יֵת אֶרְעָא
דִּי אֱלֹהֵי יְהִיב לָהֶם:

צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף – הִלֵּךְ אַחֵר בֵּית דִּין יָפֵה. לִמְעַן תִּחְיֶה וַיִּרְשָׁתָּ – כִּדָּא הוּא מִנּוּי הַדִּינִין הַפְּשָׁרִים לְהַחֲיוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל וּלְהוֹשִׁיבֵן עַל אֲדָמָתוֹ.

לֹא-תַטַּע לָהֶם אֲשֶׁרָה כָּל-עֵץ אֲצִל מִזִּבְחַ יִהְיֶה
אֶל-לִהְיֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה-לָּהֶם:

לֹא תַצּוּב לָהֶם אֲשִׁירַת כָּל אֵילָן בְּסִטֵּר מִדְּבָתָא דִּי אֱלֹהֵי
דְּתַעֲבִיד לָהֶם:

לֹא תַטַּע לָהֶם אֲשֶׁרָה – לְחִיבּוֹ עָלֶיהָ מִשְׁעַת נְטִיעָתָה; וְאֲפִלּוּ לֹא עֲבָדָה, עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה עַל נְטִיעָתָה. לֹא תַטַּע לָהֶם אֲשֶׁרָה כָּל עֵץ אֲצִל מִזִּבְחַ ה' אֶל-לִהְיֶה – אֲזַהֲרָה לְנוֹטַע אֵילָן וּלְבוֹנֵה בֵּית בֶּהֱרַ הַבֵּית.

וְלֹא-תִקִּים לָהֶם מִצִּבָּה אֲשֶׁר שָׁנָא יִהְיֶה אֶל-לִהְיֶה:

וְלֹא תִקִּים לָהֶם קָמָא דְרַחֲמִין יִי אֱלֹהֵי:

וְלֹא תִקִּים לָהֶם מִצִּבָּה – מִצִּבָּת אֲבֹן אַחַת לְהַקְרִיב עָלֶיהָ, אֲפִלּוּ לְשִׁמּוֹם. אֲשֶׁר שָׁנָא – מִזִּבְחַ אֲבָנִים וּמִזִּבְחַ אֲדָמָה צִנּוֹה לַעֲשׂוֹת; וְאֵת זֶה שָׁנָא, כִּי חֹק הָיְתָה לְכַנְעָנִים. וְאֵף עַל כִּי שִׁהְיְתָה אֶהוּבָה לוֹ בִּימֵי הָאֲבוֹת, עֲכָשׁוּ שָׁנָאָה, מֵאַחֵר שִׁעֲשֻׂאוֹהָ אֵלּוּ חֹק לַעֲבֹדָה זָרָה.

לֹא-תִזְבַּח לִי-יְהוָה אֶל-לִהְיֶה שׁוֹר וְשֶׂה אֲשֶׁר יְהִי בּוֹ
מִוֶּם כָּל דְּבַר רָע כִּי תוֹעֵבַת יִהְיֶה אֶל-לִהְיֶה הוּא:

לֹא תַפּוֹס קָדָם יִי אֱלֹהֵי תוֹר וְאִמֵּר דִּיהִי בֵּיה מוּמָא כָּל
מִדְּעָם בִּישׁ אַרִי מִרְחַק קָדָם יִי אֱלֹהֵי הוּא:

לֹא תִזְבַּח וְגוֹמֵר כָּל דְּבַר רָע – אֲזַהֲרָה לְמַפְגֵּל בְּקִדְשִׁים עַל יְדֵי דְבוּר רָע. וְעוֹד נִדְרָשׁוּ בּוֹ שְׁאָר דְּרָשׁוֹת בִּ'שְׁחִיטַת קִדְשִׁים'.

כִּי-יִמָּצֵא בְּקֶרְבָּךְ בָּאֵחָד שְׁעָרֶיהָ אֲשֶׁר-יִהְיֶה
אֶל-לִהְיֶה נָתַן לָהֶם אִישׁ אִישׁ אִישׁ אֶת-עֲשֵׂה אֶת-
הָרַע בְּעֵינֵי יִהְיֶה אֶל-לִהְיֶה לַעֲבֹר בְּרִיתוֹ:

אַרִי יִשְׁתַּכַּח בִּינָה בַּחֲדָא מִן קֶרֶן דִּי אֱלֹהֵי יְהִיב לָהֶם
גָּבֵר אוֹ אֵתָא דִּינְעִבִיד יֵת דְּבִישׁ קָדָם יִי אֱלֹהֵי לַמַּעֲבָר
עַל קִימִיָּה:

לַעֲבֹר בְּרִיתוֹ – אֲשֶׁר כָּרַת ה' אִתְּכֶם שְׁלֹא לַעֲבֹד עֲבֹדָה זָרָה.

וְלִלְךָ וַיַּעֲבֹד אֶל-לִהְיֶה אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוִי לָהֶם
וַיִּשְׁמָשׁ | אוֹ לִיָּרַח אוֹ לְכָל-צִבָּא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לֹא-
צוּיָתִי:

וַיִּזְל וַיִּפְלַח לְטַעֲנוֹת עֲמָמִיָּא וּסְגִיד לַהוֹן וּלְשִׁמְשָׁא אוֹ
לְסִיָּהֲרָא אוֹ לְכָל חִילִי שְׁמִיָּא דְלֹא פְקִידִית:

אֲשֶׁר לֹא צוּיָתִי – לַעֲבֹדָם.

וְהִגַּדְתָּ לָהֶם וְשִׁמְעָתָ וְזִרְשָׁתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אֲמַת נָכוֹן
הַדְּבָר נַעֲשֶׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל:

וַיִּתְחַנּוּ לָהֶם וְתִשְׁמַע וְתִתְּבַע יָאוֹת וְהָא קוּשְׁטָא כִּינּוֹן
פִּתְגָמָא אֲתַעֲבִידַת תּוֹעִיבָתָא הָדָא בְּיִשְׂרָאֵל:

נָכוֹן – מִכְּנֹן הַעֲדוּת.

וְהוֹצֵאתָ אֶת־הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת־הָאִשָּׁה הַהוּא
אֲשֶׁר עָשׂוֹ אֶת־הַדָּבָר הַרָע הַזֶּה אֶל־שַׁעְרֶיךָ אֶת־
הָאִישׁ אוֹ אֶת־הָאִשָּׁה וּסְקַלְתָם בְּאֲבָנִים וּמָתוּ:

וּתְפִיק יָת גּוֹבְרָא הַהוּא אוֹ יָת אַתְתָּא הַהִיא דְּעֵבְדוּ יָת
פְּתַגְמָא בִּישָׁא הַדִּין לְתַרְע בֵּית דִּינָךְ יָת גּוֹבְרָא אוֹ יָת
אַתְתָּא וְתַרְגְּמוּן בְּאֲבָנִיא וַיִּמּוּתוּן:

וְהוֹצֵאתָ אֶת הָאִישׁ הַהוּא וְגוֹמֵר אֶל שַׁעְרֶיךָ וְגוֹמֵר – הַמְתַּגֵּם אֶל שַׁעְרֶיךָ: "לְתַרְע בֵּית דִּינָךְ" – טוֹעָה, שָׂכַן שְׁנִינּוּ: אֶל שַׁעְרֶיךָ, זֶה שֶׁעַר שְׁעָבֵד בּוֹ. אוֹ אִינוּ אֵלָּא שֶׁעַר שְׁנָדוֹן בּוֹ? נֹאמַר שַׁעְרֶיךָ לְמַטָּה וְנֹאמַר "שַׁעְרֶיךָ" לְמַעְלָה; מָה "שַׁעְרֶיךָ" הָאֵמּוֹר לְמַעְלָה – שֶׁעַר שְׁעָבֵד בּוֹ, אָף "שַׁעְרֶיךָ" הָאֵמּוֹר לְמַטָּה, שֶׁעַר שְׁעָבֵד בּוֹ; וְתַרְגּוּמוֹ "לְקַרְנֶיךָ".

עַל־פִּי | שְׁנַיִם עֲדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֲדִים יוֹמַת הַמָּת
לֹא יוֹמַת עַל־פִּי עַד אַחַד:

עַל מִימַר תִּרִין סִהְדִין אוֹ תִלְתָּא סִהְדִין יִתְקַטִּיל דְּחֵיב
קַטְלָא לֹא יִתְקַטִּיל עַל מִימַר סִהֵיד חַד:

שְׁנַיִם עֲדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה – אִם מִתְקַנְמַת עֲדוּת בְּשְׁנַיִם, לְמָה פֶּרַט לָךְ שְׁלֹשָׁה? לְהַקִּישׁ שְׁלֹשָׁה לְשְׁנַיִם: מָה שְׁנַיִם עֲדוּת אַחַת, אָף שְׁלֹשָׁה עֲדוּת אַחַת, וְאִין נַעֲשִׂין זֹמָמִין עַד שְׁיִזְמוּ כֻלָּם.

יָד הַעֲדִים תִּהְיֶה־בּוֹ בְּרֹאשׁוֹנָה לְהַמִּיתוֹ וַיֵּד כָּל־הָעָם
בְּאַחֲרָגָה וּבַעֲרַת הָרַע מִקֶּרְבָּךְ:

יָדָא דְּסִהְדִיא תִּהִי בֵּיה בְּקַדְמִיתָא לְמַקְטִילָהּ וַיָּדָא דְּכָל
עַמָּא בְּבִתְרִיתָא וְתַפְלִי עֲבִיד דְּבִישׁ מִבִּינָךְ:

כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דְּבָר לְמַשְׁפֹּט בֵּין־דָּם | לְדָם בֵּין־דִּין
לְדִין וּבֵין נִגְעָ לְנִגְעָ דְּבָרֵי רִיבָת בַּשַּׁעְרֶיךָ וְקַמַּת
וְעֲלִית אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְ־הוָה אֶל־לִהְיֶה בּוֹ:

אַרִי יִתְפָּרֵשׁ מִנָּךְ פְּתַגְמָא דְּדִינָא בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין
לְדִין וּבֵין מַכְתָּשׁ סִגִּירוֹ לְמַכְתָּשׁ סִגִּירוֹ פְּתַגְמֵי פְּלוּגַת
דִּינָא בְּקַרְנָךְ וְתַקוּם וְתַסַּק לְאַתְרָא דִּיתְרַעִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ
בֵּיה:

כִּי יִפְלֹא – כָּל הַפְּלָאָה – לְשׁוֹן הַבְּדִלָה וּפְרִישָׁה, שֶׁהַדָּבָר נִבְדֵּל וּמִכֶּסֶה מִמֶּךָ. בֵּין דָּם לְדָם – בֵּין דָּם טָמֵא לְדָם טָהוֹר. בֵּין דִּין לְדִין – בֵּין דִּין זָכַאי לְדִין סָיֵב. וּבֵין נִגְעָ לְנִגְעָ – בֵּין נִגְעָ טָמֵא לְנִגְעָ טָהוֹר. דְּבָרֵי רִיבָת – שִׁיחֵיו סִכְמֵי הָעִיר חוֹלְקִים בַּדָּבָר, זֶה מְטַמֵּא וְזֶה מְטַהֵר, זֶה מַחֲסִיב וְזֶה מְזַכֶּה. וְקַמַּת וְעֲלִית – מְלַמֵּד שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ גְּבוּסָה מִכָּל הַמְּקוֹמוֹת.

וּבֹאת אֶל־הַפְּהַנִּים הַלּוּיִם וְאֶל־הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה
בֵּינֵהֶם וְדַרְשָׁתָּ וְהִגִּידוּ לָךְ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט:

וְתִיתִי לוֹת פְּהַנִּיא לִיוָאִי וּלוֹת דִּינָא דִּיהִי בִּיוֹמִיא
הָאֲנוּן וְתַתַּבַּע וַיִּחְוּן לָךְ יָת פְּתַגְמָא דְּדִינָא:

הַפְּהַנִּים הַלּוּיִם – הַפְּהַנִּים שֶׁיֵּצְאוּ מִשְׁבֵּט לוי. וְאֵל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בֵּינֵהֶם הֵהֱם – אֶפְלוּ אִינוּ כְּשָׂאָר שׁוֹפְטִים שֶׁהֵיוּ לְפָנָיו, אֶתְהָ צָרִיךְ לְשַׁמַּע לוֹ; אִין לָךְ אֵלָּא שׁוֹפֵט שְׁבִימִיָּה.

וְעָשִׂיתָ עַל־פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ מִן־הַמָּקוֹם
הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר יְ־הוָה וְשִׁמְרַתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר
יֹרֶוךָ:

וְתַעֲבִיד עַל מִימַר פְּתַגְמָא דִּיתְוּוֹן לָךְ מִן אַתְרָא הַהוּא
דִּיתְרַעִי יְיָ וְתַטֵּר לְמַעֲבַד כְּכֹל דִּילְפוּנָךְ:

עַל־פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרֶוךָ וְעַל־הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר־
יֹאמְרוּ לָךְ תַּעֲשֶׂה לֹא תִסּוֹר מִן־הַדָּבָר אֲשֶׁר־יִגִּידוּ
לָךְ יָמִין וּשְׂמָאל:

עַל מִימַר אוֹרִיתָא דִּילְפוּנָךְ וְעַל דִּינָא דִּינִימְרוֹן לָךְ
תַּעֲבִיד לֹא תִסְטִי מִן פְּתַגְמָא דִּיתְוּוֹן לָךְ לְנִמִּינָא
וְלִשְׂמָאלָא:

יָמִין וּשְׂמָאל – אֶפְלוּ אוֹמַר לָךְ עַל יָמִין שֶׁהוּא שְׂמָאל וְעַל שְׂמָאל שֶׁהוּא יָמִין, וְכָל שָׂכַן שְׂאוּמַר לָךְ עַל יָמִין וְעַל שְׂמָאל שְׂמָאל.

וְהָאִישׁ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה בְּזָדוֹן לְבִלְתִּי שִׁמַּע אֶל־הַפֶּה
הָעֹמֵד לְשִׁרַת שֵׁם אֶת־יְ־הוָה אֶל־לִהְיֶה אוֹ אֶל־
הַשֹּׁפֵט וּמֵת הָאִישׁ הַהוּא וּבַעֲרַת הָרַע מִיִּשְׂרָאֵל:

וְגוֹבְרָא דִּיעֲבִיד בְּרָשַׁע בְּדִיל דְּלֹא לְקַבְּלָא מִן פְּהַנָּא
דְּקָאִים לְשִׁמְשָׁא תַּמָּן קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ אוֹ מִן דִּינָא
וְיִתְקַטִּיל גּוֹבְרָא הַהוּא וְתַפְלִי עֲבִיד דְּבִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל:

וְכָל־הָעָם יִשְׁמְעוּ וַיֵּרְאוּ וְלֹא יִזְדָּוֶן עוֹד:

וְכָל עַמָּא יִשְׁמְעוּן וַיִּדְחִלוּן וְלֹא יִרְשְׁעוּן עוֹד:

וְכָל הָעָם יִשְׁמְעוּ – מִכָּאן שֶׁמִּמְתִּינִין לוֹ עַד הַרְגָּל וּמִמִּיתִין אוֹתוֹ בְּרָגֵל.

כִּי־תֵבֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִהְיֶה אֶל־לִיךָ נָתַן לְךָ
וַיִּרְשָׁתָהּ וַיִּשְׁבַּתָּהּ בָּהּ וְאָמַרְתָּ אֲשִׁימָה עָלַי מְלֶכֶךְ
כָּכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבֹתַי:

שׁוּם תַּשִּׁים עָלֶיךָ מְלֶכֶךְ אֲשֶׁר יִבְחָר יִהְיֶה אֶל־לִיךָ
בּוֹ מִקְרֵב אַחֲרֶיךָ תַּשִּׁים עָלֶיךָ מְלֶכֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת
עָלֶיךָ אִישׁ נִכְרִי אֲשֶׁר לֹא־אַחֲרֶיךָ הוּא:

רַק לֹא־יִרְבֶּה־לּוֹ סוּסִים וְלֹא־יִשְׁיֵב אֶת־הָעֵם
מִצִּרְיָמָה לְמַעַן הִרְבּוֹת סוּס וַיִּהְיֶה אָמַר לָכֵם לֹא
תִסְפוּן לָשׁוּב בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה עוֹד:

לֹא יִרְבֶּה לוֹ סוּסִים – אֵלָּא כְּדֵי מִרְכַּבְתּוֹ, שְׁלֹא יֵשֵׁב אֶת הָעָם מִצִּרְיָמָה, שֶׁהַסּוּסִים בָּאִים מִשָּׁם, כִּמְהָ שְׁנָאֻמֶּר בְּשִׁלְמוֹה: "וַתַּעֲלֶה וַתֵּצֵא מִרְכַּבָּהּ
מִמִּצְרַיִם בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף וְסוּסִים בְּחֻמְשִׁים וּמֵאָה".

וְלֹא יִרְבֶּה־לּוֹ נָשִׁים וְלֹא יָסוּר לִבּוֹ וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא
יִרְבֶּה־לּוֹ מְאֹד:

וְלֹא יִרְבֶּה לוֹ נָשִׁים – אֵלָּא שְׁמוּנָה עֲשָׂרָה; שְׁמֻצִינוּ שֶׁהָיוּ לוֹ לְדוֹד שֵׁשׁ נָשִׁים, וְנֹאֵם לוֹ: "וְאִם מֵעַט וְאִסִּיפָה לְךָ כְּהִנֵּה וְכִהְיֶה". וְכֶסֶף וְזָהָב
לֹא יִרְבֶּה לוֹ מְאֹד – אֵלָּא כְּדֵי לִתֵּן לְאֶכְסֵנְיָא.

וַהֲיֶה כְּשִׁבְתּוֹ עַל כֶּסֶף מִמְּלִכְתּוֹ וְכָתַב לוֹ אֶת־מִשְׁנֵה
הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל־סֵפֶר מִלִּפְנֵי הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם:

וַהֲיֶה כְּשִׁבְתּוֹ – אִם עֲשֶׂה כֵּן, כְּדֹאֵי הוּא שֶׁתִּתְקַבֵּם מִלְכוּתוֹ. אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה – שְׁמֵי סִפְרֵי תוֹרָה: אֶחָת וְשֵׁחִיא מִנְּסַחַת בְּבֵית גִּבְיָנוּ, וְאַחַת
שְׁנִיכְנֶסֶת וְיוֹצֵאת עִמּוֹ. וְאוֹנֶקְלוֹס תִּרְגֵּם "פֶּתֶשְׁגֹּן", פֶּתֶר מִשְׁנֵה לְשׁוֹן שְׁנוֹן וְדְבוּר.

וַהֲיֶינָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל־יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן יִלְמַד
לִירְאָה אֶת־יְיָ הָהוּא אֶל־לִיךָ לְשִׁמְרָת אֶת־כָּל־דְּבָרֵי
הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֶת־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לַעֲשׂוֹתָם:

דְּבָרֵי הַתּוֹרָה – כַּמִּשְׁמַעוֹ.

לְבַלְתִּי רוּם־לִבּוֹ מֵאַחֲרָיו וּלְבַלְתִּי סוּר מִן־הַמִּצְוָה
יָמִין וּשְׂמֹאל לְמַעַן יִאָּרִיךְ יָמָיו עַל־מִמְּלִכְתּוֹ הוּא
וּבְנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל:

וּלְבַלְתִּי סוּר מִן הַמִּצְוָה – אֶפְלוּ מִצְוָה קִלְהָ שֶׁל נָבִיא. לְמַעַן יִאָּרִיךְ יָמָיו – מִכָּלֵל הֵן אִתָּה שׁוֹמֵעַ לְאוֹ. וְכֵן מִצִּינוּ בְּשִׂאוֹל, שְׁאָמַר לוֹ שְׁמוּאֵל:
"שְׁבַעֲת יָמִים תּוֹחֵל עַד בּוֹאֵי אֵלֶיךָ לְהַעֲלוֹת עוֹלוֹת", וְכָתִיב: "וַיּוֹחֵל שְׁבַעֲת יָמִים", וְלֹא שְׁמַר הַבְּטָחָתוֹ לְשִׁמְרָת כָּל הַיּוֹם; וְלֹא הִסְפִּיק לְהַעֲלוֹת
הָעוֹלָה, עַד שֶׁבָּא שְׁמוּאֵל וְאָמַר לוֹ: "נִסְכַּלְתָּ לֹא שְׁמַרְתָּ" וְגוֹמֵר "וְעַתָּה מִמְּלִכְתְּךָ לֹא תִקּוּם"; הֵא לְמַדְתָּ שֶׁבִּשְׂבִּיל מִצְוָה קִלְהָ שֶׁל נָבִיא, נִעְנַשׁ.
הוּא וּבְנָיו – מִגִּיד שְׁאֵם בְּנוֹ הִגִּיד לְמַלְכוּת, הוּא קוֹדֵם לְכָל אֲדָם.

פֶּרֶשׁת מִתְנַחַת כְּהִנֵּה

שְׁלִישִׁי

לֹא־יִהְיֶה לְכַהֲנִים הַלְוִיִּם כָּל־שִׁבְט לְנִי חֶלֶק
וְנַחֲלָה עַם־יִשְׂרָאֵל אֲשִׁי יִהְיֶה וְנַחֲלָתוֹ עִם יִשְׂרָאֵל קוֹרְבָנִיא דִּי וְאַחֲסָנִיתִיה יִיכָלוּן:
יִאכָלוּן:

כָּל שִׁבְט לוי – בֵּין תְּמִימִין בֵּין בְּעָלֵי מוּמִין. חֶלֶק – בַּבְּנָה. וְנַחֲלָה – בְּאֶרֶץ. אֲשִׁי ה' – קֹדֶשׁ הַמִּקְדָּשׁ. וְנַחֲלָתוֹ – אֵלּוּ קֹדְשֵׁי הַגְּבוּל,
תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת; אֲבָל נַחֲלָה גְמוּרָה לֹא יִהְיֶה לוֹ בְּקֶרֶב אַחֲרָיו. וּבִסְפָּרֵי דִרְשׁוּ: "וְנַחֲלָה לֹא יִהְיֶה לוֹ, זֶה נַחֲלַת שְׂאֵר. בְּקֶרֶב אַחֲרָיו,
זֶה נַחֲלַת חֲמִשָּׁה". וְאִינִי יוֹדֵעַ מָה הִיא. וְנִרְאֶה לִי שְׂאֶרְךָ כִּנְעַן שְׁמַעְכֶּר הִרְדּוֹ וְאֵילָךְ נִקְרָאת אֶרֶץ חֲמִשָּׁה עַמִּמִּים, וְשֶׁל סִיחֹן וְעוֹג –
שְׁנֵי עַמִּמִּים, אֲמוֹרִי וְכִנְעָנִי; וְנַחֲלַת שְׂאֵר – לְרִבּוֹת קִינִי וְקִנְזִי וְקִדְמוֹנִי. וְכֵן דּוֹרֵשׁ בְּפֶרֶשׁת מִתְנַחַת שְׁנָאֻמֶּר לְאַחֲרָיו: "עַל כֵּן לֹא הָיָה
לְלוֹי" וְגוֹמֵר, לְהִנָּהִיר עַל קִינִי וְקִנְזִי וְקִדְמוֹנִי. שׁוּב נִמְצָא בְּדְבָרֵי רַבְּנוֹ קְלוֹנִימוֹס, הַכִּי גֵרְסִינוּ בְּסִפְרֵי: "וְנַחֲלָה לֹא יִהְיֶה לוֹ, אֵלּוּ נַחֲלַת
חֲמִשָּׁה. בְּקֶרֶב אַחֲרָיו, אֵלּוּ נַחֲלַת שְׁבַעֲהָ; נַחֲלַת חֲמִשָּׁה שְׁבָטִים, וְנַחֲלַת שְׁבַעֲהָ שְׁבָטִים. וּמִתּוֹךְ שְׁמִשָּׁה וְהִישָׁע לֹא חֶלְקוֹ נַחֲלָה אֵלָּא

לחמשה שבטים בלבד, שכן משה הנחיל לראובן וגד נחצי שבט מנשה, ויהושע הנחיל ליהודה ואפרים ולחצי שבט מנשה, ושבט נחמדין נטלו מאליהן אחרי מות יהושע – מתוך כך הנפיר חמשה לבד ושבט לבד. **כאשר דבר לו** – "בארצם לא תנחל" וגומר "אני חלקך".

ונחלה לא־יהיה־לו בקרב אחיו י־הנה הוא נחלתו כאשר דבר־לו:
ואחסנא לא יהי ליה בגו אחוהי מתנן דיהב ליה יי אבין אחסנתיה כמא דמליל ליה:

וזה יהיה משפט הפהלים מאת העם מאת זבתי הנזבח אם־שור אם־שה ונתן לפהו הנרע והלחנים והקבה:
ודין יהי דחזי לכהניא מן עמא מן נכסי נכסתא אם תור אם אמר ויתין לכהנא דרעא ולועא וקיבתא:

מאת העם – ולא מאת הפהלים. **אם שור אם שה** – פרט לחיה. **הנרע** – מן הפרק של ארבעה עד כך של יד שקורין אשפלו"ן. **והלחנים** – עם הלשון. דורשי רשומות היו אומרים: **זרוע** – תחת יד, שגאמר: "ניקח רמח בידו". **לחנים** – תחת תפלה, שגאמר: "ניצמד פינקס ונפלל". **והקבה** – תחת "האשה אל קבתה".

ראשית דגנה תירשנה ויצהרה וראשית גז צאנה תתן־לו:
ריש עבורה חמרך ומשחה וריש גזת ענה תתין ליה:

ראשית דגנה – זו תרומה. ולא פרש בה שעור, אבל רבותינו נתנו בה שעור: עין זפה – אחד מארבעים, עין רעה – אחד מששים, בינונית – אחד מחמשים. וסמכו על המקרא שלא לפחת מאחד מששים, שגאמר: "ששית האיפה מחמר החטים". ששית האיפה – חצי סאה; כשאתה נותן חצי סאה לכור – הרי אחד מששים, שהכור שלשים סאין. **וראשית גז צאנה** – כשאתה גוזז צאנה בכל שנה, תן ממנה ראשית לפהו; ולא פרש בה שעור. ורבותינו נתנו בה שעור, אחד מששים. וכמה צאן סיבות בראשית הגז? חמש רחלות, שגאמר: "וחמש צאן עשויות". רבי עקיבא אומר: **ראשית גז** – ששים; **צאנה** – ארבעה; **תתן לו**, הרי חמשה.

כי בו בחר י־הנה א־להיה מפל־שבטיה לעמז לשרת בשם־י־הנה הוא ובניו פל־הימים:
ארי ביה אתרעי יי אלהה מפל שבטה למקם לשמשא בשמא דיי הוא ובנוהי כל יומיא:

לעמד לשרת – מכאן שאין שרות אלא מעמד.

רביעי

וכי־יבא הלוי מאתד שעריה מפל־ישראל אשר־הוא גר שם ובא בכל־אנת נפשו אל־המקום אשר־יבחר י־הנה:
ונארי ייתי לינאה מתדא מקרנה מפל ישראל דהוא דאר תמן וייתי בכל רעות נפשיה לאתרא דיתרעי יי:

וכי יבא הלוי – יכול בכך לוי ודאי הכתוב מדבר? תלמוד לומר: **ושרת**; יצאו לוים, שאין ראויין לשרות. **ובא בכל אנת נפשו וגומר ושרת** – למד על הפהו, שבא ומקריב קרבנות נדבתו או חובתו, ואפלו במשמר שאינו שלו: עוד למד על הפהלים הבאים לרגל, שמקריבין ועובדין בקרבנות הבאות מחמת הרגל, כגון מוספי הרגל, ואף על פי שאין המשמר שלהם.

ושרת בשם י־הנה א־להיו פכל־אחיו הלוים העמדים שם לפני י־הנה:
וישמיש בשמא דיי א־להיה פכל אחוהי לינאי דמשמשין תמן קדם יי:

חלק פחלק יאכלו לבד ממכריו עליהאבות:
חולק פחולק ייכליון בר ממטרתא דיתה שבתא דכין אתקיננו אבהתא:

חלק פחלק יאכלו – מלמד שחולקין בעורות, ובבשר שעירי טטאות. יכול אף בדברים הבאים שלא מחמת הרגל, כגון תמידים ומוספי שבת ונדרים ונדבות? תלמוד לומר: **לבד ממכריו על האבות**; חוץ ממה שמכרו האבות, בימי דוד ושמואל, שנקבעו המשמרות ומכרו זה לזה, טל אתה שבמה ואני אטל שבתי.

כי אתה בא אל־הארץ אשר־י־הנה א־להיה נתן לך לא־תלמד לעשות פתועבת הגוים ההם:
ארי את עליל לארעא דיי אלהה יהיב לך לא תילח למעבד פתועבת עממיא האנון:

לא תלמד לעשות – אבל אתה למד להבין ולהורות, כלומר: להבין מעשיהם כמה הם מקלקליו, ולהורות לבניך: לא תעשה כן וכן, שנה הוא חק הגוים.

לֹא־יִמָּצֵא בָּךְ מַעֲבִיר בְּנוֹ-וּבִתּוֹ בְּאֵשׁ קֶסֶם קֶסָמִים
מַעֲוֹגֵן וּמִנְחָשׁ וּמִכֶּשֶׁף:
לֹא יִשְׁתַּכַּח בְּךָ מַעֲבַר בְּרִיָּה וּבְרִתִּיָּה בְּנוֹרָא קֶסֶם קֶסָמִין
מַעֲנִין וּמִנְחִישׁ וְחֶרֶשׁ:

מַעֲבִיר בְּנוֹ וּבִתּוֹ בְּאֵשׁ – היא עבודת המלך, עושה מדורות אש מכאן ומכאן ומעבירו בין שתיקה. קסם קסמים – איזהו קוסם? האוחז את מקלו ואומר: אם אלה אם לא אלה; וכן הוא אומר: "עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו". מעווג – רבי עקיבא אומר: אלו נותני עונות, שאומרים: עונה פלונית יפה להתחיל; ונחמדים אומרים: אלו אוחזי העינים. מנחש – פתו נפלה מפיו, צבי הפסיקו בצדך, מקלו נפל מידו.

וְחֹבֵר חֹבֵר וְשֹׁאֵל אוֹב וְיִדְעָנִי וְדֹרֵשׁ אֶל־הַמָּתִים:
וְרֹטִין רֹטֵן וְשֹׁאֵל בְּבִדִּין וּבְזָכוּרוֹ וְתַבַּע מִן מִיתָא:

וְחֹבֵר חֹבֵר – שמצטרף נחשים ועקרבים או שאר חיות למקום אחד. וְשֹׁאֵל אוֹב – זה מכשפות ששמו פיתום, ומדבר משחיו ומעלה את המת בבית השחי שלו. וְיִדְעָנִי – מכניס עצם חיה ששמה ידוע לתוך פיו, ומדבר העצם על ידי מכשפות. וְדֹרֵשׁ אֶל הַמָּתִים – כגון המעלה בזכרותו והנשאל בגלגלת.

כִּי־תוֹעֲבַת יְ-הוָה כָּל־עֲשֵׂה אֵלֶּה וּבִגְלַל־תוֹעֲבַת הָאֵלֶּה יְ-הוָה אֶל־לִהְיֶה מוֹרִישׁ אוֹתָם מִפָּנָיֶה:
אֲרִי מְרַחַק קָדָם יְיָ כָּל עֲבִיד אֱלֹהִין וּבִדְלִיל תוֹעִיבָתָא הָאֱלֹהִין יְיָ אֱלֹהֶךָ מִתְרִיד יִתְהוֹן מִן קִדְמָךְ:

כָּל עֲשֵׂה אֵלֶּה – 'עושה כל אלה' לא נאמר אלא "כל עשה אלה", אפלו אחת מהן.

תָּמִים תִּהְיֶה עִם יְ-הוָה אֶל־לִהְיֶה:
נְשִׁלִים תְּהִי בְּדַחֲלָתָא דִּי אֱלֹהֶךָ:

תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֶל־לִהְיֶה – התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, ולא תחקר אחר העתידות, אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו.

חֲמִישִׁי

כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אַתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל־מַעֲנִיִּים וְאֶל־קֶסָמִים יִשְׁמְעוּ וְאַתָּה לֹא כֹן גָּמַלְתָּ יְ-הוָה אֶל־לִהְיֶה:
אֲרִי עֲמָמְיָא הָאֱלֹהִין דְּאַתָּה יִרִית יִתְהוֹן מִן מַעֲנִנְיָא וּמִן קֶסָמְיָא שְׁמַעִין וְאַתָּה לֹא כֹן יִהֵב לָךְ יְיָ אֱלֹהֶךָ:

לֹא כֹן גָּמַלְתָּ ה' אֶל־לִהְיֶה – לשמע אל מעוננים ואל קוסמים; שחרי השרה שכינה על הנביאים ואורים ותמים.

נָבִיא מִקְרָבָךְ מֵאַחֲרֶיךָ כְּמִנִּי יָקִים לָךְ יְ-הוָה אֶל־לִהְיֶה אֱלֹהֵי תִשְׁמָעֶיךָ:
נָבִיא מִבֵּינָךְ מֵאַחֲרֶיךָ דְּכֹנְתִי יָקִים לָךְ יְיָ אֱלֹהֶךָ מִנִּיָּה תִקְבְּלוֹן:

מִקְרָבָךְ מֵאַחֲרֶיךָ כְּמִנִּי – כמו שאני מקרבה מאחריך, יקים לך תחתי; וכן מנביא לנביא.

כָּל אֲשֶׁר־שָׁאֵלְתָּ מִעַם יְ-הוָה אֶל־לִהְיֶה בְּחֹרֵב בָּנוֹם הִקְהֵל לֵאמֹר לֹא אֶסָף לִשְׁמֹעַ אֶת־קוֹל יְ-הוָה אֶל־לִהְיֶה וְאַתָּה־הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת לֹא־אֶרְאֶה עוֹד וְלֹא אָמוּת:
וְיִתְּ אִישׁתָּא רַבָּתָא הָדָא לֹא אַחֲזִי עוֹד וְלֹא אָמוּת:

וַיֹּאמֶר יְיָ לִי אֶתְקִינֵנִי דְּמִלִּילֵנִי:
וַיֹּאמֶר יְיָ לִי אֶתְקִינֵנִי דְּמִלִּילֵנִי:

נָבִיא אֲקִים לָהֶם מִקְרָב אַחֲיָהֶם כְּמוֹךָ וְנִתְּתִי דְּבָרִי בְּפִיו וְדִבַּר אֱלֹהֵיהֶם אֶת כָּל־אֲשֶׁר אֶצְוֶנוּ:
נָבִיא אֲקִים לָהֶם מִקְרָב אַחֲיָהֶם כְּמוֹךָ וְנִתְּתִי דְּבָרִי בְּפִיו וְדִבַּר אֱלֹהֵיהֶם אֶת כָּל דְּאִפְקִדְנֵיהֶם:

וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִשְׁמַע אֶל־דְּבָרִי אֲשֶׁר יִדְבֹּר בְּשִׁמִּי אֲנֹכִי אֲדַרְשׁ מֵעַמּוֹ:
וְהָיָה גוֹבְרָא דְּלֹא יִקְבִּיל לְפִתְגָמִי דִּימְלִיל בְּשִׁמִּי מִימָרִי יִתַּבַּע מִנִּיָּה:

אֲךָ הַנָּבִיא אֲשֶׁר יִזִּיד לְדַבֵּר דְּבָר בְּשִׁמִּי אֶת אֲשֶׁר לֹא־צוֹיִתִּיו לְדַבֵּר וְאֲשֶׁר יִדְבֹּר בְּשִׁם אֶל־לִהְיֶה אַחֲרָיִם וּמֵת הַנָּבִיא הַהוּא:
בְּרַם נָבִיא דִּי־רִשָּׁע לְמַלְלָא פִתְגָמָא בְּשִׁמִּי יִתְּ דְּלֹא פִקִּידְתִּיה לְמַלְלָא וְדִימְלִיל בְּשׁוֹם טַעֲוֹת עֲמָמְיָא וְיִתְקַטִּיל נָבִיא הַהוּא:

אֲשֶׁר לֹא צוֹיִתִּיו לְדַבֵּר – אבל צויתיו לחברו. וְאֲשֶׁר יִדְבֹּר בְּשִׁם אֶל־לִהְיֶה אַחֲרָיִם – אפלו כגון את ההלכה, לאסר את האסור ולהתיר את המותר. וּמֵת – בחנק. שְׁלִישָׁה מִיתָתָן בִּידֵי אָדָם: הַמֵּתֵנְבֵּא מֵהַ שְׁלֹא שָׁמַע, וְהַ שְׁלֹא נֹאמַר לוֹ וְנֹאמַר לְחֹבְרוֹ, וְהַמֵּתֵנְבֵּא בְּשֵׁם עֲבוּדָה זָרָה. אֲכַל הַכּוֹבֵשׁ אֶת נְבוֹאָתוֹ, וְהַעוֹבֵר עַל דְּבָרֵי נָבִיא, וְהַעוֹבֵר עַל דְּבָרֵי עַצְמוֹ, מִיתָתָן בִּידֵי שָׁמַיִם, שְׁנֵאמַר: "אֲנֹכִי אֲדַרְשׁ מֵעַמּוֹ".

וְכִי תֹאמַר בְּלִבְכֶּךָ אֵיכָה נִדְעֵה אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא־ דִּבְּרוּ יְ-הוָה:	וְאָרִי תִימַר בְּלִבִּי אֵיכָדִין נִדְעֵה יְת פִּתְגָמָא דְלֹא מַלְלִיה יְי:
---	--

וְכִי תֹאמַר בְּלִבְכֶּךָ – עֲתִידִין אַתָּם לוֹמַר, כְּשִׁיבֹא חֲנֻנִיָּה בֶן עֲזִיר וּמִתְנַבֵּא: "הִנֵּה כָּלִי בֵּית ה' מוֹשְׁבִים מִכְּבֹּלָה עֲתָה מְהֵרָה", וְיִרְמְיָהוּ עוֹמֵד וְצוֹנֵם אֶל הַעַמּוּדִים וְעַל הַיָּם וְעַל יָמָר הַפְּלִים שְׁלֹא גָלוּ עִם יְכַנְיָה, "בְּכֹלָה יוֹבֵאוּ" עִם גָּלוּת צִדְקִיָּהוּ.

אֲשֶׁר יִדְבֹר הַנְּבִיא בְּשֵׁם יְ-הוָה וְלֹא־יִהְיֶה הַדָּבָר וְלֹא יָבֹא הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא־דִבְּרוּ יְ-הוָה בְּזִדּוֹן דִּבְּרוּ הַנְּבִיא לֹא תִגּוֹר מִמֶּנּוּ:	דִּימַלִּיל גְּבִיָּא בְּשֵׁמָא דִּי וְלֹא יְהִי פִתְגָמָא וְלֹא יִתְקַיִם הוּא פִתְגָמָא דְלֹא מַלְלִיה יְי בְּרִשְׁעַ מַלְלִיה גְּבִיָּא לֹא תִדְחִלוֹן מִנִּיה:
---	--

אֲשֶׁר יִדְבֹר הַנְּבִיא – וְיֹאמַר: דָּבָר זֶה עֲתִיד לְבֹא עָלֵיכֶם, וְתֵרְאוּ שְׁלֹא יָבֹא, הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא דִבְּרוּ ה', וְהִרְגוּ אוֹתוֹ. וְאִם תֹּאמַר: זֶה בְּמִתְנַבֵּא עַל הָעֲתִידוֹת; הֲרִי שָׂבֵא וְאָמַר: עֲשׂוּ כֹךְ וְכֹךְ, וּמִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲנִי אוֹמֵר? כִּכֹּר נִצְטוּי שְׂאֵם בָּא לְהַדְרִיחַ מֵאֲסַחַת מִכָּל הַמַּצּוֹת – לֹא תִשְׁמַע לוֹ, אֲלֵא אִם כֹּן מִמָּחָה הוּא לֹךְ שֶׁהוּא צָדִיק גָּמוּר, כְּגוֹן אֲלֵיהּ בְּהַר הַכֶּרֶם, שֶׁהַקְּרִיב בְּכֶמֶה בְּשִׁעַת אֲסוּר הַכְּמוֹת כְּדִי לַגְדֹּר אֶת יִשְׂרָאֵל, הַכֹּל לְפִי צִרְךְ שְׁעָה וְסִיג הַפְּרָצָה, לְכֹךְ נֹאמַר: "אֲלִיו תִּשְׁמַעוּן". לֹא תִגּוֹר מִמֶּנּוּ – לֹא תִמְנַע עֲצָמָה מִלְלַמֵּד עָלָיו חוֹכְהָ, וְלֹא תִירָא לַעֲנֹשׁ עָלָיו.

כִּי־יִכְרִית יְ-הוָה אֶ־לִּהְיֶה אֶת־הַגּוֹלִם אֲשֶׁר יְ-הוָה אֶ־לִּהְיֶה נָתַן לֹךְ אֶת־אַרְצָם וַיִּרְשָׁתָם וַיִּשְׁבֹּתָ בְּעֲרִיקָתָם וּבְכַתִּיתָם:	אָרִי יִשְׁיָצִי יְי אֶלְהֶךְ יְת עֲמִמָּיָא דִּי אֶלְהֶךְ יְהִיב לֹךְ יְת אַרְעָהוֹן וְתִירְתַּנּוֹן וְתַתִּיב בְּקַרְנֵיהוֹן וּבְכַתִּיתָהוֹן:
--	---

שְׁלוֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לָךְ בְּתוֹךְ אַרְצְךָ אֲשֶׁר יְ-הוָה אֶ־לִּהְיֶה נָתַן לֹךְ לְרִשְׁתָּהּ:	תִּלְת קַרְוִין תִּפְרִישׁ לֹךְ בְּגוֹ אַרְעֶךָ דִּי אֶלְהֶךְ יְהִיב לֹךְ לְמִירְתָּהּ:
--	--

תִּכְיֹן לֹךְ הַדָּרָךְ וְשִׁלְשַׁת אֶת־גְּבוּל אַרְצְךָ אֲשֶׁר נִתְחִילָךְ יְ-הוָה אֶ־לִּהְיֶה לְנוֹס שָׁמָּה כָּל־רֹצֵחַ:	תִּתְכִּין לֹךְ אוֹרְחָא וְתַתְּלִית יְת תַּחֲוּם אַרְעֶךָ דִּיחֲסִנְנָךְ יְי אֶלְהֶךְ וַיְהִי לְמַעַרְק לְתַמָּן כָּל קְטוֹל:
--	---

תִּכְיֹן לֹךְ הַדָּרָךְ – "מִקְלָט מִקְלָט" הִנֵּה כָּתוּב עַל פְּרִשַׁת דִּרְכִּים. וְשִׁלְשַׁת אֶת גְּבוּל אַרְצְךָ – שְׁיִהֵא מִתְחַלֵּת הַגְּבוּל עַד הָעִיר הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל מִקְלָט כְּשֶׁעוֹר מִהֲלֹךְ שְׁיִשׁ מִמָּנָה עַד הַשְּׁנִיָּה, וְכֹן מִשְׁנִיָּה לְשָׁלִישִׁית, וְכֹן מִן הַשְּׁלִישִׁית עַד הַגְּבוּל הַשְּׁנִי שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

וְזֶה דָּבָר הַרְצָח אֲשֶׁר־יָנוֹס שָׁמָּה וְחִי אֲשֶׁר יָבֹה אֶת־רַעְיָהּ בְּבִלִּי־דַעַת וְהוּא לֹא־שָׁנֵא לוֹ מִתְּמַל שְׁלֹשָׁם:	וְדִין פִּתְגָם קְטוֹלָא דִּיעָרוֹק לְתַמָּן וַיִּתְקַיִם דִּיקְטוֹל יְת חֲבָרִיה בְּלֹא מִדְּעִיָּה וְהוּא לֹא שְׁנִי לִיה מֵאֲתַמְלִי וּמִדְּקַמּוּהִי:
--	---

וְאֲשֶׁר יָבֹא אֶת־רַעְיָהּ בִּיעָרֹךְ לְחָטָב עֲצִים וְנִדְחָה יָדוֹ בַּגִּרְזָן לְכָרֶת הָעֵץ וְנִשָּׁל הַבִּרְזָל מִן־הָעֵץ וּמִצָּא אֶת־רַעְיָהּ וּמָת הוּא יָנוֹס אֶל־אַחַת הָעָרִים־הָאֵלֶּה וְחִי:	וְדִיעָרוֹל עִם חֲבָרִיה בְּחוּרְשָׁא לְמַקְצֵן אָעִין וְתַתְּמָרִיג יָדִיה בְּבִרְזָלָא לְמַקְצִיָּה אָעֵא וַיִּשְׁתַּלִּיף בִּרְזָלָא מִן אָעֵא וַיִּשְׁכַּח יְת חֲבָרִיה וַיָּמוּת הוּא יַעָרוֹק לְחֻדָּא מִן קַרְנִיָּא הָאֵלִין וַיִּתְקַיִם:
--	---

וְנִדְחָה יָדוֹ – כְּשִׁבֹּא לְהַפִּיל הַגִּרְזָן עַל הָעֵץ. וְתַרְגּוּמוֹ: "וְתַתְּמָרִיג יָדָהּ", לְשׁוֹן 'וְנִשְׁמָטָה יָדוֹ' לְהַפִּיל מִכַּת הַגִּרְזָן עַל הָעֵץ. "כִּי שְׁמָטוּ הַבָּקָר", תַּרְגָּם יוֹנָתָן: "אָרִי מִרְגּוּהִי תוֹרִיָּא". וְנִשָּׁל הַבִּרְזָל מִן הָעֵץ – יֵשׁ מִרְבּוֹתֵינוּ אוֹמְרִים: נִשְׁמָט הַבִּרְזָל מִקְּטוֹ; וַיֵּשׁ מֵהֶם אוֹמְרִים, שְׁיִשָּׁל הַבִּרְזָל לְחַתִּיקָה מִן הָעֵץ הַמִּתְבַּקֵּעַ, וְהִיא נִתְּנָה וְהִרְגָּה.

כֹּן־יִרְדֹּף גֹּאֵל הַדָּם אַחֲרֵי הַרְצָח כִּי־יָחַם לִבּוֹ וְהַשִּׁיגוּ כִּי־יִרְבֶּה הַדָּרָךְ וְהִקְהוּ גִפְשׁ וְלוֹ אֵין מִשְׁפַּט־מָוֶת כִּי לֹא שָׁנֵא הוּא לוֹ מִתְּמַל שְׁלֹשׁוֹם:	דְּלִמָּא יִרְדּוּף גֹּאֵיל דְּמָא בְּתַר קְטוֹלָא אָרִי יִיחַם לְבִיָּה וַיִּדְבַּקְנִיָּה אָרִי יִסְגִּי אוֹרְחָא וַיִּקְטַלְנִיָּה גִפְשׁ וְלִיה לִית חֹבֶת דִּין דְּקְטוֹל אָרִי לֹא שְׁנִי הוּא לִיה מֵאֲתַמְלִי וּמִדְּקַמּוּהִי:
--	--

כֹּן יִרְדֹּף גֹּאֵל הַדָּם – לְכֹךְ אֲנִי אוֹמֵר לְהִכִּין לֹךְ דָּרָךְ, וְעָרִי מִקְלָט רַבִּים.	עַל־כֵּן אֲנִכִּי מִצּוֹךְ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לָךְ:
--	---

עַל כֵּן אֲנִי מִצּוֹךְ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לָךְ:	עַל כֵּן אֲנִי מִצּוֹךְ לֹאמַר שְׁלֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לָךְ:
--	--

וְאִם־יִרְחִיב יְ-הוָה אֶ-לֹהֶיךָ אֶת־גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם וְנָתַן לָךְ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּבֶּר לְתַת לְאַבְרָהָם:

וְאִם יִפְתִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יֵת תַּחֲנוּמְךָ כִּמְאָ דְקִיָּים לְאַבְרָהָם וְיִתֵּן לָךְ יֵת כָּל אֶרֶץ דְּמִלִּיל לְמַתָּן לְאַבְרָהָם:

וְאִם יִרְחִיב – כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְתַת לָךְ אָרֶץ סִינִי וקִנְזִי וקִדְמוֹנִי.

כִּי־תִשְׁמַר אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה הַזֹּאת לַעֲשֹׂתָהּ אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם לַאֲהַבָּהּ אֶת־יְ-הוָה אֶ-לֹהֶיךָ וּלְלַכֵּת בְּדַרְכָּיו כָּל־הַיָּמִים וְיִסְפָּתָ לָךְ עוֹד שְׁלֹשׁ עָרִים עַל הַשָּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה:

אֲרִי תִטַּר יֵת כָּל תַּפְקִידְתָּא הָדָא לְמַעֲבָדָה דְאַנָּא מְפַקִיד לָךְ יוֹמָא דִין לְמַרְחָם יֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ וּלְמַהֲרָ בְּאוּרְחוֹ דְתַקְנֹן קְדָמוּהִי כָּל יוֹמָיָא וְתוֹסִיף לָךְ עוֹד תַּלְתָּ קְרוּיָן עַל תַּלְתָּ אֵלִין:

וְיִסְפָּתָ לָךְ עוֹד שְׁלֹשׁ – הָרִי תִשַׁע: שְׁלֹשׁ שְׁבַעֲכָר הִיָּדוֹ, וְשְׁלֹשׁ שְׁבַעֲרִץ כְּנַעַן, וְשְׁלֹשׁ לַעֲתִיד לְבֹא.

וְלֹא יִשְׁפֹךְ דָּם נָקִי בְּקֶרֶב אֶרֶץְךָ אֲשֶׁר יְ-הוָה אֶ-לֹהֶיךָ נָתַן לָךְ בְּתֻלָּה וְהִנֵּה עָלֶיךָ דְּמִים:

וְלֹא יִשְׁתַּפִּיךְ דָּם זָכָאִי בְּגוֹ אֶרֶץְךָ דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לָךְ אַחְסָנָא וִיהִי עָלֶיךָ חֹבַת דִּין דְקַטוּל:

וְכִי־יִהְיֶה אִישׁ שָׂנֵא לְרַעְהוּ וְאַרְבַּ לּוֹ וְקָם עָלָיו וְהִכָּהוּ גִפְשׁ וְנָמַת וְנָס אֶל־אַחַת הָעָרִים הָאֵלֶּה:

וְאֲרִי יְהִי גִבֵּר שְׁנֵי לְחִבְרִיָּה וְיִכְמֹון לִיה וִיקוּם עָלוּהִי וְיִקְטִלְנִיה נַפְשׁ וַיָּמוּת וְיַעְרוֹק לְחֻדָּא מִן קְרוּנִיא הָאֵלִין:

וְכִי יִהְיֶה אִישׁ שָׂנֵא לְרַעְהוּ – עַל יְדֵי שְׂנְאָתוֹ הוּא בָּא לִידֵי וְאַרְבַּ לוֹ. מִכָּאֵן אָמְרוּ: עֹבֵר אָדָם עַל מִצְוָה קְלָה, סוֹפּוֹ לַעֲבֹר עַל מִצְוָה חֲמִוּרָה; לִפִּי שְׁעֹבֵר עַל "לֹא תִשָּׂא", סוֹפּוֹ לְבֹא לִידֵי שְׁפִיכוֹת דְּמִים. לָכֵךְ נֵאֶמַר: כִּי יִהְיֶה אִישׁ שָׂנֵא לְרַעְהוּ וְגוֹמֵר; שְׁהִיָּה לוֹ לְכַתֵּב: 'וְכִי יָקוּם אִישׁ וְאַרְבַּ לְרַעְהוּ וְהִכָּהוּ גִפְשׁ'.

וְשִׁלְחוּ זִקְנֵי עִירֹךְ וּלְקַחְתוּ אֹתוֹ מִשָּׁם וְנָתַנּוּ אוֹתוֹ בְּיַד גֹּאֵל הַדָּם וְנָמַת:

וְיִשְׁלַחוּן סָבִי קְרַתִּיָּה וְיִדְבְּרוּן יְתִיָּה מִתַּמָּן וְיִמְסְרוּן יְתִיָּה בְּיַד גֹּאֵל דְּמָא וַיָּמוּת:

לֹא־תַחֲנוּס עֵינֶיךָ עָלָיו וּבַעֲרַת דָּם־הַנֶּזֶקִי מִיִּשְׂרָאֵל וְטוֹב לָךְ:

לֹא תַחֲנוּס עֵינֶיךָ עָלוּהִי וְתַפְלִי אֶשׁ־דִּי דָם זָכָאִי מִיִּשְׂרָאֵל וְיִיטֵב לָךְ:

לֹא תַחֲנוּס עֵינֶיךָ – שְׁלֹא תֵאמַר: הֲרֵאשׁוֹן כְּכָר נִהְרָג! לָמָּה אֲנִי הוֹרָגִים אֶת זֶה, וְנִמְצְאוּ שְׁנֵי יִשְׂרָאֵלִים הֲרוּגִים?.

שישי

פְּרִשְׁת הַסֵּגַת גְּבוּל

לֹא תִסִּיג גְּבוּל רֵעֶךָ אֲשֶׁר גְּבֻלוֹ רַאשֻׁגִּים בְּנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל בְּאָרֶץ אֲשֶׁר יְ-הוָה אֶ-לֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לַרְשָׁתָהּ:

לֹא תִשְׁנִי תַחֲנוּמָא דְחִבְרָךְ דְּתַחֲיָמוּ קְדָמָאִי בְּאַחְסָנְךָ דְּתַחֲסִין בְּאַרְעָא דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לָךְ לְמִירְתָּהּ:

לֹא תִסִּיג גְּבוּל – לְשׁוֹן "נִסְגּוּ אַחֲוֹר", כְּשִׁמְחָזִיר סִימָן חֲלָקַת הַקֶּרֶקַע לְאַחֲוֹר לְתוֹךְ שְׂדֵה חֲבֵרוֹ, לְמַעַן הִרְחִיב אֶת שְׁלוֹ. וְהֵלֵא כְכָר נֵאֶמַר: "וְלֹא תִגְזֹל", מַה תִּלְמוּד לִזְמַר לֹא תִסִּיג? לְמַד עַל הַעוֹקֵר תַּחֲנוּס חֲבֵרוֹ שְׁעוֹבֵר בְּשְׁנֵי לְאוּיָן. יְכוּל אִף בַּחוּץ לְאָרֶץ? תִּלְמוּד לִזְמַר: בְּנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל וְגוֹמֵר. בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל עוֹבֵר בְּשְׁנֵי לְאוּיָן; בַּחוּץ לְאָרֶץ אִינוֹ עוֹבֵר אֱלָא מִשׁוּם "לֹא תִגְזֹל".

לֹא־יָקוּם לְעַד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל־עוֹן וּלְכָל־חַטָּאת בְּכָל־חַטָּא אֲשֶׁר יַחַטָּא עַל־פִּי שְׁנֵי עֲדִים אוֹ עַל־פִּי שְׁלֹשָׁה־עֲדִים יָקוּם דְּבָר:

לֹא יָקוּם סְהִיד חַד בְּגִבֵּר לְכָל עוֹיָיִן וּלְכָל חוֹבִין בְּכָל חַטָּא דִּיחַטִּי עַל מִימַר תְּרִין סְהִדִין אוֹ עַל מִימַר תַּלְתָּא סְהִדִין יִתְקִיָּים פְּתַגְמָא:

עַד אֶחָד – זֶה בְּנֵה אֵב, כָּל "עַד" שֶׁבַתּוֹרָה שְׁנַיִם, אֱלָא אִם כֵּן פֵּרַט לָךְ בּוֹ 'אֶחָד'. לְכָל עוֹן וּלְכָל חַטָּאת – לְהִיּוֹת חֲבֵרוֹ נִעְנֵשׁ עַל עֲדוּתוֹ, לֹא עֲנֵשׁ גּוֹף וְלֹא עֲנֵשׁ מַמּוֹן. אֲבָל קָם הוּא לְשִׁבּוּעָה; אָמַר לְחֲבֵרוֹ: תֵּן לִי מִנֶּה שְׁהִלּוּיָתְךָ, אָמַר לוֹ: אֵין לָךְ בְּיָדִי כְלוּם, וְעַד אֶחָד מְעִידוֹ שְׁנֵשׁ לוֹ – חֲזִיב לְשִׁבּוּעַ לוֹ. עַל פִּי שְׁנַיִם עֲדִים – וְלֹא שְׁיִכְתְּבוּ עֲדוּתָם בְּאַגְרָת וְיִשְׁלַחוּ לְבֵית דִּין, וְלֹא שְׁיַעֲמֹד תוֹרָגְמָן בֵּין הָעֲדִים וּבֵין הַדִּינִים.

כִּי־יָקוּם עַד־חֲמִס בְּאִישׁ לַעֲנוֹת בּוֹ סָרָה:

אֲרִי יָקוּם סְהִיד שְׁקַר בְּגִבֵּר לְאַסְהִידָא בִּיה סְטִיָּא:

לַעֲנוֹת בּוֹ סָרָה – דְּבָר שְׁאִינוֹ, שְׁהוֹסַר הָעַד הִזָּה מִכָּל הָעֲדוּת הַזֹּאת. כִּיצַד? שְׁאָמְרוּ לָהֶם: וְהֵלֵא עֲמָנוּ הֵייתֶם אוֹתוֹ הַיּוֹם בְּמָקוֹם פְּלוּנִי.

וְעַמְדוּ שְׁנֵי־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי יְ-הוָה לִפְנֵי הַפְּהִגִים וְהַשְׁפָּטִים אֲשֶׁר יִהְיוּ בַּיָּמִים הָהֵם:

וַיְקוּמוּן תְּרִין גּוֹבְרִיָּא דִּילְהוֹן דִּינָא קָדָם יְיָ קָדָם כְּהִנָּיָא וְדִינָיָא דִּיהוֹן בְּיוֹמָיָא הָאֲנוּן:

וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים – בַּעֲדֵים הַכְּתוּב מְדַבֵּר. וְלָמַד שָׁאִין עֲדוּת בְּנָשִׁים, וְלָמַד שְׁצָרִיכִין לְהַעֲיִד עֲדוּתוֹן מֵעַמָּד. אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב – אֵלּוּ בַּעֲלֵי הַדִּין. לִפְנֵי ה' – יְהִיגָה דוֹמָה לָהֶם כְּאֵלּוּ עוֹמְדִין לִפְנֵי הַמָּקוֹם, שְׁנֶאֱמַר: "בְּקֶרֶב אֶ-לֵהִים יִשְׁפֹּט". אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם – יִפְתָּח בְּדוֹרוֹ כְּשִׁמוּאֵל בְּדוֹרוֹ, צָרִיף אֶתָּה לְהִלָּךְ בּוֹ כְּבוֹד.

וְדָרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הַיָּטֵב וְהָגָה עַד-שֹׁקֶר הָעֵד שֹׁקֶר
עֲנֶה בְּאָחִיו:
וַיִּתְּבַעוּן דִּינָיָא יָאוֹת וְהָא סְהִיד שִׁקְרָא סְהִידָא שִׁקְרָא
אֶסְהִיד בְּאַחוּהִי:

וְדָרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הַיָּטֵב – עַל פִּי הַמְּזִימִין אוֹתָם, שְׁבוּדָקִים וְחוֹקְרִים אֶת הַבָּאִים לְהַזְיִם בְּדַרְיָשָׁה וּבַחֲקִירָה. וְהָגָה עַד שֹׁקֶר הָעֵד – כָּל מָקוֹם שְׁנֶאֱמַר "עֵד", בַּשְּׁנַיִם הַכְּתוּב מְדַבֵּר.

וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבַעֲרַתְּ
הָרַע מִקִּרְבֶּךָ:
וַתַּעֲבֹדוּן לִיָּה כִּמְאָ דְחֹשִׁיב לְמַעֲבַד לְאַחוּהִי וְתַפְלִי עֲבִיד
דְּבִישׁ מִבִּינָךְ:

כַּאֲשֶׁר זָמַם – וְלֹא כַּאֲשֶׁר עָשָׂה. מִכָּאֵן אָמְרוּ: הָרָגוּ, אֵין נִהְרָגִין. לַעֲשׂוֹת לְאַחִיו – מֵה תִּלְמוּד לֹאֹמַר לְאַחִיו? לָמַד עַל זִמְמֵי בֵּת פֶּהֶן נִשְׁוֹאָה, שְׁאִינָם בְּשִׁרְפָּה, אֲלֹא כְּמִיתַת הַבוֹעֵל שֶׁהָיָא בְּחֻנָּה, שְׁנֶאֱמַר: "הִיא בָּאֵשׁ תִּשְׂרָף", הִיא וְלֹא בּוֹעֵלָהּ; לְכָךְ נֶאֱמַר כָּאֵן לְאַחִיו, "כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאַחִיו" – וְלֹא כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאַחֹתוֹ. אֲכָל כָּכָל שְׁאֵר מִיתוֹת הַשָּׁנָה הַכְּתוּב אֵשֶׁה לְאִישׁ, וְזִמְמֵי אִשָּׁה נִהְרָגִין כְּזִמְמֵי אִישׁ, כְּגוֹן שְׁהַעֲדִינָהּ שְׁהָרָגָה אֶת הַנָּפֶשׁ, שִׁחֲלָלָה אֶת הַשִּׁבְתָּ, נִהְרָגִין בְּמִיתָתָהּ; שְׁלֹא מַעֲט כָּאֵן אַחֹתוֹ אֲלֹא בְּמָקוֹם שִׁישׁ לְיָם בְּהֵן הַזְמָה כְּמִיתַת הַבוֹעֵל.

וְהַנְּשֹׂאֲרִים יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ וְלֹא-יִסְפּוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד
כְּדָבָר הָרַע הַזֶּה בְּקִרְבֶּךָ:
וַיִּדְּשִׁתְּאוּרוֹן יִשְׁמְעוּן וַיִּדְחֲלוּן וְלֹא יִיסָפוּן לְמַעֲבַד עוֹד
כְּפִתְגָמָא בִּישָׂא הָדִין בִּינָךְ:

יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ – מִכָּאֵן שְׁצָרִיכִין הַכְּרִנָּה: אִישׁ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי נִהְרָגִין עַל שְׁהוֹנְמוּ בְּבֵית דִּין.

וְלֹא תַחֲוֶס עֵינֶיךָ בְּנֶפֶשׁ עֵין בְּעֵין שֶׁנֶּן בְּשׁוֹן יָד
בֶּיֶד רָגֶל בְּרָגֶל:
וְלֹא תַחֲוֶס עֵינֶיךָ נֶפֶשׁ אֶתָּה בְּנֶפֶשׁ אֶתָּה עֵינָא חֲלָה נֶפֶשׁ אֶתָּה חֲלָה עֵינָא חֲלָה
חֲלָה שֶׁנָּא יָדָא חֲלָה יָדָא רָגֶלָא חֲלָה רָגֶלָא:

עֵין בְּעֵין – מְמוּז; וְכֵן שׁוֹ בְּשׁוֹן וְגוֹמֵר.

כִּי-תֵצֵא לְמַלְחָמָה עַל-אֹיְבֶיךָ וַיִּרְאִיתָ סוֹס וַיִּרְכָּב עִם
רַב מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי-יִהְיֶה-הָיָה אֶ-לֵהִיף עִמָּךְ
הַמַּעֲלֶה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:
אַרִּי תַפּוּק לְאַגְחָא קֶרְבָּא עַל בַּעֲלֵי דְבִבְדָּ וְתַחֲזִי סוֹסָן
וְרַתְּכִין עִם סָגִי מִנָּךְ לֹא תִדְחַל מִנְהוֹן אַרִּי יִי אֵלְהֶךָ
מִיִּמְרִיה בְּסַעֲדָךְ דְּאַסְקָךְ מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם:

כִּי תֵצֵא לְמַלְחָמָה – סָמַךְ הַכְּתוּב יִצִּיאַת מַלְחָמָה לְכָאֵן, לֹאֹמַר לָךְ שָׁאִין מַחֲסֵר אֲבָר יוֹצֵא לְמַלְחָמָה. דְּכָר אַחֵר, לֹאֹמַר לָךְ: אִם עָשִׂיתָ מִשְׁפָּט צֶדֶק, אֶתָּה מְבֻטָּח שָׂאֵם תֵּצֵא לְמַלְחָמָה אֶתָּה נּוֹצֵחַ; וְכֵן דָּוִד הוּא אוֹמֵר: "עָשִׂיתִי מִשְׁפָּט וְצֶדֶק בֵּל תַּנִּיחֵנִי לְעוֹשֵׁקִי". עַל אֹיְבֶיךָ – יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּאוֹיְבִים; אֵל תִּרְחַם עֲלֵיהֶם, כִּי לֹא יִרְחַמוּ עֲלֶיךָ. סוֹס וַיִּרְכָּב – בְּעֵינֵי חֲשׁוּבִים כָּלֶם כְּסוֹס אֶחָד. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וְהִפִּיתָ אֶת מִדְּנִן כַּאֲשֶׁר אֶחָד"; וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "כִּי בָא סוֹס פָּרַעַה". עִם רַב מִמֶּךָ – בְּעֵינֶיךָ הוּא רַב, אֲכָל בְּעֵינֵי אֵינוֹ רַב.

וְהָיָה כִּקְרַבְכֶּם אֶל-הַמַּלְחָמָה וְנִגַּשׁ הַפֶּהֶן וְדַבָּר אֵלֶיךָ
הָעָם:
וַיְהִי כְּמִקְרַבְכֶּם לְאַגְחָא קֶרְבָּא וַיִּתְּקֶרֶב כְּהֵנָּא וַיִּמְלִיל עִם
עַמָּא:

כְּקֶרֶבְכֶם אֵל הַמַּלְחָמָה – סָמוּךְ לְצִאתְכֶם מִן הַסֶּפֶר. וְנִגַּשׁ הַפֶּהֶן – הַמְּשׁוֹחַ לְכָךְ, וְהוּא הַנִּקְרָא "מְשׁוֹחַ מַלְחָמָה". וְדַבָּר אֵל הָעָם – בְּלִשׁוֹן הַקִּדְּשׁ.

וְאָמַר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קֶרְבִּים הַיּוֹם
לְמַלְחָמָה עַל-אֹיְבֵיכֶם אֶל-יָרֵךְ לְבַבְכֶּם אֶל-תִּירְאוֹ
וְאֶל-תַּחֲפָזוֹ וְאֶל-תַּעֲרָצוֹ מִפְּנֵיהֶם:
וַיִּימַר לַהוֹן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּן מִתְּקַרְבִּין יוֹמָא דִּין
לְאַגְחָא קֶרְבָּא עַל בַּעֲלֵי דְבִבְיָכוֹן לֹא יִזוּעַ לְבָכוֹן לֹא
תִּדְחֲלוּן וְלֹא תַתְּבַעְתּוּן וְלֹא תַתְּבָרוּן מִן קְדָמִיהוֹן:

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל – אֲפֹלוּ אֵין בְּכֶם זְכוּת אֲלֹא קְרִיאַת שְׁמַע בְּלִבְדָּ, כְּדֹאֵי אַתֶּם שְׁיִזְשִׁיעַ אֶתְכֶם. עַל אֹיְבֵיכֶם – אֵין אֵלּוּ אַחֲיָכֶם; שָׂאֵם תַּפְלוּ בְּיָדֶם, אֵינָם מִרְחָמִים עֲלֵיכֶם. אֵין זֶה כְּמַלְחָמָתָהּ יְהוּדָה עִם יִשְׂרָאֵל, שְׁנֶאֱמַר: "וַיִּקְמוּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר נִקְבּוּ בְּשִׁמוֹת וַיַּחֲזִיקוּ בַּשְּׂבִיָּה וְכָל מַעֲרָמֵיהֶם הִלְבִּישׁוּ מִן הַשָּׁלָל וַיַּלְבִּישׁוּם וַיַּנְעִילוּם וַיַּאֲכִילוּם וַיִּשְׁקוּם וַיַּסְכּוּם וַיַּנְהִילוּם בְּחֻמְרִים לְכָל כּוֹשֵׁל וַיִּבְיִאוּם יָרַחוּ עֵיר הַתְּמָרִים אֲצֹל אַחֲיָהֶם וַיִּשׁוּבוּ שְׁמֵרוֹן", אֲלֹא עַל אֹיְבֵיכֶם אַתֶּם הוֹלְכִים; לְפִיכָךְ הַתְּסַדֵּקוּ לְמַלְחָמָה. אֵל יָרֵךְ לְבַבְכֶּם אֵל תִּירְאוֹ וְאֵל תַּחֲפָזוֹ וְאֵל תַּעֲרָצוֹ – אַרְבַּע אֲזַהְרוֹת, כְּנֶגֶד אַרְבַּעַה דְּבָרִים שְׁמַלְכֵי הָאֲמוֹת עוֹשִׂין: מְגִיפִין תְּרִיסִיהֶם כְּדִי לְהַקְשִׁיחַן זֶה לְזֶה כְּדִי לְהַשְׁמִיעַ קוֹל, שְׁיַחֲפֹזוּ אֵלּוּ שְׁכַנְגָדָן וַיִּנּוּסוּ; וְרוֹמְסִים בְּסוֹסִיהֶם וַיַּמְצְהִילוּן אוֹתָם, לְהַשְׁמִיעַ קוֹל שְׁעֻטַּת פְּרָסוֹת סוֹסִיהֶם; וַיַּחֲזִיקוּן בְּקוֹלָם; וַתִּקְעִין בְּשׁוֹפְרוֹת וּמִינֵי מִשְׁמַעֵי קוֹל. אֵל יָרֵךְ לְבַבְכֶּם, מַצְהֶלֶת סוֹסִים; אֵל תִּירְאוֹ, מִהַגְּפַת הַתְּרִיסִין; וְאֵל תַּחֲפָזוֹ, מִקוֹל הַקֶּרְנוֹת; וְאֵל תַּעֲרָצוֹ, מִקוֹל הַצְּנוּחָה.

פִּי יִי-הִנֵּה אֶ-לֵהֵיכֶם הֵהָלֵךְ עִמָּכֶם לִהְלֶתֶם לָכֶם עִם- אִיבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם:	אַרִּי יִי אֱלֹהֵכוֹן דְּמַדְבֵּר קְדָמִיכוֹן לְאַגָּחָא לְכוֹן קָרֵב עִם- בְּעָלֵי דְבִיכוֹן לְמַפְרָק יִתְכוֹן:
--	--

פִּי ה' אֶ-לֵהֵיכֶם וגומר – הֵם בָּאִים בְּנִצָּחוֹנוֹ שֶׁל בָּשָׂר וָדָם, וְאַתֶּם בָּאִים בְּנִצָּחוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם. פְּלִשְׁתִּים בָּאוּ בְּנִצָּחוֹנוֹ שֶׁל גְּלִית, מָה הָיָה סוּפוֹ? נִפְל וְנִפְלּוּ עִמּוֹ. הֵהָלֵךְ עִמָּכֶם – זֶה מִסְתַּנֵּה הָאָרוֹן.

וְדַבְּרוּ הַשְּׁטָרִים אֶל-הָעָם לֵאמֹר מִי-הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית-חֶדְשׁ וְלֹא חֲנָכוֹ יֵלֶךְ וַיָּשֶׁב לְבֵיתוֹ פְּנִי-יָמוֹת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִחְנַכֶּנּוּ:	וַיִּמְלְלוּ סָרְכֵיָא עִם עֲמָא לְמִימַר מִן גּוּבְרָא דְבָנָא בֵּיתָא חֲדָתָא וְלֹא חֲנַכִּיָּה יֵהָךְ וַיִּתּוּב לְבֵיתִיהָ דְלָמָּא יִתְקַטִּיל בְּקָרְבָּא וּגְבַר אַחֲרֵן יִחְנַכֶּנּוּ:
--	--

וְלֹא חֲנָכוֹ – וְלֹא דָר בּוֹ; 'חֲנוּךְ' – לְשׁוֹן הַתְּחִלָּה. וְאִישׁ אַחֵר יִחְנַכֶּנּוּ – וְדָבָר שֶׁל עֲגֻמַת נֶפֶשׁ הוּא זֶה.

וּמִי-הָאִישׁ אֲשֶׁר-נָטַע כָּרֶם וְלֹא חָלְלֹו יֵלֶךְ וַיָּשֶׁב לְבֵיתוֹ פְּנִי-יָמוֹת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִחְלֻלֶנּוּ:	וּמִן גּוּבְרָא דְנִצָּב כָּרְמָא וְלֹא אַחֲלִיָּה יֵהָךְ וַיִּתּוּב לְבֵיתִיהָ דְלָמָּא יִתְקַטִּיל בְּקָרְבָּא וּגְבַר אַחֲרֵן יִחְלַנֶּנּוּ:
--	--

וְלֹא חָלְלֹו – לֹא פָדָא בְּשִׁנָּה הֶרְבִּיעִית, שֶׁהַפְּרוֹת טְעוּנִין לְאַכְלוֹ בִּירוּשָׁלַיִם, אוֹ לְחַלְלוֹ בְּדָמִים וְלֵאכֹל הַדָּמִים בִּירוּשָׁלַיִם.

וּמִי-הָאִישׁ אֲשֶׁר-אַרְשׁ אִשָּׁה וְלֹא לִקְחָהּ יֵלֶךְ וַיָּשֶׁב לְבֵיתוֹ פְּנִי-יָמוֹת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִקְחָנָהּ:	וּמִן גּוּבְרָא דְאַרְשׁ אִתְמָא וְלֹא נִסְבָּה יֵהָךְ וַיִּתּוּב לְבֵיתִיהָ דְלָמָּא יִתְקַטִּיל בְּקָרְבָּא וּגְבַר אַחֲרֵן יִסְבְּנָהּ:
---	---

כֹּן יָמוֹת בַּמִּלְחָמָה – יָשׁוּב כֹּן יָמוֹת; שָׂאֵם לֹא יִשְׁמַע לְדַבְרֵי הַכֹּהֵן, כִּדָּאִי הוּא שְׂיָמוֹת.

וַיִּסְפּוּ הַשְּׁטָרִים לְדַבֵּר אֶל-הָעָם וְאָמְרוּ מִי-הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרֹדֶה הַלֵּבָב יֵלֶךְ וַיָּשֶׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יִמָּס אֶת- לֵבָב אַחֲרָיו כְּלָבּוֹ:	וַיִּסְפּוּן סָרְכֵיָא לְמַלְלָא עִם עֲמָא וַיִּימָרוּן מִן גּוּבְרָא דְדַחּוּל וַתְּבִיר לְבָא יֵהָךְ וַיִּתּוּב לְבֵיתִיהָ וְלֹא יִתְבַּר יֵת לְבָא דְאַחֲוָהִי כְּלָבִיָּהּ:
---	---

וַיִּסְפּוּ הַשְּׁטָרִים – לָמָּה נֹאמַר כָּאֵן וַיִּסְפּוּ? מוֹסִיפִין זֶה עַל דְּבָרֵי הַכֹּהֵן. כֹּהֵן מְדַבֵּר וּמִשְׁמִיעַ מִן "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" עַד "לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם"; ו"מִי הָאִישׁ" וְשִׁנִּי וְשִׁלִּישִׁי, כֹּהֵן מְדַבֵּר וְשׁוֹטֵר מִשְׁמִיעַ; וְזֶה – שׁוֹטֵר מְדַבֵּר וְשׁוֹטֵר מִשְׁמִיעַ. הַיָּרֵא וְרֹדֶה הַלֵּבָב – רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, כְּמִשְׁמַעוֹ: שְׂאִינוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד בְּקוּשְׁרֵי הַמִּלְחָמָה וְלִרְאוֹת חֶרֶב שְׁלוּפָה. רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי אוֹמֵר: הַיָּרֵא מַעֲבֵרוֹת שְׁבִידוֹ; וְלִכְךָ תִּלְתֶּה לוֹ תוֹרָה לַחֲזֹר עַל בֵּית וְכָרֶם וְאִשָּׁה, לְכַסּוֹת עַל הַחֲזוֹנִים בְּשִׁבְלֵי עֲבֻרוֹת שְׁבִידָם, שְׁלֹא יִבְיְנוּ שָׂהֵם בְּעָלֵי עֲבָרָה; וְהִרְוָהוּ חֲזוֹר, אוֹמֵר: שְׂמָא בָּנָה בֵּית אוֹ נָטַע כָּרֶם אוֹ אִרְשׁ אִשָּׁה.

וְהִנֵּה כָכֹלֹת הַשְּׁטָרִים לְדַבֵּר אֶל-הָעָם וּפְקֻדּוֹ שְׂרִי- צָ-בָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם:	וַיְהִי כִּד יִשְׁיָצוּן סָרְכֵיָא לְמַלְלָא עִם עֲמָא וַיִּמְנֹון רַבִּנִּי חֵילָא בְּרִישׁ עֲמָא:
--	--

שְׂרִי צָ-בָאוֹת – שְׁמַעְמִידִין וְזַקְפִּין מְלַכְנִיקֵם וּמַאֲחֲרִיקֵם וְכַשִּׁילִים שֶׁל בְּרוּז בִּידֵיקֵם, וְכָל מִי שְׁרוּצָה לַחֲזֹר, הֶרְשׁוֹת בִּידוֹ לְקַפֵּחַ אֶת שׁוּקִיו. 'זַקְפִּין', בְּנֵי אָדָם עוֹמְדִין בְּקֻצָּה הַמַּעֲרָכָה לְזַקֵּף אֶת הַנּוֹפְלִים וּלְחַזְקֵם בְּדָבָרִים: שׁוּבוּ אֶל הַמִּלְחָמָה וְלֹא תִנוּסוּ, שְׁתַּחֲלַת נְפִילָה, נִיסָה.

שְׁבִיעִי	פְּרִשְׁת הַמִּלְחָמָה
-----------	------------------------

כִּי-תִקְרַב אֶל-עִיר לְהִלָּחֶם עָלֶיהָ וּקְרֹאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם:	אַרִּי תִקְרַב לְקִרְתָּא לְאַגָּחָא קָרְבָּא עָלֶיהָ וְתִקְרִי לָהּ מַלִּין דְּשָׁלָם:
--	--

כִּי תִקְרַב אֶל עִיר – בְּמִלְחָמַת הֶרְשׁוֹת הַכְּתוּב מְדַבֵּר, כְּמוֹ שְׁמִפְרָשׁ בְּעֵנֶנּוּ: "כֹּן תַּעֲשֶׂה לְכָל הָעָרִים הֶרְחֻקֹּת" וגומר.

וְהָיָה אִם-שָׁלוֹם תַּעֲנֶנּוּ וּפְתַחְתָּהּ לָךְ וְהָיָה כָל-הָעָם הַנִּמְצָא-בָּהּ יִהְיוּ לָךְ לְמָס וְעַבְדוּךָ:	וַיְהִי אִם שָׁלָם תַּעֲנִינָךְ וְתַפְתַּח לָךְ וַיְהִי כָל עֲמָא דִּישְׁתַּכַּח בָּהּ יִהְיוּ לָךְ מַסְקִי מַסִּין וַיַּפְלַחוּנָךְ:
--	--

כָּל הָעָם הַנִּמְצָא בָּהּ – אֶפְלוּ אִתָּה מוֹצֵא בָּהּ מִשְׁבָּעָה עִמָּמִין שְׁנִצְטוּיָת לְהַחֲרִימָם, אִתָּה רִשְׁאֵי לְקִימָם. לְמָס וְעַבְדוּךָ – עַד שְׁיִקְבְּלוּ עָלֶיהֶם מַסִּים וְשַׁעֲבֻד.

וְאִם-לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ וַעֲשִׂיתָה עִמָּךְ מִלְחָמָה וְצִרְתָּ עָלֶיהָ:	וְאִם לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ וַעֲשִׂיתָה עִמָּךְ קָרֵב וְתַצּוּר עָלֶיהָ:
---	--

וְאִם לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ וַעֲשִׂיתָה עִמָּךְ מִלְחָמָה – הַכְּתוּב מְבַשְּׂרָךְ שָׂאֵם לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ, סוּפָה לְהִלָּחֶם בָּךְ אִם תִּנְיָחָנָה וְתִלָּךְ. וְצִרְתָּ עָלֶיהָ – אִף לְהַרְעִיבָהּ וּלְהַצְמִיחָהּ וּלְהַמִּיתָהּ מִיתַת תַּחֲלוּאִים.

וַיִּתְּנָהּ י-הוָה א-לֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְהָפִיתָ אֶת-כָּל-זְכוּרָהּ לַפִּי-תָרַב:	וַיִּמְסְרֶנָּה יי אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וּתְמַחִי יָת כָּל דְּכוּרָהּ לַפְתָּגָם דְּתָרַב:
וַיִּתְּנָהּ ה' א-לֹהֶיךָ בְּיָדְךָ – אַם עֲשִׂיתָ כָּל הָאָמֹר בְּעֵינֶיךָ, סוּף שֶׁה' נֹתְנָהּ בְּיָדְךָ.	
רַק הַנְּשִׁים וְהַטָּף וְהַבְּהֵמָה וְכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעִיר כָּל-שָׁלָלָהּ תָּבֹז לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת-שָׁלָל אִיְכִיָּה אֲשֶׁר נָתַן י-הוָה א-לֹהֶיךָ לָךְ:	לַחֹד נְשִׂא וּטְפֵלָא וּבְעִירָא וְכָל דִּיהִי בְּקֶרְתָּא כָּל עֲדָאָה תָּבֹז לָךְ וּתִיכּוֹל יָת עַדִּי סְנָאָךְ דִּיהִב יי אֱלֹהֶיךָ לָךְ:
וְהַטָּף – אָף טַף שֶׁל זָכָרִים; וְמָה אֲנִי מְקַנֵּם "וְהָפִיתָ אֶת כָּל זְכוּרָהּ"? בְּגִדּוּלִים.	
כֵּן תַּעֲשֶׂה לְכָל-הָעָרִים הָרַחֲקָת מִמֶּנּוּ מֵאֵד אֲשֶׁר לֹא-מַעֲרִי הַגּוֹיִם-הָאֵלֶּה הֵנָּה:	כֵּן תַּעֲבִיד לְכָל קְרוּנָא דְרַחֲמִין מִנָּךְ לַחֲדָא דְלֹא מְקַרְוִי עַמְמִיָּא הָאֵלִין אַנְיִן:
וְרַק מַעֲרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר י-הוָה א-לֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נִחְלָה לֹא תִסָּהּ כָּל-נִשְׁמָה:	לַחֹד מְקַרְוִי עַמְמִיָּא הָאֵלִין דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לָךְ אַחְסָנָא לֹא תַקִּיִּים כָּל נִשְׁמָא:
כִּי-תִתְּרַם תַּחְרִימֶם הַחֲמִי וְהָאֱמֹרִי הַכּוֹנֵנִי וְהַפְּרֹזִי הַחֲמִי וְהַיְּבוּסִי כְּאֲשֶׁר צִוָּךְ י-הוָה א-לֹהֶיךָ:	אַרִי גַמְרָא תַגְמַרְנוּן תַּחֲמִי וְאֲמֹרָאִי כּוֹנֵנִי וּפְרֹזִאִי חֲמִי וַיְבוּסָאִי כְּמָא דְפַקְדָּךְ יי אֱלֹהֶיךָ:
כְּאֲשֶׁר צִוָּךְ – לְרַבּוֹת אֶת הַגִּרְגָּשִׁי.	
לִמְעַן אֲשֶׁר לֹא-יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כָּכָל תּוֹעֲבֹתֶם אֲשֶׁר עָשׂוּ לֹא-לִהְיֶהֶם וְחִטָּאתֶם לִי-הוָה א-לֹהֵיכֶם:	בְּדִיל דְלֹא יִלְפוּן יִתְכוּן לְמַעַבְד כָּכָל תּוֹעִיבְתַּהוּן דְעַבְדִּין לְטַעֲוִתַּהוּן וּתְחִיבּוּן גְּזָם יי אֱלֹהֵכוֹן:
לִמְעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ – הָא אִם עָשׂוּ תִשׁוּבָה וּמִתְגַּדְּרִין, אַתָּה רִשְׁאִי לְקַבֵּלֶם.	
כִּי-תִצּוֹר אֶל-עִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֶם עָלֶיהָ לְתַפְשָׁהּ לֹא-תִשְׁחִית אֶת-עַצְמָהּ לִנְדָח עָלֶיהָ גִּרְזֹן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכֹל וְאִתּוֹ לֹא תִכָּרֵת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׁדָה לִבָּא מִפְּגִיָּה בְּמַצּוֹר:	אַרִי תִצּוֹר עַל קֶרְתָּא יוֹמִין סְגִיָּאִין לֹאֲגַחַתָּ קֶרְבָּא עַלֶּהּ לְמַכְבְּשָׁהּ לֹא תַחֲבִיל יָת אִילָנָהּ לְאַרְמָא עַלּוּהִי בְרוּזָלָא אַרִי מִנִּיהָ תִיכּוֹל וַיִּתִּיהָ לֹא תִקּוּץ אַרִי לֹא כְּאֲנָשָׁא אִילָן חֻקְלָא לְמִיעֵל מִן גְּזָמָךְ בְּצִירָא:
יָמִים – שָׁנִים. רַבִּים – שְׁלֹשָׁה. מִכָּאן אָמְרוּ: אֵין צָרִין עַל עֲזָרוֹת שֶׁל גּוֹיִם פָּחוֹת מִשְׁלָשָׁה יָמִים קִדָּם לְשַׁבָּת. וְלִמַּד שְׁפוּתָם בְּשָׁלוֹם שָׁנִים אִו שְׁלֹשָׁה יָמִים, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וַיָּשָׁב דָּוִד בְּצַקְלָג יָמִים שָׁנִים". וּבִמְלַחְמַת הָרָשׁוֹת הַפְּתוּב מִדְּבַר. כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׁדָה – הָרִי 'כִּי' מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן "דִּילְמָא": שְׁמָא הָאָדָם עֵץ הַשָּׁדָה לְהַכְנִס בְּתוֹךְ הַמַּצּוֹר מִפְּגִיָּה, לְהַתְּסֵר בְּיִסּוּרֵי רָעַב וְצָמָא כְּאֲנָשִׁי הָעִיר? לְמָהּ תִּשְׁחִיתֶנּוּ?	
וְרַק עֵץ אֲשֶׁר-תִּדְּעַ כִּי-לֹא-עֵץ מֵאֲכָל הוּא אִתּוֹ תִּשְׁחִית וְכָרְתָּ וּבְנִיתָ מִצּוֹר עַל-הָעִיר אֲשֶׁר-הוּא עֹשֶׂה עִמָּךְ מִלְחָמָה עַד רִדְתָּה:	לַחֹד אִילָן דְּתִדְּעַ אַרִי לֹא אִילָן דְּמִיכָל הוּא יִתִּיהָ תַחֲבִיל וּתִקּוּץ וּתְבַנִּי כְּרִקּוּמִין עַל קֶרְתָּא דִּיהִיא עַבְדָּא עַמָּךְ קָרַב עַד דְּתַכְבְּשָׁהּ:
עַד רִדְתָּה – לִישׁוֹן רִדּוּי, שְׁתַּהֲא כְּפוּפָה לָךְ.	
כִּי-יִמָּצֵא חָלָל בְּאֶדְמָה אֲשֶׁר י-הוָה א-לֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ נָפֶל בַּשָּׂדֶה לֹא נֹדַע מִי הִכּוּהוּ:	אַרִי יִשְׁתַּכַּח קְטִילָא בְּאַרְעָא דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לָךְ לְמִירְתָּהּ רַמִּי בַחֲקִילָא לֹא יָדִיעַ מִן קְטִילִיהָ:
וַיִּצְאוּ זִמְנִיָּה וּשְׁפָטִיָּה וּמִדְּדוּ אֶל-הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבַת הַחָלָל:	וַיִּפְקוּן סִבְךָ וּדְיִינָךְ וַיִּמְשְׁחוּן לְקְרוּנָא דְבִסְתְּרָנוּת קְטִילָא:
וַיִּצְאוּ זִמְנִיָּה – מִיָּחָדִים שִׁבְצִימִיָּה, אֵלּוּ סְנֵהֲדְרֵי גְדוּלָּה. וּמִדְּדוּ – מִמָּקוֹם שֶׁהַחָלָל שׁוֹכֵב. אֵל הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבַת הַחָלָל – לְכָל צַד, לִידַע אִיזוֹ קְרוּבָהּ.	
וְהִנֵּה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל-הַחָלָל וְלָקְחוּ זִמְנִיָּה הָעִיר הַהִוא עֲגָלַת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא-עֹבֵד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא-מִשְׁכָּה בָּעַל:	וְהִנֵּה קֶרְתָּא דְקָרִיבָא לְקְטִילָא וַיִּסְבּוּן סְבִי קֶרְתָּא הַהִיא עֲגָלַת תּוֹרִין דְלֹא אַתְּפִלַּח בֶּה דְלֹא נִגְדַת בְּגִיר:

וְהוֹרְדוּ זֶקֶנִי הָעִיר הַהִוא אֶת־הָעֵגְלָה אֶל־נֶחֱל אִיתָן אֲשֶׁר לֹא־יַעֲבֹד בּוֹ וְלֹא יִזְרַע וְעָרְפוּ־שָׁם אֶת־ הָעֵגְלָה בְּנֶחֱל:	וַיַּחֲתִיזוּ סָבִי קִרְתָּא הֵיא ית עֵגְלָתָא לְנַחַל בְּיָר דְּלֹא אַתְּפִלַּח בֵּיה וְלֹא יִזְרַע וְיִקְפּוֹן תַּמָּן ית עֵגְלָתָא בְּנַחֲלָא:
---	--

אַל נחל איתן – קשה, שלא נעבד. וערפו – קוצץ ערפה בקופיץ. אמר הקדוש ברוך הוא: תבא עגלה בת שנתה, שלא עשתה פירות, ומערף במקום שאינו עושה פרות, לכפר על הריגתו של זה, שלא הניחוהו לעשות פרות.

וַנִּגְשׂוּ הַפְּהֻגִים בְּנֵי לֹוִי כִּי בָם בָּחַר יְ-הוָה אֶל־לֵהֲיוֹ לְעֹרְתּוֹ וּלְבָרָךְ בְּשֵׁם יְ-הוָה וְעַל־פִּיהֶם יִהְיֶה כָל־ רִיב וְכָל־גִּגְע:	וַיִּתְקַרְבוּן כְּהֵנִיא בְּנֵי לֹוִי אַרִי בְּהוֹן אַתְרַעִי יִי אֱלֹהֶךָ לְשִׁמְשׁוּתִיהָ וּלְבָרְכָא בְּשֵׁמָא דִּיִּי וְעַל מִימְרֵהוֹן יְהִי כָל דִּין וְכָל מַכְתָּשׁ סְגִירוֹ:
--	--

וְכָל זֶקֶנִי הָעִיר הַהִוא הִקְרַבִּים אֶל־הַתֵּלֶל יִרְחֲצוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל־הָעֵגְלָה הָעֲרוּפָה בְּנֶחֱל:	וְכָל סָבִי קִרְתָּא הֵיא דְקָרִיבִין לְקַטִּילָא יִסְחוּן ית יְדֵיהוֹן עַל עֵגְלָתָא דְנִקִּיפָא בְּנַחֲלָא:
---	--

וַעֲנוּ וַאֲמָרוּ דְּלִינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת־הַדָּם הַזֶּה וַעֲיִנֵּינוּ לֹא רָאוּ:	וַיַּתִּיבוּן וַיִּימָרוּן יִדְנָא לֹא אֲשַׁדָּא ית דְּמָא הָדִין וַעֲיִנֵּנָא לֹא חֲזַאָה:
--	--

ידינו לא שפכה – וכי עלתה על לב שזקני בית דין שופכי דמים הם? אלא לא ראינוהו ופטרונוהו בלא מזונות וכלא לניה. והפקהנים אומרים—

כֹּפֶר לַעֲמֹךְ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־פָּדִיתָ יְ-הוָה וְאֶל־תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּהָרֹב עֲמֹךְ יִשְׂרָאֵל וְנִכְפַּר לָהֶם הַדָּם:	כְּהֵנִיא יִימָרוּן כֹּפֶר לַעֲמֹךְ יִשְׂרָאֵל דְּפִרְקַתָּא יִי וְלֹא תִתֵּן חֹבֶת דָּם זַכָּאי בְּגוֹ עֲמֹךְ יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּכַפֵּר לְהוֹן עַל דְּמָא:
--	--

כפר לעמך ישראל – ונכפר להם הדם – הכתוב מבשרם, שמשעששו בו, כפר להם העון.

וְאַתָּה תִּבְעַר הַדָּם הַנָּקִי מִקִּרְבֶּךָ כִּי־תַעֲשֶׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְ-הוָה:	וְאַתָּ תַּפְלִי אֲשַׁדִּי דָם זַכָּאי מִבִּינֶךָ אַרִי תַעֲבִיד דְּכָשָׁר בְּדָם יִי:
--	---

וְאַתָּה תִּבְעַר – מגיד שאם נמצא ההורג אחר שנתערפה העגלה, הרי זה יקרב, והוא הישר בעיני ה'.

לו וַיִּסַּף אֱלֹהֵהוּא וַיֹּאמֶר: כַּתְּרִי לִי זַעִיר וְאַתְּחֹנֶךָ
כִּי עוֹד לֹא-לֹוֹה מְלִים: אֲשָׁא דְעִי לְמִרְחֹוק
וְלִפְעֻלִי אֶתְּחַצֵּדְךָ: כִּי-אֲמַנֶם לֹא-שָׁקֵר מְלִי תַמִּים
דַּעוֹת עִמָּךְ: הֵן-אֵל כַּבִּיר וְלֹא יִמָּאֵס כַּבִּיר כַּחַ לֵב:
וְלֹא-יִתִּיחַ רָשָׁע וּמִשְׁפָּט עֲנִיִּים יִתֵּן: וְלֹא-יִגְרַע
מִצְדִּיק עֲיִגְיו וְאֶת-מְלָכִים לִפְסָא וַיִּשְׁיבֵם לְנֻצַח
וַיִּגְבְּהוּ: וְאִם-אֲסוּרִים בְּזֻקִים יִלְכָּדוּן בְּחִבְלֵי-עֲנִי:
וַיִּגָּד לָהֶם פְּעֻלָּם וּפִשְׁעֵיהֶם כִּי יִתְגַּבְּרוּ: וַיִּגָּל
אֲזָנֵם לְמוֹסֵר וַיֹּאמֶר כִּי-יִשׁוּבוּן מֵאֲנוּן: וְאִם-
יִשְׁמְעוּ וְיַעֲבְדוּ יִכְלֹו יִמִּיהֶם בְּטוֹב וַיִּשְׁנִיהֶם
בְּנַעֲיָמִים: וְאִם-לֹא יִשְׁמְעוּ בְּשַׁלַּח יַעֲבְרוּ וַיִּגְוְעוּ
בְּכִלְי־דַעַת: וַיִּתְּנִפִּי-לֵב יִשְׁימוּ אֵף לֹא יִשְׁוְעוּ כִּי
אֲסָרֵם: תַּמָּת בְּנַעַר נִפְשָׁם וְחִיתָם בְּקֻדְשִׁים:
וַיִּתְּלֵן עֲנִי בַעֲנוּ וַיִּגָּל בַּלְחֵץ אֲזָנֵם: וַיֹּאֲף הִסִּיתָהּ
מִפִּי-צָר רַחֵב לֹא-מוֹצָק תַּחֲתֶיהָ וְנַחַת שְׁלַחנָהּ מִלֵּא
דָּשׁוּ: וַיְדִין-רָשָׁע מִלֵּאֲתָ דִין וּמִשְׁפָּט יִתְמָכוּ: כִּי-
חֲמָה פִּוְ-יִסִּיתָהּ בְּסַפֵּק וְרַב-כֹּפֶר אֶל-יִשְׁרָף: וַיִּהְיֶה-רָף
שׁוֹעֵף לֹא בָצָר וְכֹל מֵאֲמָצִי-כַח: כֹּא־תִשְׁאַף
הַלִּילָה לַעֲלוֹת עֲמִים תַּחֲתֵם: כֹּא־הִשְׁמֵר אֶל-תַּפֵּן
אֶל-אֲנוּן כִּי-עַל-זֶה בְּתַרְתָּ מַעֲנִי: כֹּה־אֵל יִשְׁגִּיב
בְּכַחוּ מִי כְמָהוּ מוֹרָה: כִּי-פִקֵּד עָלָיו דָּרְכוּ וּמִי-
אֲמַר פְּעֻלָּתָ עוֹלָה: כִּי-זָכַר כִּי-תִשְׁגִּיב פְּעֻלּוֹ אֲשֶׁר
שָׁרְרוּ אֲנָשִׁים: כִּי-כִלְ-אֲדָם חֲזוּ-בּוֹ אֲנוֹשׁ יִבִּיט
מִרְחֹוק: כִּי-אֵל שְׁגִיב וְלֹא גִדַּע מִסְפָּר שְׁגִיו וְלֹא-
חֶקֶר: כִּי יִגְרַע נִטְפִי-מִים יִזְקוּ מִטֵּר לֵאדּוֹ:
כִּי-אֲשֶׁר-יִזְלוּ שְׁחָקִים יִרְעֻפוּ עָלֵי אָדָם רַב: כֹּאֲף
אִם-יִבִּין מִפְּרִשֵׁי-עֵב תִּשְׁאֹאוֹת סִפְתּוֹ: יִהְיֶה-פֶּרֶשׁ
עָלָיו אוֹרוֹ וְשָׂרָשֵׁי הַיָּם פִּסָּה: כִּי-יִבִּיבֵם יִדִּין עֲמִים
יִתְּחַלֵּל לְמַכְבִּיר: כִּי-עַל-כַּפִּים פִּסָּה-אוֹר וַיִּצֹו
עָלֶיהָ בְּמִפְגִּיעַ: כִּי-יִגִּיד עָלָיו רַעוּ מְקֻנָּה אֵף עַל-
עוֹלָה:

לו אֵף-לִזְזֹאת יִתְרַד לְבִי וַיִּתֵּר מִמֶּקוֹמוֹ: שְׁמַעוּ
שְׁמוֹעַ בְּרָגִז קִלּוֹ וְהִגָּה מִפִּיו יֵצֵא: תַּחֲתֵת-כָּל-
הַשָּׁמַיִם יִשְׁרָהוּ וְאוֹרוֹ עַל-כַּנְפוֹת הָאָרֶץ: דֹּאֲתָרִיו
יִשְׁאֲגִ-קוֹל יִרְעֵם בְּקוֹל גְּאוּגוֹ וְלֹא יַעֲקֻבֵם כִּי-
יִשְׁמַע קוֹלוֹ: יִרְעֵם אֵל בְּקוֹלוֹ נִפְלְאוֹת עֲשֶׂה
גְּדֻלוֹת וְלֹא גִדַּע: כִּי לִשְׁלֵג יֹאמֶר הִנֵּה-אֶרֶץ וְגִשָּׁם
מִטֵּר וְגִשָּׁם מִטְרוֹת עֲזוּ: וַיִּבְדַּח-כָּל-אָדָם יַחֲתוֹם

לְדַעַת כָּל-אֲנָשִׁי מַעֲשֵׂהוּ: וַיִּתְּבוּא תִּיחַ בְּמוֹ-אָרֶב
וּבְמַעוֹנִיתָהּ תִּשְׁכֹּן: מוֹר־הַחֹדֶר תִּבְּוֹא סוּפָה
וּמִמְזָרִים קָרָה: יִמְנָשְׁמַת-אֵל יִתְּחַקֵּר וְרַחֵב מִים
בְּמוֹצָק: כֹּאֲף-בְּרִי יִטְרִית עֵב יִפְיֵץ עֲנוּן אוֹרוֹ:
וְהִוֵּא מִסְבוֹת מִתְהַפֵּף בְּתַחֲבוּלָתוֹ לִפְעֻלָּם כָּל
אֲשֶׁר יִצְוֹם עַל-פְּנֵי תֵבֵל אֶרֶצָה: כֹּאִם-לִשְׁבֹּט אִם-
לְאַרְצוֹ אִם-לְחֹסֵד יִמְצָאָהוּ: כִּי-הִתְאַוְּתָה זֹאת אֲיוֹב
עָמַד וְהִתְבּוֹגֵן נִפְלְאוֹת אֵל: כִּי-הִתְדַּע בְּשׁוּם-אֵל לֹוֹה
עָלֶיהֶם וְהִפִּיעַ אוֹר עֲנָנוֹ: כִּי-הִתְדַּע עַל-מִפְּלְשֵׁי-עֵב
מִפְּלְאוֹת תַּמִּים דְּעִים: כִּי-אֲשֶׁר-בְּגִדֶיהָ תַמִּים
בְּהַשְׁקֵט אֶרֶץ מִדְרוֹם: כִּי-תִרְקִיעַ עָמּוֹ לִשְׁחָקִים
חֲזָקִים כִּרְאִי מוֹצָק: כִּי-הוֹדִיעֵנוּ מִה-נִּזְאֵמַר לוֹ לֹא-
נַעֲרָךְ מִפְּנֵי-חֲשָׁךְ: כִּי-הִסְפִּיר-לוֹ כִּי אֲדַבֵּר אִם-אֲמַר
אִישׁ כִּי יִבְלַע: כִּי-נִעְתָה לֹא-רָאוּ אוֹר בְּהִיר הוּא
בְּשְׁחָקִים וְרוּחַ עֲבֹרָה וְתַטְהֵרֵם: כִּי-מִצְפּוֹן זָהָב
יֵאֲתָה עַל-אֵל לֹוֹה נֹרָא הוֹד: כִּי-שִׁי לֹא-מִצְאָנָהוּ
שְׁגִיב־כַּח וּמִשְׁפָּט וְרַב-צִדְקָה לֹא יַעֲנֶה: כִּי-לִכּוֹן
יִרְאוּהוּ אֲנָשִׁים לֹא-יִרְאֶה כָּל-חֲכָמֵי-לֵב:

לח וַיַּעֲנֵי-הֵנָּה אֶת-אֲיוֹב מִן הַסַּעֲרָה וַיֹּאמֶר: כִּי
זֶה מַחֲשִׁיף עֲצָה בְּמַלְיָן בְּלִי-דַעַת: אֲזַר-נָא כְּגֹבֵר
חֲלָצִיף וְאֲשָׁאֲלֶךָ וְהוֹדִיעֵנִי: דֹּאִיפָה הֵייתָ בְּיִסְדִּי-
אֶרֶץ הִגָּד אִם-יִדְעָתָ בִּינָה: כִּי-יִשְׁוֹם מִמִּדְיָה כִּי
תִדַּע אוֹ מִי-נִטָּה עָלֶיהָ קוֹ: וְעַל-מָה אֲדַגִּיחַ הַטְּבָעוֹ
אוֹ מִי-יִרְיָה אֲבֹן פִּנְתָּה: וַיִּבְרֹן-יִחַד כּוֹכְבֵי בִקְרָ
וַיִּרְיֵעוּ כָּל-בְּנֵי-אֵל-לִהִים: וַיִּנְסֹף בְּדִלְתֵים יָם בְּגִיחוֹ
מִרְחֵם יֵצֵא: בְּשׁוּמֵי עֲנוּן לְבָשׁוּ וְעַרְפֵּל חֲתַלְתּוּ:
וְאֲשָׁפֵר עָלָיו חֲקִי וְאֲשִׁים בְּרִית וּדְלָתִים: כִּי-נֹאֲמַר
עַד-פָּה תִבְּוֹא וְלֹא תִסִּיף וּפֹא-יִשְׁתִּית בְּגִאוֹן גְּלִיף:
כִּי-הִמְיָמִיד צִוִּיתָ בִּקְרָ יִדְעָתָ הַשְׁתֵּר מִקְמוֹ: כִּי-לֹאֲחֹז
בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וַיִּנְעֲרוּ רָשִׁים מִמָּנָה: כִּי-תַתְּהַפֵּף
כַּחֲמֵר חוֹתָם וַיִּתְּנִצְבוּ כְמוֹ לְבוֹשׁ: כִּי-יִמְנָע מִרְשִׁים
אוֹרָם וַיִּזְרַע רִמָּה תִשְׁבֵּר: כִּי-הִבְאֵת עַד-נִבְכִי-יָם
וּבְחֶקֶר תִּהְיוֹם הַתְּהַלְכָתָ: כִּי-הִנְגָּלוּ לָךְ שְׁעֵרֵי-מָוֶת
וְשְׁעֵרֵי צִלְמוֹת תִּרְאֶה: כִּי-הִתְבַּנְּתָ עַד-רַחֲבֵי-אֶרֶץ
הִגָּד אִם-יִדְעָתָ כִּלְיָה: כִּי-אִי-יִנָּה הַדָּרָךְ יִשְׁכֹּן-אוֹר
וְחֲשָׁךְ אִי-יִנָּה מִקְמוֹ: כִּי תִקְחֻנוּ אֶל-גְּבוּלוֹ וְכִי-
תִבִּין נְתִיבוֹת בֵּיתוֹ: כִּי-יִדְעָתָ כִּי-אֲזַ תִּגְלַד וּמִסְפָּר
יָמֶיךָ רַבִּים: כִּי-הִבְאֵת אֶל-אֲצִרוֹת שְׁלֵג וְאוֹצְרוֹת

בָּרַךְ תִּרְאֶה: ^כאֲשֶׁר־תִּשְׁכַּמִּי לַעֲת־צָר לַיּוֹם קָרֹב
וּמִלְחָמָה: ^{כד}אִי־נָה הַדֶּרֶךְ יִחַלֵּק אֹר וְנֶפֶץ קָדִים
עַל־יֶאֱרֹץ: ^{כה}מִי־פִלַּג לַשֹּׁטֶף תַּעֲלֶה וְדָרֶךְ לַחֲזִיז
קִלּוֹת: ^{כו}לִּהְיִיטִיר עַל־אֶרֶץ לֹא־אִישׁ מִדָּבָר לֹא־
אָדָם בּוֹ: ^{כז}לִּהְשָׁבִיעַ שְׁאֵה וּמִשְׁאָה וּלְהַצְמִיחַ מִצָּא
דָּשָׂא: ^{כח}הִנֵּשׁ־לַמָּטָר אֵב אוֹ מִי־הוֹלִיד אֶגְלִי־טָל:
^{כט}מִבֶּטֶן מִי יֵצֵא הַקָּרָח וּכְפָר שָׁמַיִם מִי יִלְדוּ:
^לכַּאֲבֹן מַיִם יִתְחַבְּאוּ וּפְגִי תְהוֹם יִתְלַפְּדוּ: ^{לא}הִתְקַשֵּׁר
מַעֲדָנוֹת פִּימָה אוֹ־מִשְׁכּוֹת כִּסִּיל תַּפְתָּח: ^{לב}הִתְצַיֵּא
מִזְרוֹת בַּעֲתוֹ וְעִישׁ עַל־בְּגִיָּה תִנְחַם: ^{לג}הִיזְדַּעַת
חֲקוֹת שָׁמַיִם אִם־תִּשְׁמַע מִשְׁטָרוֹ בְּאֶרֶץ: ^{לד}הִתְרִים
לַעֲב קוֹלֶה וְשִׁפְעַת־מַיִם תִּכְסֹּף: ^{לה}הִתְשַׁלַּח בְּרָקִים
וַיִּלְכוּ וַיֵּאמְרוּ לֵךְ הִנֵּנוּ: ^{לו}מִי־שֵׁשׁ בִּטְחוֹת חֲכָמָה אוֹ
מִי־נָתַן לַשִּׁכּוֹי בִּינָה: ^{לז}מִי־יִסְפֹּר שְׂתָקִים בְּחֲכָמָה
וְנִבְלִי שָׁמַיִם מִי יִשְׁפִּיב: ^{לח}בְּצִקַּת עֶפֶר לְמוֹצָק
וּרְגָבִים יִדְבְּקוּ: ^{לט}הִתְצוֹד לְלִבִּיא טָרַף וְחִית
כְּפִירִים תִּמְלֹא: ^מכִּי־יִשְׁחֹו בַּמַּעֲוֹנוֹת יִשְׁבּוּ בִּסְפָה
לְמוֹ־אֶרֶב: ^{מא}מִי יִכִּין לַעֲרֹב צִידוֹ כִּי־יִלְדוּ אֶל־אֵל
יִשׁוּעוֹ וַיִּתְּעוּ לְבִלִּי־אֶכֶל:

לט ^אהִיזְדַּעַת עַת לָדַת יַעֲלִי־סֹלַע חֲלָל אֵילֹת
תִּשְׁמַר: ^בתִּסְפֹּר יִרְחִים תִּמְלֹאנָה וַיִּזְדַּעַת עַת
לְדַתָּה: ^גתִּכְרַעְנָה יִלְדִיתָן תִּפְלַחְנָה חֲבִלֵיהֶם
תִּשְׁלַחְנָה: ^דיִחַלְמוּ בְּנֵיהֶם יִרְבּוּ בְּבָר יֵצְאוּ וְלֹא־
עָשׂוּ לְמוֹ: ^המִי־שִׁלַּח פָּרָא חֲפָשִׁי וּמִסְרוֹת עָרוֹד מִי
פָתַח: ^ואֲשֶׁר־שָׁמַתִּי עָרְבָה בֵּיתוֹ וּמִשְׁכְּנוֹתָיו
מִלְחָה: ^זיִשְׁחַק לַהֲמוֹן קָרִיָּה תִשְׁאֹת נֹגֶשׁ לֹא
יִשְׁמַע: ^חיִתּוֹר הָרִים מִרְעֵהוּ וְאַחַר כָּל־יִרְוֹק
יִדְרוֹשׁ: ^טהִנְאֻבָּה רִים עֲבָדָה אִם־יִלְוִין עַל־אֲבוֹסָה:
^יהִתְקַשְׁרִים בְּתֵלֶם עֲבָתוֹ אִם־יִשְׁדָּד עֲמָקִים
אֲתָרֶיהָ: ^{יא}הִתְבַּטְּח־בּוֹ כִּי־רַב פָּחוּ וְתַעֲזֹב אֱלֹיו
יִגִּיעָה: ^{יב}הִתְאַמִּין בּוֹ כִּי־יִשְׁיֵב זֶרַעַה וְגֶרְנֶה יֵאֻסָּה:
^{יג}כִּנְוֶה־רִנְגִים נַעֲלָסָה אִם־אֲבָרָה חֲסִידָה וְנֹצָה: ^{יד}כִּי־
תַעֲזֹב לְאֶרֶץ בִּצִּיָּה וְעַל־עֶפֶר תִּתְחַמֵּם: ^{טו}וְתִשְׁכַּח כִּי־
רָגַל תִּזְוָרָה וְחִית הַשָּׂדֶה תִּדְוָשָׁה: ^{טז}הַקְשִׁיחַ בְּגִיָּה
לֹא־לָה לָרִיק יִגִּיעָה בְּלִי־פֶתֶד: ^{יז}כִּי־הִשָּׁה אֶ־לוֹה
חֲכָמָה וְלֹא־תִלַּק לָהּ בְּבִינָה: ^{יח}כַּעֲת בַּמָּרוֹם תִּמְרִיא
תִּשְׁחַק לְסוֹס וּלְרֹכֶב: ^{יט}הִתְתַּחַן לְסוֹס גְּבוּרָה
הִתְלַבֵּישׁ צִוְּאָרוֹ רַעְמָה: ^כהִתְרַעִישׁנוּ כְּאֶרְבֶּה הוֹד

נִתְרוֹ אִימָה: ^{כא}יִחַפְּרוּ בַּעֲמָק וַיִּשְׁיֵשׁ בְּכַח יֵצֵא
לְקִרְאת־נָשֶׁק: ^{כב}יִשְׁחַק לַפֶּתֶד וְלֹא יִחַת וְלֹא־יָשׁוּב
מִפְּנֵי־חָרָב: ^{כג}עָלְיו תִרְגָּה אִשְׁפָּה לְהַב חֲגִית
וְכִידוֹן: ^{כד}בְּרַעַשׁ וְרָגִז יִגְמֹא־אֶרֶץ וְלֹא־יֵאֻמִּין כִּי־
קוֹל שׁוֹפָר: ^{כה}בְּדִי שֹׁפֵר יֵאמַר הָאֵחַ וּמִרְחוֹק יִרִיחַ
מִלְחָמָה רַעַם שָׁרִים וְתִרְוּעָה: ^{כו}הַמִּבְיָנָתָה יֵאָבֵר־
גִּץ יִפְרֹשׁ כִּנְפּוֹ לְתִימֹן: ^{כז}אִם־עַל־פִּיָּה יִגְבִּיֵה גֹשֶׁר
וְכִי יָרִים קִנּוֹ: ^{כח}סֹלַע יִשְׁכֹּן וַיִּתְלַגֵּן עַל שׁוֹ־סֹלַע
וּמִצוּדָה: ^{כט}מִנְשֵׁם חֲפָר־אֶכֶל לְמִרְחוֹק עֵינָיו יִבִּיטוּ:
^לוְאִפְרָתוֹ יַעֲלֶוּ־דָם וּבִאֲשֶׁר חֲלָלִים נָשָׁם הוּא:

מ ^אוַיַּעַן י־הִנֵּה אֶת־אֵיּוֹב וַיֹּאמֶר: ^בהֲרַב עַם־שִׁדִּי
יִסּוֹר מוֹכִיחַ אֶ־לוֹה יַעֲנֶנָּה: ^גוַיַּעַן אֵיּוֹב אֶת־י־הִנֵּה
וַיֹּאמֶר: ^דהֵן קָלְתִּי מִזֶּה אֲשִׁיבֶךָ יָדִי שְׁמַתִּי לְמוֹ־פִי:
^ההֲאִתַּת דְּבָרָתִי וְלֹא אֶעֱנֶה וְשִׁתִּים וְלֹא אוֹסִיף:
^ווַיַּעַן־י־הִנֵּה אֶת־אֵיּוֹב מִן סַעֲרָה וַיֹּאמֶר: ^זאֲזַר־נָא
כְּגֹבֶר חֲלָצִיָּה אֲשִׁאֲלֶךָ וְהוֹדִיעֵנִי: ^חהֲאֵף תִּפְר
מִשְׁפָּטִי תִרְשִׁיעֵנִי לְמַעַן תִּצְדָּק: ^טוְאִם־זָרוּעַ
כָּאֵל לָךְ וּבִקּוֹל כָּמָהוּ תִרְעַם: ^יעֲדָה נָא גִאוֹן וְגִבָּה
וְהוֹד וְהִזָּר תִּלְבָּשׁ: ^{יא}הֲפִץ עֲבָרוֹת אֲפָה וְרָאָה כֹל־
גֹּאֵה וְהִשְׁפִּילָהוּ: ^{יב}רָאָה כֹל־גֹּאֵה הַכְּנִיעָהוּ וְהִזָּד
רִשְׁעִים תִּתְחַמֵּם: ^{יג}טִמְנֶם בַּעֲפָר יַחַד פְּנִיָּהֶם חֲבֹשׁ
בַּטָּמוֹן: ^{יד}וְגַם־אֲנִי אוֹדֶךָ כִּי־תוֹשַׁע לִךְ יְמִינֶךָ:
^{טו}הִנֵּה־נָא בְּהִמּוֹת אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי עִמָּךְ חֲצִיר כְּבֹקֶר
יֵאָכֵל: ^{טז}הִנֵּה־נָא כֶּתוֹ בְּמִתְּנָיו וְאוֹזּוֹ בַּשִּׁירִי בַטָּנוֹ:
^{יז}יִחַפֵּץ זָנְבוֹ כְּמוֹ־אֲרוֹז גִּידֵי פֶתְחוֹ יִשְׁרָגוּ: ^{יח}עֲצָמָיו
אֲפִיקֵי נִחְשָׁה גִרְמָיו כְּמָטִיל בְּרִזָּל: ^{יט}הוּא רֹאשִׁית
דָּרְכֵי־אֵל הָעֵשׂוֹ יִגָּשׁ חֲרָבוֹ: ^ככִּי־בּוֹל הָרִים יִשְׂאוּ־
לוֹ וְכֹל־חִית הַשָּׂדֶה יִשְׁחַקוּ־שָׁם: ^{כא}תַּחַת־צִאֲלִים
יִשְׁכַּב בְּסֹתֵר קִנָּה וּבִצָּה: ^{כב}יִסְכְּהוּ צִאֲלִים צִלָּלוֹ
יִסְבּוּהוּ עַרְבֵי־גִחַל: ^{כג}הֵן יַעֲשֶׂק גֹּהֵר לֹא יִחְפּוֹז
יִבְטָח כִּי־יָגִית יִרְדֵּן אֶל־פִּיהוּ: ^{כד}בַּעֲיָנָיו יִקְחֵנוּ
כְּמוֹקָשִׁים יִנְקֹב־אָף: ^{כה}תִּמְשֹׁךְ לוֹיִתָּן בְּחִפָּה וּבְחִבָּל
תִּשְׁקִיעַ לְשָׁנוֹ: ^{כו}הַתְשִׁיחַ אֶגְמוֹן בְּאֶפֶס וּבְחוֹת תִּקַּב
לְחִיו: ^{כז}הִיִּרְבָּה אֱלִיָּה תִחְנוּגִים אִם־יִזְבֹּר אֱלִיָּה
רְכוֹת: ^{כח}הִיִּכְרַת בְּרִית עִמָּךְ תִּקְחֵנוּ לַעֲבָד עוֹלָם:
^{כט}הִתְשַׁחֲק־בּוֹ כַּצִּפּוֹר וְתִקְשְׁרֵנוּ לְנַעֲרוֹתֶיהָ: ^ליִכְרוּ
עָלְיו חֲבָרִים יִחְצוּהוּ בֵּין כְּנַעֲנִים: ^{לא}הִתְמַלֵּא

בשפות עזרו ובצלצל דגים ראשו: "שמים-עליו
כפף זכר מלחמה אל-תוסף:

מא "הן-תחלתו נכזבה הגם אל-מראיו יטל: בלא-
אכזר פי יעורנו ומי הוא לפני יתיצב: מי
הקדימני ואשלים תחת כל-השמים ליהוא: לו-
אתריש בדיו ודבר-גבורות ותין ערפו: מי-גלה
פני לבושו בכפל רסנו מי יבוא: ידלתי פניו מי
פתח סביבות שניו אימה: גאונה אפיקי מגנים
סגור חותם צר: אחד באחד יגשו ורוח לא-יבא
ביניהם: איש-באחיהו ידבקו יתלכדו ולא
יתפרדו: עטישתי תהל אור ועיניו כעפעפי-
שחר: "מפיו לפידים יהלכו פידודי אש יתמלטו:
ימנחיריו יצא עשן פדוד נפות ואגמו: ינפשו
גחלים תלהט ולהב מפיו יצא: יבצוארו יליו עז
ולפניו תדוץ דאבה: "מפלי בשרו דבקו יצוק
עליו בל-ימוט: "לבו יצוק כמו-אבן ויצוק כפלה
תחתית: "משותו יגורו אללים משברים יתחטאו:
"משיגהו חרב בלי תקום חנית מסע ושריה:
"יחשב לתבו ברזל לעץ רקבון נחושה: בלא-
יבריתנו בן-קשת לקש נהפכו-לו אבני-קלע:
"בקש נחשבו תותח וישחק לרעש פידון:
"בתחיתו חדודי חרש ירפד חרוץ עלי-טיט:
"ירתית פסיר מצולה לם ישים כמרקחה: "דאחרי
יאר נתיב יחשב תהום לשיבה: "אין-על-עפר
משלו העשו לבל-יחת: "את-כל-גבה יראה הוא
מלך על-כל-בני-שחץ:

מב ויען איוב את-י-ה' ויאמר: ידעתי כי-כל
תוכל ולא יבצר ממך מזמה: מי זה מעלים עצה

בלי-דעת לכן הגדתי ולא אבין נפלאות ממני ולא
אדע: "שמע-נא ואנכי אדבר אשאלך והודיעני:
"לשמע-אזן שמעתיך ועתה עיני ראיתי: על-כן
אמאס ונתמתי על-עפר ואפר: ויהי אחר דבר
י-ה' את-הדברים האלה אל-איוב ויאמר י-ה' הנה
אל-אליפו התימני חרה אפי בדך ובשני רעיך כי
לא דברתם אלי נכונה כעבדי איוב: "ועתה קח-
לכם שבעה-פרים ושבעה אילים ולכו אל-עבדי
איוב והעליתם עולה בעדכם ואיוב עבדי יתפלל
עליכם כי אם-פניו אשא לבלתי עשות עמכם
נבלה כי לא דברתם אלי נכונה כעבדי איוב:
"וילכו אליפו התימני ובלדד השוחי צפר
הנעמתי ויעשו כאשר דבר אליהם י-ה' וישא
י-ה' את-פני איוב: י-ה' הנה שב את-שבות איוב
בהתפללו בעד רעהו ויסף י-ה' את-כל-אשר
לאיוב למשגה: "ויבאו אליו כל-אחיו וכל-
אחיתיו וכל-ידעיו לפניו ויאכלו עמו לחם בביתו
ויגדו לו וינחמו אתו על כל-הרעה אשר-הביא
י-ה' עליו ויתנו-לו איש קשיטה אחת ואיש
גזם זקב אחד: י-ה' הנה ברח את-אחריית איוב
מראשיתו ויהי-לו ארבעה עשר אלה צאן וששת
אלפים גמלים ואלף-אמד בקר ואלף אתונות:
"ויהי-לו שבענה בנים ושלוש בנות: "ויקרא
שם-האחת מימה ושם השנית קציעה ושם
השלישית קרן הפוד: "ולא נמצא נשים יפות
כבנות איוב בכל-הארץ ויתן להם אביהם נחלה
בתוך אחיהם: "ויחי איוב אחר-יזאת מאה
וארבעים שנה ויראה את-בניו ואת-בני בניו
ארבעה דורות: "וימת איוב זקן ושבע ימים:

שיר השירים

ששנפתני השמש בני אמי גחור-בי שמוני נטרה
את-הפרמים פרמי שלי לא נטרתי: הגידה לי
שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ
בצהרים שלמה אהיה כעטיה על עזרי חבריך:
"אם-לא תדעי לך היפה בנשים צאי-לך בעקבי
הצאן ורעי את-גדיתך על משפנות הרעים:
"לקסתי ברכבי פרעה דמיתך רעיתי: נאוו

א "שיר השירים אשר לשלמה: יישקני מגשיקות
פיהו כי-טובים דדיך מזין: גלית שמני טובים
שמן תורק שמך על-כן עלמות אהבוך: משכני
אתריך גרועה הביאני המלך חדריו נגילה
ונשמחה בך נזפירה דדיך מפין מישרים אהבוך:
"שחורה אני ונאווה בנות ירושלם פאהלי קדר
פיריעות שלמה: אל-תראוני שאני שתרחרת

לְחַלִּיךָ בַּתָּרִים צוֹאֲרֶךְ בַּתְּרוּזִים: «תּוֹרִי זָהָב
נַעֲשֶׂה-לְךָ עִם נִקְדּוֹת הַכֶּסֶף: «עַד-שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסָבוֹ
נִרְדֵּי נָתַן רִיחוֹ: «צָרוֹר הָמָר דּוֹדִי לִי בֵּין שְׂדֵי
יָלִין: «אֲשַׁלֵּל הַכֶּפֶר דּוֹדִי לִי בְּכַרְמִי עֵין גָּדִי:
«הִנֵּה יָפָה רַעֲיָתִי הִנֵּה יָפָה עֵינֶיךָ יוֹגִים: «הִנֵּה
יָפָה דּוֹדִי אֵף נָעִים אֶת-עַרְשִׁנּוֹ רַעֲנָנָה: «קִרְוֹת
בַּתִּינוֹ אֲרָזִים רַהֲיִטְנוּ בְּרוֹתִים:

ב «אֲנִי חִבֵּצַלַת הַשָּׁרוֹן שׁוֹשְׁנַת הָעֵמָקִים:
בְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוֹתִים בֵּין רַעֲיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת:
בַּתְּפוֹת בַּעֲצֵי הַיָּעַר בֵּין דּוֹדִי בֵּין הַבָּגִים בְּצִלּוֹ
חֲמֻדָּתִי וַיִּשְׁבַּתִּי וּפְרִי מִתּוֹק לַחֲפִי: «הִבִּיאֲנִי אֶל-
בֵּית הַיָּין וְדָגְלוֹ עָלַי אֶהְבֶּה: «סִמְכוֹנִי בְּאִשִּׁישׁוֹת
רַפְדּוֹנִי בַתְּפוֹתִים כִּי-חֹלַת אֶהְבֶּה אָנֹכִי: וְשִׁמְאַלּוּ
תַּחַת לְרֹאשִׁי וַיְמִינוּ תַּחֲבָקְנִי: «הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם
בָּנוֹת יְרוּשָׁלַם בַּצִּבְאוֹת אוֹ בְּאִילּוֹת הַשָּׂדֶה אִם-
תַּעֲרִו וְאִם-תַּעֲוֹרְרוּ אֶת-הָאֶהְבָּה עַד שֶׁתַּחֲפֹץ:
«קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה-זֶה בָּא מִדִּלֵּג עַל-הַקְּהָרִים מִקַּפֵּץ
עַל-הַגְּבָעוֹת: «דּוֹמָה דּוֹדִי לַצִּבִּי אוֹ לַעֲפָר הָאֵילִים
הִנֵּה-זֶה עוֹמֵד אַחֵר כְּתִלְנוּ מִשְׁגִּית מִן-הַחֲלָנוֹת
מֵאֵיץ מִן-הַתְּרָכִים: «עָנָה דּוֹדִי וַאֲמַר לִי קוֹמִי לָךְ
רַעֲיָתִי יָפָתִי וְלִכִּי-לָךְ: «כִּי-הִנֵּה הִסָּתוֹ עָבַר הַגֶּשֶׁם
חָלַף הָלַךְ לוֹ: «הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בְּאֶרֶץ עֵת הַזְמִיר
הַגֵּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצָנוּ: «הַתְּאֵנָה חֲנֻטָּה
פָּגְיָה וְהַגָּפְנִים סִמְזַר גִּתְנוּ רִית קוֹמִי לָךְ רַעֲיָתִי
יָפָתִי וְלִכִּי-לָךְ: «יּוֹנָתִי בַּחֲגֹנִי הִסָּלַע בִּסְתֵר
הַמַּדְרָגָה הִרְאִינִי אֶת-מֶרְאִיךָ הַשְׁמִיעֵנִי אֶת-קוֹלְךָ
כִּי-קוֹלְךָ עָרֵב וּמֶרְאִיךָ נְאוֹה: «אֶחְזוּ-לְנוּ שְׁעָלִים
שְׁעָלִים קִטְנִים מַחֲבָלִים כְּרָמִים וּכְרָמִינוּ סִמְזַר:
«דּוֹדִי לִי וְאָנֹכִי לוֹ הִרְעָה בְּשׁוֹשְׁנִים: «עַד שֶׁיָּפּוֹת
הַיּוֹם וְנָסוּ הַצִּלְלִים סֵב דְּמַה-לָּךְ דּוֹדִי לַצִּבִּי אוֹ
לַעֲפָר הָאֵילִים עַל-תְּרִי בְּתֵר:

ג «עַל-מִשְׁכָּבִי בְּלִילוֹת בִּקְשָׁתִי אֶת שְׂאֵהְבָה נִפְשִׁי
בְּקִשְׁתִּי וְלֹא מִצָּאָתִי: «אֶקְוֶמָה נָא וְאֶסֹבְבָה
בְּעִיר בִּשְׁוֹקִים וּבִרְחֻבוֹת אֶבְקֶשָׁה אֶת שְׂאֵהְבָה
נִפְשִׁי בְּקִשְׁתִּי וְלֹא מִצָּאָתִי: «מִצָּאֹנִי הַשְׁמָרִים
הַסִּבְּבִים בְּעִיר אֶת שְׂאֵהְבָה נִפְשִׁי רְאִיתָם: «כִּמְעֵט
שְׁעָבְרָתִי מֵהֶם עַד שֶׁמִּצָּאָתִי אֶת שְׂאֵהְבָה נִפְשִׁי

אֶחְזֹתִיו וְלֹא אֲרָפְנוּ עַד-שֶׁהִבִּיאָתִיו אֶל-בֵּית אֹמִי
וְאֶל-חֹדֶר הַדֶּרֶךְ: «הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בָּנוֹת יְרוּשָׁלַם
בַּצִּבְאוֹת אוֹ בְּאִילּוֹת הַשָּׂדֶה אִם-תַּעֲרִו וְאִם-
תַּעֲוֹרְרוּ אֶת-הָאֶהְבָּה עַד שֶׁתַּחֲפֹץ: «מִי זֹאת עָלָה
מִן-הַמִּדְבָּר כְּתִימָרוֹת עֲשֹׂן מִקְטָרֶת מֵר וּלְבוֹנָה
מִכָּל אֶבֶקֶת רוֹכֵל: «הִנֵּה מִטָּתוֹ שְׁלֹשְׁלֹמָה שְׁשִׁים
גִּבּוֹרִים סָבִיב לָהּ מִגִּבּוֹרֵי יִשְׂרָאֵל: «כָּלֵם אֶחְזִי חָרֵב
מִלְמָדִי מִלְחָמָה אִישׁ חָרָבוֹ עַל-יָרְכוֹ מִפְּתַח
בְּלִילוֹת: «אֶפְרָיוֹן עָשָׂה לוֹ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמָה מַעֲצֵי
הַלְבָּנוֹן: «עֲמוּדָיו עָשָׂה כֶּסֶף רַפִּידָתוֹ זָהָב מֶרְכָּבוֹ
אֲרָגְמָן תּוֹכוֹ רָצוֹף אֶהְבָּה מִבָּנוֹת יְרוּשָׁלַם:
«צִאֲנָה וְרֹאעִינָה בָּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמָה בְּעֶטְרָה
שְׁעֶטְרָה-לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שְׁמִתַּת לְבוֹ:

ד «הִנֵּה יָפָה רַעֲיָתִי הִנֵּה יָפָה עֵינֶיךָ יוֹגִים מִבַּעַד
לְצִמְתֶּךָ שְׁעָרֶךָ כַּעֲדָר הָעֹזִים שְׁגָלְשׁוֹ מִתֵּר גִּלְעָד:
«שִׁנִּיךָ כַּעֲדָר הַקְּצוּבוֹת שְׁעָלוּ מִן-הַרְחָצָה שְׁכָלֵם
מִתְאַיְמוֹת וְשִׁכְלָה אֵין בָּהֶם: «בָּחוּט הַשָּׁנִי
שִׁפְתוֹתֶיךָ וּמִדְבָּרֶךָ נְאוֹה כְּפִלַח הָרִמּוֹן רִקְתֶּךָ
מִבַּעַד לְצִמְתֶּךָ: «כִּמְגִדֵּל דְּוִיד צוֹאֲרֶךְ בְּנוֹי
לְתַלְפִּיּוֹת אֵלֶּף הַמָּגֵן תִּלְוִי עָלָיו כָּל שְׁלֹטֵי
הַגִּבּוֹרִים: «שְׁנֵי שְׁעָרֶיךָ כְּשְׁנֵי עֶפְרַיִם תְּאוֹמֵי צִבְיָה
הָרוּעִים בְּשׁוֹשְׁנִים: «עַד שֶׁיָּפּוֹת הַיּוֹם וְנָסוּ
הַצִּלְלִים אֵלֶיךָ לִי אֶל-תֵּר הַמִּזֹּר וְאֶל-גִּבְעַת
הַלְבוֹנָה: «יָפָה רַעֲיָתִי וְמוֹם אֵין בָּךְ: «אֲתִי
מִלְבָּנוֹן כָּלָה אֲתִי מִלְבָּנוֹן תְּבוֹאִי תִשׁוּרִי מֶרְאֵשׁ
אַמְנָה מֶרְאֵשׁ שְׁנִיר וְחֶרְמוֹן מִמְּעֻנּוֹת אֲרִיּוֹת
מִהַרְרֵי גִמְרִים: «לִבְבָתִּי אֶחְתִּי כָלָה לִבְבָּתִּי
בְּאַחַת מַעֲיָנֶיךָ בְּאַחַד עֲנָק מִצּוֹרְגֶיךָ: «מַה-יָּפּוֹ
דְּרִיךְ אֶחְתִּי כָלָה מַה-טָּבוֹ דְּרִיךְ מִיָּין וְרִית שְׁמִנֶיךָ
מִכָּל-בְּשָׁמִים: «נָפֶת תִּטְפֶּנָּה שִׁפְתוֹתֶיךָ כָלָה דְּבִשׁ
וְחֵלֶב תַּחַת לְשׁוֹנְךָ וְרִית שְׁלֹמֶתֶךָ כְּרִית לְבָנוֹן:
«גֵּן נָעוּל אֶחְתִּי כָלָה גֵּל נָעוּל מַעֲנֵן חֲתוּם:
«שְׁלַחֲךָ פֶּרֶדֶס רְמוֹנִים עִם פְּרִי מִגְדִּים כְּפָרִים
עִם-גִּרְדִּים: «גִּרְדִּי וְכַרְפֵּם קִנָּה וְקִנְמָוֶן עִם כָּל-עֲצֵי
לְבוֹנָה מֵר וְאֶהְלוֹת עִם כָּל-רֹאשֵׁי בְשָׁמִים: «מַעֲנֵן
גִּנִּים בְּאֵר מִים חַיִּים וְנִזְלִים מִן-לְבָנוֹן: «עוֹרִי
צָפוֹן וְבוֹאִי תִימָן הִפִּיתִי גִנִּי יִזְלוּ בְּשָׁמִיו יָבֹא
דּוֹדִי לִגְנוֹ וַיֹּאכַל פְּרִי מִגְדִּיו:

ה. באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם-בשמי
אכלתי יערי עם-דבשי שתייתי ייגני עם-חלבי
אכלו רעים שתי ושכרו דודים: אני ישנה ולבי
ער קול דודי דופק פתחי-לי אחתי רעיתי יונתי
תמתי שראשי נמלא-טל קוצותי רסיסי לילה:
פשטתי את-כתנתי איככה אלפשנה רתצתי את-
רגלי איככה אטנפם: דודי שלח ידו מן-החר
ומעי המו עליו: הקמתי אני לפתח לדודי וידי
נטפו-מור ואצבעתי מור עבר על כפות המנעול:
ופתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר נפשי יצאה
בדברו בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא
ענני: מצאני השמרים הסבבים בעיר הפוני
פצעוני נשאו את-רדידי מעלי שמרי החמות:
השבעתי אתכם בנות ירושלם אם-תמצאו את-
דודי מה-תגידו לו שחולת אהבה אני: מה-דודי
מדוד היפה בנשים מה-דודי מדוד שפכה
השבעתנו: דודי צח ואדום דגול מרבבה: ראשו
בתם פז קוצותיו תלתלים שחרות פעורב: עיניו
פיונים על-אפיקי מים רחצות בחלב ישובות על-
מלאה: לחיו כערוגת הבשם מגדלות מרקתים
שפתותיו שושנים נטפות מור עבר: ידי גלילי
זהב ממלאים בתרשיש מעיו עשת שן מעלפת
ספירים: שוקיו עמודי לש מיסדים על-אדני-
פז מראהו כלבנון בחור פארזים: חפו ממתקים
וכלו מחמדים זה דודי וזה רעי בנות ירושלם:

ו. אנה הלך דודי היפה בנשים אנה פנה דודי
ונבקשנו עמך: דודי ירד לגנו לערגות הבשם
לרעות בגנים וללקט שושנים: אני לדודי ודודי
לי הרעה בשושנים: יפה את רעיתי כתרצה
נאנה כירושלם אימה פנדגלות: הסבי עיניך
מנגדי שהם הרהיבני שערך כעדר העזים
שגלשו מן-הגלעד: שניך כעדר הרחלים שעלו
מן-הרחצה שפלם מתאימות ושפלה אין בהם:
כפלה הרמון רקתך מבעד לצמתך: ששים המה
מלכות ושמנים פילגשים ועלמות אין מספר:
אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה ברה היא
לילדתה ראיה בנות ויאשרוה מלכות ופילגשים
ויהללוה: מי-זאת הנשקפה כמו-שחר יפה

כלבנה ברה כחמה אימה פנדגלות: אל-גנת אגוז
ירדתי לראות באבי הנחל לראות הפרחה הגפן
הנצו הרמנים: לא ידעתי נפשי שמתני מרפבות
עמי נדיב:

ז. שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה-בך
מה-תחזו בשולמית כמתלת המתנים: מה-יפו
פעמיך בנעלים בת-נדיב תמוקקי ירכיך כמו
חלאים מעשה ידי אמן: שררך אגן הסהר אל-
יחסר המזג בטנד ערמת חטים סוגה בשושנים:
שני שדיך פשני עפרים תאמי צביה: צוארך
כמגדל השן עיניך ברכות בתשבון על-שער בת-
רבים אפך כמגדל הלבנון צופה פני דמשק:
ראשך עליך כפרמל ודלת ראשך פארגמן מלך
אסור ברהטים: מה-יפית ומה-נעמך אהבה
בתענוגים: זאת קומתך דמתה לתמר ושדיך
לאשפלות: אמרתלי אעלה בתמר אחזה בסנסנו
ויהיו-נא שדיך פאשפלות הגפן ורית אפך
פתפוחים: וחפך כנין הטוב הולך לדודי
למישרים דובב שפתי ישנים: אני לדודי ועלי
תשוקתו: לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים:
נשפיהם לכרמים נראה אם-פרחה הגפן פתח
הסמך הנצו הרמוגים שם אתן את-דדי לך:
הדודאים נתנו-רית ועל-פתחניו כל-מגדים
חדשים גם-ישנים דודי צפנתי לך:

הלכות עבדים פרק ג

ג,א כל עבד עברי חרי האדון חייב במזונות אשתו הנשואה, לא ארוסה ושומרת יבם: והוא, שתהיה מתרת לו. אבל אם היתה מאסורי לאוין, אפלו שניה אינו חייב במזונותיה: שנאמר "אשתו עמו", אשה הראויה לעמד עמו. וכן חייב במזון בניו ובנותיו.

ג,ב במקרוהו בית דין נאמר "אם בעל אשה הוא, ויצאה אשתו עמו". וכי תעלה על דעתך שביון שנקנה זה, נשתעבדה אשתו; אלא לא בא ללמד אלא שהאדון חייב במזונותיה. ובמזכר עצמו נאמר "ויצא, מעמך הוא, ובניו עמו"; ובמזכר לגוי נאמר "ויצא בשנת היבל, הוא ובניו עמו".

ג,ג אחד אשה ובנים שהיו לו בשעת מכירה, או אשה ובנים שהיו לו אחר מכירתו: והוא, שיקחנה מדעת האדון; אבל אם לקחה שלא מדעת רבו, אינו חייב במזונותיה.

ג,ד אף על פי שהאדון חייב במזונות אשתו ובניו, אין לו במעשה ידיהם פלוג, אלא חרי מעשה ידי האשה ומציאתה, לבעלה. וכל שזוכה הבעל באשתו וזכה זה, אף על פי שהוא עבד עברי.

ג,ה מי שמכרוהו בית דין, יש לרבו לתן לו שפחה בנענית: בין האדון, בין בנו שלאדון אם מת אביו חרי זה נותן לו שפחה בנענית, וכופהו על זה כדי שיליד לו מנחה עבדים. וחרי היא מתרת לו כל ימי עבדותו, שנאמר "אם אדניו יתן לו אשה...". והמזכר עצמו, אסור בשפחה בנענית כשאר כל ישראל.

ג,ו אין עבד עברי מתר בשפחה בנענית, עד שתהיה לו אשה ישראלית ובנים, אבל אם אין לו אשה ובנים, אין רבו מוסר לו שפחה בנענית; ודבר זה, קבלה הוא. אפלו היה

המזכר פוהן חרי זה מתר בשפחה בנענית כל ימי עבדותו, אם היו לו אשה ובנים.

ג,ז אף על פי שמסר לו רבו שפחה בנענית, אינו יכול להפרישו מאשתו ובניו שנאמר "אשתו עמו". ואינו יכול לתן לו שתי שפחות; ולא לתן שפחה אחת לשני עבדיו העבריים בדרך שנותן לבנעניים, שנאמר "יתן לו אשה".

ג,ח נרצע שמסר לו רבו שפחה בנענית, והגיע יובל, והיה רבו מסרב בו לצאת ואינו רוצה לצאת, וחבל בו פטור, שחרי נאסר בשפחה.

ג,ט המזכר עצמו, אינו נרצע. אבל מכרוהו בית דין, ועבד שש, ולא רצה לצאת חרי זה נרצע; ועובד עד שנת היובל, או עד שימות האדון.

ג,י אף על פי שהניח בן, אין הנרצע עובד את חבן: מפני השמועה למדו "ועבדו", ולא לבנו; "לעלם", לעולמו שליובל. נמצאת למד שהנרצע, אינו קונה את עצמו אלא ביובל או במיתת האדון.

ג,יא עבד עברי פוהן אינו נרצע, מפני שנעשה בעל מום. וחרי הוא אומר "ושב, אל משפחתו", לחזקה שהיה בה; ואינו שב לשררה שהיה בה.

ג,יב כיצד רוצעין: מביאו לבית דין שלשלושה, ואומר דבריו בפניהם; ומגישו בסוף שש אל הדלת או אל המזוזה, בשחן עומדין, בין דלת ומזוזה שלאדון, בין שלכל אדם; ונוקב את אָזְנוֹ הימנית בגבה שלאֶזֶן במרצע שלמתכת, עד שיגיע לדלת שנאמר "ונתתה באָזְנוֹ ובדלת". ולא נאמר "מזוזה" אלא שהיה עומד, בין אצל דלת בין אצל מזוזה. ומה מזוזה כשהיא עומדת, אף דלת כשהיא עומדת; אבל הרציעה בדלת, אף על פי שאין שם מזוזה.

ג, יג האדון הוא שרוצע בעצמו, שנאמר "ורצע אדניו" לא בנו, ולא שלוחו, ולא שלוח בית דין. ואין רוצעין שני עבדים כאחד, שאין עושין מצוות חבלות חבלות.

ג, יד "ואם אמר יאמר" עד שיאמר, וישנה. "העבד" עד שיאמר, פשהוא עבד; אבל אם אמר אחר שש, אינו נרצע: עד שיאמר וישנה בסוף שש, בתחלת פרוטה אחרונה. פיצד: כגון שנשאר מן היום כדי שוזה פרוטה מדמי מכירתו, או יתר מעט; אבל אם נשאר פחות מפרוטה, חרי זה באומר אחר שש.

ג, טו היתה לעבד אשה שפחה כנענית, ולו ממנה בנים, ולרבו אין אשה ובנים אינו נרצע, שנאמר "כי אהבך ואת ביתך". לרבו אשה ובנים, ולו אין אשה ובנים אינו נרצע, שנאמר "אהבתי את אדני, את אשתי ואת בני". הוא אוהב את רבו, ורבו אינו אוהבו אינו נרצע, שנאמר "כי טוב לו עמך". רבו אוהבו, והוא אינו אוהב את רבו אינו נרצע, שנאמר "כי אהבך". הוא חולה ורבו אינו חולה, רבו חולה וחיה אינו חולה, או שהיו שניהם חולים אינו נרצע: שנאמר "כי טוב לו עמך", עד שהיו שניהם בטובה.

ג, טז מה בין מוכר עצמו, למכרוהו בית דין: מוכר עצמו, אינו נרצע; ומכרוהו בית דין, נרצע. מוכר עצמו, אסור בשפחה כנענית; ומכרוהו בית דין, רבו מוסר לו שפחה כנענית. מוכר עצמו, נמכר לגוי; ומכרוהו בית דין, אינו נמכר אלא לישראל שנאמר "כי ימכר לך אחיך", אין בית דין מוכרין אותו אלא לך. מוכר עצמו, נמכר לשש ויתר על שש; מכרוהו בית דין, אינו נמכר אלא לשש. מוכר עצמו, אין מעניקין לו; מכרוהו בית דין, מעניקין לו.

ג, יז מפי השמועה, למדו שאין האשה נרצעת;

וכן יראה מענין הכתוב, שהרי הוא אומר בנרצע "אהבתי את אדני, את אשתי ואת בני". ומה הוא זה שנאמר "ואם לאמתך, תעשה כן", להעניק שפשם שמצות עשה להעניק עבד עברי, כך מעניק אמה עבריה.

ג, יח כל המשלח עבדו ואמתו ריקם עובר בלא תעשה, שנאמר "לא תשלחנו, ריקם; וחרי הכתוב נתקן לעשה, שנאמר "העניק תעניק, לו". אחד היוצא בסוף שש, או שיצא ביובל, או במיתת אדון, וכן אמה עבריה שיצאת באחד מכל אלו, או בסימנין חרי אלו מעניקין להם. אבל היוצאין בגרעון כסף, אין מעניקין להם: שנאמר "וכי תשלחנו חפשי, מעמד", וזה לא שלחו חפשי, אלא העבד נתן שאר הדמים שנשאר לו לעבד כחן, ואחר כך יצא.

ג, יט "העניק תעניק, לו, מצאנה, מוגרנה ומיקבך" בענין צאן גרן ויקב, דברים שיש בהם ברכה מחמת עצמן הוא שחייב להעניק לו מהם; אבל הכספים והבגדים, אינו חייב לתן לו מהם.

ג, כ ובמה נותן לו אין פחות משוזה שלושים סלע, בין ממין אחד בין ממינין הרבה, פשלושים שילקנס העבד, שנאמר בו "יתן לאדניו". בין שנתפרך הבית בגללו, בין שלא נתפרך שנאמר "העניק תעניק, לו", מכל מקום. אם כן למח נאמר "אשר ברכך", חבל לפי הברכה תן לו. ברח ופגע בו יובל פשהוא בורח, ויצא לחרות אינו חייב להעניקו: שנאמר "וכי תשלחנו חפשי, מעמד".

ג, כא ענק עבד עברי לעצמו, ואין פעל חובו גובה ממנו. וענק אמה עבריה, וכן מציאתה שלאביה; ואם מת אביה קדם שיבואו לידו חרי חן שלעצמה, ואין לאחיה בהם כלום: שאין אדם מוריש זכות שיש לו בבתו לבנו.

הַלְבוֹת עֲבָדִים פֶּרֶק ד'

ד, א אִמָּה עֲבֵרְיָה, הִיא הִקְטִנָּה שְׁמִכְרָה אֲבִיהָ; וּמִשְׁתַּבֵּיא שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת אַחֵר שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה, וְתַעֲשֶׂה נַעֲרָה אֵינֹה יָכוֹל לְמַכְרָה, אִם עַל פִּי שְׁעָדִין יֵשׁ לֹה בָּהּ רְשׁוּת, וְיֵשׁ לֹה לְקַדְּשָׁה לְכָל מִי שִׁירָצָה.

ד, ב אִם הִקְטִנָּה שְׁחִיא אֵילֻזִית בְּסִימְנִיהָ, וְאֵינָה רְאוּיָה לְהַבְּאֵת שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת יֵשׁ לְאֲבִיהָ לְמַכְרָה כָּל זְמַן שְׁחִיא קִטְנָה. אֲבָל חֲטָמְטוֹם וְחֲאֲנִדְרָגִינוֹם אֵינֹה נִמְכָּר לֹא בְּדִין עֶבֶד עֲבָרִי, וְלֹא בְּדִין אִמָּה עֲבֵרְיָה.

ד, ג אִין הָאֵב רִשְׁאִי לְמַכָּר אֶת בֵּתוֹ אֵלֹא אִם כֵּן הָעֲנִי, וְלֹא נִשְׁאָר לֹה כְּלוֹם לֹא קֶרְקַע, וְלֹא מִטְּלָטְלִין, וְאִפְּלוּ בְּסוֹת שְׁעָלִיו; וְאִם עַל פִּי כֵן בּוֹפִין אֶת הָאֵב לְפִדּוּתָהּ אַחֵר שְׁמִכְרָה, מִשּׁוֹם פָּגָם מִשְׁפָּחָה. בָּרַח הָאֵב, אוֹ שְׁמִתָּ, אוֹ שְׁלֹא הָיָה לֹה לְפִדּוּתָהּ חֲרִי זֹה עוֹבְדָת עַד שְׁתַּצֵּא.

ד, ד אִמָּה עֲבֵרְיָה נִקְנִית בַּכֶּסֶף אוֹ בַשּׁוֹהַ כֶּסֶף, וּבַשְּׁטָר. וְאֵינָה נִקְנִית בַּכְּרוּטָה, מִפְּנֵי שְׁצָרִיף לְקִנּוּתָהּ בְּדָמִים שְׂרָאוּיִין לְגֶרְעוֹן, כִּדִּי שְׁתַּגְרַע פְּדִיוָנָה וְתַצֵּא.

ד, ה פִּיֶּצֶד בַּשְּׁטָר כּוֹתֵב לֹה עַל חֲנִיר אוֹ עַל חֲתָרִם בְּתֵי מִכּוּרָה לָהּ, בְּתֵי קִנּוּיָה לָהּ, וְנוֹתֵן בְּיַד הָאֲדוֹן; וּשְׁטָר אִמָּה עֲבֵרְיָה, הָאֵב כּוֹתֵבוֹ.

ד, ו אִמָּה עֲבֵרְיָה עוֹבְדָת שֵׁשׁ שָׁנִים בְּעֶבֶד שְׁמִכְרוּהוּ בֵּית דִּין, שְׁנֵאֲמַר "כִּי יִמְכָּר לָהּ אַחִירָהּ הָעֲבָרִי, אוֹ הָעֲבֵרְיָה"; וְיִצְאָה בְּתַחֲלָת שָׁבַע. וְאִם פָּגַע בָּהּ יוֹבֵל בְּתוֹךְ שֵׁשׁ, יִצְאָה חֲנָם בְּעֶבֶד. וְאִם מֵת הָאֲדוֹן אִם עַל פִּי שְׁחֵנִיחַ בּוֹ, יִצְאָה חֲנָם בְּנִרְצָע: שְׁנֵאֲמַר "וְאִם לְאִמָּתָהּ, תַּעֲשֶׂה כֵּן".

ד, ז וְכֵן מְגִרַעַת פְּדִיוָנָה, וְיִצְאָה; וְאִם כָּתֵב לָהּ שְׁטָר שְׁחֲרוּר, וּמָחַל עַל חֲשָׁאָר יִצְאָה חֲנָם בְּעֶבֶד.

ד, ח יִתְרָה אִמָּה עֲבֵרְיָה, שְׁחִיא יִצְאָה בְּסִימְנִין, פִּיֶּצֶד: כִּיֹּן שְׁחִבִּיאָה סִימְנִין, וְנַעֲשֶׂת נַעֲרָה יִצְאָה לְחֵרוֹת בְּלֹא כֶּסֶף. אֲפִלּוּ חִבִּיאָה סִימְנִין מֵאַחֵר יוֹם שְׁלָקָהּ חֲרִי זֹה יִצְאָה לְחֵרוֹת, שְׁנֵאֲמַר "וְיִצְאָה חֲנָם": רַבָּה לָהּ הַכֶּתוּב יִצִּיאָה אַחֲרֵת בְּחֲנָם, יִתָּר עַל הָעֶבֶד; וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמִדּוֹ שְׁחִיא הַבָּאֵת סִימְנִין נַעֲרוֹת, וְתַחֲזֹר לְרְשׁוּת אֲבִיהָ, עַד שְׁתַּכַּנֵּר, וְתַצֵּא מִרְשׁוּת אֲבִיהָ.

ד, ט הִיתָה חֲבֵת אֵילֻזִית שְׁאִין לָהּ יְמֵי נַעֲרוּת, אֵלֹא יִצְאָה מִקְטִנּוּתָהּ לְבָנֵר כִּיֹּן שְׁבַגְרָה, תַּצֵּא לְחֵרוֹת.

ד, י אִין אִמָּה עֲבֵרְיָה יִצְאָה בְּרִאשֵׁי אֲבָרִים, שְׁנֵאֲמַר "לֹא תַצֵּא, כִּצְאָת הָעֲבָדִים". וְכֵן עֶבֶד עֲבָרִי אִם הִפִּיל לֹה שֵׁנֹה אוֹ סָמָה לֹה עֵינָו, מִשְׁלָם לֹה בְּדִין חֲחֻבֵּל בְּחִבְרוֹ כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ בְּהַלְבוֹת חֻבֵּל.

ד, יא נִמְצָאָתָה לְמִדָּ שְׁאִמָּה עֲבֵרְיָה נִקְנִית בַּשְּׁנִי דְּבָרִים בַּכֶּסֶף, אוֹ בַשְּׁטָר; וְקִנּוּיָה עֲצָמָה בַּשְּׁשָׁה דְּבָרִים בַּשְּׁנִים, וּבִיּוֹבֵל, וּבְגֶרְעוֹן כֶּסֶף, וּבַשְּׁטָר שְׁחֲרוּר, וּבְמִיתָת אֲדוֹן, וּבְסִימְנִין.

ד, יב יַעֲד אוֹתָהּ הָאֲדוֹן לְעֲצָמוֹ, אוֹ לְבָנוֹ חֲרִי הִיא כְּשִׁאָר הָאֲרוּסוֹת, וְאֵינָה יִצְאָה בְּאַחַד מִכָּל אֵלֹו, אֵלֹא בְּמִיתָת הַפֶּעַל, אוֹ בְּגִטָּה; וּמִצְוֹת יַעֲוֹד קוֹדֶמֶת לְמִצְוֹת פְּדִיָּה.

ד, יג פִּיֶּצֶד מִצְוֹת יַעֲוֹד אוֹמֵר לָהּ בְּפָנֶי שָׁנִים חֲרִי אֶת מְקַדְּשָׁת לִי, חֲרִי אֶת מְאֻרְסָת לִי, חֲרִי אֶת לִי לְאִשָּׁה: אֲפִלּוּ בְּסוֹף שֵׁשׁ סָמוּךְ לְשִׁקִּיעַת חֲחֻמָּה. וְאֵינֹה צָרִיף לְתֵן לָהּ כְּלוֹם, שְׁמַעוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת לְקוֹדְשִׁין נִתְּנֹו. וְנוֹחַג בָּהּ מִנְּחָג אִישׁוֹת, לֹא מִנְּחָג שְׁפָחוֹת. וְאֵינֹה מִיַּעֲד שְׁתֵּים כְּאַחַת, שְׁנֵאֲמַר "יַעֲדָה".

ד, יד וְכִיֶּצֶד מִיַּעֲדָה לְבָנוֹ: אִם הָיָה בָנוֹ גְּדוֹל, וְנָתַן רְשׁוּת לְאֲבִיו לְיַעֲדָה לֹה חֲרִי הָאֵב אוֹמֵר לָהּ בְּפָנֶי שָׁנִים, חֲרִי אֶת מְקַדְּשָׁת לְבָנִי.

ד,טו אין האַדון מײַעד אַמא עברִיָה לא לוֹ וְלֹא לְבָנוּ, אַלֹּא מוֹדַעְתָּה: אַף עַל פִּי שֶׁכָּבֵר קִבֵּל אָבִיָּה מַעוֹתֶיהָ, חֲרִי הוּא אוֹמֵר "יַעֲדָה", מוֹדַעְתָּה. וְאִם מֵת הָאָדוֹן אֵין בָּנוּ יוֹכֵל לַיַּעֲדָה לוֹ, שְׁחֲרִי יֵצֵאת לַחֲרוֹת בְּמִיתַת הָאָדוֹן.

ד,טז חֲיָעוֹד פְּאָרוֹסִין, וְאִינוּ פִּנְשׁוֹאִין; לְפִיפֶךְ אִינוּ מַטְמֵא לָהּ, וְלֹא יוֹרְשָׁה, וְלֹא מִפֶּר נִדְרֶיהָ עַד שֶׁתִּכְנֵס לַחֲפָה.

ד,יז "וְאִם שָׁלֹשׁ אֲלֹה לֹא יַעֲשֶׂה, לָהּ" לֹא יַעֲדָה לוֹ, וְלֹא יַעֲדָה לְבָנוּ, וְלֹא נִפְדִּית בְּגִרְעוֹן פֶּסֶף; וְיֵצֵאת חֲנֹם בְּהִכָּאת סִימָנִין כְּמוֹ שֶׁפֶּאֶרְנוּ, יֵתֵר עַל אוֹתָן חֲדָרִכִּים שְׁקוּנָה בָּהֶן עֲצֻמָּה פֶּעֶבֶד עֲבָרִי.

ד,יח אין האַדון יוֹכֵל לְמוֹכֵר אַמָּה עֲבָרִיָּה, וְלֹא לְתַנָּה לְאִישׁ אַחֵר, בֵּין רְחוּק, בֵּין קְרוֹב. וְאִם מֹכֵר אוֹ נָתַן לֹא עָשָׂה כְּלוּם, שֶׁנֶּאֱמַר "לְעַם נִכְרִי לֹא יִמְשַׁל לְמוֹכְרָהּ, בְּבִגְדוֹ בָּהּ". וְכֵן עֶבֶד עֲבָרִי אִינוּ יוֹכֵל לְמוֹכְרוֹ לְאַחֵר, וְלֹא לְתַנּוֹ. וְיִרְאֶה לִי שְׁלֹא הִצְרִךְ הַפְּתוּב לְאַסֵּר דָּבָר זֶה בְּאִמָּה, אֲלֹא מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לַיַּעֲדָה לְבָנוּ; לְפֶךְ נֶאֱמַר "לְעַם נִכְרִי לֹא יִמְשַׁל לְמוֹכְרָהּ".

ד,יט אין אַמָּה עֲבָרִיָּה נִמְכֶּרֶת אֲלֹא לְמִי שֶׁיֵּשׁ לָהּ עָלֶיהָ אוֹ עַל בָּנוּ קְדוּשִׁין, כִּדִּי שֶׁתִּהְיֶה רְאוּיָה לַיַּעֲדוֹ. פִּיֶּצֶד: מוֹכֵר אָדָם אֶת בְּתוֹ לְאָבִיו שְׂאֵף עַל פִּי שְׂאִין הָאָדוֹן יוֹכֵל לַיַּעֲדָה לוֹ, רְאוּיָה הִיא לְבָנוּ: שְׁחֲרִי הָאִמָּה בֵּת אָחִיו. אֲבָל אִינוּ יוֹכֵל לְמוֹכֵר אֶת בְּתוֹ לְבָנוּ מִפְּנֵי שְׂאִינָה רְאוּיָה לְאָדוֹן, שְׁחֲרִי הִיא אַחוֹתוֹ, וְלֹא לְבָנוּ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא אַחוֹת אָבִיו.

ד,כ ישׁ לְאָדָם לְמוֹכֵר אֶת בְּתוֹ לְפִסּוּלִין, כְּגוֹן אֲלֻמָּנָה לְכוּחַן גְּדוֹל, גְּרוּשָׁה וְחִלּוּצָה לְכוּחַן חֲדִיוֹט: שְׂאֵף עַל פִּי שֶׁחַן בְּלֹאוֹ, קְדוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהֶן.

ד,כא הַמִּקְדָּשׁ בְּתוֹ כִּשְׁחִיא קְטַנָּה, וְנִתְּאֻלְמָנָה אוֹ נִתְּגַרְשָׁה אִינוּ יוֹכֵל לְמוֹכְרָהּ, שְׂאִין אָדָם יוֹכֵל

לְמוֹכֵר אֶת בְּתוֹ לְשִׁפְחוֹת אַחֵר אִישׁוֹת; אֲבָל מוֹכְרָה לְשִׁפְחוֹת אַחֵר שִׁפְחוֹת.

ד,כב פִּיֶּצֶד: מֹכְרָה לְשִׁפְחוֹת תַּחֲלָה, וְיַעֲד אוֹתָהּ הָאָדוֹן, וּמֵת הָאָדוֹן אוֹ גְּרוּשָׁה וְחִזְרָה לְרִשּׁוֹת הָאָב כִּשְׁחִיא קְטַנָּה חֲרִי הָאָב מוֹכְרָה פַּעַם שְׁנִיָּה, אֲפִלּוּ לְכוּחַן גְּדוֹל. וְכֵן אִם נִפְלָה לְפָנֵי יָכֵם מִן חֲיָעוֹד, וְחָלַץ לָהּ אַף עַל פִּי שֶׁהִיא חֲלִיצָה פְּסוּלָה מִפְּנֵי שֶׁהִיא קְטַנָּה, חֲרִי נִפְסָלָה מִן הַכְּהֻנָּה, וְיֵשׁ לוֹ לְמוֹכְרָה לְכוּחַן, הוֹאִיל וְקְדוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ כְּמוֹ שֶׁנִּתְּבָאָר.

ד,כג הַמוֹכֵר אֶת בְּתוֹ, וְיֵצֵאת בִּשְׁנִים אוֹ בִּיּוֹבֵל אוֹ בְּגִרְעוֹן פֶּסֶף, וְעֵדִין הִיא קְטַנָּה יֵשׁ לוֹ לְחִזְרָה וּלְמוֹכְרָה פַּעַם שְׁנִיָּה, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ.

ד,כד הַמוֹכֵר אֶת בְּתוֹ, וְאַחֵר כֶּךָ חֲלָה וְקִדְּשָׁה לְאַחֵר אִם רָצָה הָאָדוֹן לַיַּעֲד, מִיַּעַד. וְאִם לֹא יַעֲד הָאָדוֹן, לֹא לוֹ וְלֹא לְבָנוּ פְּשִׁתָּצָא מִרִּשּׁוֹת אָדוֹן, וְגִמְרוּ קְדוּשִׁיהָ וְתַעֲשֶׂה אִשָּׁת אִישׁ.

ד,כה הַמוֹכֵר אֶת בְּתוֹ, וּפֶסֶק עִם הָאָדוֹן עַל מִנַּת שְׁלֹא לַיַּעֲד אוֹתָהּ אִם רָצָה הָאָדוֹן לַיַּעֲד, מִיַּעַד: שֶׁתִּתְּנָה עַל מַה שֶׁפְּתוּב בְּתוֹרָה; וְכֵל הַמִּתְּנָה עַל מַה שֶׁפְּתוּב בְּתוֹרָה, תִּנָּאוּ בְּטַל.

הַלְכוֹת עֲבָדִים פָּרָק ח

ה,א עֶבֶד כְּנַעֲנִי נִקְנָה בַּחֲמִשָּׁה דְּבָרִים, וְקוֹנָה אֶת עַצְמוֹ בְּשְׁלוֹשָׁה: נִקְנָה בַּפֶּסֶף, אוֹ בַּשְּׁטָר, אוֹ בַּחֲזָקָה, אוֹ בַּחֲלִיפִין, אוֹ בַּמְּשִׁיכָה; וְקוֹנָה אֶת עַצְמוֹ בַּפֶּסֶף, אוֹ בַּשְּׁטָר, אוֹ בְּרֹאשֵׁי אֲבָרִים. וְעֶבֶד קָטָן חֲרִי הוּא כְּבַחֲמָה, וְנִקְנָה בַּמְּשִׁיכָה בַּמְּשִׁיכַת הַכְּהֻמָּה. וְכָבֵר פֶּאֶרְנוּ בְּתַחֲלַת סֵפֶר זֶה, כָּל הַדְּרָכִים שֶׁהָעֲבָדִים נִקְנִין בָּהֶן.

ה,ב פִּיֶּצֶד קוֹנָה אֶת עַצְמוֹ בַּפֶּסֶף: כְּגוֹן שְׁנֵתָן אֶחָד לְרִבּוֹ מַעוֹת וְאָמַר לוֹ, עַל מִנַּת שֶׁיֵּצֵא עֲבָדְךָ בָּהֶם לַחֲרוֹת פִּיּוֹן שֶׁקִּבֵּל חֶרֶב הַפֶּסֶף אוֹ שׁוֹחַ פֶּסֶף, יֵצֵא הָעֶבֶד לַחֲרוֹת. וְאִינוּ צָרִיךְ דַּעַת הָעֶבֶד שֶׁזִּכּוֹת הִיא לוֹ, וְזָכִין לְאָדָם שֶׁלֹּא בִּפְנֵיו.

הג, וכן אם נתן אחד לעבד מעות ואמר לו, על מנת שתצא בהם לחרות אם רצה האדון וקבל המעות, יצא העבד לחרות; ואם לא רצה, לא קנה העבד המעות, שלא נתן לו, אלא על מנת שיצא בהם לחרות. ואחד הפסוק או שווה פסוק, בין לקנותו בין להקנות עצמו לו.

הרביצד בשטר: כתב לו על הנזיר או על החרם, הרי אתה בן חורין, או הרי אתה שלעצמך, או אין לי עסק בך, וכל פיוצא בענין זה, שזה הוא גופו שלגט שחרור, ומסר לו את השטר בפני שני עדים, או שהיו העדים חתומים בו ומסרו לו בינו לבינו הרי זה יצא לחרות, שהרי גטו וידו באין באחת.

הה אמר לו שלא בכתב, הרי אתה בן חורין, הרי אתה שלעצמך אף על פי שהעיד עליו עדים בבית דין, ואף על פי שקנה מידו עדיו לא נשתחרר: שאין העבד יוצא לחרות, אלא בפסוק או בשטר או בראשי אברים. והפותב לשפחתו הרי את מתרת לכל אדם, לא אמר כלום.

הו פיצד בראשי אברים: המכה את עבדו בכונה, וחסרו אחד מעשרים וארבעה אברים שאינן חוזרין יצא לחרות, וצריך גט שחרור. אם בן למח לא נאמר בתורה אלא "שן" ו"עין", לדון מהן: מח שן ועין, מומין שבגלוי ואינן חוזרין אף כל מום שבגלוי שאינו חוזר, יצא העבד בו לחרות.

הז אבל המסרם עבדו בפיצים, או תחתיו לשונו אינו יוצא לחרות, שאינן מומין שבגלוי. וכן המפיל שן הקטן אינו יוצא לחרות, שהרי סופו לחזר.

הח אין יוצא בראשי אברים אלא עבדים שפולו וטבלו, שהרי ישנן במקצת מצוות; אבל עבד שהוא בגיורתו, אינו יוצא בראשי אברים. הט ואלו הן ראשי אברים שאינן חוזרין

אצבעות ידיים ורגלים עשרים, ראשי האזנים, וראש החטם, וראש הגויה, וראשי הדין שפאשה; אבל העינים והשנים, הרי הן מפרשין בתורה. היתה לו אצבע יתרה, וחתכה אם נספרת על גב היד, עבד יוצא בה לחרות.

הי היתה עינו סמויה, וחטטה עבד יוצא בה לחרות, שהרי חסרו אבר. והוא הדין לאחד מראשי אברים שהיה בטל, ואינו עושה בו מלאכה שאם חתכו, הרי חסרו אבר ויצא לחרות.

היא הכהו על עינו וסמאה, על אזנו וחרשה עבד יוצא בהן לחרות; הכהו בנגד עינו ואינו רואה, בנגד אזנו ואינו שומע אין עבד יוצא בהן לחרות.

היב הכהו על עינו וחסר מאורה, על שני ונדנדה אם יכול להשתמש בהם, אינו יוצא לחרות; ואם לאו, יצא לחרות. היתה עינו כחה וחסר מאורה, או שני נודדת, והכהו האדון והפיל חשן הנודדת, או סמה העין הכחה אם היה משתמש בהן כבר כל שחוא, יצא לחרות; ואם לאו, לא יצא לחרות.

היג הכהו על ידו וצבת ידו, וסופה לחזר אינו יוצא לחרות. תלש בזקנו, ודלדל בו עצם מן הלחי יצא לחרות, שהרי בטל מעשה השנים הקבועים באותו העצם.

היד הפיל שני או סמה עינו בלא פונה כגון שזרק אבן לבחמה, ונפלה בעבד והפילה שני או חתכה אצבעו לא יצא לחרות: שנאמר "ואם שן עבדו או שן אמתו, ופיל", עד שיתפון. הושיט ידו למעי שפחתו, וסמה עין העבר שפמעיה לא יצא לחרות, שהרי לא ידע דבר שיתפון לו.

הטו היה רבו רופא, ואמר לו פחל לי עיני וסמאה, חתר לי שני והפילה שחק באדון, ויצא לחרות: שאף על פי שלא נתפון להזיק, הרי

נתפון לנגע באברי העבד ולספן בָּהֶן. ואין צריך לומר, אם היתה שן העבד פּוֹאֲבֵת, והיה רבו אִמּוֹן, וַעֲקָרָה לוֹ שְׁחָרִי יֵצֵא לַחֲרוּת.

הטז המפיל שן עבדו, וסמנה את עינו הרי זה יצא לחרות בשנו, ונותן לו דמי עינו. וכן כל פיוצא בזה.

היו מי שחציו עבד וחציו בן חורין, ועבד שלשני שתפין אינו יוצא בראשי אברים, לפי שאינו מיוחד לרבו שחבל בו. עבדי צאן ברזל יוצאין בראשי אברים, אם חפרן הפעל; אבל לא האשה. ועבדי מלוג אינן יוצאין בראשי אברים, לא אם הפילן הפעל, שחרי אין לו בהם אלא פרות, ולא אם הפילה אותן האשה, מפני שאינן מיוחדין לה.

היה יציאת העבד בראשי אברים, נוהג בכל מקום ובכל זמן, ואין דנין בו אלא בית דין סמוכין, מפני שהוא קנם; לפיכך עבד שאמר לרבו הפלת את שני, וסמית את עיני, והאדון אומר לא עשיתי זה פטור: שאם יודה מעצמו, אינו חייב להוציאו לחרות בלא עדים, שהמודה בקנם, פטור כמו שבארנו בהלכות גנבה: שכל מודה בקנם, פטור מלשלמו.

הלכות עבדים פרק ו

וא הפותב גט שחרור לעבדו, וזכה לו בו על ידי אחר, ואמר זכה בגט זה לפלוני עבדי יצא בן חורין, אף על פי שלא הגיע הגט לידו: שזכין לאדם שלא בפניו. אבל אם אמר תנו גט זה לעבדי אינו יכול לחזר בו, ולא יצא העבד לחרות עד שיגיע הגט לידו; לפיכך האומר תנו גט זה לעבדי ומת, לא יתנו לאחר מיתה.

וב הפותב בשטר עשיתי פלוני עבדי בן חורין, או נעשה פלוני עבדי בן חורין, או חרי הוא בן חורין חרי זה יצא לחרות; כתב בשטר אעשנו בן חורין, לא יצא לחרות.

וג האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין, והוא אומר לא עשאני חוששין שמוא זכה לו על ידי אחר. אמר כתבתי גט שחרור ונתתי לו, והוא אומר לא כתב ולא נתן לי הודאת בעל דין במאה עד, וחרי זה עבד עד שישחררנו בפנינו. וד מי שצוה בשעת מיתתו ואמר, פלונית שפחתי אל ישתעבדו בה יורשים חרי זו שפחה פשהיתה; ואסור ליורשים להשתעבד בה, מפני שמצוה לקיים דברי חמות.

וה וכן אם אמר עשו לה קורת רוח בופין את היורשין, ואין משתעבדין בה אלא במלאכה שהיא רוצה בה. צוה ואמר שחררה, בופין את היורשין לשחרר אותה.

ו,ו בששה דברים, שזוין שחרורי עבדים לגטי נשים; ובשאר הדברים, חרי הן בשאר השטרות. ואלו הן הששה פסולים בערפאות שלגזיים, וכשרין בעד פותי, וצריכין בתיבה לשם המשחרר עצמו, ואין נכתבין במחבר, ואין עדיהם חותמין אלא זה בפני זה; ואחד גטי נשים ושחרורי עבדים, שזוין במוליד ובמביא.

ו,ז פיצד: כל השטרות העולים בערפאות שלגזיים, פשרים בכל התנאים שאנו מבארים בהלכות הלואה חוץ מגטי נשים, ושחרורי עבדים. וכל שטר שיש עליו אפלו עד אחד פותי, פסול חוץ מגטי נשים, ושחרורי עבדים, שהן פשרין בעד אחד ישראל, ועד אחד פותי; והוא, שיהיה פותי חבר. ובזמן הזה, שהפותים בגזיים לכל דבריהם, אנו למדין מהן לצדוקנין: שחצדוקנין בזמן הזה כמו הפותי באותו הזמן, קדם שיגזרו עליהם שיהיו בגזיים לכל דבריהם.

ו,ח בגט אשה הוא אומר "וכתב לה", לשמה; ובגט שחרור הוא אומר "או חפשה לא נתן לה", עד שיכתב לשמה. בגט אשה הוא אומר "וכתב... ונתן", מי שאינו מחסר אלא נתינה

יֵצֵא הַכֶּתוּב בְּמַחֲכָר וְאַחֵר כֶּךָ קִצִּין, שְׁחָרִי הוּא
מִחֲסֵר קִצִּיצָה וְנִתְיָנָה; וּבִגְט שְׁחָרֹרֵר הוּא אוֹמֵר
”נִתֵּן לָהּ”, לֹא יִהְיֶה מִחֲסֵר אֲלֵא נִתְיָנָה.

וְט אַחֵר גָּטִי נָשִׁים וְשְׁחָרֹרֵרִי עֲבָדִים, אֵין
חֻתְמִין עֲדִיחָם אֲלֵא זֶה בִּפְנֵי זֶה. וּבִכְּבָר בְּאַרְנו
טַעַם הַדְּבָר בְּהִלְכּוֹת גְּרוּשִׁין.

וְי וְיֵצֵד הֵן שְׁוִין בְּמוֹלִיד וּבִמְבִיא: שְׁחֵמְבִיא
גֹּט שְׁחָרֹרֵר בְּאַרְיָן יִשְׂרָאֵל, אֵינוּ צָרִיד לֹאמֵר
בִּפְנֵי נִכְתָּב וּבִפְנֵי נִחְתָּם. וּבְחֻצָּה לְאַרְיָן, אִם
אֵין עֲדִים לְקִימוֹ, וְאֹמֵר הַשְּׁלִיחַ בִּפְנֵי נִכְתָּב
וּבִפְנֵי נִחְתָּם זֶה הוּא קִימוֹ; וְאִם בָּא הָאֲדוֹן
וְעָרַעַר אַחֵר כֶּךָ, אֵין מִשְׁגִּיחִין בּוֹ כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנו
בְּגִטִּי נָשִׁים.

וְיֹא כִּשְׁם שְׁחֵאשָׁה עֲצֻמָּה מְבִיאָה גִטָּה, וְאֵינָה
צָרִיכָה לְקִימוֹ, הוֹאִיל וְהִגְט יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ
כֶּךָ הָעֶבֶד שֶׁשְּׁטָר שְׁחָרֹרֵר יוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ,
אֵינוּ צָרִיד לְקִימוֹ. וְכִשְׁם שְׁחֵאשָׁה אוֹמֶרֶת בִּפְנֵי
נִכְתָּב וּבִפְנֵי נִחְתָּם, אִם הִתְנָה עָלֶיהָ כְּמוֹ
שֶׁבְּאַרְנוּ בְּמִקּוֹמוֹ כֶּךָ הָעֶבֶד שְׁחֵבִיא גֹּט וְאֹמֵר
בִּפְנֵי נִכְתָּב וּבִפְנֵי נִחְתָּם, נֶאֱמָן עַל אוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ
וְאֵינוּ צָרִיד קִיּוֹם.

וְיִב כָּל הַפֶּשֶׁר לְהַבִּיא גֹּט אִשָּׁה, מְבִיא גֹּט
הָעֶבֶד; וְהָעֶבֶד מִקְבֵּל גֹּט לְחִבְרוֹ מִיַּד רַבּוֹ
שֶׁלֹּחֲבֵרוֹ, אֲבָל לֹא מִיַּד רַבּוֹ שֶׁלֹּמְקַבֵּל.

וְיֹג הַכּוֹתֵב שְׁטָר אֲרוּסִין לְשִׁפְחָתוֹ, אֵף עַל פִּי
שֶׁאֹמֵר לָהּ צָאִי בּוֹ לְחֵרוֹת, וְהַתְּקַדְּשִׁי בּוֹ אֵין
בְּלִשׁוֹן הַזֶּה לְשׁוֹן שְׁחָרֹרֵר, וְאֵינָה מְקַדְּשֶׁת וְלֹא
מִשְׁחַרְרֶת.

הִלְכּוֹת עֲבָדִים פֶּרֶק ז

זֹא גֹט שְׁחָרֹרֵר צָרִיד שִׁיחִיָּה עֲנִינּוֹ דְּבָר הַכּוֹרֶת
בֵּינוֹ וּבֵין אֲדוֹנָיו, וְלֹא יִשְׁאַר לְאֲדוֹן בּוֹ זְכוּת.
לְפִיכֶךָ הַכּוֹתֵב לְעֶבְדּוֹ עֲצֻמָּה וְכָל נִכְסֵי קְנוּיִין
לָהּ, חוּץ מִמִּקְוָם פְּלוֹנִי, אוֹ חוּץ מִטָּלִית פְּלוֹנִית
אֵין זֶה כּוֹרֶת, וְהִגְט בְּטֵל; וּמִתּוֹךְ שֶׁאֵינוּ גֹט לֹא
נִשְׁתַּחֲרַר הָעֶבֶד, וְלֹא קָנָה מִן הַנִּכְסִים כְּלוּם. וְכֵן

כָּל פִּיוֹצָא בְּזָה.

זֹב עֶבֶד שֶׁהֵבִיא גִטּוֹ, וְכִתּוּב בּוֹ עֲצֻמָּה וְנִכְסֵי
קְנוּיִין לָהּ עֲצֻמוֹ קָנָה, וְחָרִי הוּא כֵּן חוֹרִין; אֲבָל
הַנִּכְסִים לֹא קָנָה, עַד שִׁיתְּקִנִּים הִגְט בְּחֻתְמִיו
בְּשִׁטָּר הַשְּׁטָרוֹת.

זֹג וְכֵן אִם חָיָה כְּתוּב בּוֹ כָּל נִכְסֵי קְנוּיִין לָהּ,
עֲצֻמוֹ קָנָה; וְלֹא קָנָה הַנִּכְסִים, עַד שִׁיתְּקִנִּים הִגְט
בְּחֻתְמִיו: שְׁחֻלְקִים הַדְּבוּר וְאוֹמְרִים עֲצֻמוֹ קָנָה
מִפְּנֵי שֶׁהוּא נֶאֱמָן לְהַבִּיא גֹּט שְׁחָרֹרֵר, וְאֵינוּ
צָרִיד לְקִימוֹ; אֲבָל הַנִּכְסִים, שֶׁאֵין אָדָם קוֹנֶה
אוֹתָם אֲלֵא בְּרֹאיָה בְּרוּרָה לֹא יִקָּנָה אוֹתָם, עַד
שִׁיתְּקִנִּים הַשְּׁטָר.

זֹד הַמִּשְׁחָרֵר שְׁנֵי עֲבָדִים בְּשִׁטָּר אֶחָד לֹא קָנוּ
עֲצֻמוֹ, אֲלֵא כּוֹתֵבִין שְׁטָר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד;
לְפִיכֶךָ הַכּוֹתֵב כָּל נִכְסֵיוֹ לְשְׁנֵי עֲבָדָיו בְּשִׁטָּר
אֶחָד אֵף עֲצֻמוֹ, לֹא קָנוּ. וְאִם כָּתֵב בְּשְׁנֵי
שְׁטָרוֹת קָנוּ, וּמִשְׁחַרְרִין זֶה אֶת זֶה. בְּמָה דְּבָרִים
אֲמוּרִים, בְּשִׁפְתָּב כָּכָל שְׁטָר מִשְׁנִיחָם כָּל נִכְסֵי
נִתּוּנִים לְפָלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֲבָדִי. אֲבָל אִם כָּתֵב חֲצִי
נִכְסֵי לְפָלוֹנִי עֲבָדִי וְחֲצִי נִכְסֵי לְפָלוֹנִי עֲבָדִי אֵף
בְּשְׁנֵי שְׁטָרוֹת, לֹא קָנוּ כְּלוּם: שְׁחָעֶבֶד מִפְּלֵל
הַנִּכְסִים, וְחָרִי שִׁיר בּוֹ חֲצִיו, וְאֵין זֶה שְׁחָרֹרֵר;
וְכִיּוֹן שֶׁלֹּא נִשְׁתַּחֲרַר, לֹא קָנָה מִן הַנִּכְסִים כְּלוּם.
זֹה הַמִּשְׁחָרֵר חֲצִי עֲבָדּוֹ בְּשִׁטָּר לֹא קָנָה הָעֶבֶד
חֲצִיו, וְחָרִי הוּא עֶבֶד בְּשִׁחִיָּה. אֲבָל אִם שְׁחָרֵר
חֲצִיו בְּכֶסֶף, כְּגוֹן שֶׁלְּקַח חֲצִי דָּמָיו עַל מִנָּת
לְשְׁחָרֵר חֲצִיו קָנָה, וְנִמְצָא חֲצִיו עֶבֶד וְחֲצִיו כֵּן
חוֹרִין. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁשְׁחָרֵר חֲצִיו
בְּשִׁטָּר, וְהִנִּיחַ חֲצִיו; אֲבָל אִם שְׁחָרֵר חֲצִיו
וּמְכָר חֲצִיו, אוֹ שְׁחָרֵר חֲצִיו וְנָתַן חֲצִיו מִתְּנָה
הוֹאִיל וְיֵצֵא כְּלוֹ מִרְשׁוֹתוֹ, קָנָה הָעֶבֶד חֲצִיו,
וְחָרִי זֶה חֲצִיו עֶבֶד, וְחֲצִיו כֵּן חוֹרִין. וְכֵן עֶבֶד
שֶׁלְּשְׁנֵי שְׁתֵּפִין שֶׁשְׁחָרֵר אֶחָד מֵהֶן אֶת חֻלְקוֹ,
כֵּין בְּכֶסֶף בֵּין בְּשִׁטָּר קָנָה חֲצִיו; וְחָרִי חֲצִיו
עֶבֶד, וְחֲצִיו כֵּן חוֹרִין.

זו הכותב לשפחתו המעבדת חרי את בת חורין, וילדה עבד דבריו קנימין; חרי את שפחה, וילדה בן חורין לא אמר כלום, שזה כמי ששחרר חציה.

זו שפחה חרופה אם רצה לשחרר חציה הנשאר, ותעשה אשת איש גמורה חרי זה משחרר, בין בשטר בין בכסף: שאם הכסף גומר שחרורה.

זח מי שחציו עבד וחציו בן חורין הואיל ואינו מתר לא בשפחה ולא בבית חורין, כופין את רבו, ועושה אותו בן חורין, וכותב שטר עליו בחצי דמיו. במה דברים אמורים, בעבד, מפני שהאיש מצוה על פריה ורביה. אבל השפחה תשאר במות שהיא, ועובדת את רבה יום אחד ואת עצמה יום אחד. ואם נהגו בה החטאים מנהג הפקר כופין את רבה לשחררה, וכותב עליה שטר בחצי דמיה.

זט מי שחציו עבד וחציו בן חורין, שעמד רבו והקנה חציו לבנו קטן כדאי שלא יכופו אותו בית דין לשחררו מעמידין בית דין לקטן אפטרופוס; וכותב לו האפטרופוס גט שחרור, וכותב עליו שטר חוב בחצי דמיו. ואם נסרף הקטן בעבד, ויש לו עליו געגועין מפליגין אותו ממונו במעות, שדעתו שלתינוק קרובה אצל המעות.

זי שכיב מרע שכתב כל נכסיו לעבדו, ועמד חוזר בנכסים, ואינו חוזר בעבד: שהרי יצא עליו שם בן חורין.

הלכות עבדים פרק ח

חא המוכר את עבדו לגויים יצא בן חורין, וכופין את רבו לחזר ולקנותו מן הגויים עד עשרה בדמיו, וכותב לו גט שחרור, ויוצא. ואם לא רצה הגוי למכרו, אפלו בעשרה בדמיו אין מחיבין אותו יתר. וקנס זה אין גובין אותו ודנין בו, אלא בית דין ממחין. ואם מת

המוכר, אין קונסין את היורש להחזיר העבד ולשחררו.

חב לזה על עבדו מן הגוי אם קבע לו זמן ואמר לו אם הגיע זמן פלוני ולא אחזיר לך, תקנה גוף עבד זה חרי זה יצא לחרות מיד; ואם אמר לו תקנה מעשה ידי, לא יצא לחרות. חג גבהו הגוי בחובו, או שפאו על האדון מצרים ובקשו להרגו ופדה עצמו מידן בעבדו לא יצא לחרות, מפני שנלקח ממונו שלא ברצונו.

חד מוכר עבדו לאחד מעבדי המלך או מגדולי אף על פי שהוא מתירא מהם, יצא העבד לחרות: מפני שהיה יכול לפיסו בממון אחר.

חה מוכרו לגוי לשלושים יום, מוכרו חוץ ממלאכתו, חוץ מן המצוות, חוץ משבתות וימים טובים חרי זה ספק אם נשתחרר או לא נשתחרר; לפיכך אם תפס העבד כדי דמיו לרבו, כדי שיצא בהן לחרות מיד הגוי אין מוציאין מידו.

חו אחד המוכר עבדו לגוי עובד עבודה זרה, או שמכרו לגר תושב, אפלו לכותבי חרי זה יצא לחרות. מכרו לישראל משמד, חרי זה ספק; לפיכך אם תפס כדי דמיו מרבו ראשון, כדי לצאת בהן מיד המשמד אין מוציאין מידו.

חז המוכר עבדו לחוצה לארץ, יצא בן חורין; וכופין את רבו השני לכתב לו גט שחרור, ואבדו הדמים. ומפני מה קנסו כהן הלוקח לבדו שאלו לא לקח זה, לא יצא העבד לחוצה לארץ. והמוכר עבדו לסוריה, ואפלו לעכו במוכר לחוצה לארץ.

חח בן בכל שנשא אשה בארץ ישראל, ודעתו לחזר, והבניסה לו עבדים ושפחות חרי אלו ספק אם הם כמי שמכרה אותם לחוצה לארץ, הואיל ויש לו הפרות, או אינן במכורין לו,

שְׁחָרִי חֲנוּף שָׁלָה.

ח,ט עֶבֶד שִׁיבָא אַחֵר רַבּוֹ לְסוּרְיָה, וּמִכְרוּ שָׁם אֶבֶד אֶת זְכוּתוֹ. בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁיבָא רַבּוֹ עַל מִנַּת שְׂלָא לְחֹזֵר לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל אִם דַּעַת רַבּוֹ לְחֹזֵר, וַיֵּצֵא אַחֲרָיו וּמִכְרוּ שָׁם יֵצֵא לְחֵירוֹת, וְכוּפִין אֶת חֲלֻקָּה לְשַׁחֲרָרוֹ.

ח,י עֶבֶד שְׂאֵמֵר לַעֲלֹת לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל כּוּפִין אֶת רַבּוֹ לַעֲלֹת עִמּוֹ, אוֹ יִמְכֹּר אוֹתוֹ לְמִי שִׁיעֲלֵהוּ לְשָׁם. רָצָה הָאָדוֹן לְצַאת לְחוּצָה לְאַרְץ אֵינּוּ יֹכֹל לְהוֹצִיא אֶת עֶבְדּוֹ, עַד שִׁירְצָה הָעֶבֶד. וְדִין זֶה בְּכָל זְמַן, אֲפִלּוּ בְּזְמַן חֹה, שֶׁהָאָרֶץ בְּיַד גּוֹיִים.

ח,יא עֶבֶד שֶׁפָּרַח מִחוּצָה לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל אֵין מַחְזִירִין אוֹתוֹ לְעִבְדוּת, וְעָלָיו נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה "לֹא תִסְגִּיר עֶבֶד, אֶל אֲדֹנָיו". וְאוֹמְרִין לְרַבּוֹ שִׁיכְתֹּב לוֹ גֹּט שְׁחָרֹר, וַיְכַתֵּב עָלָיו שְׁטָר חֹב בְּדָמָיו, עַד שֶׁתִּשָּׂא יָדוֹ, וַיִּתֵּן לוֹ. וְאִם לֹא רָצָה הָאָדוֹן לְשַׁחֲרָרוֹ מִפְּקִיעִין בֵּית דִּין אֶת שְׁעִבּוּדוֹ מֵעָלָיו, וַיִּלֶּךְ לוֹ.

ח,יב עֶבֶד זֶה שֶׁפָּרַח לְאַרְץ, הָרִי הוּא גֵר צָדֵק; וְחוּסִיף לוֹ הַכֶּתוּב אֲזַחְרָה אַחֲרַת לְמִי שֶׁמוֹנֶה אוֹתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא שָׁפֵל רוּחַ יִתֵּר מִן הַגֵּר, וְצִנָּה עָלָיו שֶׁנֶּאֱמַר "עַמֶּד יֹשֵׁב בְּקֶרֶבךָ... בְּטוֹב לוֹ; לֹא, תוֹנֶנּוּ", וְזוֹ הוֹנֵנִת דְּבָרִים.

ח,יג נִמְצְאָתָה לְמַד שֶׁהַמוֹנֶה אֶת הַגֵּר חֹה, עוֹבֵר בְּשִׁלּוּשָׁה לְאוּיִן: מִשּׁוּם "וְלֹא תוֹנֶנּוּ אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ", וּמִשּׁוּם "וְגֵר לֹא תוֹנֶנּה", וּמִשּׁוּם "לֹא, תוֹנֶנּוּ". וְכֵן עוֹבֵר מִשּׁוּם "וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ" בְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֹו בְּעֶנְיֵן הוֹנֵנֶה.

ח,יד חֲקוּנָה עֶבֶד מִן הַגּוֹיִים סֶתֶם, וְלֹא רָצָה לְמוֹל וּלְקַבֵּל מִצִּוּוֹת הָעִבְדִּים מִגִּלְגָּלִין עִמּוֹ כֹּל שָׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ; אִם לֹא רָצָה חוֹזֵר וּמִוֹכְרוֹ לְגוֹיִים, אוֹ לְחוּצָה לְאַרְץ. וְאִם הִתְנָה הָעֶבֶד עָלָיו בַּתְּחִלָּה שְׂלָא יִמּוֹל הָרִי זֶה מִתֵּר לְקַיְמוֹ כֹּל זְמַן שִׁירְצָה בְּגִיּוֹתוֹ, וּמִוֹכְרוֹ לְגוֹיִים אוֹ לְחוּצָה

לְאַרְץ. וְכֵן עֶבֶד שְׂמֹל וְטָבֵל לְשָׁם עִבְדוּת, וְאַחֵר כֶּדֶּ הַפִּיל עֲצָמוֹ לְגִיסוֹת, וְאֵין רַבּוֹ יֹכֹל לְהוֹצִיא, לֹא בְּדִינֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא בְּדִינֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם הָרִי זֶה מִתֵּר לוֹ לְטַל דָּמָיו מִן הַגּוֹיִים; וְכוּתֵּב וּמַעֲלָה בְּעֶרְפָּאוֹת שְׁלִגוּיִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּמַצִּיל מִיָּדָם.

ח,טו הַמִּפְקִיר עֶבְדּוֹ יֵצֵא לְחֵירוֹת, וְצָרִיךְ גֹּט שְׁחָרֹר; וְאִם מֵת הָאָדוֹן שֶׁהִפְקִירוֹ, חוֹזֵר שׁוֹתֵב לוֹ גֹּט שְׁחָרֹר.

ח,טז עֶבֶד שֶׁפָּרַח מִבֵּית הָאֲסוּרִין אִם נִתְּיָאשׁ מִמֶּנּוּ רַבּוֹ, יֵצֵא לְחֵירוֹת; וְכוּפִין אֶת רַבּוֹ, וְכוּתֵּב לוֹ גֹּט שְׁחָרֹר.

ח,יז עֶבֶד שֶׁנִּשְׁפָּח: אִם נִתְּיָאשׁ מִמֶּנּוּ רַבּוֹ רֹאשׁוֹן כָּל הַפּוֹדָה אוֹתוֹ לְשָׁם עֶבֶד יִשְׁתַּעֲבֹד בּוֹ, וְהָרִי הוּא שְׂלֹו; וְאִם פָּדָהוּ לְשָׁם בֶּן חוֹרִין, הָרִי זֶה בֶּן חוֹרִין. וְאִם לֹא נִתְּיָאשׁ מִמֶּנּוּ רַבּוֹ רֹאשׁוֹן הָרִי הַפּוֹדָה אוֹתוֹ לְשָׁם עֶבֶד נֹטֵל פְּדִיוֹנוֹ מִרַבּוֹ, וְחוֹזֵר לְרַבּוֹ; וְאִם פָּדָהוּ לְשָׁם בֶּן חוֹרִין, חוֹזֵר לְרַבּוֹ חֲרָאשׁוֹן בְּלֹא כְּלוּם.

ח,יח עֶבֶד שֶׁעָשָׂהוּ רַבּוֹ הַפּוֹתִיקִי לְבַעַל חֹב, וְשַׁחֲרָרוֹ הָרִי זֶה מִשְׁחָרֵר. וְכוּפִין אֶת בַּעַל חֹב לְשַׁחֲרָרוֹ, גַּם הוּא מִפְּנֵי תַקּוּן הָעוֹלָם: שְׂלָא יִפְגַּע בּוֹ לְאַחֵר זְמַן, וַיֹּאמֶר לוֹ עֶבְדִּי אַתָּה.

ח,יט עֶבֶד שֶׁהִשְׁיֵאוֹ רַבּוֹ בֵּת חוֹרִין, אוֹ שֶׁהִנִּיחַ לוֹ רַבּוֹ תַּפְלִין בְּרֹאשׁוֹ, אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ רַבּוֹ לְקָרוֹת שְׁלֹוֶשָׁה פְּסוּקִין בְּסִפְרַת תּוֹרָה בְּפָנָי הַצָּבוּר, וְכָל פִּיּוּצָא בְּאֵלּוֹ הַדְּבָרִים שֶׁאֵין חֵיב בָּהֶן אֲלֵא בֶּן חוֹרִין יֵצֵא לְחֵירוֹת, וְכוּפִין אֶת רַבּוֹ לְכַתֵּב לוֹ גֹּט שְׁחָרֹר.

ח,כ וְכֵן אִם גָּדַר גָּדַר שְׁכוּפִין עָלָיו אֶת הָעִבְדִּים בְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֹו בְּנִדְרִים, וַאֲמַר לוֹ רַבּוֹ מוֹפָר לָךְ יֵצֵא לְחֵירוֹת: שְׁפִיּוֹן שְׂלָא כָּפָה אוֹתוֹ בְּמִקּוֹם שִׁישׁ לוֹ לְכַפּוֹתוֹ, גִּלְחָה דַּעַתוֹ שֶׁהִפְקִיעַ שְׁעִבּוּדוֹ. ח,כא מִפֶּאֶן אֲנִי אוֹמֵר שֶׁהַמִּשְׁחָרֵר עֶבְדּוֹ בְּכָל לְשׁוֹן, וְהוֹצִיא דְּבָרִים מִפִּיו שֶׁמִּשְׁמָעוֹן שְׂלָא

נִשְׁאָר לוֹ עָלָיו שְׁעָבוֹד כָּלָל, וְשֹׁמֵר בְּלִבּוֹ לְדַבֵּר
 זֶה שְׂאִינּוֹ יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ; וְכוּפִין אוֹתוֹ לְכַתֵּב
 לוֹ גִּט שְׁחָרוּר, אִם עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא כָתַב.
 ח, כב אָבֵל אִם לֹא מַעֲבִדוֹ, אוֹ שְׁעָשָׂהוּ
 אֶפְסָרוּפוֹם, אוֹ שֶׁהָנִיחַ תַּפְלִין בְּפָנָיו רַבּוֹ, אוֹ
 קָרָא שְׁלוֹשָׁה פְּסוּקִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּפָנָיו רַבּוֹ,
 וְלֹא מָחָה בּוֹ לֹא יֵצֵא לְחֵרוֹת. וְאִסּוּר לְאָדָם
 לְלַמֵּד אֶת עַבְדּוֹ תוֹרָה; וְאִם לְמִדּוֹ, לֹא יֵצֵא
 לְחֵרוֹת.
 ח, כג חֲלוּקָה עֶבֶד מִן הַגּוֹי, וְקָדָם הָעֶבֶד וְטָבֵל
 בְּפָנָיו רַבּוֹ לְשֵׁם בֶּן חוּרִין יֵצֵא לְחֵרוֹת; וְשֹׁלֵא
 בְּפָנָיו רַבּוֹ, צָרִיד לְפָרֹשׁ. לְפִיכָּךְ צָרִיד רַבּוֹ
 לְתַקְפוֹ בַּמִּיָּם.
 ח, כד יִשְׂרָאֵל שֶׁתִּקַּח בְּגוֹי קָטָן, אוֹ שֶׁמָּצָא תִינוֹק
 גּוֹי, וְהִטְבִּילוֹ לְשֵׁם גֵּר חֲרִי זֶה גֵּר; לְשֵׁם עֶבֶד,
 חֲרִי זֶה עֶבֶד; לְשֵׁם בֶּן חוּרִין, חֲרִי זֶה בֶּן חוּרִין.
 גֵּר שֶׁקִּדְּמוֹ שִׁפְחוֹתָיו וְעַבְדּוֹ, וְטָבֵלוֹ בְּפָנָיו קִנּוּ
 עֲצָמוֹן בְּנֵי חוּרִין.
הַלְבוֹת עֲבָדִים פָּרָק ט
 ט, א יִשְׂרָאֵל שָׂבָא עַל שִׁפְחָה כְּנַעֲנִית אִם עַל פִּי
 שְׁחִיא שִׁפְחָתוֹ, חֲרִי זֶה הַוָּלָד עֶבֶד כְּנַעֲנִי לְכָל
 דָּבָר, וְנִמְכָּר וְנִקְנָה וּמִשְׁתַּמְשִׁים בּוֹ לְעוֹלָם,
 כִּשְׂאֵר הָעֲבָדִים.
 ט, ב אֶחָד הַקּוֹנֶה עֶבֶד כְּנַעֲנִי מִיִּשְׂרָאֵל, אוֹ מִגֵּר
 תּוֹשֵׁב, אוֹ מִן הַגּוֹי שְׁחִיא כְּבוֹשׁ תַּחַת יְדֵינּוּ,
 אוֹ מֵאֶחָד מִשְׂאֵר הָאֻמוֹת. וְכֵן גֵּר תּוֹשֵׁב אוֹ
 הַגּוֹי שְׁחִיא כְּבוֹשׁ תַּחַת יְדֵינּוּ, אוֹ אֶחָד מִשְׂאֵר
 הָאֻמוֹת יֵשׁ לוֹ לְמִכָּר אֶת עַצְמוֹ לְיִשְׂרָאֵל לְעֶבֶד,
 וְחֲרִי הוּא עֶבֶד כְּנַעֲנִי לְכָל דָּבָר; וְכֵן מוֹכֵר בְּנָיו
 וּבָנוֹתָיו, שֹׁנְאָמֹר "מִחָם תִּקְנֶנּוּ, וּמִמֹּשֶׁפְּחָתָם
 אֲשֶׁר עִמָּכֶם, אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּאֶרְצְכֶם". וְכָל אֶחָד
 מֵאלֹהֵי חֲרִי הוּא עֶבֶד כְּנַעֲנִי לְכָל דָּבָר.
 ט, ג אֶחָד מִן הָאֻמוֹת שָׂבָא עַל שִׁפְחָה כְּנַעֲנִית
 שָׁלְנוּ חֲרִי חֵפֶן עֶבֶד כְּנַעֲנִי, שֹׁנְאָמֹר "אֲשֶׁר
 הוֹלִידוּ בְּאֶרְצְכֶם". אָבֵל עֶבֶד שָׁלְנוּ שָׂבָא עַל

אֶחָת מִן הָאֻמוֹת, אִין חֵפֶן עֶבֶד, לְפִי שֹׁנְאָמֹר
 "אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּאֶרְצְכֶם", וְעֶבֶד אִין לוֹ יָחַם.
 ט, ד מִלֶּךְ גּוֹי שְׁעָשָׂה מַלְחָמָה, וְחָבִיא שְׁבִיָּה
 וּמִכָּרָם, וְכֵן אִם חָרָשָׁה לְכָל מִי שִׁירָצָה שְׁיִלָּךְ
 וַיִּגְנֹב מֵאִמָּה שְׁחִיא עוֹשָׂה עִמּוֹ מַלְחָמָה, יָבִיא
 וַיִּמְכֹּר לְעַצְמוֹ, וְכֵן אִם חֲרִי דִינָיו שָׁכַל מִי שְׁלֹא
 יִתֵּן חֶמֶס, יִמְכֹּר, אוֹ מִי שְׁעָשָׂה כֶּךָ וְכֶךָ אוֹ לֹא
 יַעֲשֶׂה כֶּךָ וְכֶךָ, יִמְכֹּר חֲרִי דִינָיו דִּין; וְעֶבֶד
 חֲנֻלָּקָה בְּדִינָיו אֵלֹהֵי חֲרִי הוּא עֶבֶד כְּנַעֲנִי לְכָל
 דָּבָר.
 ט, ה גּוֹי שֶׁקָּנָה גּוֹי לְעֲבָדוֹת לֹא קָנָה גּוֹפּוֹ, וְאִין
 לוֹ בּוֹ אֵלָּא מַעֲשֵׂה יָדָיו; אִם עַל פִּי בֶן אִם מִכָּר
 לְיִשְׂרָאֵל, חֲרִי גּוֹפּוֹ קִנּוּ לְיִשְׂרָאֵל.
 ט, ו הָאִשָּׁה קוֹנָה שִׁפְחוֹת; וְאִינָה קוֹנָה עֲבָדִים,
 אֲפִלּוּ קִטְנִים, מִפְּנֵי חֲחֹשֶׁד. וְאִם קָנָה אוֹתָם, חֲרִי
 זֶה קָנָה גּוֹפֶן בְּאִישׁ. וַיִּרְאֶה לִי שְׂאִינָה אִסּוּרָה
 אֵלָּא לְקִנּוֹת עֶבֶד בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים, וּמִתְשַׁע
 וּלְמַעֲלָה.
 ט, ז וְכֵן אִסּוּר לְאָדָם לְשַׁחֲרֹר עֶבֶד כְּנַעֲנִי; וְכָל
 חֲמִשְׁחָרְרוֹ עוֹבֵר בַּעֲשָׂה, שֹׁנְאָמֹר "לְעוֹלָם, בָּהֶם
 תַּעֲבֹדוּ". וְאִם שִׁחָרְרוּ, מִשְׁחָרְרָה כְּמוֹ שִׁבְאַרְנוֹ,
 וְכוּפִין אוֹתוֹ לְכַתֵּב גִּט שְׁחָרוּר כְּמוֹ שִׁבְאַרְנוֹ,
 בְּכָל אוֹתָן הַדְּרָכִים שִׁבְאַרְנוֹ.
 ט, ח וּמִתָּר לְשַׁחֲרֹר לְדָבָר מִצְוָה, אֲפִלּוּ לְמִצְוָה
 שְׁלֹדְבִרְיָהֶם: כְּגוֹן שֶׁלֹא חֲרִי שָׁם עֲשָׂרָה בְּבֵית
 הַכְּנֶסֶת חֲרִי זֶה מִשְׁחָרְרָה עַבְדּוֹ, וּמִשְׁלִים בּוֹ
 חֲמִנִין; וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.
 ט, ט וְכֵן שִׁפְחָה שְׁחִיא חָעַם נוֹחֲגִין בָּהּ מִנְחָה
 חֶפְקָר, וְחֲרִי חִיא מִכְּשׁוֹל לְחֻטָּאִים כּוּפִין אֶת
 רַבָּהּ, וּמִשְׁחָרְרָה כְּדִי שֶׁתִּנְשָׂא וַיִּסּוּר הַמִּכְּשׁוֹל.
 וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.
 ט, י יָכוֹל הָרֵב לֵאמֹר לְעַבְדּוֹ הַכְּנַעֲנִי, עֲשֵׂה עִמִּי
 וְאִינִי זָנָה, אֵלָּא יִלָּךְ וַיִּשְׁאֵל לוֹ עַל חֶפְתָּחִים, אוֹ
 יִתְפָּרֵם מִן חֲצֻדָּקָה: שִׁישְׂרָאֵל מִצְוִין לְחַחֲיוֹת
 עֲבָדִים שְׁפִינִיָּהֶם.

ט, ויא בַּמָּחָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בַּעֲבָדָיו: שְׁאִין בֵּית דִּין נִזְקָקִין לְגְדוּלִים לְשֹׁמֵר מִמוֹנָם; וְאִם לֹא יֵאָכִיל עֲבָדָיו וַיִּשְׁקֶם פָּרְאוּ, הֵם יִבְרָחוּ אוֹ יָמוּתוּ, וְאָדָם חָם עַל מִמּוֹן עֲצָמוֹ, יִתֵּר מִכָּל אָדָם. אֲבָל עֲבָדִים שֶׁהִכְנִיסָה לוֹ אִשְׁתּוֹ בְּתוֹרַת נֶכְסֵי מְלוּגָה, חַיִּב בְּמִזְוֹנוּתִיהֶן בְּבֵית דִּין, שֶׁעַל מִנְתָּ כֵּן הִכְנִיסָה אוֹתָם: שָׂאֵם לֹא יִזוֹן אוֹתָם יָמוּתוּ אוֹ יִבְרָחוּ, וְחָרִי אֵינּוּ חַיִּב בְּאַחֲרֵיוֹתָן.

ט, יב מִתֵּר לְעֶבֶד בַּעֲבָד בְּנִעְנֵי בִפְרָד. וְאִם עַל פִּי שְׁחָדִין בָּהּ, מִדַּת חֲסִידוֹת וְדַרְכֵי הַחֲכָמָה שִׁיחִיָּה אָדָם רַחֲמָן וְרוֹדֵף צָדִיק, וְלֹא יִכְבִּיד עַל עַבְדּוֹ וְלֹא יֵצֵר לוֹ, וַיֵּאָכִילָהּ וַיִּשְׁקָהּ מִכָּל מֵאָכְלוֹ וּמִכָּל מִשְׁקָהּ. חֲכָמִים הֲרָאשׁוּנִים הָיוּ נוֹתְנִין לְעֶבֶד מִכָּל תַּבְשִׁיל וְתַבְשִׁיל שֶׁהָיוּ אוֹכְלִין, וּמִקְדִּימִין מִזֶּזֶן הַבְּהֵמוֹת וְהָעֲבָדִים עַל סְעוֹדַת עֲצָמָן. חָרִי הוּא אוֹמֵר "בְּעֵינֵי עֲבָדִים,

אֵל יֵד אֲדוֹנֵיהֶם כְּעֵינֵי שִׁפְחָה, אֵל יֵד גְּבֻרָתָהּ". וְכֵן לֹא יִבְזֹהוּ, לֹא בִיד וְלֹא בְּדָבָרִים: לְעֲבָדוֹת מִסֵּרָן הַכְּתוּב, לֹא לְבוֹשָׁה. וְלֹא יִרְבֶּה עָלָיו צַעֲקָה וְכַעַס, אֲלֵא יִדְבֵּר עִמּוֹ בְּנִחָה, וַיִּשְׁמַע טַעֲנוֹתָיו. וְכֵן מִפְּרֹשׁ בְּדַרְכֵי אֵיזֵב הַטּוֹבִים שֶׁהִשְׁתַּבַּח בָּהֶן "אִם אֲמַאֵם מִשְׁפָּט עֲבָדֵי, וְאֲמַתִּי: בָּרַבָּם, עֲמָדֵי... הֲלֹא בִּפְטוֹן, עֲשֵׂנִי עֲשֵׂהוּ; וַיִּכְנְנוּ, בָּרַחֵם אֶחָד".

ט, יג וְאִין הָאֲבָזְרִיּוֹת וְהָעֲזוֹת מְצוּיָה אֲלֵא בְּגוּיִים הָעֵרְלִים. אֲבָל זָרְעוֹ שֶׁלֹּא־בָרַחֵם אֲבִינוּ, וְהֵם יִשְׂרָאֵל שֶׁהִשְׁפִּיעַ לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא טוֹבַת הַתּוֹרָה וְצָוָם בְּחֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים צְדִיקִים רַחֲמָנִים הֵם עַל הַכֹּל. וְכֵן בְּמִדּוֹתָיו שֶׁלֹּהֲקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁצִּוְנוֹ לְהַדְמוּת בָּהֶם, הוּא אוֹמֵר "וְרַחֲמָיו, עַל כָּל מַעֲשָׂיו". וְכָל הַמִּרְחָם מִרַחֲמִין עָלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר "וְנָתַן לָהֶם רַחֲמִים וְרַחֲמָךְ וְחֶרֶדְךָ".

בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּסִיעֵן. נִגְמַר סֵפֶר שְׁנִים עָשָׂר, בְּעֶזְרַת ש-די.

הַשְׁלָם

לְרַפּוּאָה, לְאֲכִילַת עוֹבָדֵי כּוֹכָבִים, לְאֲכִילַת כָּלָבִים. לֹא אָסְרוּ, אֲלֵא יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּד. יִשְׂרָאֵל שֶׁאֲכַל מִן הַחֶדֶשׁ קֹדֶם לַפֶּסַח - הָרִי זֶה לּוֹקָה אֶת הָאֲרָבָעִים. הִיָּה מִכְּנִיס בְּשִׁלְשָׁה עָשָׂר, וְנִעְקָרָה בִּידוֹ - שׁוֹתְלָהּ בְּמָקוֹם הַטִּינָא, אֲבָל לֹא בְּמָקוֹם הַגָּרִיד, שֶׁמִּקְצַת הַיּוֹם כָּלָה. אָף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ אֲסוּר לְקַצֵּר בֵּית הַשְּׁלַחִין שִׁבְעָה־יָמִים, בֵּית הַבַּעַל שִׁבְעָה־יָמִים, קוֹצְרִין מִפְּנֵי הַנְּטִיעוֹת וּמִפְּנֵי הָאֲבָל וּמִפְּנֵי בְּטוּלַת בֵּית הַמִּדְרָשׁ. לֹא יֵהָא קוֹצֵר וְעוֹשֶׂה אוֹתָם כְּרִיכּוֹת, אֲלֵא קוֹצֵר וּמִנִּיחַ כְּדָרְכוֹ. מִתֵּר לַעֲשׂוֹת בּוֹ שְׁבִיל, קוֹצֵר לְשַׁחַת, עַד שֶׁלֹּא הִבִּיא שְׁלִישׁ - יִתְחִיל. מִשֶּׁהִבִּיא שְׁלִישׁ - לֹא יִתְחִיל. וְאִם הִתְחִיל - יִגְמַר. עַד שֶׁלֹּא הִבִּיא שְׁלִישׁ - פְּטוּר בְּלֶקֶט שְׁכָחָה וּבִפְאָה, מִשֶּׁהִבִּיא שְׁלִישׁ - חַיִּב בְּלֶקֶט בְּשִׁכָּחָה וּבִפְאָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אָף מִשֶּׁהִבִּיא שְׁלִישׁ - פְּטוּר בְּלֶקֶט וּשְׁכָחָה, וְחַיִּב בְּמַעֲשְׁרוֹת. מִצּוֹת הָעֶמֶר, לְהִבִּיא מִן הַקָּמָה, אֵין לוֹ - יְבִיא מִן הָעֶמֶרִים. אֵין לוֹ - יְבִיא מִן הָאֹצֵר. וּמִן הַקּוֹצֵר, אֵין לוֹ - יְבִיא מִן הַלֶּחֶם. אֵין לוֹ - יְבִיא מִן הַיֵּבֶשׁ. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם - מִצּוּה לְהִבִּיא מִן הַחֶדֶשׁ. אֵין לָהֶן - יְבִיאוּ מִן הָעֲלִיָּה.

תּוֹסֵפֶת

עֲקִיבָא מְחִיב בַּחֲלָה וּבְמַעֲשְׁרוֹת. בָּא לוֹ לַעֲשׂוֹן, נָתַן שְׁמָנוֹ וּלְבוֹנָתוֹ, יֵצֶק, וּבָלָל, וְהִנִּיף וְהִגִּישׁ. קִמֵּץ וְהִקְטִיר, וְהִשָּׂאָר נֶאָכַל לְכֹהֲנִים, מִשְׁקָרֵב הָעֶמֶר - יוֹצֵאִין וּמוֹצֵאִין אֶת שׁוּקֵי יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁמֶלֶא קִמַּח וְקָלִי, שֶׁלֹּא בְּרָצוֹן חֲכָמִים; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: בְּרָצוֹן חֲכָמִים הֵן עוֹשִׂין. מִשְׁקָרֵב הָעֶמֶר - הֵתֵר הַחֶדֶשׁ מִיד. הִרְחֹקִין מִתְּרִין מִחֲצוֹת הַיּוֹם וְלֵהֲלֵן. מִשְׁחָרֵב הַבֵּית, הִתְקִין רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זָכַאי, שִׁיְהָא יוֹם הַנֶּהֱפֵךְ - כָּלוּ אֲסוּר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: וְהֵלֵא מִן הַתּוֹרָה הוּא אֲסוּר! שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כג, יד): "עַד עֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה"; מִפְּנֵי מָה הִרְחֹקִין מִתְּרִין מִחֲצוֹת הַיּוֹם וְלֵהֲלֵן? מִפְּנֵי שִׁיּוּדְעִין שְׁאִין בֵּית דִּין מִתְּעַצְלִין בּוֹ. הָעֶמֶר - הִיָּה מִתֵּיר בְּמִדְיָנָה. וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם - בְּמִקְדָּשׁ. כִּיּוֹן שֶׁקָּרְבוּ שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, הִתְחִילוּ מִבִּיאֵין מִנְחוֹת וְנִסְכִּים מִכָּל מָקוֹם, אֵין נִמְנָעִין וְאֵין מִבִּיאִין מִנְחוֹת בְּטוֹבָלָן.

ז. הַמִּקְדִּישׁ קָמָה לְמִנְחוֹת - פְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשְׁרוֹת. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מִקְטָפִין לְפָנֵי הָעֶמֶר, וּמוֹכְרִין לְאַחַר הָעֶמֶר, וּמִבִּיאִין מִנְחוֹת בְּטוֹבָלָן. הַמִּקְדִּישׁ קָמָה לְמִנְחוֹת - פְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשְׁרוֹת. וְאִם עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ: אֲסוּר בְּחֶדֶשׁ לְפָנֵי הַפֶּסַח - מִתֵּר

			א' דראש חודש אלול		Rosh Chodesh Elul
24 Aug	ראשון Sunday	ל 30	בבלי: עבודה זרה סז ירושלמי: כתובות נח תוספתא: מנחות ד נ"ך: איוב לו-לז רמב"ם: עבדים ג	עלות השחר.....5:03	נץ החמה.....5:16
				סו"ז קר"ש - מג"א...9:00	סו"ז קר"ש - גר"א....9:36
				סו"ז תפלה - מג"א . 10:19	סו"ז תפלה - גר"א.. 10:43
				שקיעה.....7:40	צה"כ לשיטת ר"ת.....8:53
			ב' דראש חודש אלול		Rosh Chodesh Elul
25 Aug	שני Monday	א 1	בבלי: עבודה זרה סח ירושלמי: כתובות נט תוספתא: מנחות ה נ"ך: איוב לח-לט רמב"ם: עבדים ד	עלות השחר.....5:04	נץ החמה.....5:17
				סו"ז קר"ש - מג"א...9:01	סו"ז קר"ש - גר"א....9:37
				סו"ז תפלה - מג"א . 10:19	סו"ז תפלה - גר"א.. 10:43
				שקיעה.....7:38	צה"כ לשיטת ר"ת.....8:51
			עלות השחר.....5:05		נץ החמה.....5:18
26 Aug	שלישי Tuesday	ב 2	בבלי: עבודה זרה סט ירושלמי: כתובות ס תוספתא: מנחות ו נ"ך: איוב מ-מא רמב"ם: עבדים ה	סו"ז קר"ש - מג"א...9:01	סו"ז קר"ש - גר"א....9:37
				סו"ז תפלה - מג"א . 10:19	סו"ז תפלה - גר"א.. 10:43
				שקיעה.....7:36	צה"כ לשיטת ר"ת.....8:49
27 Aug	רביעי Wednesday	ג 3	בבלי: עבודה זרה ע ירושלמי: כתובות סא תוספתא: מנחות ז נ"ך: איוב מב - שיר השירים א רמב"ם: עבדים ו	סו"ז קר"ש - מג"א...9:01	סו"ז קר"ש - גר"א....9:37
				סו"ז תפלה - מג"א . 10:20	סו"ז תפלה - גר"א.. 10:44
				שקיעה.....7:35	צה"כ לשיטת ר"ת.....8:48
28 Aug	המישי Thursday	ד 4	בבלי: עבודה זרה עא ירושלמי: כתובות סב תוספתא: מנחות ח נ"ך: שיר השירים ב-ג רמב"ם: עבדים ז	סו"ז קר"ש - מג"א...9:02	סו"ז קר"ש - גר"א....9:38
				סו"ז תפלה - מג"א . 10:20	סו"ז תפלה - גר"א.. 10:44
				שקיעה.....7:33	צה"כ לשיטת ר"ת.....8:46
29 Aug	ששי Friday	ה 5	בבלי: עבודה זרה עב ירושלמי: כתובות סג תוספתא: מנחות ט נ"ך: שיר השירים ד-ה רמב"ם: עבדים ח	סו"ז קר"ש - מג"א...9:02	סו"ז קר"ש - גר"א....9:38
				סו"ז תפלה - מג"א . 10:20	סו"ז תפלה - גר"א.. 10:44
				שקיעה.....7:32	צה"כ לשיטת ר"ת.....8:45
				Candle Lighting 7:14 הדלקת הנרות	
			שופטים, פרק ו		
30 Aug	שב"ק Shabbos	ו 6	בבלי: עבודה זרה עג ירושלמי: כתובות סד תוספתא: מנחות י נ"ך: שיר השירים ו-ז רמב"ם: עבדים ט	עלות השחר.....5:09	נץ החמה.....5:22
				סו"ז קר"ש - מג"א...9:02	סו"ז קר"ש - גר"א....9:38
				סו"ז תפלה - מג"א . 10:20	סו"ז תפלה - גר"א.. 10:44
				שקיעה.....7:30	צה"כ לשיטת ר"ת.....8:43
Shabbos Ends 8:43 זמן מוצש"ק					

”ווען א מענטש טוט א מצוה, אפילו עס איז נאר א קליינע מצוה, אויב אָבער העלפט דאס אַרױס
אַנדערע אידן, איז דאס פֿילפֿאַכיק מער חשוב ווי ווען א מענטש טוט נאר א גרויסע מצוה, אָבער עס
איז נאר פֿאַר זיך אליין.“
(ספר המדות אות תשובה סימן ג"ה)